DIAGNOZA

SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ, PRZESTRZENNEJ I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWEJ GMINY KRASNOSIELC

ETAP KONSULTACJI

PAŹDZIERNIK 2025

ZLECENIODAWCA:
GMINA KRASNOSIELC
UL.RYNEK 40
06-212 KRASNOSIELC

WYKONAWCA:
EKOD URBANISTYKA ŁUKASZ KOWALSKI
www.ProjektowanieUrbanisytczne.pl
E-MAIL: biuro@projektowanieurbanisytczne.pl

SPIS TREŚCI

WSTĘP **5**

1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH **6**

1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM 6
1.2. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU KRAJU 11
1.3. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA 18
1.4. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH 21
1.5. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE LOKALNYCH GRUP DZIAŁANIA 21
1.6. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA DOTYCHCZAS OBOWIĄZUJĄCEJ STRATEGII ROZWOJU GMINY 22

2. POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ **24**

2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE 24
2.2. WEWNĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA 26
2.2.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA 26
2.2.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA 30
2.2.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA 30
2.2.4. TRANSPORT ZBIOROWY 31
2.2.5. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH 31
2.2.6. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM 32
2.2.7. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ 34
2.3. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET 34
2.4. WNIOSKI 36

3. LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE **37**

3.1. STAN LUDNOŚCI 37
3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA 37
3.1.2. STRUKTURA PŁCI 38
3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI 39
3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE 40
3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI 40
3.2.2. MIGRACJE 41
3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI 42
3.2.4. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA 43
3.3. WNIOSKI 44

4. ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY **45**

4.1. ROLNICTWO 45
4.2. PODMIOTY GOSPODARCZE 46
4.2.1. LICZEBNOŚĆ 46
4.2.2. WIELKOŚĆ 49
4.2.3. RODZAJ 49
4.3. RYNEK PRACY 52
4.3.1. PRACUJĄCY 52
4.3.2. BEZROBOCIE 53
4.4. TERENY INWESTYCYJNE 54
4.5. WNIOSKI 55

5. ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA **56**

5.1. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE 56
5.2. UWARUNKOWANIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE 57
5.2.1. WARUNKI KLIMATYCZNE 57
5.2.2. UKSZTAŁTOWANIE TERENU 59
5.2.3. LITOSFERA I GLEBY 62
5.2.4. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE 63
5.2.5. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN 64
5.2.6. ZASOBY LEŚNE 64
5.3. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW 65
5.4. FORMY OCHRONY PRZYRODY 66
5.4.1. USTANOWIONE FORM OCHRONY PRZYRODY ..... **BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.**
5.4.2. PLANOWANE FORMY OCHRONY PRZYRODY ..... **BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.**
5.5. SYSTEM PRZYRODNICZY GMINY 68
5.6. INFRATRUKTURA TECHNICZNA 70
5.6.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA 70
5.6.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA 70
5.6.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA 71
5.6.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA 71
5.6.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII 71

5.6.6. INFRASTRUKTURA GAZOWA ... 72
5.6.7. GOSPODARKA ODPADAMI ... 72
5.7. WNIOSKI ... 74
6. KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE ... 75
6.1. RYS HISTORYCZNY ... 75
6.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ... 75
6.2.1. OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW ... 75
6.2.2. OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTKÓW ... 76
6.2.3. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE ... 77
6.2.4. ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ... 78
6.3. INSTYTUCJE KULTURY ... 78
6.4. LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE ... 81
6.5. WNIOSKI ... 82
7. SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA ... 83
7.1. INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE ... 83
7.2. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA ... 84
7.2.1. WALORY PRZYRODNICZE ... 84
7.2.2. WALORY ANTROPOGENICZNE ... 84
7.2.3. BAZA MATERIALNA TURYSTYKI ... 88
7.3. WNIOSKI ... 89
8. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE ... 90
8.1. PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE ... 90
8.1.1. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO ... 90
8.1.2. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO ... 90
8.1.3. DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE O LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO ... 91
8.2. STRUKTURA OSADNICZA ... 91
8.3. REWITALIZACJA ... 92
8.4. OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA ... 92
8.5. OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM ... 94
8.6. WNIOSKI ... 94
9. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I ZAGROŻENIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE ... 95
9.1. OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA ... 95
9.2. PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA ... 96
9.3. PRZESTĘPCZOŚĆ ... 97
9.4. ZAGROŻENIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE ... 98
9.4.1. ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO ... 98
9.4.2. ZAGROŻENIE ZMIANAMI KLIMATU ... 99
9.4.3. ZAGROŻENIE ZALEWOWE ... 106
9.4.4. ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI ... 108
9.4.5. ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE ... 111
9.4.6. ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ ... 112
9.5. WNIOSKI ... 113
10. POLITYKA SPOŁECZNA ... 114
10.1. OCHRONA ZDROWIA ... 114
10.2. POMOC SPOŁECZNA ... 115
10.3. MIESZKALNICTWO ... 117
10.4. WNIOSKI ... 121
11. EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY ... 122
11.1. PLACÓWKI OŚWIATOWE ... 122
11.2. LICZBA UCZNIÓW ... 122
11.3. KAPITAŁ SPOŁECZNY ... 124
11.3.1. ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA ... 124
11.3.2. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH ... 125
11.4. WNIOSKI ... 126
12. FINANSE SAMORZĄDOWE ... 127
12.1. DOCHODY GMINY ... 127
12.2. WYDATKI GMINY ... 130
12.3. ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA ... 132
12.4. WNIOSKI ... 133
13. PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO ... 134
14. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE ... 140

WSTĘP

Niniejsza diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej stanowiła punkt wyjścia i bazę dla opracowania zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy Krasnosielc. Zawarte opisy i analizy pozwoliły na sformułowanie wniosków i ocen oraz zidentyfikowanie najważniejszych trendów rozwojowych gminy Krasnosielc oraz potencjalnych kierunków rozwoju w przyszłości.

Diagnozę sporządzono w październiku 2025 roku, w związku z czym znaczna część analizowanych wskaźników dotyczy roku 2024 (najnowsze, możliwe na ten czas dane do pozyskania za pełny rok sprawozdawczy[1]), który nierzadko przedstawiane są w zestawieniu z latami poprzedzającymi.

Zakres diagnozy oparto o wytyczne Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej („Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny", 2021) oraz wymagania ustawowe. Zidentyfikowano najważniejsze wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwojowe. Określono główne szanse i bariery oraz potencjał gminy, nawiązujący do posiadanych zasobów i lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowana terytorialnego. W diagnozie zawarto zarówno elementy retrospektywne, jak i opisujące przyszłość. Ponadto analizy dokonywane były z uwzględnieniem otoczenia o charakterze lokalnym i ponadlokalnym, w tym zastosowano metodę porównawczą charakteryzowanych zjawisk.

Poza diagnozą sytuacji w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym dokonano opisu uwarunkowań wynikających z założeń, polityk i dokumentów strategicznych poszczególnych szczebli terytorialnych. Szczegółowo omówiono także wyniki przeprowadzonego badania ankietowego.

Efektem końcowym diagnozy są wnioski, sformułowane w formie analizy SWOT, stanowiące jeden z początkowych rozdziałów zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy Krasnosielc.

[1] Dotyczyło to większości baz danych, w tym w szczególności danych GUS, dane pochodzących z Raportu o stanie Gminy itd.

1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH

Stosownie do art. 10e, ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym - *Strategia rozwoju gminy jest spójna ze strategią rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, obejmującą tę gminę.*

Ponadto, cele i działania określone w strategiach rozwoju gmin powinny być skoordynowane z założeniami dokumentów programowo-strategicznych i planistycznych szczebla unijnego, krajowego, regionalnego, ponadlokalnego oraz lokalnego.

W niniejszym rozdziale dokonano syntezy założeń najważniejszych polityk i dokumentów strategicznych opracowanych na poszczególnych szczeblach terytorialnych.

1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM

Kontekst aktualnej polityki Unii Europejskiej

Unia Europejska liczy obecnie 27 państw[2] i stanowi jednolity rynek, o ogromnym potencjale. Unia, która na początku była wyłącznie wspólnotą gospodarczą, stopniowo zaczęła obejmować różne obszary polityki: od klimatu, ochrony środowiska i zdrowia, po stosunki zewnętrzne i bezpieczeństwo oraz sprawiedliwość i kwestie migracyjne. Obecnie Unia stanowi unię gospodarczą i polityczną, w której Polska jest członkiem od 1 maja 2004 r.

Założenia rozwojowe Unii Europejskiej na przestrzeni lat stale ewoluują. Wpływ na politykę UE wywierają nie tylko zmieniające się warunki społeczno-gospodarcze poszczególnych krajów Wspólnoty, ale także dynamiczna sytuacja geopolityczna świata i związane z nią liczne wyzwania, przed jakim staje „stary kontynent".

Po wyborach europejskich w czerwcu 2024 r. Rada Europejska określiła **program strategiczny dla UE na lata 2024-2029**. Określono wówczas priorytety UE i strategiczne wytyczne. W obliczu zmieniających się globalnych realiów i wzrastającej niestabilności program strategiczny zakłada zwiększenie suwerenności Europy i lepiej przygotuje ją na aktualne i przyszłe wyzwania. Program oparty jest na trzech filarach tj.[3]:

- **Wolna i demokratyczna Europa** – zakłada się, że wartości takie jak: promowanie godności ludzkiej, wolność, demokracja, równość, praworządność i poszanowanie praw człowieka będzie głównym atutem UE. Priorytety Rady Europejskiej w tym zakresie to:
  - promowanie i ochrona praworządności;
  - wzmacnianie odporności demokracji i debaty demokratycznej;
  - ochrona wolnych i pluralistycznych mediów oraz społeczeństwa obywatelskiego;
  - przeciwdziałanie ingerencjom zewnętrznym i próbom destabilizacji;
  - zapewnianie, by giganci technologiczni brali odpowiedzialność za ochronę debat demokratycznych w Internecie;

[2] Po opuszczeniu przez Wielką Brytanię struktur unijnych.

[3] Materiał źródłowy: https://www.consilium.europa.eu/pl/european-council/strategic-agenda-2024-2029/

- utrzymanie w mocy Karty Narodów Zjednoczonych i propagowanie pokoju, sprawiedliwości i stabilności na świecie;
- działania na rzecz zreformowanego i bardziej inkluzywnego systemu wielostronnego;

– **Silna i bezpieczna Europa** – zakłada się, że Unia Europejska będzie miała zdolności adaptacyjne do funkcjonowania w konfrontacyjnym i niepewnym świecie. UE dąży do potwierdzenia swoich ambicji i roli strategicznego podmiotu na arenie międzynarodowej. Priorytety Rady Europejskiej w tej dziedzinie to:
  - dalsze wsparcie dla Ukrainy, w tym jej odbudowy i dążenia do sprawiedliwego pokoju;
  - silniejsza gotowość i zdolność obronna UE oraz zwiększone wydatki i inwestycje w obronność, współpraca z partnerami transatlantyckimi i NATO;
  - walka z przestępczością zorganizowaną, radykalizacją, terroryzmem i brutalnym ekstremizmem;
  - wzmacnianie odporności, gotowości, zapobiegania kryzysom i zdolności reagowania w celu ochrony obywateli i społeczeństw przed różnymi kryzysami, takimi jak klęski żywiołowe i sytuacje nadzwyczajne w zakresie zdrowia;
  - proces rozszerzenia UE oparty na zasługach i zachętach, który będzie przebiegał równolegle z niezbędnymi reformami wewnętrznymi;
  - kompleksowe podejście do zarządzania migracjami i granicami;

– **Zamożna i konkurencyjna Europa** – zakłada się wzmocnienie długoterminowej konkurencyjności oraz poprawę ekonomicznego i społecznego dobrobytu obywateli. Obejmuje to zwiększenie ich siły nabywczej, tworzenie nowych miejsc pracy i zagwarantowanie wysokiej jakości towarów i usług. Priorytety UE mające na celu wzmocnienie suwerenności Europy w strategicznych sektorach technologicznych i przemysłowych to:
  - pogłębianie jednolitego rynku, zwłaszcza w dziedzinie energii, finansów i telekomunikacji;
  - znaczne wspólne wysiłki inwestycyjne z uruchomieniem finansowania zarówno publicznego, jak i prywatnego, w tym za pośrednictwem Europejskiego Banku Inwestycyjnego i zintegrowanych europejskich rynków kapitałowych;
  - ambitna, solidna, otwarta i zrównoważona polityka handlowa;
  - ograniczenie szkodliwych zależności oraz dywersyfikacja i zabezpieczenie strategicznych łańcuchów dostaw;
  - zwiększenie zdolności w zakresie kluczowych technologii przyszłości, takich jak sztuczna inteligencja, technologie neutralne emisyjnie i półprzewodniki;
  - transformacja ekologiczna i cyfrowa, w tym rzeczywista unia energetyczna i inwestycje w przełomowe technologie cyfrowe w Europie;
  - zrównoważony i odporny sektor rolny;
  - promowanie środowiska sprzyjającego innowacjom i przedsiębiorczości;
  - rozwój współpracy w dziedzinie zdrowia na szczeblach europejskim i międzynarodowym;
  - inwestycje w umiejętności, szkolenia i edukację.

Konsekwentnie, opierając się na strategicznym programie Rady Europejskiej i wynikach dyskusji z grupami politycznymi Parlamentu Europejskiego, w 2024 roku przewodnicząca Komisji Europejskiej (KE) określiła **siedem priorytetów politycznych Komisji Europejskiej**, do których zaliczono[4]:

[4] Materiał źródłowy: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities/european-union-priorities-2024-2029_en i https://www.consilium.europa.eu/en/european-council/strategic-agenda-2024-2029/

- **Nowy plan na rzecz zrównoważonego dobrobytu i konkurencyjności Europy** – zapewnienie firmom warunków sprzyjających wzrostowi gospodarczemu, wspieranie konkurencyjności europejskiego przemysłu i tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy. Rozwój odpornej gospodarki o obiegu zamkniętym, w której na pierwszym miejscu są badania naukowe i innowacje oraz przyspieszone inwestycje, zapobieganie niedoborom pracowników i kwalifikacji poszukiwanych przez pracodawców. Wiodąca rola we wprowadzaniu innowacji w dziedzinie technologii cyfrowych;
- **Nowa era dla europejskiej obrony i bezpieczeństwa** – zagwarantowanie Europie bezpieczeństwa poprzez zbudowanie Europejskiej Unii Obrony. Reagowanie na wszystkie zagrożenia w Internecie i poza nim oraz przygotowanie się na kryzysy. Wzmocnienie wspólnych granic oraz sprawiedliwe i zdecydowane zarządzanie migracją;
- **Wsparcie dla ludzi, silne społeczeństwo i europejski model społeczny** – utrzymanie i podniesienie standardu życia obywateli poprzez promowanie sprawiedliwości społecznej w nowoczesnej gospodarce, wzmacnianie solidarności przez jednoczenie społeczeństw i wspieranie młodych ludzi oraz zapewnianie wszystkim równych szans;
- **Troska o jakość życia: bezpieczeństwo żywnościowe, woda i przyroda** – budowanie konkurencyjnego i odpornego rolnictwa i systemu żywnościowego oraz ochrona różnorodności biologicznej, co służy wspieraniu rolników i produkcji zdrowej żywności;
- **Ochrona demokracji i wartości europejskich** – ochrona demokracji i zwiększenie odporności i gotowości społecznej, wzmocnienie praworządności z myślą o sprawiedliwym i dobrze funkcjonującym społeczeństwie, promowanie aktywności obywatelskiej i czerpanie z pomysłów obywateli przy kształtowaniu polityki;
- **Globalna Europa: silna pozycja, silne partnerstwa** – dążenie do rozszerzenia Unii, aby wzmocnić jej wpływy na arenie międzynarodowe. Nacisk na współpracę w szerszym sąsiedztwie w celu promowania pokoju, partnerstwa i stabilności gospodarczej. Prowadzenie nowej gospodarczej polityki zagranicznej i reforma systemu międzynarodowego w celu dostosowania go do współczesnego świata;
- **Wspólna realizacja celów i przygotowanie się na przyszłość** – skonstruowanie wydajnego budżetu UE. Wdrożenie reform, aby większa Unia funkcjonowała sprawnie oraz wzmocnienie partnerstwa między Komisją Europejską a Parlamentem Europejskim, aby wspólnie działać skuteczniej.

Zaistniała w 2020 roku pandemia COVID-19 i związane z nią nowe zagrożenia i wyzwania spowodowały konieczność weryfikacji polityki wspólnotowej, w tym fiskalnej. Odpowiedzią Unii Europejskiej na pandemię stał się **Plan odbudowy dla Europy**. Został on oparty na największym długoterminowym budżecie w historii UE oraz na tzw. **Funduszu Odbudowy** (ang.: *Next Generation EU)* o wartości ponad 700 mld euro[5]. Celem Planu jest złagodzenie gospodarczych i społecznych skutków pandemii koronawirusa oraz zapewnienie zrównoważonej gospodarki przygotowanej na wyzwania i możliwości związane z transformacją ekologiczną i cyfrową.

Najważniejsze elementy porozumienia w ramach Funduszu Odbudowy[6]:

- badania naukowe i innowacje z wykorzystaniem programu „Horyzont Europa”;
- sprawiedliwa transformacja klimatyczna i cyfrowa z wykorzystaniem Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i programu „Cyfrowa Europa”;
- gotowość, odbudowa i odporność na kryzysy, finansowane za pomocą Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności*, rescEU* i nowego programu działań w dziedzinie zdrowia – UE dla zdrowia;

[5] Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl.
[6] Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl.

- modernizację realizowanych od dawna polityk, takich jak polityka spójności i wspólna polityka rolna, aby zmaksymalizować ich wkład w realizację priorytetów Unii;
- walkę ze zmianą klimatu – 30 proc. środków unijnych, czyli dotychczas największy odsetek na ten cel w europejskim budżecie;
- ochronę różnorodności biologicznej i równouprawnienie płci.

W konsekwencji przyjętego projektu budżetu UE na lata 2021-2027 i Funduszu Odbudowy (*Next Generation EU*), stanowiący Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Recovery and Resilience Facility – RRF), dla Polski przewidziano kwotę na ok. 23,9 mld euro dotacji i ok. 11,5 mld euro pożyczek (w cenach bieżących)[7]. Korzystanie z w/w funduszy poszczególnych krajów członkowskich opiera się na tzw. Krajowych Planach Odbudowy, które są przełożeniem wsparcia finansowego na konkretne reformy, programy i inwestycje.

Wydarzenia zapoczątkowane w lutym 2022 r. (pełnoskalowa agresja militarna Federacji Rosyjskiej na Ukrainę), z pewnością doprowadzą do kolejnej rewizji unijnej polityki fiskalnej. W wielu aspektach zmiany mogą będą fundamentalne. W związku z konfliktem zbrojnym zauważa się zmiany w polityce międzynarodowej.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności[8]

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) został zaakceptowany w czerwcu 2022 roku przez Komisję Europejską i Rade UE, a następnie zmieniony pod koniec 2023 r. (rewizja). W okresie marzec – kwiecień 2024 przeprowadzone zostały konsultacje społeczne rewizji KPO, a następnie została ona przyjęta przez Radę Ministrów. Na początku lipca 2024 r. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej poinformowało, że Komisja Europejska zatwierdziła wniosek Polski w sprawie rewizji KPO.

KPO jest dokumentem programowym określającym cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służącym do realizacji reform strukturalnych i inwestycji, w horyzoncie czasowym do 2026 r. Dokument stanowi podstawę ubiegania się o wsparcie z europejskiego Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*). KPO koncentruje się na interwencjach, które przyczyniać się będą do pobudzenia gospodarki, inwestycji, wzrostu gospodarczego oraz zatrudnienia. Zaplanowano realizację reform i inwestycji w tych obszarach, które są najbardziej istotne z punktu widzenia konieczności odbudowy gospodarki, ale także w tych, które tworzą trwałe podwaliny pod budowę gospodarki odpornej na kolejne wstrząsy.

W ujęciu generalnym KPO skupia się na wsparciu następujących komponentów:

1) **Odporność i konkurencyjność gospodarki**;
2) **Zielona energia i zmniejszenie energochłonności**;
3) **Transformacja cyfrowa**;
4) **Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia**;
5) **Zielona, inteligentna mobilność**;
6) **Bezpieczeństwo energetyczne (REPowerEU);**
7) **Poprawa jakości instytucji i warunków realizacji KPO.**

Wokół w/w komponentów koncentruje się wsparcie na rzecz przedsiębiorców, instytucji publicznych oraz innych podmiotów społeczno-gospodarczych. W każdym komponencie ujęto także działania na rzecz spójności terytorialnej – w zależności od zidentyfikowanych problemów –

[7] Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility/recovery-and-resilience-plan-poland_pl
[8] Materiał źródłowy: https://www.gov.pl/web/planodbudowy/o-kpo.

adresowane do obszarów wiejskich, miast, czy też obszarów szczególnie poszkodowanych w wyniku pandemii, gdzie występuje kumulacja problemów społeczno-gospodarczych.

Adresatami proponowanych działań w ramach KPO są: obywatele, przedsiębiorcy i przedsiębiorstwa, samorządy terytorialne, instytucje publiczne oraz podmioty spoza systemu administracji publicznej (np. podmioty społeczne, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe).

Krajowy Plan Odbudowy objęty jest **zasadą *do no significant harm (DNSH*) – niewyrządzania znaczącej szkody środowisku**.

Zgodnie z rozporządzeniem dotyczącym Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*) większość środków należy przeznaczyć na działania w obszarze związanym z realizacją **celów klimatycznych** oraz na **transformację cyfrową.** Do KPO mogą być włączone reformy i inwestycje, które rozpoczęły się 1 lutego 2020 r., jednak ich realizacja musi się zakończyć w sierpniu 2026 r. (płatności mogą być dokonywane do końca 2026 r.).

Polityka spójności[9]

Polityka spójności w latach 2021-2027 ma zadanie wdrażanie dwóch celów traktatowych UE: realizowanie **inwestycji na rzecz zatrudnienia i wzrostu** oraz **Europejską Współpracę Terytorialną** (Interreg). Wyodrębniono także pięć dodatkowych celów polityki spójności:

1) **Bardziej konkurencyjna i inteligenta Europa;**
2) **Zielona, nisko-emisyjna, zmierzająca w kierunku zero-emisyjności Europa;**
3) **Bardziej skomunikowana Europa;**
4) **Europa społeczna i włączająca społecznie;**
5) **Europa bliska obywatelom**.

Podstawowym dokumentem określającym współpracę UE z Polską, jest Umowa Partnerstwa (UP) – uzgodniona z Komisją Europejską strategia wykorzystania funduszy unijnych.

Polityka spójności na lata 2021-27 obejmuje następujące fundusze:

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego** – służy wzmacnianiu spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej. Ma on łagodzić dysproporcje w rozwoju europejskich regionów i zmniejszać braki w zakresie rozwoju regionów znajdujących się w najmniej korzystnej sytuacji;
- **Fundusz Spójności** – służy redukowaniu dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. W jego ramach realizowane są strategiczne projekty w obszarach ochrony środowiska i transportu, w tym transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T);
- **Europejski Fundusz Społeczny+** – służy zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiada na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymuluje zrównoważony rozwój gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki. EFS+ będzie obejmować obecnie rozproszone instrumenty: EFS, Inicjatywę na rzecz osób młodych (YEI), Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) oraz Europejski Program na rzecz Zatrudnienia i Innowacji Społecznych (EaSI);
- **Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji** – jest częścią Europejskiego Zielonego Ładu i elementem (I filarem) Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji. Celem FST jest łagodzenie skutków społecznych i ekonomicznych transformacji energetycznej;
- **Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury** - służy unijnej polityce morskiej i rybołówstwa. Celem funduszu jest szeroko rozumiane wsparcie społeczności nadmorskich, w tym m.in. wspieranie rybaków w przechodzeniu na zrównoważone rybołówstwo czy finansowanie projektów

[9] Materiał źródłowy: https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/dowiedz-sie-wiecej-o-funduszach-europejskich-na-lata-2021-2027/

przyczyniających się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz podnoszenia jakości życia społeczności nadmorskich w Europie.

Do realizacji założeń Umowy Partnerstwa służą **programy krajowe i regionalne**, określające obszary wsparcia i wyznaczają konkretne działania. Podobnie, jak w poprzednich latach (pespektywach: 2007-2013, 2014-2020), tak również w perspektywie 2021-2027 około 60% funduszy z polityki spójności trafi do programów realizowanych na poziomie krajowym. Pozostałe 40% otrzymają programy regionalne.

1.2. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU KRAJU

Nadrzędne uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju określone zostały w poszczególnych dokumentach strategicznych, które w sposób syntetyczny opisano w poniższej tabeli.

Tab. 1 Główne założenia najważniejszych dokumentów strategicznych szczebla krajowego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Koncepcja Rozwoju Kraju 2050	Koncepcja Rozwoju Kraju 2050 jest dokumentem, który ma umożliwić najlepsze wybory strategiczne w perspektywie nadchodzącego ćwierćwiecza, w ramach średniookresowych strategii i polityk publicznych wdrażanych przez rząd, samorządy terytorialne i innych interesariuszy gry o rozwój. KRK 2050 jest ważnym, parasolowym dokumentem w polityce rozwoju państwa i dotyczy kluczowych dla przyszłości kraju zagadnień. Dokument zarysowuje możliwe zmiany, które mogą wydarzyć się w długookresowej perspektywie w przyszłości i zmienić rzeczywistość naszego kraju. To nowy sposób planowania rozwoju w Polsce – z wykorzystaniem foresightu strategicznego. KRK 2050: – identyfikuje trendy i wyzwania rozwojowe, z jakimi już teraz oraz w przyszłości będzie zmagało się państwo; – dostarcza scenariuszy przyszłości, które pozwalają na „symulację" warunków, w jakich administracja publiczna będzie podejmować decyzje, i które przygotują instytucje publiczne do realizacji celów rozwojowych w różnych uwarunkowaniach; – zarysowuje celowo wyidealizowaną wizję kraju w 2050 r. wyznaczającą poziom ambicji dla przyszłych polityk publicznych; – wskazuje kluczowe wnioski. Wizja KRK 2050 brzmi następująco: Polska w 2050 r. jest krajem, który rozwinął swoje potencjały rozwojowe stanowiące trwałe fundamenty na przyszłość oraz miejscem, w którym chcemy żyć i pracować. Panuje konsensus między społeczeństwem i decydentami co do potrzeby spójności społecznej oraz kluczowej roli środowiska naturalnego w procesach rozwojowych, zwłaszcza w obliczu coraz bardziej dotkliwych i nieodwracalnych skutków zmian klimatu. Nowoczesna gospodarka, zarządzana w sposób społecznie i środowiskowo odpowiedzialny, tworzy dobre warunki rozwoju dla obecnych i przyszłych pokoleń. Luka demograficzna została zniwelowana. Optymalne wykorzystanie rozwiązań technologicznych, instytucjonalnych i społecznych pozwala na zrównoważone gospodarowanie zasobami. Policentryczna struktura osadnicza kraju zapewnia trwały rozwój wszystkich terytoriów, zarówno miast i ich obszarów funkcjonalnych jak i obszarów wiejskich. Polska jest bezpieczna pod względem militarnym, żywnościowym i energetycznym oraz odporna na zagrożenia. Posiada silną pozycję w zmieniających się układach międzynarodowych. Zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, KRK – jako dokument o długofalowym charakterze będzie podlegać aktualizacji w przypadku wystąpienia znaczących zmian trendów rozwojowych w kraju, jak i na świecie.
Strategia Rozwoju Polski do 2035 r. - projekt)	SRP stanowić będzie kluczowy, średniookresowy dokument strategiczny Polski, określający cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Motywem przewodnim projektowanej Strategii jest poszukiwanie nowej równowagi między: konkurencyjnością gospodarki (czyli jej zdolnością do utrzymania wysokiego wzrostu gospodarczego), spójnością społeczną i terytorialną (czyli dbałość o dobrą jakość życia wszystkich obywateli niezależnie od ich miejsca zamieszkania), bezpieczeństwem kraju, rozumianym nie tylko jako siła militarna, ale także odporność społeczeństwa i instytucji państwa na sytuacje kryzysowe. Cel horyzontalny to utrzymanie policentrycznego modelu rozwoju kraju. Ma to polegać na dbaniu w równym stopniu o rozwój tyleż metropolii, co przede

	wszystkim małych i średnich miast, które są kluczowe dla zachowania dobrej jakości życia obywateli w całym kraju.
Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r. (SOR)	SOR nadal obowiązuje, choć niektóre obszary (jak polityka regionalna) posiadają już nowsze, bardziej szczegółowe strategie (jak KSRR 2030 – opis w dalszej części). SOR określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. Przedstawia model rozwoju Kraju jako rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Jest on oparty o indywidualny potencjał terytorialny, inwestycje, innowacje, rozwój, eksport oraz wysoko przetworzone produkty. Przyjęty model rozwoju zakłada odchodzenie od dotychczasowego wspierania wszystkich sektorów/branż na rzecz wspierania sektorów strategicznych, mogących stać się motorami polskiej gospodarki. Celem głównym SOR jest: Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności, w wymiarze społecznym, ekonomicznym środowiskowym i terytorialnym. Wyszczególniono także cele szczegółowe: I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszary: Reindustrializacja, Rozwój innowacyjnych firm, Małe i średnie przedsiębiorstwa, Kapitał dla rozwoju, Ekspansja zagraniczna); II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie); III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (obszary: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, E-państwo, Finanse publiczne, Efektywność wykorzystania środków UE); oraz obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii: Kapitał ludzki i społeczny, Cyfryzacja, Transport, Energia, Środowisko, Bezpieczeństwo Narodowe.
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)	KSRR 2030 rozwija postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), zdefiniowane w filarze II: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. KSRR jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. KSRR 2030 określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalnej. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy UE. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030. KSSR 2030 r. kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich. W strategii przewidziano skuteczniejszą identyfikację potrzeb rozwojowych wszystkich obszarów kraju, a także efektywniejsze rozpoznanie zasobów, jakimi dysponują, wskazanie wyzwań i barier rozwojowych. Takie podejście przełoży się na lepsze dopasowanie narzędzi interwencji (np. programów) do możliwości i potencjałów rozwojowych poszczególnych obszarów kraju. Jednym z celów KSRR jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo. Dlatego w dokumencie wskazano obszary strategicznej interwencji (OSI), które otrzymają szczególne wsparcie (będą to obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej). Strategia wspiera konkurencyjność regionów i zakłada kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. W związku z tym wspierane będą lokalne przedsiębiorstwa. W strategii istotny nacisk położono na rozwijanie kompetencji administracji publicznej. Chodzi o umiejętności niezbędne do prowadzenia skutecznej polityki rozwoju, w szczególności na terenach o niskim potencjale rozwojowym, a zwłaszcza wspieranie powiązań między lokalnym i regionalnym sektorem publicznym a światem biznesu i nauki. W dokumencie przewidziano zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych, jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej. Strategia tworzy warunki do większego angażowania się samorządów gminnych i powiatowych w realizację wspólnych projektów i we współpracę ponad granicami administracyjnym.

Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (PEP 2040)	PEP 2040 wskazuje ramy transformacji energetycznej w Polsce. Zawiera strategiczne przesądzenia w zakresie doboru technologii służących budowie niskoemisyjnego systemu energetycznego. Stanowi wkład w realizację Porozumienia Paryskiego z uwzględnieniem konieczności przeprowadzenia transformacji w sposób sprawiedliwy i solidarny. PEP2040 stanowi krajową kontrybucję w realizację polityki klimatyczno-energetycznej UE. Polityka uwzględnia skalę wyzwań związanych z dostosowaniem krajowej gospodarki do uwarunkowań regulacyjnych UE związanych z celami klimatyczno-energetycznymi na 2030 r., Europejskim Zielonym Ładem, planem odbudowy gospodarczej po pandemii COVID i dążeniem do osiągnięcia neutralności klimatycznej zgodnie z krajowymi możliwościami, jako wkładu w realizację Porozumienia Paryskiego. Niskoemisyjna transformacja energetyczna przewidziana w PEP2040 inicjować będzie szersze zmiany modernizacyjne całej gospodarki, gwarantując bezpieczeństwo energetyczne, dbając o sprawiedliwy podział kosztów i ochronę najbardziej wrażliwych grup społecznych. Zgodnie z PEP 2040 celem polityki energetycznej państwa jest: bezpieczeństwo energetyczne, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych. Cele szczegółowe PEP 2040 to: 1) Optymalne wykorzystanie własnych surowców energetycznych. 2) Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej. 3) Dywersyfikacja dostaw i rozbudowa infrastruktury sieciowej gazu ziemnego, ropy naftowej oraz paliw ciekłych. 4) Rozwój rynków energii. 5) Wdrożenie energetyki jądrowej. 6) Rozwój odnawialnych źródeł energii. 7) Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji. 8) Poprawa efektywności energetycznej gospodarki.
Polityka ekologiczna Państwa 2030 (PEP 2030)	Rolą PEP 2030 jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polski oraz wysokiej jakości życia dla wszystkich mieszkańców. PEP2030 ma stanowić podstawę do inwestowania środków europejskich z perspektywy finansowej na lata 2021–2027. Strategia wspiera także realizację celów i zobowiązań Polski na szczeblu międzynarodowym, w tym na poziomie unijnym oraz ONZ, szczególnie w kontekście celów polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 oraz celów zrównoważonego rozwoju ujętych w Agendzie 2030. Celem głównym PEP 2030 jest: Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców, który został przeniesiony wprost z obszaru „Środowisko" w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR). PEP 2030 doprecyzowuje zapisy SOR i przedstawia praktyczne rozwiązania dla poszczególnych kierunków interwencji. PEP 2030 wyznacza następujące cele środowiskowe, które są wspierane przez cele horyzontalne: - Cel szczegółowy I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego; - Cel szczegółowy II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska; - Cel szczegółowy III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych; - Cel horyzontalny 1: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa; - Cel horyzontalny 2: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska.

Strategia Produktywności 2030 (SP 2030)	Głównym celem SP 2030 jest: wzrost produktywności w warunkach gospodarki niskoemisyjnej, o obiegu zamkniętym i opartej na danych. Strategia przewiduje działania w ramach siedmiu obszarów interwencji, wraz z przypisanymi do nich celami szczegółowymi: - Obszar I. Zasoby naturalne (ziemia i surowce): (a) Wzrost wydajności surowcowej gospodarki, (b) Wzrost wykorzystania surowców odnawialnych i biomasy w gospodarce; - Obszar II. Praca i kapitał ludzki: (a) Szybki rozwój praktycznego kształcenia przez całe życie, (b) Przygotowanie kompetentnych kadr na potrzeby scyfryzowanej gospodarki; - Obszar III. Inwestycje (kapitał trwały i finansowy): (a) Trwałe zwiększenie stopy inwestycji prywatnych, (b) Automatyzacja, robotyzacja i cyfryzacja przedsiębiorstw; - Obszar IV. Organizacja i instytucje: (a) Podniesienie jakości zarządzania w przedsiębiorstwach i instytucjach publicznych, (b) Stymulowanie mechanizmów współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi; - Obszar V. Wiedza: Wzrost intensywności wykorzystania wiedzy i nowych technologii w gospodarce; - Obszar VI. Dane: Szybki rozwój algorytmicznej gospodarki opartej na danych; - Obszar VII. Umiędzynarodowienie: (a) Zwiększenie liczby eksporterów, w szczególności na rynki pozaeuropejskie, (b) Zwiększenie eksportu towarów w obszarze wysokich technologii i kanałami e-commerce.
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (SRKL 2030)	Celem głównym SRKL 2030 jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce. Strategia wyznacza ponadto cztery cele szczegółowe: - Cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych; - Cel szczegółowy 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej; - Cel szczegółowy 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy; - Cel szczegółowy 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (SRKS 2030)	Głównym celem SRKS 2030 jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja niniejszego celu jest oparta na trzech celach szczegółowych: – Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne; – Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich; – Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.
Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej	Celem głównym Strategii jest zapewnienie zdolności państwa do przeciwdziałania zagrożeniom i sprostania wyzwaniom, wynikającym ze zmieniających się uwarunkowań bezpieczeństwa Polski. Ma również na celu wykorzystanie szans, dzięki którym możliwa będzie poprawa bezpieczeństwa państwa i obywateli, zapewnienie jego dalszego rozwoju oraz wzmacnianie pozycji Rzeczypospolitej Polskiej na arenie międzynarodowej. W kontekście realizacji celu głównego określone zostały następujące filary: Filar I: Bezpieczeństwo państwa i obywateli, uwzględniający zagadnienia, jak zarządzanie bezpieczeństwem narodowym, odporność państwa i obronę powszechną, Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, cyberbezpieczeństwo i przestrzeń informacyjną; Filar II: Polska w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego, uwzględniający Sojusz Północnoatlantycki i Unię Europejska, współpracę bilateralna, regionalną i w wymiarze globalnym; Filar III: Tożsamość i dziedzictwo narodowe, odnoszący się do tożsamości narodowej Rzeczypospolitej Polskiej, tworzenie pozytywnego wizerunku Polski; Filar IV: Rozwój społeczny i gospodarczy i Ochrona środowiska, odnoszący się do zdrowia i ochrony rodziny, polityki migracyjnej, bezpieczeństwa ekonomicznego, energetycznego, ochrony środowiska naturalnego i potencjału naukowego i technologicznego. W lipcu 2024 r. wprowadzony został dokument poświęcony rekomendacjom do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Bazują one na prowadzonych w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego (BBN) analizach środowiska bezpieczeństwa, wnioskach wynikających z wojny rosyjsko-ukraińskiej oraz z przeprowadzonych w 2023 r. ćwiczeń symulacyjnych z udziałem najwyższych organów władzy państwowej. Rekomendacje zostały skonsultowane z wiodącymi ekspertami zajmującymi się różnymi aspektami bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Równolegle z propozycjami dotyczącymi wzmocnienia

	sektora militarnego, rekomendacje wskazują także na szeroki pakiet pilnych i ważnych zadań w pozamilitarnej sferze bezpieczeństwa, zwłaszcza dotyczących budowy systemu odporności i obrony powszechnej, realizowanych przy wykorzystaniu całości dostępnych zasobów ludzkich (czynnik społeczny), organizacyjnych (czynnik strukturalny), materialnych (czynnik gospodarczy) i niematerialnych (czynnik *soft power*).Treść rekomendacji została ujęta w trzech zasadniczych obszarach problemowych: — Zdefiniowane zostały interesy narodowe i cele strategiczne w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego; — Dokonana została diagnoza środowiska bezpieczeństwa; — Zaprojektowane zostały potrzebne działania strategiczne oraz niezbędne przygotowania systemu bezpieczeństwa narodowego. Rekomendacje zawarte w dokumencie uwzględniają i systematyzują wnioski z realizowanych dotąd zamierzeń, a także wskazują obszary wymagające dalszych konsekwentnych działań.
Strategia Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030 (SSiNP 2030)	Celem głównym SSiNP 2030 jest sprawne i nowoczesne państwo służące obywatelom, środowisku oraz gospodarce. Do jego osiągnięcia w perspektywie do 2030 r. przyczyniać się będzie 5 celów szczegółowych - Cel szczegółowy I: Lepsze prawo. - Cel szczegółowy II: Sprawne instytucje państwa. - Cel szczegółowy III: Podniesienie sprawności realizacji zadań państwa poprzez wykorzystanie technologii cyfrowych i zmianę sposobu działania stosownie do możliwości, jakie stwarza technologia. - Cel szczegółowy IV: Efektywne planowanie i wykorzystanie środków finansowych. - Cel szczegółowy V: Zapewnienie obywatelom bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego.
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030 (SZRWRiR 2030)	Głównym celem niniejszej Strategii jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego. W kontekście realizacji celu głównego określone zostały następujące cele szczegółowe: - I: Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej; - II: Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska; - III: Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa. Obszarami wpływającymi na realizację celów strategii to: sprawne zarządzenie rozwojem, stabilne finansowanie rozwoju, trwała zdolność kreacji i uczenia się.
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (SRT2030)	Głównym celem Strategii jest zwiększenie dostępności transportowej kraju oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego oraz utworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego na poziomie krajowym, europejskim i globalnym. Realizacja wyżej opisanego celu jest związana z wdrażaniem 6 kierunków interwencji dla każdej z gałęzi transportu tj.: - 1: budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce. - 2: poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym. - 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności. - 4: poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów. - 5: ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko. - 6: poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.
Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły stanowi wypełnienie zobowiązań wynikających z ustaleń Ramowej Dyrektywy Wodnej w zakresie cyklicznej aktualizacji planów gospodarowania wodami, a także umożliwia dopełnienie zobowiązań raportowych do Komisji Europejskiej. Priorytetem Planu gospodarowania wodami jest stworzenie w ekosystemach wodnych i od wód zależnych warunków, określonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej, sprzyjających osiągnięciu celów środowiskowych wyznaczonych dla poszczególnych jednolitych części wód oraz dla obszarów chronionych. W dokumencie tym zawarto również wykaz inwestycji koniecznych do osiągnięcia założonych celów środowiskowych (dla wód powierzchniowych, podziemnych i obszarów chronionych). W kontekście opracowania strategii rozwoju gminy Krasnosielc istotne są następujące działania: — działania do realizowania przez gminę:

	- aktualizacja programu ochrony środowiska; - działania edukacyjne i doradcze dla rolników; - ograniczenie zanieczyszczeń rozproszonych z rolnictwa; - gospodarka ściekowa w aglomeracjach; – działania do realizowania przez właścicieli urządzeń wodnych: - udrażnianie przegród poprzecznych i dostosowanie ich do wymagań budowli proekologicznych z uwzględnieniem spełnienia celów środowiskowych; - przebudowa budowli piętrzących w zakresie zapewniającym ciągłość biologiczną i spełnienia celów środowiskowych; - ochrona i odtwarzanie naturalnych procesów hydromorfologicznych w korycie w zakresie spełnienia celów środowiskowych obszarów przyrodniczych; - poprawa stanu elementów hydromorfologicznych w zakresie spełnienia celów środowiskowych.
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły	Aktualny Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (2022), stanowi aktualizacje PZRP dla OD Wisły przyjętego do realizacji w 2016 r. Dokument ten, zgodnie z ustaleniami art. 173 ust. 21 Ustawy Prawo Wodne zawiera: – wszelkie zmiany lub uaktualnienia dotyczące tych planów, wraz z podsumowaniem przeglądów wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego; – ocenę postępów w realizacji celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis i wyjaśnienie przyczyn niezrealizowania zaplanowanych działań zmierzających do osiągnięcia celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis działań podjętych, a niezaplanowanych w tych planach; – możliwy wpływ zmian klimatu na występowanie powodzi. Nadrzędnym i podstawowym celem zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego a także działalności gospodarczej. W ramach wdrażania założeń Planu wskazano następujące cele główne, którym przyporządkowano cele szczegółowe: – Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego; - Zapewnienie warunków ograniczających możliwość występowania powodzi, - Zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP; – Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego; - Zapewnienie warunków redukujących możliwość występowania powodzi, - Redukcja obszaru zagrożonego powodzią oraz zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP, - Redukcja wrażliwości społeczności i obiektów na OZP; – Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym; - Zwiększenie skuteczności prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych, - Zwiększenie skuteczności reagowania ludzi, firm i instytucji publicznych, - Zwiększenie skuteczności odbudowy i powrotu do stanu sprzed powodzi, - Wdrożenie systemu analiz popowodziowych i zwiększanie jego skuteczności, - Wdrożenie instrumentów prawnych i finansowych zwiększających bezpieczeństwo powodziowe, - Zwiększenie świadomości i wiedzy na temat źródeł zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego.

Plan przeciwdziałania skutkom suszy	Dokument ten sporządzony został na okres sześcioletni (2021-2027). Jego opracowanie wynikało z postanowień dyrektyw i wytycznych unijnych oraz przepisów prawa krajowego (art. 183-185 ustawy Prawo wodne). Plan przeciwdziałania skutkom suszy posiada rangę rozporządzenia Ministra właściwego do spraw gospodarki wodne. Zgodnie z art. 184 ustawy Prawo Wodne, Plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje: – analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych; – propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych; – propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji; – działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy. Zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy stwierdza się, że gmina Krasnosielc: – w przeważającej części w stopniu „ekstremalnym" narażona jest na ryzyko wystąpienia suszy rolniczej. Niższe ryzyko zagrożenia może mieć miejsce na terenach położonych w pobliżu doliny rzeki Orzyc oraz w obrębie zwartych kompleksów leśnych, gdzie poziom wodonośny znajduje się stosunkowo płytko pod powierzchnią terenu; – w stopniu „umiarkowanym" narażona jest na wystąpienie zagrożenia suszy hydrologicznej; – w stopniu „słabym" narażona na ryzyko wystąpienia suszy hydrogeologicznej; – w zróżnicowanym stopniu narażona jest na syntetyczne ryzyko wystąpienia suszy. W zakresie przeciwdziałania skutkom suszy wskazano następujący katalog działań do realizacji na poziomie lokalnym (w tym gminnym): – Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych; – Zwiększenie retencji naturalnej i sztucznej na gruntach leśnych; – Retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych; – Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji; – Podpiętrzenie wód jezior dla przeciwdziałania skutkom suszy; – Realizacja działań inwestycyjnych w zakresie kształtowania zasobów wodnych poprzez zwiększanie sztucznej retencji; – Budowa oraz przebudowa urządzeń melioracji wodnych dla zwiększania retencji glebowej; – Wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych; – Budowa lub przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa lub przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych; – Uwzględnienie tematyki suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej w ramach planów zarządzania kryzysowego wszystkich szczebli; – Budowa i przebudowa ujęć wód podziemnych oraz budowa lub przebudowa rurociągów wodociągowych magistralnych do przesyłania wody do obszarów zagrożonych suszą hydrologiczną dla potrzeb zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi mieszkańców tych obszarów; – Czasowe ograniczenie zużycia wody z sieci wodociągowej; – Czasowe ograniczenie korzystania z wód; – Zmiana sposobu wykonywania oraz przesunięcie terminów realizacji prac utrzymaniowych na ciekach, z uwagi na wystąpienie suszy hydrologicznej, ujętych w planach utrzymania wód; – Edukacja i kreowanie świadomości rolników w zakresie zwiększania retencji na gruntach rolnych, zwiększania materii organicznej w glebie oraz upowszechniania upraw mniej wrażliwych na suszę. Propagowanie ubezpieczeń rolnych; – Przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w poszczególnych dokumentach strategicznych oraz na: https://www.gov.pl/web/ia/strategie-krajowe.

1.3. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA

Strategie rozwoju gmin, powinny uwzględniać i być wielowymiarowo spójne z ustaleniami strategii rozwoju województwa, która stanowi punkt odniesienia oraz podstawowy dokument strategiczny określający długofalową wizję rozwoju województwa. Dla województwa mazowieckiego obowiązuje aktualnie Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze, przyjęta Uchwałą nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 roku.

Tab. 2 Główne założenia obowiązującej Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze	Wizja określona w projekcie aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa brzmi następująco: Mazowsze z Warszawą, Warszawa ku Europie. Wizja ta możliwa będzie do osiągnięcia poprzez realizację celu głównego, za który przyjęto: Zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwały i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska. Jego realizacja odbywać się będzie poprzez wdrażanie następujących celów strategicznych, dla których przypisane zostały poszczególne kierunki działań: - Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze; - Dostępne i mobilne Mazowsze; - Zielone, niskoemisyjne Mazowsze; - Mazowsze, zintegrowane społecznie; - Mazowsze bogate kulturowo. Zgodnie z zapisami Strategii, układ celów strategii został podporządkowany długookresowym priorytetom rozwoju regionalnego. Przy realizacji celów należy uwzględnić możliwość wystąpienia zmian uwarunkowań rozwoju przewidzianych i opisanych w poszczególnych scenariuszach rozwoju. Struktura celów rozwojowych zawartych w Strategii przedstawia się następująco (str. 44 Strategii Rozwoju Województwa): W projekcie Strategii zidentyfikowano także dwa typy obszarów strategicznej interwencji: - problemowe – podregiony NUTS 3, - bieguny wzrostu – miejskie obszary funkcjonalne. Obszar gminy Krasnosielc jest położony jest w granicach ostrołęckiego obszaru problemowego, jednocześnie znajduje się poza miejskimi obszarami funkcjonalnym (biegunami wzrostu) – ryc. 10 Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Ponadto obszar gminy Krasnosielc uznano za zagrożony trwałą marginalizacją, z uwagi na kumulację problemów społeczno-ekonomicznych (Rys. 11 Strategii).

	W odniesieniu do Ostrołęckiego OSI w Strategii zapisano (str. 82, Strategii Rozwoju Województwa): *Interwencja w OSI ostrołęckim zorientowana będzie na poprawę warunków prowadzenia działalności gospodarczej i zwiększenie zdolności absorpcyjnych podregionu, z wykorzystaniem wewnętrznych potencjałów obszaru, w tym miast Ostrołęki i Ostrowi Mazowieckiej. Kluczowe w tym zakresie są działania na rzecz poprawy skomunikowania podregionu z resztą województwa, zwłaszcza poprzez rozwój sieci kolejowej oraz powiązanej z nią komunikacji autobusowej. Oprócz systemu transportowego, dla poprawy jakości życia mieszkańców i stanu środowiska obszaru istotne jest zwiększenie dostępności do sieciowej infrastruktury komunalnej, w szczególności gazowej i kanalizacyjnej. Warunki przyrodnicze obszaru, jak również duże znaczenie sektora rolnego dla gospodarki podregionu, tworzą potencjał dla rozwoju rolnictwa ekologicznego w ramach rodzinnych gospodarstw rolnych. Z uwagi na wysokie walory przyrodnicze i kulturowe, zasadne jest także wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej w celu bardziej efektywnego wykorzystania potencjału turystycznego dla rozwoju gospodarki podregionu.* Działania w OSI ostrołęckim skoncentrowane będą na wskazanych obszarach: *1. Poprawa dostępności obszaru poprzez:* – *rozwój transportu kolejowego z wykorzystaniem nowych i zmodernizowanych linii kolejowych, uzupełnienie sieci przystankowej oraz zwiększenie liczby połączeń,* – *rozwój zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu zbiorowego poprawiającego dostępność przystanków kolejowych i centrów lokalnych,* *2. Ochrona oraz wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego poprzez:* – *rozwój rolnictwa ekologicznego,* – *wykorzystanie potencjału przyrodniczego, w tym obszarów nadrzecznych i leśnych, na potrzeby rekreacyjno-wypoczynkowe, np. agroturystyki,* – *modernizację istniejącej infrastruktury turystycznej oraz budowę nowych szlaków turystyki aktywnej,* – *rozbudowę i modernizację systemów kanalizacyjnych, gazowych i ciepłowniczych.*

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w dokumencie.

Poza Strategią Rozwoju Województwa, do istotnych dokumentów regionalnych, kierunkujących ogólne założenia rozwojowe województwa i gmin należą m.in.:

Tab. 3 Główne założenia pozostałych dokumentów szczebla regionalnego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego jest głównym dokumentem polityki rozwoju przestrzennego województwa. Ustala on podstawowe elementy układu przestrzennego województwa, ich zróżnicowanie oraz wzajemne relacje. Plan przyjmuje zasadę zrównoważonego rozwoju województwa mazowieckiego oraz zawiera kierunki zagospodarowania, a wśród nich poszczególne kierunki polityki przestrzennej, które wskazują sposoby realizacji wizji przestrzennego zagospodarowania województwa. Zgodnie z ustaleniami Planu, gmina Krasnosielc położona jest w obrębie wiejskich obszarów funkcjonalnych, uczestniczących w procesach rozwojowych. Dla terenów tych obowiązują następujące zasady zagospodarowania przestrzennego: – *ochrona terenów otwartych przed rozpraszaniem zabudowy;* – *przeciwdziałanie negatywnym skutkom suburbanizacji w aspekcie ochrony środowiska;* – *ochrona krajobrazu przed chaosem inwestycyjnym i kształtowanie ładu* – *przestrzennego;* – *ochrona gruntów rolnych klas I-III oraz gruntów leśnych przed ich nieuzasadnionym przeznaczaniem na cele nierolnicze i nieleśne;* – *wspieranie działalności gospodarczej towarzyszącej produkcji rolnej, a także dążenie do zrównoważonego rozwoju funkcji pozarolniczych.* Ponadto w dokumencie wskazano następujące inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym: – inwestycje celu publicznego w zakresie infrastruktury transportowej: - rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 544 Przasnysz – Ostrołęka na odc. od km 131+500 do km 132+660 (L=1,160 km) na terenie gminy Krasnosielc – ETAP II od km 131+500 do km 132+470 (L=0,970 km) - poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego; – inwestycje celu publicznego w zakresie gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej: - kształtowanie profilu podłużnego i poprzecznego koryta rzeki Ciek Bagienice.

	W odniesieniu do gminy Krasnosielc istotne jest także uwzględnienie poniższych zadań i kierunków działań wynikających z zapisów Planu: – podejmowanie działań na rzecz zapobiegania zagrożeniom naturalnym poprzez stabilizację i zabezpieczanie terenów osuwiskowych przy zachowaniu wartości przyrodniczo-krajobrazowych obszaru Doliny rzeki Orzyc; – uwzględnienie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią (rzeka Orzyc); – określenie w zakresie kształtowania systemu ochrony przyrody, działań polegających na utrzymaniu potencjału przyrodniczego i krajobrazowego obszarów cennych przyrodniczo - Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 (Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe PLH 140052), rezerwatu przyrody Zwierzyniec; – wskazanie, w zakresie zachowania ciągłości dziedzictwa kulturowego, strefy ochrony wartości krajobrazów przyrodniczo-kulturowych w pasmach rzecznych; – ochrona i kształtowanie struktur przestrzennych miasta historycznego Krasnosielc; – objęcie prawną ochroną zachowanego układu urbanistycznego miejscowości Krasnosielc.
Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2020-2030	Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Mazowieckiego określa, że misją Strategii jest: Zapewnienie dostępu do wiedzy, danych i usług oraz wsparcie ich wykorzystania z użyciem technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu zaspokojenia potrzeb społecznych, gospodarczych i edukacyjnych. Wizja sformułowana została jako: Mazowsze jako region łączący rozwój technologiczny z wrażliwością społeczną, wspierający równy, powszechny i sprawiedliwy dostęp do wiedzy i technologii, a także zapewniający wysoki komfort życia i warunki do rozwoju gospodarczego, stabilizacji ekonomicznej oraz wyrównywania szans rozwojowych. Celem głównym Strategii jest: Rozwój społeczeństwa informacyjnego na Mazowszu poprzez wsparcie tworzenia, wykorzystywania i rozwoju powszechnych i przyjaznych technologii informacyjno-komunikacyjnych podnoszących jakość życia mieszkańców oraz wspierających rozwój gospodarczy regionu i stały wzrost jego konkurencyjności. Na podstawie analizy przeprowadzonej diagnozy potrzeb określono następujące cele strategiczne wraz z kierunkami działań: – Cel strategiczny 1: Wzrost kompetencji cyfrowych i zaufania do ICT; – Cel strategiczny 2: Elektroniczne systemy i usługi dla mieszkańców Mazowsza; – Cel strategiczny 3: Internet dla Mazowsza – Cel strategiczny 4: ICT dla nauki i biznesu.
Program Ochrony Środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2030 roku	Program wskazuje cele w zakresie ochrony środowiska województwa mazowieckiego. Określono obszary (dziedziny) interwencji, dla których przyjęto zadania w ramach poniższych kierunków interwencji: – Ochrona klimatu i jakości powietrza (OP): Poprawa efektywności energetycznej i dostosowanie sektora energetycznego do zmian klimatu, Ograniczenie emisji powierzchniowej, Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych, Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych, Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz zapewnienie magazynowania wytworzonej energii, Zarządzanie jakością powietrza w jednostkach samorządu terytorialnego województwa, Zmniejszenie emisji prekursorów ozonu; – Zagrożenia hałasem (KA): Poprawa klimatu akustycznego; – Pola elektromagnetyczne (PEM): Ochrona przed polami elektromagnetycznymi; – Gospodarowanie wodami (ZW): Poprawa jakości jednolitych części wód powierzchniowych, Ochrona zasobów i zmniejszenie antropopresji na wody podziemne, Zmniejszenie zagrożenia powodziowego, Ograniczenie skutków następstw suszy i zwiększenie możliwości gromadzenia wody; – Gospodarka wodno-ściekowa (GW): Sprawny i funkcjonalny system wodociągowy, Minimalizacja presji na środowisko poprzez porządkowanie gospodarki ściekowej; – Zasoby geologiczne (ZG): Kontrola i monitoring eksploatacji kopalin; – Gleby (GL): Zachowanie funkcji środowiskowych i gospodarczych gleb, Rekultywacja gruntów zdegradowanych i zdewastowanych, Ochrona przed osuwiskami; – Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów (GO): Prawidłowe funkcjonowanie systemu gospodarowania odpadami, Wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym; – Zasoby przyrodnicze (ZP): Zarządzanie zasobami przyrody i krajobrazem, Zachowanie lub przywrócenie właściwego stanu siedlisk i gatunków, Ochrona i rozwój zieleni na terenach zurbanizowanych, Działania z zakresu pogłębiania i udostępniania wiedzy o zasobach przyrodniczych, walorach krajobrazowych województwa oraz ich znaczeniu dla człowieka,

	zwłaszcza w kontekście zmian klimatycznych, Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych, Wsparcie działań edukacyjnych oraz infrastruktury turystycznej w lasach, Zwiększenie lesistości; – Zagrożenie poważnymi awariami przemysłowymi (PAP): Zmniejszenie zagrożenia oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w poszczególnych dokumentach.

1.4. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH

Strategie rozwoju gmin, powinny uwzględniać i być wielowymiarowo spójne z ustaleniami założeń dokumentów szczebla powiatowego oraz w odniesieniu do dokumentów strategicznych utworzonych w ramach partnerstw jednostek samorządu terytorialnego.

Aktualnie (stan na wrzesień 2025 r.) powiat makowski nie posiada obowiązującego dokumentu strategicznego. Warto nadmienić jednak, że jest w trakcie opracowania Strategii Rozwoju Powiatu Makowskiego do roku 2034.[10]

Gmina Krasnosielc włączona została w skład Strategii terytorialnej partnerstwa jednostek samorządu terytorialnego z terenu powiatów makowskiego, przasnyskiego i pułtuskiego (okres obowiązywania 2022-2030).

Dokument ten definiuje kluczowe wyzwania rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru Partnerstwa (łącznie 2 miasta i 17 gmin), wynikające z istniejących uwarunkowań społecznych, ekonomicznych, środowiskowych i infrastrukturalnych. Głównym celem Strategii jest zatem określenie pożądanych kierunków rozwojowych, co przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców. Należy nadmienić, iż gminy wchodzące w skład Partnerstwa cechują się niskim poziomem rozwoju gospodarczego, z czego ich znaczna część zagrożona jest trwałą marginalizacją i depopulacją.

Misję Partnerstwa wskazano jako: *Nad Orzycem i Narwią – przestrzeń życia i rozwoju.* Wizja natomiast określona została jako: *Będziemy zadbanym i atrakcyjnym regionem z dobrze rozwiniętą infrastrukturą usług i przedsiębiorczości, w którym żyje się bezpiecznie i w harmonii z naturą.*

Realizacja w/w Wizji możliwa będzie dzięki wdrażaniu odpowiednich celów strategicznych, które wskazano następująco:

- Bezpieczne i czyste środowisko dzięki infrastrukturze, edukacji oraz nowoczesnym sposobom wykorzystania zasobów;
- Uzyskanie trwałej spójności terytorialnej poprzez modernizację infrastruktury komunikacyjnej;
- Rozwój działalności gospodarczej opartej na wykorzystaniu potencjału regionu i transferze nowoczesnych technologii;
- Poprawa jakości życia oparta na budowie instytucji zapewniających szeroki zakres usług społecznych oraz wspieranie społeczeństwa obywatelskiego.

1.5. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE LOKALNYCH GRUP DZIAŁANIA

Gmina Krasnosielc należy do Lokalnej Grupy Działania „Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej", dla której obowiązuje aktualnie Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej" na lata 2023 – 2027. Obszar LGD obejmuje łącznie 9 gmin (w tym Krasnosielc) położonych na terenie powiatu makowskiego.

Lokalna Strategia Rozwoju jest spójna i zintegrowana na poziomie programowym oraz sektorowym z dokumentami strategicznymi obowiązującymi na terenie województwa mazowieckiego, a także gmin członkowskich. Głównym celem LSR jest budowanie lokalnej tożsamości bazującej na

[10] Materiał źródłowy: https://www.powiat-makowski.pl/

aktywizacji społecznej, przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych.

Układ celów i poszczególnych przedsięwzięć LSR kształtuje się następująco:

- Rozwój potencjału gospodarczego i turystycznego obszaru LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej, w tym poprawa jakości życia mieszkańców;
  - Miejsca sprzyjające aktywizacji i wypoczynkowi mieszkańców źródłem uatrakcyjnienia obszaru LGD,
  - Rozwój działalności gospodarczej w zakresie produktów i usług wspierających turystykę,
  - Rozwój przedsiębiorczości poprzez wspieranie tworzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w zakresie produktów i usług wspierających turystykę,
  - Promocja i rozwój potencjału turystycznego obszaru LGD;
- Rozwój i wzmacnianie kompetencji, wiedzy i potencjału społeczności lokalnych, w tym osób w niekorzystnej sytuacji oraz wspieranie aktywności i integracji społeczności lokalnych, w tym z wykorzystaniem walorów przyrodniczych i kulturowych również przy zastosowaniu rozwiązań innowacyjnych;
  - Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej źródłem wsparcia i rozwoju inicjatyw społecznych,
  - Współpraca na Zielonym Szlaku Niziny Mazowieckiej,
  - Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze obszaru LGD ZSNM źródłem integracji społeczności lokalnej,
  - Aktywnie i ekologicznie przez Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej.

1.6. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA DOTYCHCZAS OBOWIĄZUJĄCEJ STRATEGII ROZWOJU GMINY

Dotychczasowym planem strategicznym (strategią) gminy była Strategia Rozwoju Gminy Krasnosielc na lata 2015-2025.[11] Strategia składa się z dwóch części – diagnostycznej oraz strategicznej. Pierwsza część obejmuje zobrazowanie potencjału społeczno-ekonomicznego gminy w kontekście głównych kierunków jej rozwoju, tj. mieszkalnictwa, przedsiębiorczości oraz turystyki, uwzględniając przy tym przestrzenne uwarunkowania środowiskowo-infrastrukturalne gminy. Druga część została opracowana na podstawie wniosków z diagnozy oraz zawiera konkretny plan działania gminy do 2025 roku. Zostały określone w nim następujące elementy: misja, wizja, rozwój, wartości kluczowe, cele strategiczne i operacyjne oraz sposób monitorowania realizacji strategii z określeniem docelowych wskaźników.

Misja, będąca zwięzłą i spójną deklaracją definiującą cel gminy, dotychczas obowiązującej Strategii brzmi następująco: *Skuteczne zaspokajanie potrzeb mieszkańców gminy Krasnosielc*.

Wizja rozwoju gminy natomiast, określająca jak gmina zamierza być postrzegana w przyszłości, brzmi: *Gmina Krasnosielc – Gmina zapewniająca mieszkańcom infrastrukturę techniczną i społeczną na wysokim poziomie, a przedsiębiorcom korzystne warunki do rozwoju.*

W ramach dokumentu wskazano 3 cele strategiczne (i odpowiadające im cele operacyjne opisane szczegółowo na str. 90-93 Strategii):

- *Cel 1. Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Krasnosielc;*
- *Cel 2. Konkurencyjna i rozwinięta gospodarczo Gmina Krasnosielc;*

[11] Załącznik nr 1 do Uchwały Nr XI/48/15 Rady Gminy Krasnosielc z dnia 26 listopada 2015 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Krasnosielc na lata 2015 – 2025

– *Cel 3. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego i ochrona jego zasobów.*

W celu ułatwienia nadzoru i kontroli nad realizacją strategii rozwoju gminy Krasnosielc, dla każdego celu strategicznego opracowano kilka obiektywnych mierników pozwalających skutecznie monitorować postępy w realizacji strategii rozwoju:

Mierniki realizacji celu:

– *Cel 1. Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Krasnosielc:*
  - *wzrost liczby mieszkańców Gminy;*
  - *zwiększenie stopnia wyposażenia w infrastrukturę techniczną;*
  - *wzrost liczby organizowanych zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży;*
– *Cel 2. Konkurencyjna i rozwinięta gospodarczo Gmina Krasnosielc:*
  - *wzrost liczby przedsiębiorstw na terenie Gminy;*
  - *spadek poziomu bezrobocia wśród osób długotrwale bezrobotnych;*
  - *wzrost liczby imprez i happeningów promujących lokalne walory turystyczno – rekreacyjne;*
– *Cel 3. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego i ochrona jego zasobów:*
  - *wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii;*
  - *wzrost liczby budynków poddanych termomodernizacji będących w zarządzie Gminy;*
  - *ilość zaoszczędzonej energii na potrzeby cieplne budynków będących w zarządzie Gminy.*

2. POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ

2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE

Gmina Krasnosielc posiada status gminy wiejskiej, zajmuje powierzchnię ok. 167 km^2 i położona jest w północnej części powiatu makowskiego, w województwie mazowieckim i sąsiaduje:

- od północnego-zachodu z gminą Jednorożec;
- od północnego-wschodu z gminą Baranowo i Olszewo-Borki;
- od wschodu z gminą Sypniewo;
- od południowego – zachodu z gminą Płoniawy – Bramura.

Ryc. 1 Położenie administracyjne gminy
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

W skład gminy wchodzą następujące sołectwa[12]: Amelin, Biernaty, Bagienice-Folwark, Bagienice Szlacheckie, Budy Prywatne, Chłopia Łąka, Drążdżewo – Kujawy, Drążdżewo-Kujawy, Drążdżewo Małe, Drążdżewo, Elżbiecin, Grądy, Grabowo, Krasnosielc, Krasnosielc Leśny, Nowy Krasnosielc, Nowy Sielc, Karolewo, Łazy, Przytuły, Papierny Borek, Perzanki-Borek, Pienice, Raki, Ruzieck, Niesułowo, Wola-Józefowo, Wola Włościańska, Wólka Drążdżewska, Wólka Rakowska, Wymysły, Zwierzyniec.

Zaznacza się jednocześnie, że granice obrębów ewidencyjnych nie zawsze pokrywają się z granicami poszczególnych miejscowości.

Ryc. 2 Struktura jednostek podziału terytorialnego
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

[12] Materiał źródłowy: http://gminakrasnosielc.pl/solectwa/

2.2. WEWNĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

2.2.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA

Układ komunikacji drogowej na terenie gminy Krasnosielc stanowi[13]:

układ nadrzędny:

– droga wojewódzka nr 544, relacji Przasnysz – Ostrołęka;

układ podstawowy:

– drogi powiatowe:
  - 1238W, relacji Szulmierz – Wola Wierzbowska – Zielona – Wężewo – Krasiniec;
  - 2110W, od drogi krajowej nr 57 relacji Młodzianowo – Płoniawy – Łazy do drogi wojewódzkiej nr 544;
  - 2111W, od drogi wojewódzkiej nr 626 relacji Ułaski – Krasnosielc;
  - 2116W, relacji Czerwonka – Guty Duże-Sławkowo;
  - 2118W, od drogi krajowej nr 61 relacji Szelków – Maków Mazowiecki do drogi krajowej nr 60;
  - 2128W, od drogi krajowej nr 60 relacji Różan – Dzbądz – Brzuze – Rzewnie – Łaś do drogi krajowej nr 61;
  - 2132W, od drogi wojewódzkiej nr 544 relacji Krasnosielc – Pienice – Młynarze do drogi krajowej nr 61;
  - 3206W, relacji Krasne – Romanowo – Maków Mazowiecki;
  - 3227W, relacji Przasnysz – Baranowo;
  - 3234W, relacji Stara Wieś – Chorzele – Krasnosielc;
  - 3238W, relacji Przasnysz – Leszno – Gostkowo – Karniewo – Przemiarowo;
– układ uzupełniający:
  - drogi gminne:

Tab. 4 Wykaz dróg gminnych w gminie Krasnosielc

NR DROGI	RELACJA DROGI/NAZWA ULICY
210301W	Raki - Bagienice Folwark
210302W	Dr. Powiatowa nr 3227a – Raki
210303W	Drążdżewo – Przytuły
210304W	Przytuły – dr. powiatowa nr 3234W
210305W	Przytuły – dr. powiatowa nr 2108W
210306W	Dr. wojewódzka nr 544 – Grądy – dr. powiatowa nr 2109W
210307W	Krasnosielc – Wola Włościańska – Wola Józefowo – granica gminy Krasnosielc
210308W	Dr. wojewódzka nr 544 – Biernaty – Pienice
210309W	Pienice – Wola Pienice
210310W	Dr powiatowa nr 2132W – Pienice
210311W	Dr. wojewódzka nr 544 – dr. gminna Bagienice Szlacheckie
210312W	Grabowo – Rucieck – Niesułowo (granica gminy Krasnosielc) i łącznik przez wieś Niesułowo
210313 W	Sławki – Kuchny – Suche (do granicy gminy Krasnosielc)
210314 W	Nowy Sielc – Krasnosielc Leśny
210315 W	Dr. powiatowa nr 3234W – przez wieś Drążdżewo Kujawy
210316 W	(Dr. powiatowa nr 3227W) przez wieś Karolewo
210317W	Dr. powiatowa nr 3227W) przez wieś Zwierzyniec oraz łącznik dr. gminnej z dr. powiatową nr 3227W)

[13] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Krasnosielc.

NR DROGI	RELACJA DROGI/NAZWA ULICY
210318W	Dr. powiatowa nr 3234W przez wieś Drążdżewo Małe (Gierówka)
210319W	Dr powiatowa nr 3234W przez Przytuły (Zaroże)
210320W	Łącznik nr. powiatowej nr 2107W
210321W	Łącznik nr. powiatowej nr 2108W z dr. powiatową nr 2107W
210322W	Łącznik dr. wojewódzkiej nr 544 z dr. powiatową nr 2107W – Amelin – Nowosiedliny
210323W	Łącznik dr. powiatowej nr 2108W z dr. gminną przez Bagienice Folwark
210324W	Łącznik dr. wojewódzkiej nr 544 do wsi Biernaty z dr. powiatową nr 2107W
210325W	Łącznik dr. powiatowej nr 3234W i dr. powiatowej nr 2108W przez Nowy Krasnosielc
210326W	Dr. wojewódzkiej nr 544 Nowy Sielc 0 dr. powiatowa nr 2111W (ul. Wschodnia)
210327W	Dr. powiatowa nr 2111 – Nowy Sielc (Wypędzicha)
210328W	(od drogi gminnej) Nowy Sielc (do wysypiska) Kranosielc Leśny
210329W	Dr. powiatowa nr 2111W do wsi Krasnosielc Leśny
210330W	Łącznik dr. wojewódzkiej nr 544 dr. powiatowa nr 2132W – dr. osiedlowa Krasnosielc
210331W	Krasnosielc (ul. Baśniowa)
210332W	Krasnosielc (ul. Cmentarna)
210333W	Krasnosielc (ul. Kacza)
210334W	Krasnosielc (ul. Plac Kościelny)
210335W	Krasnosielc (ul. Młynarska)
210336W	Krasnosielc (ul. Ogrodowa)
210337W	Krasnosielc (ul. Polna)
210338W	Krasnosielc (ul. Przechodnia)
210339W	Krasnosielc (ul. Prześciowa)
210340W	Krasnosielc (ul. Rynek)
210341W	Krasnosielc (ul. Słoneczna)
-	Dr. wojewódzka nr 544 – Nowy Krasnosielc – do końca działki drogowej
-	Od drogi gminnej G000001 – Bagienice Szlacheckie – do końca działki drogowej
-	Dr. powiatowa DP 2109W – Grądy – do końca działki drogowej
-	Od drogi gminnej G000012.1 – Pieczyska – do końca działki drogowej
-	Od drogi gminnej G000012.1 – Pieczyska – do drogi gminnej G000047.1
-	Dr. powiatowa DP 3227W – Wólka Rakowska – do końca działki drogowej

Materiał źródłowy: Urząd Gminy Krasnosielc.

- pozostałe drogi, niebędące drogami publicznymi, w tym wewnętrzne i dojazdowe.

Układ drogowy gminy przedstawia się następująco:

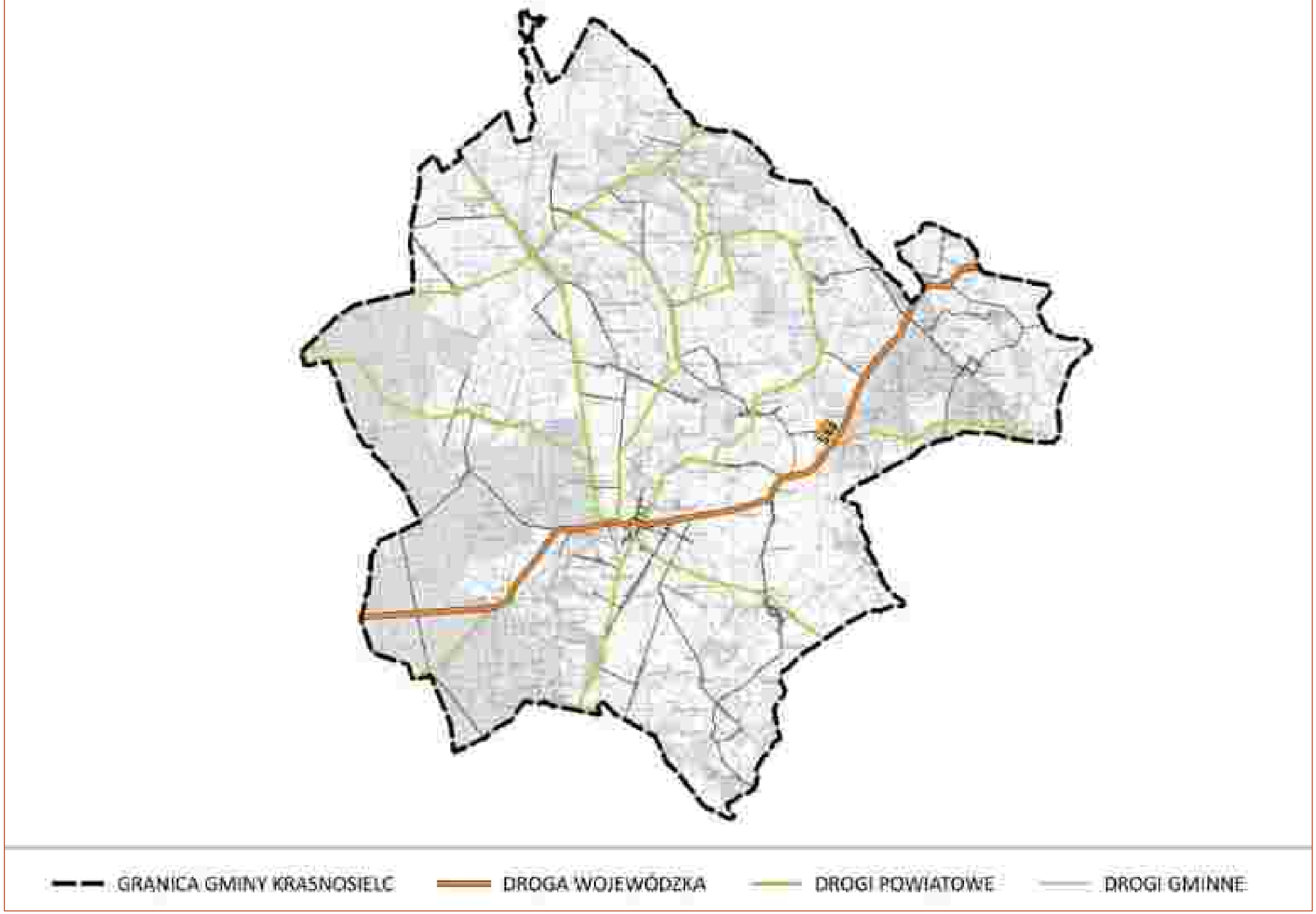

Ryc. 3 Układ komunikacyjny nadrzędny i podstawowy gminy
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10K.

Stan techniczny drogi wojewódzkiej nr 544 należy ocenić jako dobry.

Stan techniczny dróg przebiegających przez teren gminy jest zróżnicowany. W odniesieniu do dróg gminnych, przeważająca ich część posiada nawierzchnię utwardzoną[14] (ok. 74,6%), a stan niektórych odcinków dróg utwardzonych wymaga poprawy. Ponadto część dróg powiatowych również posiada nieutwardzoną powierzchnię (ok. 6,1%). Pomimo poczynionych w ostatnich latach inwestycji w infrastrukturę komunikacyjną konieczne są dalsze, sukcesywne modernizacje i przebudowy oraz realizacje nowych odcinków dróg.

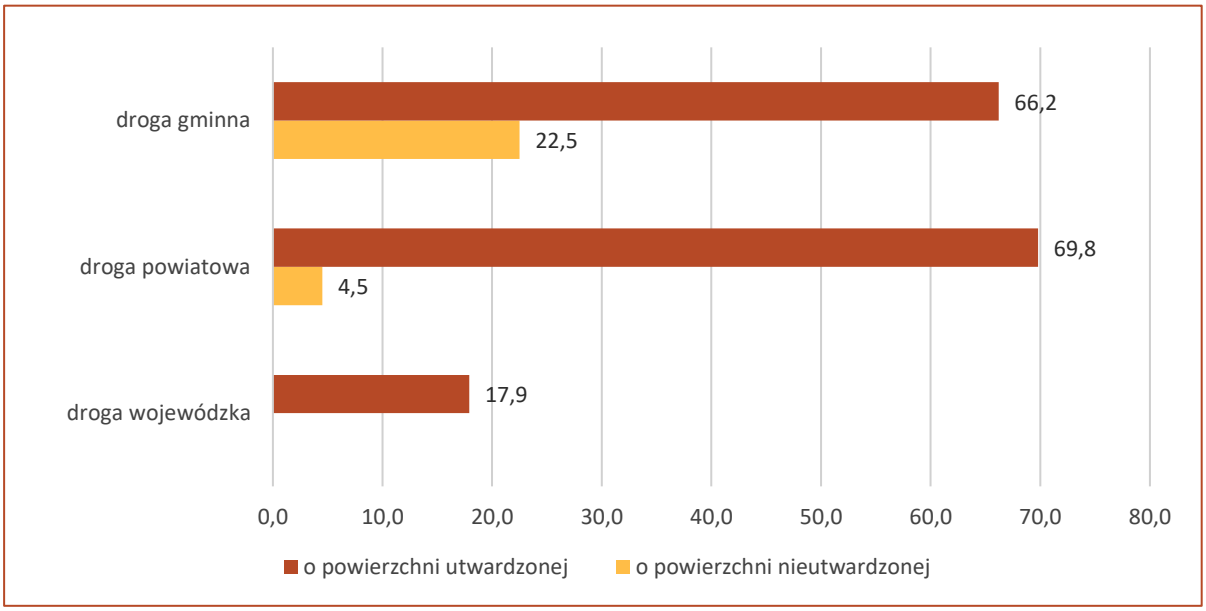

Ryc. 4 Długość dróg [km] na terenie gminy w podziale na drogi o nawierzchni utwardzonej i nieutwardzonej
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k oraz Dane GUS, stan na 2023 r.

Spośród dróg przebiegających przez teren gminy, badaniem natężenia ruchu objęty został odcinek drogi wojewódzkiej nr 544, gdzie średniodobowa liczba pojazdów silnikowych kształtuje się na poziomie ok. 3,1 – 4,2 tys. sztuk. Zdecydowanie większe natężenie ruchu drogowego występuje w pobliżu miast Ostrołęka, Przasnysz, Maków Mazowiecki, gdzie liczba pojazdów przekracza 10 tys. sztuk/dobę. Wyniki badań zobrazowano na rycinie poniżej.

[14] Zgodnie z ustawą z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym: droga twarda to droga z jezdnią o nawierzchni bitumicznej, betonowej, kostkowej, klinkierowej lub brukowcowej oraz z płyt betonowych lub kamienno-betonowych, jeżeli długość nawierzchni przekracza 20 m.

Ryc. 5 Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych na drogach krajowych i wojewódzkich
Materiał źródłowy: Generalny Pomiar Ruchu 2020/2021, GDDKiA.

2.2.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA

W granicach gminy nie przebiegają obecnie linie kolejowe. Najbliższe czynne stacje i przystanki kolejowe znajdują się w Zabielach Wielkich, Jastrząbce, Parciakach oraz w Nowej Wsi Kościelnej, które obsługują linię kolejową nr 35 (relacji Ostrołęka – Szczytno).

2.2.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA

Na terenie gminy Krasnosielc infrastruktura rowerowa nie jest szczególnie rozwinięta, przebiegają tutaj jedynie dwie ścieżki rowerowe: na odcinku Wymysły – Wola Włościańska oraz relacji Drążdżewo – Kujawy.[15] Poza tym większość transportu rowerowego odbywa się poboczem lub drogami. Nie funkcjonuje spójny system ścieżek rowerowych.[16]

Należy nadmienić, iż w granicach gminy przebiega szlak pieszo-rowerowy „Z lasem za Pan brat". Wytyczony szlak położony w Leśnictwie Grądy i został podzielony na dwie części: rowerową biegnącą do rezerwatu „Zwierzyniec" o długości ok. 6,5 km i pieszą, w formie pętli o długości ok. 3 km.[17]

Zważywszy na powszechne użytkowanie rowerów jako środków transportu lokalnego, pożądany byłby rozwój infrastruktury rowerowej, zwłaszcza realizowanej w formie ciągów rowerowych, zwiększających bezpieczeństwo użytkowników (odseparowanie ruchu pojazdów silnikowych od rowerowego i pieszo-rowerowego). W miejscach o utrudnionych warunkach realizacji ciągów wskazane jest wyznaczenie i oznakowanie ścieżek w formie pasów lub kontrapasów. Natomiast na terenach o niskiej intensywności zabudowy lub terenach otwartych warto wprowadzić oznakowanie. Ukształtowana sieć powiązań rowerowych stanowiłaby zachętę do korzystania z alternatywnych środków transportu, jakim są pojazdy rowerowe.

[15] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Krasnosielc
[16] Droga rowerowa określana jest jako droga lub jej część, przeznaczona dla ruchu rowerów, odpowiednio oznakowana, służąca głównie do celom komunikacyjnym, a nie turystycznym (w statystyce dróg rowerowych nie ujmuje się tzw. szlaków rowerowych, np. położonych w lesie).
[17] Materiał źródłowy: https://parciaki.olsztyn.lasy.gov.pl/

2.2.4. TRANSPORT ZBIOROWY

Transport zbiorowy gminy Krasnosielc opiera się wyłącznie na transporcie autobusowym. W granicach gminy nie funkcjonuje dworzec kolejowy, a komunikacja odbywa się z wykorzystaniem przystanków autobusowych.

Z terenu gminy Krasnosielc realizowane są regularne połączenia autobusowe do Ostrołęki oraz do siedziby powiatu makowskiego – Makowa Mazowieckiego.[18] Ograniczony jest natomiast bezpośredni transport do takich ośrodków miejskich jak: Pułtusk, Przasnysz, Ciechanów oraz Warszawa) – kursy z terenu gminy odbywają się średnio 1-2 razy dziennie i mają charakter nieregularny.[19] Połączenia te możliwe są przede wszystkim poprzez przesiadkę z innych miejscowości zlokalizowanych poza granicami gminy, głównie z Makowa Mazowieckiego, który pełni funkcję lokalnego węzła komunikacyjnego.

Warto zaznaczyć, iż funkcjonują tutaj połączenia lokalne w zakresie dowozu uczniów do szkoły.[20] Usługi transportu zbiorowego świadczą autobusy PKS oraz prywatne linie autobusowe.[21]

Biorąc pod uwagę czynniki ekonomiczne, powierzchnię i zaludnienie gminy, charakter występującej zabudowy, a także powszechny dostęp do prywatnych środków transportu, należy uznać, że na jej obszarze nie ma przesłanek do stworzenia publicznych, lokalnych połączeń autobusowych (nie licząc dowozów do szkoły).

2.2.5. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH

W odniesieniu do gminy Krasnosielc najbliższymi ośrodkami miejskimi są: Maków Mazowiecki, pełniący funkcję siedziby powiatu makowskiego, znajdujący się w odległości ok. 22 km, Przasnysz, pełniący funkcję siedziby powiatu przasnyskiego, oddalony o ok. 27 km oraz Różan, położony w odległości ok. 28 km. Czas dojazdu transportem indywidualnym do tych ośrodków zajmuje średnio od 20 do 30 min.

Inne, ważne ośrodki miejskie z perspektywy gminy Krasnosielc to: Ostrołęka, Chorzele, Pułtusk, Ciechanów, które zlokalizowane są w odległości od 35 km do 50 km, natomiast czas dojazdu transportem indywidualnym nie przekracza 1 godziny.

Warto nadmienić, że stolica kraju i województwa mazowieckiego – Warszawa, oddalona jest o ok. 120 km, a czas dojazdu zajmuje średnio ok. 2 godz. Siedziby sąsiednich województw: warmińsko mazurskiego (Olsztyn) oraz podlaskiego (Białystok), znajdują się w odległości kolejno ok. 125 km oraz 155 km.

Odległość, a także stan infrastruktury komunikacyjnej przekłada się na czas dojazdu, potrzebny na dotarcie do poszczególnych miast (transport indywidualny), co zobrazowano poniżej:

[18] Materiał źródłowy: https://www.powiat-makowski.pl/
[19] Materiał źródłowy: https://www.e-podroznik.pl/
[20] Materiał źródłowy: https://ezamowienia.gov.pl/
[21] Materiał źródłowy: https://sanimax.pl/rozklady; https://www.czapliccyprzewozy.pl/

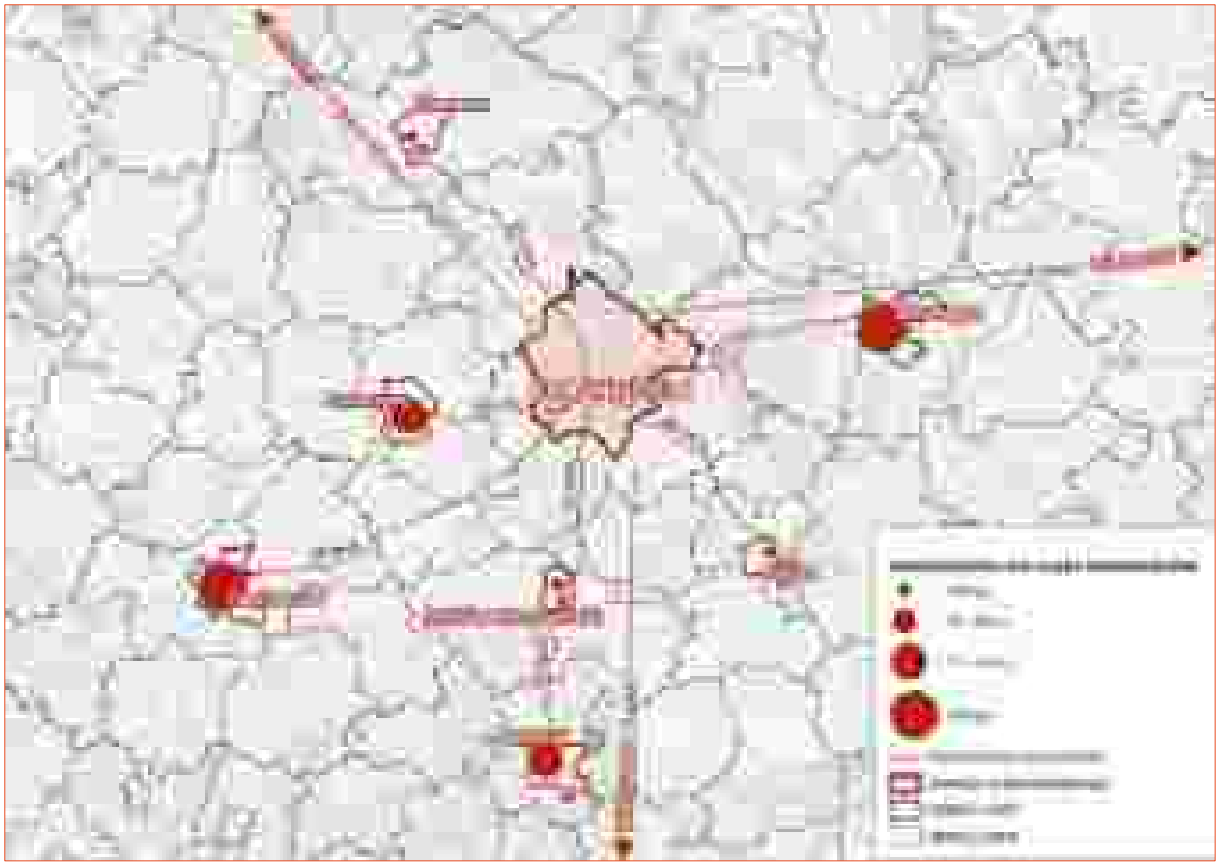

Ryc. 6 Lokalizacja gminy w stosunku do ośrodków miejskich oraz szacunkowy czas podróży transportem indywidualnym
* szacunkowy czas liczony z centrum gminy Krasnosielc do centrów poszczególnych miejscowości.
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

2.2.6. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM

Dostępność transportową poszczególnych rejonów Polski można zobrazować za pomocą wskaźnika dostępności potencjałowej, czyli wskaźnika międzygałęziowej dostępności transportowej (WMDT), będącego wypadkową sytuacji w różnych gałęziach transportu.[22]

Jak wynika z poniższej ryciny gmina Krasnosielc odznaczała się stosunkowo niskim w skali kraju wskaźnikiem dostępności transportowej (WMDT: 10-20). Jest to charakterystyczne dla gmin z tego rejonu województwa mazowieckiego, które cechuje zbliżona dostępność transportowa. Warto przy tym nadmienić, że powyższe dane obrazują stan z 2017 roku.

[22] Wskaźnik stanowi syntetyczną miarę jakościową wzajemnej potencjalnej dostępności czasowej najważniejszych krajowych ośrodków osadniczych oraz węzłów transportowych (wewnętrznych i granicznych) uwzględniającą wszystkie podstawowe rodzaje transportu (w proporcji do ich udziału w pracy przewozowej) oraz ważoną poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego (definicja według GUS). Dane gromadzone są nieregularnie, w zależności od przeprowadzonego badania. Źródłem danych są: Polska Akademia Nauk / Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

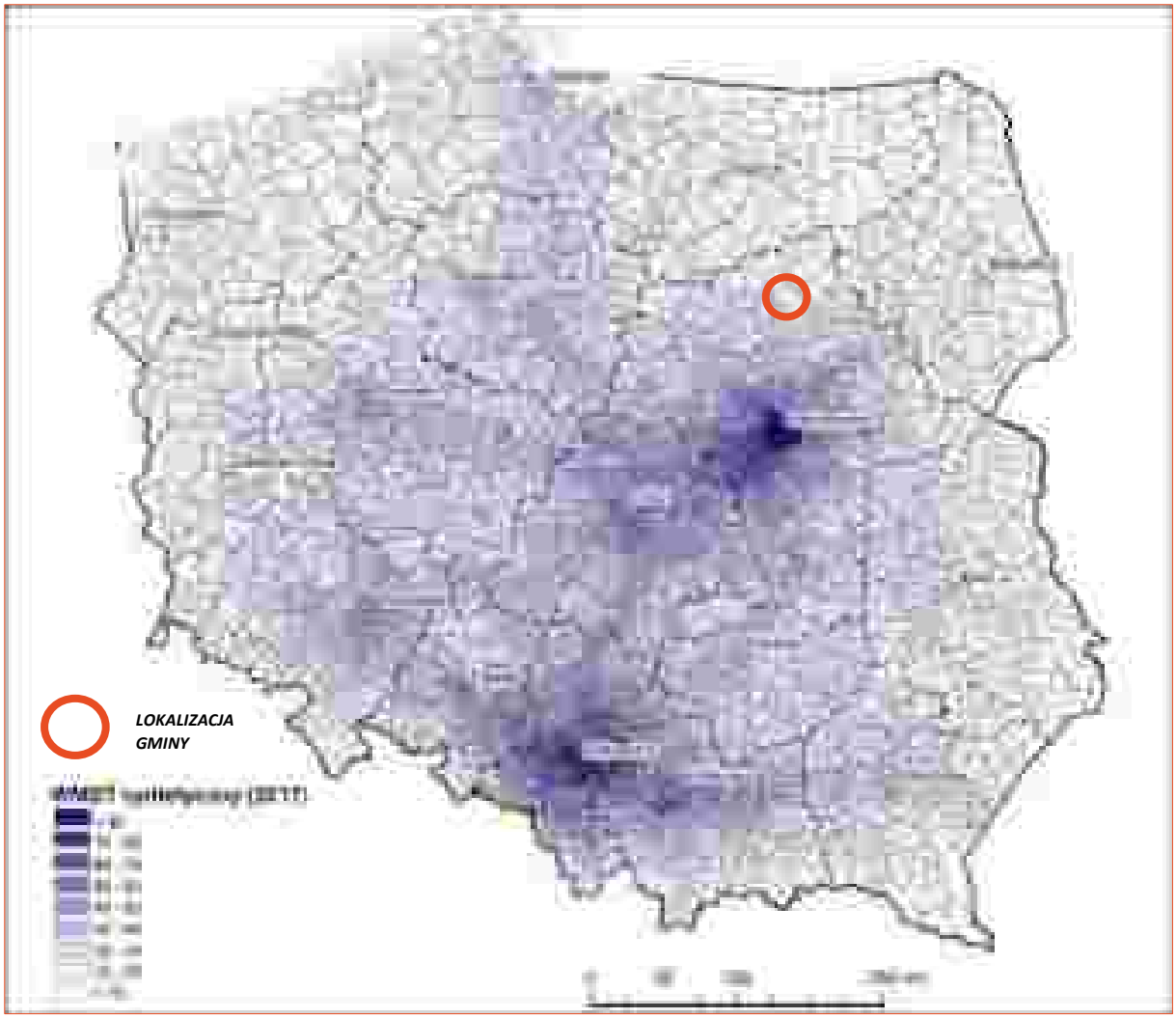

Ryc. 7 Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej w odniesieniu do gmin w Polsce, stan na 2017 r.
Materiał źródłowy: Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (za: Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020 (aktualizacja). 2017, Komornicki i in. IGiPZ PAN Warszawa).

Uwzględniając układ sieci dróg ekspresowych i autostrad[23], gmina Krasnosielc odznaczać się będzie stosunkowo niskim poziomem dostępności transportowej w ujęciu krajowym. Wynika to z faktu, iż przez teren gminy nie przebiegają drogi krajowe ani linie kolejowe, co ogranicza jej bezpośrednie połączenia z głównymi szlakami komunikacyjnymi. Ponadto gmina położona jest w stosunkowo dużym oddaleniu od dużych ośrodków miejskich, m.in. Warszawy czy Olsztyna. Kluczowym szlakiem komunikacji drogowej (zewnętrznej) w gminie pozostanie droga wojewódzka nr 544, zapewniająca dojazd m.in. do Przasnysza oraz Ostrołęki.

[23] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

Ryc. 8 Docelowy przebieg sieci dróg ekspresowych i autostrad w Polsce
Materiał źródłowy: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

2.2.7. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ

Zgodnie z ustaleniami obowiązującego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego na terenie gminy Krasnosielc planowane są następujące działania i plany inwestycyjne w zakresie rozwoju sieci transportowej:

- ustalenie rozbudowy drogi wojewódzkiej nr 544 Przasnysz – Ostrołęka na odc. od km 131+500 do km 132+660 (L=1,160 km) na terenie gminy Krasnosielc – ETAP II od km 131+500 do km 132+470 (L=0,970 km) w zakresie poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego.

W odniesieniu do dróg powiatowych planuje się:

W odniesieniu do dróg gminnych planuje się:

2.3. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET

Na terenie gminy Krasnosielc znajduje się sieć telekomunikacyjna (zarówno bezprzewodowa, jak i przewodowa). Sieć telekomunikacyjna składa się z łączy telekomunikacyjnych i radiowych. Znajduje się tu kilka stacji bazowych telefonii komórkowej (GSM). Zasięg działania mobilnych sieci komórkowych jest w większości dobry lub bardzo dobry. Problemy z dostępnością sieci występują głównie na terenach niezagospodarowanych (lasy, łąki itp.) oraz lokalnie na terenach, gdzie występuje rozproszona zabudowa.

Na koniec marca 2025 r. w zasięgu stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych było 1 681 punktów adresowych, a 691 pozostawało bez zasięgu. Na wskazanym obszarze były 932 białe

plamy NGA. Od 1 stycznia 2023 do 31 marca 2025 roku obywatele zgłosili 31 zapotrzebowań na Internet i 4 weryfikacje danych w systemie internet.gov.pl.[24]

Przykład zasięgu jednej z sieci komercyjnych przedstawia poniższa rycina:

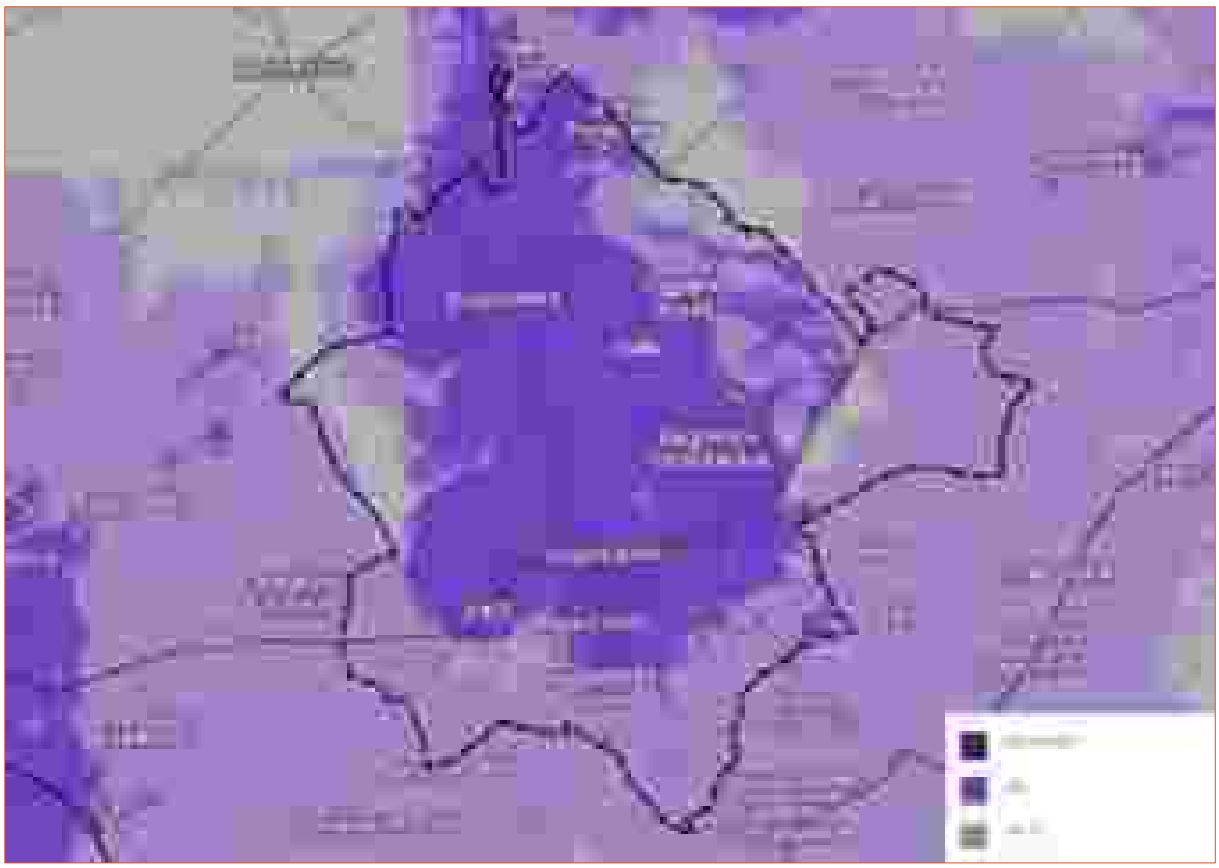

Ryc. 9 Mapa zasięgu sieci telefonii komórkowej (na przykładzie jednego z operatorów) we wrześniu 2025 r.
Materiał źródłowy: Dane jednego z operatorów sieci.

Dostępność Internetu na terenie gminy zapewniają podmioty zewnętrzne (operatorzy sieci). Wybrane miejscowości mogą korzystać z tzw. Internetu stacjonarnego, a dostęp do technologii ruchomych sieci telekomunikacyjnych 4G (LTE) jest możliwy w większej części gminy, przy czym zróżnicowana jest jakość tego dostępu. Dostępność sieci w standardzie 5G, czyli najnowszej technologii umożliwiającej szybszy transfer danych w telefonach komórkowych oraz stacjonarny dostęp do Internetu o prędkości zbliżonej do szybkich łączy kablowych, występuje głównie w obszarach centralnych gminy.

W ramach realizacji Programu Operacyjnego „Polska Cyfrowa” w latach 2018-2023 gmina Krasnosielc, należąca do podregionu ostrołęckiego, została objęta projektem budowy sieci szerokopasmowego Internetu. Celem projektu było wyeliminowanie terytorialnych różnic w dostępie do szerokopasmowego Internetu o wysokich przepustowościach, co pozwoliło mieszkańcom gminy korzystać z łączy o minimalnej prędkości 100 Mb/s. Inwestycja obejmowała zarówno gospodarstwa domowe, jak i placówki oświatowe, które zostały podłączone do nowoczesnej sieci o symetrycznej przepustowości. Projekt wspiera zwiększanie dostępności oraz jakości technologii informacyjnych i komunikacyjnych na terenie podregionu ostrołęckiego. Realizacja projektu zakończyła się pod koniec 2021 r.[25]

[24] Materiał źródłowy: Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu. I kwartał 2025. Minister Cyfryzacji. Instytut Łączności.
[25] Materiał źródłowy: Lista projektów realizowanych z Programu Polska Cyfrowa w Polsce w latach 2014-2020.

Dzięki infrastrukturze światłowodowej mieszkańcy mogą korzystać w przyszłości z usług internetowych i telewizyjnych oferowanych przez ogólnopolskich i lokalnych dostawców. Infrastruktura może zostać zrealizowana w technologii, która opiera się na kablach światłowodowych doprowadzanych bezpośrednio do domostw, gwarantujących szybkość i niezawodność usług cyfrowych.

W przyszłości alternatywą dla sieci światłowodowej mogą okazać się inne technologie, zapewniające dostępność i właściwą jakość połączeń internetowych, jak np. satelitarny system telekomunikacyjny. System satelitarny mający docelowo składać się z ok. 12 000 satelitów umieszczonych na niskiej orbicie okołoziemskiej (na wysokościach: 340 km, 550 km oraz 1150 km nad Ziemią), aktualnie jest w fazie tworzenia. Jego ideą jest globalne zapewnienie dostępu do Internetu. Ponadto niewykluczone są, kolejne generacje ruchomych sieci telekomunikacyjnych (5G i więcej).

2.4. WNIOSKI

- Obecność układu komunikacyjnego poziomu regionalnego (droga wojewódzka nr 544).
- Stosunkowo niski poziom dostępności transportowej w ujęciu krajowym.
- Znaczne oddalenie od dużych ośrodków miejskich (powyżej 1h).
- W dalszym ciągu niezadowalający stan techniczny niektórych odcinków dróg lokalnych i ponadlokalnych.
- W dalszym ciągu niedostatecznie rozwinięta infrastruktura rowerowa.
- Relatywnie niska dostępność komunikacji zbiorowej (brak czynnego transportu kolejowego, brak dworca autobusowego).
- Niejednorodny zasięg działania mobilnych sieci komórkowych (problemy z dostępnością sieci, zwłaszcza na terenach niezagospodarowanych oraz lokalnie na terenach, gdzie występuje rozproszona zabudowa).
- Istniejąca sieć światłowodowa w niektórych miejscowościach.

3. LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.1. STAN LUDNOŚCI

3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA

Gminę Krasnosielc zamieszkuje ogółem ok. 5,8 tys. osób, co stanowi ok. 14,1% ludności powiatu makowskiego.[26] Największy odsetek zamieszkuje miejscowość Krasnosielc oraz w dalszej kolejności Nowy Sielc i Drążdżewo.[27]

Tab. 5 Liczba ludności na terenie gminy w 2024 roku

MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA MIESZKAŃCÓW	
	OSOBY	UDZIAŁ %
Amelin	213	3,5
Bagienice Szlacheckie	131	2,2
Bagienice-Folwark	76	1,2
Biernaty	105	1,7
Budy Prywatne	145	2,4
Chłopia Łąka	198	3,3
Drążdżewo	524	8,6
Drążdżewo Małe	191	3,1
Drążdżewo-Kujawy	141	2,3
Elżbiecin	84	1,4
Grabowo	134	2,2
Grądy	228	3,7
Karolewo	234	3,8
Klin	13	0,2
Krasnosielc	899	14,8
Krasnosielc Leśny	84	1,4
Łazy	104	1,7
Niesułowo-Wieś	113	1,9
Nowy Krasnosielc	147	2,4
Nowy Sielc	566	9,3
Pach	19	0,3
Papierny Borek	98	1,6
Perzanki-Borek	70	1,2
Pieczyska	34	0,6
Pienice	298	4,9
Przytuły	228	3,7
Raki	258	4,2
Ruzieck	110	1,8
Sulicha	17	0,3
Wola Włościańska	143	2,3
Wola-Józefowo	73	1,2
Wólka Drążdżewska	220	3,6

[26] Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności, stan na 31.12.2024 r.
[27] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Krasnosielc.

MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA MIESZKAŃCÓW	
	OSOBY	UDZIAŁ %
Wólka Rakowska	76	1,2
Wymysły	55	0,9
Zwierzyniec	57	0,9

Materiał źródłowy: Urząd Gminy Krasnosielc.

Gęstość zaludnienia gminy Krasnosielc wynosi 34,7 os/km^2 i jest[28]:

- nieznacznie niższa niż dla powiatu makowskiego (38,8 os/km^2),
- ponad czterokrotnie niższa niż średnia dla województwa mazowieckiego (154,9 os/km^2),
- ponad trzykrotnie niższa niż średnia dla Polski (119,4 os/km^2).

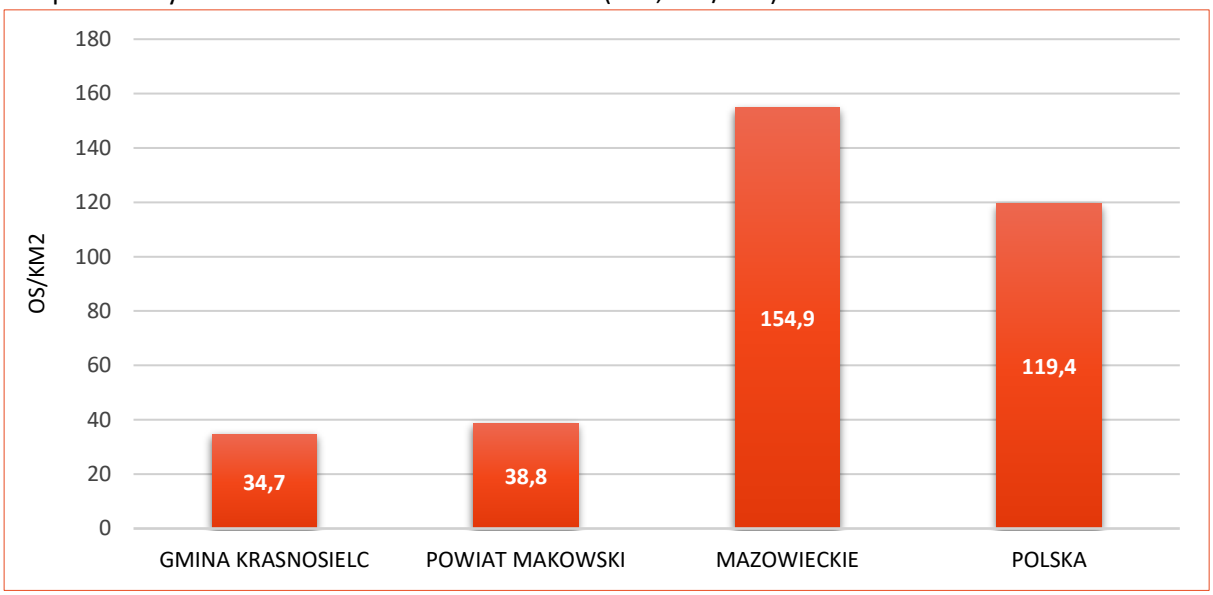

Ryc. 10 Gęstość zaludnienia gminy na tle powiatu, województwa i kraju
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

3.1.2. STRUKTURA PŁCI

W strukturze płci gminy Krasnosielc zaznacza się niewielka przewaga kobiet, których liczba wynosi 2 918, w stosunku do liczby 2 883 mężczyzn.[29] Współczynnik feminizacji (tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) wynosi zatem 101, co stanowi wartość równą średniej dla całego powiatu makowskiego (101), natomiast niższą w porównaniu do średniej dla Polski (107) i województwa mazowieckiego (109).[30]

[28] Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: gęstość zaludnienia, stan na 31.12.2024 r.
[29] Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność wg grup wieku i płci, stan na 31.12.2024 r.
[30] Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: współczynnik feminizacji, stan na 31.12.2024 r.

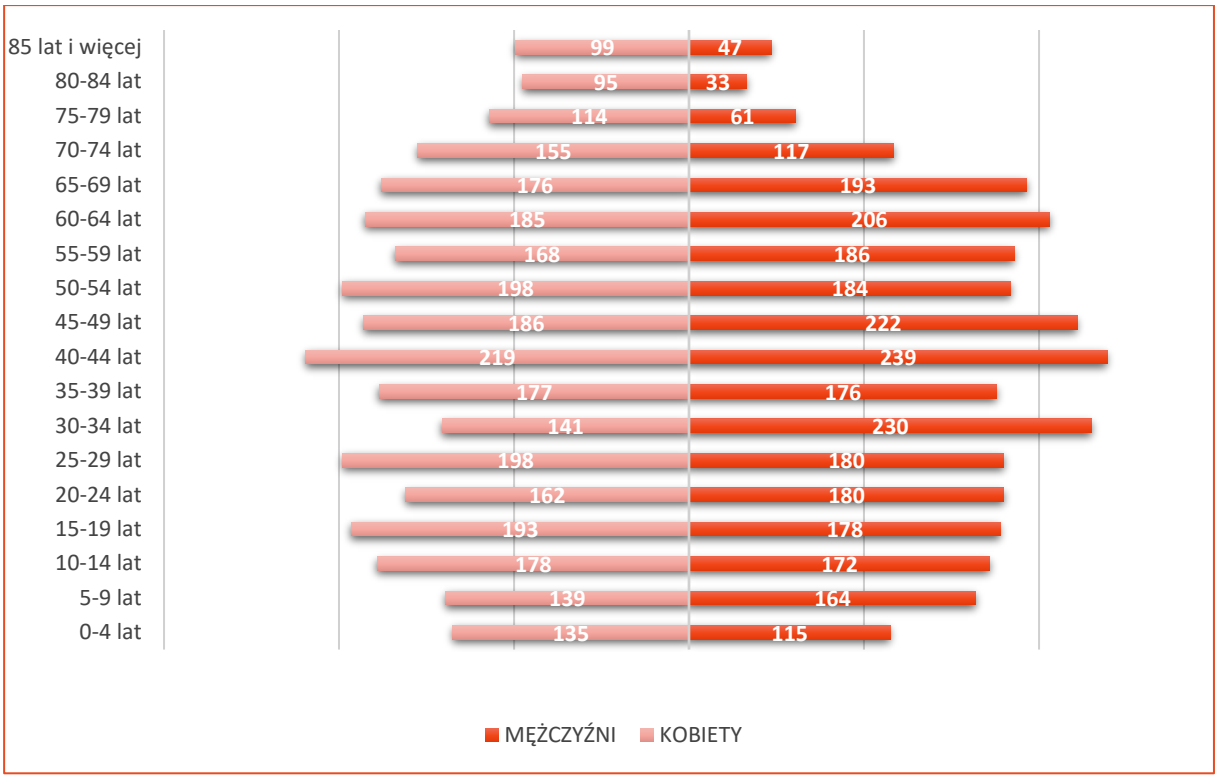

Ryc. 11 Piramida wieku i płci w gminie Krasnosielc
Materiał źródłowy: Dane GUS - stan ludności: ludność wg grup wieku i płci, stan na 31.12.2024.

3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI

W podziale na ekonomiczne grupy wieku, w gminie Krasnosielc dominuje ludność w wieku produkcyjnym, która stanowi 59% ogółu mieszkańców. Drugą grupę stanowi ludność w wieku poprodukcyjnym, obejmująca 22% mieszkańców. Najmniej liczną grupę stanowi ludność w wieku przedprodukcyjnym, której udział wynosi 19%. Są to wyniki porównywalne w stosunku do powiatu makowskiego, województwa mazowieckiego i kraju.[31]

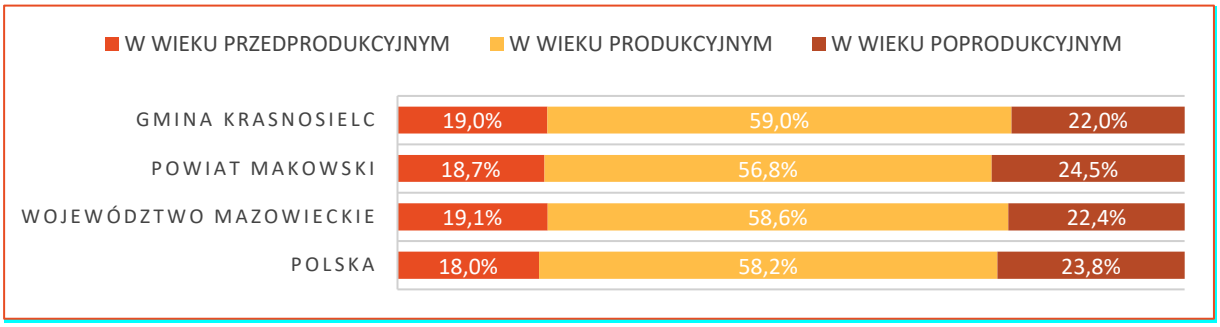

Ryc. 12 Udział ekonomicznych grup wieku w gminie na tle powiatu, województwa i kraju
Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na 2024 r.

[31] Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na 31.12.2024 r.

3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat wskaźnik przyrostu naturalnego osiągał wyłącznie ujemne wartości i wahał się od -48 os. w 2020 r. do -5 os. w 2019 r. Średni przyrost naturalny na przestrzeni analizowanych lat wyniósł -25,2 os./rok, a zatem w analizowanym okresie liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń.

Należy nadmienić, iż w 2020 r. wskaźnik ten wyraźnie spadł – zmarło o 48 osób więcej niż się urodziło, co było spowodowane wysoką liczbą zgonów. Z dużym prawdopodobieństwem można uznać, że był to efekt pandemii COVID-19, a co za tym idzie dane za lata 2020-2021 nie są w pełni reprezentatywne.

Tab. 6 Ruch naturalny ludności w gminie w latach 2015-2024

RUCH NATURALNY WEDŁUG PŁCI											
ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2015-2024
URODZENIA ŻYWE [os.]											
Ogółem	56	68	56	68	59	58	58	54	49	42	56,8
Mężczyźni	28	43	29	34	30	26	26	25	21	15	27,7
Kobiety	28	25	27	34	29	32	32	29	28	27	29,1
ZGONY OGÓŁEM [os.]											
Ogółem	87	75	72	82	64	106	102	89	75	68	82
Mężczyźni	43	40	41	42	40	67	58	43	39	44	45,7
Kobiety	44	35	31	40	24	39	44	46	36	24	36,3
PRZYROST NATURALNY [os.]											
Ogółem	-31	-7	-16	-14	-5	-48	-44	-35	-26	-26	-25,2
Mężczyźni	-15	3	-12	-8	-10	-41	-32	-18	-18	-29	-18
Kobiety	-16	-10	-4	-6	5	-7	-12	-17	-8	3	-7,2

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

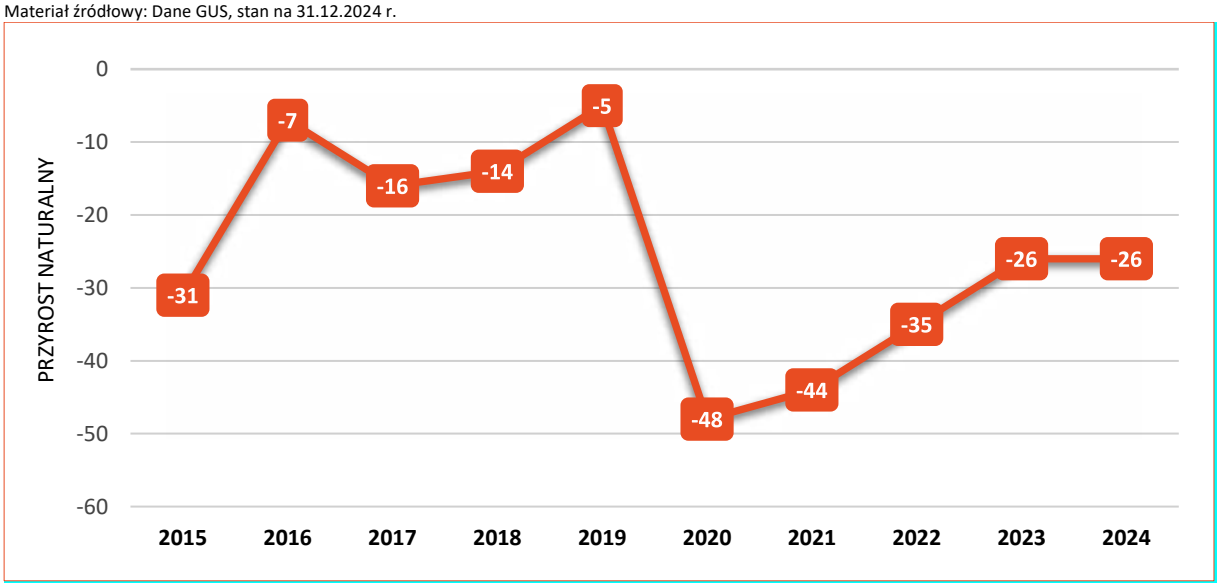

Ryc. 13 Przyrost naturalny w gminie w latach 2015-2024

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

3.2.2. MIGRACJE

W gminie Krasnosielc na przestrzeni ostatniego dziewięciolecia obserwuje się wyłącznie ujemne saldo migracji. Najmniej korzystnie sytuacja kształtowała się w 2019 r., wówczas wskaźnik ten wyniósł -66 os. Najmniejszy odpływ ludności zanotowano natomiast w 2016 r. (-10 os.).

Średnie saldo migracji w analizowanych latach wyniosło -29,2 os./rok[32], natomiast łącznie w analizowanych latach 2015-2024 dokonano 311 zameldowań i 574 wymeldowań, a zatem saldo migracji wyniosło łącznie -263 os.

Tab. 7 Migracje w gminie w latach 2016-2024

ROK	MIGRACJE WEDŁUG KIERUNKÓW 2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2016-2024
ZAMELDOWANIA										
Ogółem	52	31	44	22	29	24	37	33	39	34,6
Z miast	17	9	20	9	14	10	15	18	20	14,7
Ze wsi	33	21	21	13	15	14	22	15	19	19,2
WYMELDOWANIA										
Ogółem	62	56	69	88	44	52	59	51	93	63,8
Do miast	36	31	45	55	21	26	24	25	42	33,9
Na wieś	26	25	24	33	23	26	35	26	51	29,9
SALDO MIGRACJI										
Ogółem	-10	-25	-25	-66	-15	-28	-22	-18	-54	-29,2

-Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

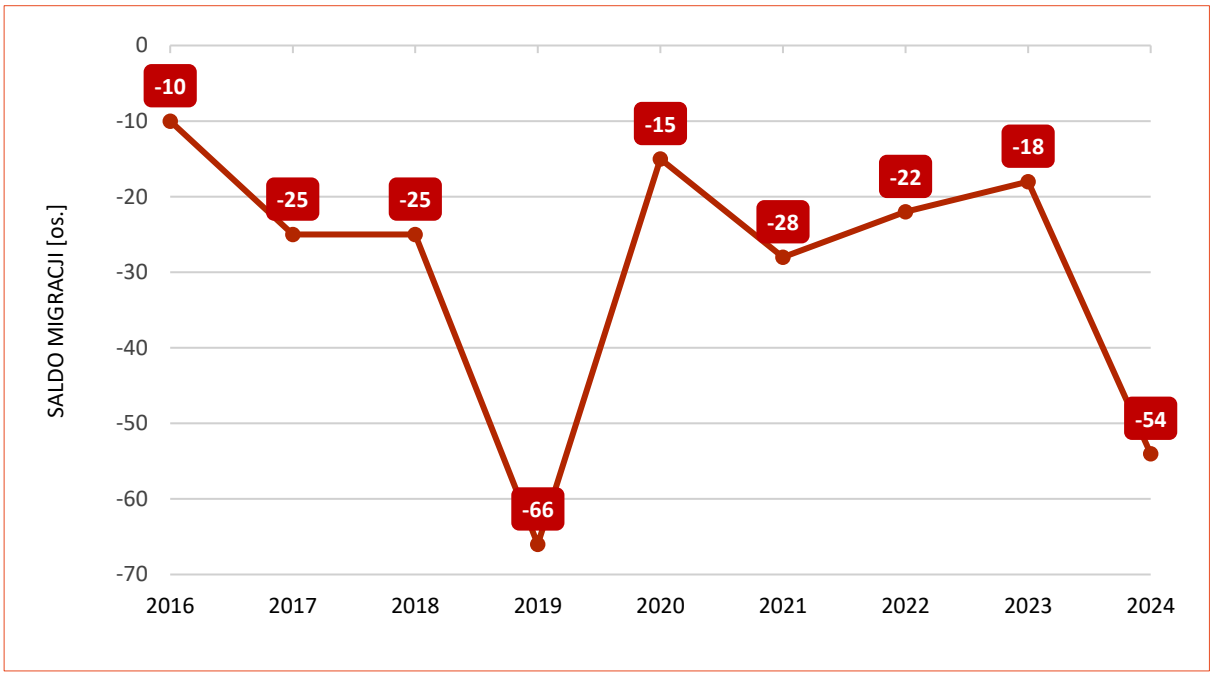

Ryc. 14 Saldo migracji w gminie w latach 2016-2024
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 .

Szansą zahamowania ujemnego salda migracji może być podjęcie działań mających na celu zwiększenie atrakcyjności gminy Krasnosielc jako miejsca do zamieszkania poprzez m.in. polepszenie warunków życia i promocję gminy jako miejsca atrakcyjnego osiedleńczo, a także stymulowanie rozwoju lokalnego rynku pracy.

[32] Materiał źródłowy: Dane GUS – migracje wewnętrzne i zagraniczne: migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów i kierunku (miasto, wieś), stan na 31.12.2024 r.

3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI

Przyrost rzeczywisty to zestawienie przyrostu naturalnego z saldem migracji, za pomocą którego można zobrazować rzeczywiste zmiany liczby ludności na terenie badanej jednostki. Z analizy współczynnika przyrostu rzeczywistego gminy Krasnosielc i gmin sąsiednich, dokonanej dla okresu 2016-2024 wynika, iż liczba ludności wzrosła jedynie w gminie Olszewo-Borki. W pozostałych jednostkach terytorialnych sukcesywnie spadała (depopulacja).

Tab. 8 Wskaźnik przyrostu rzeczywistego w gminie Krasnosielc oraz gminach sąsiednich w latach 2016-2024

ROK	PRZYROST RZECZYWISTY									
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2016-2024
BARANOWO	-34	-51	-77	-36	-49	-90	-58	-89	-36	-58
JEDNOROŻEC	-64	-5	-27	-71	-77	-76	-20	-59	-30	-48
OLSZEWO-BORKI	93	123	89	71	-3	47	3	60	-9	53
PŁONIAWY-BRAMURA	-54	-86	-82	-44	-86	-82	-70	-91	-94	-77
SYPNIEWO	-36	-7	-31	-51	-33	-37	-50	-35	-30	-34
KRASNOSIELC	**-17**	**-41**	**-39**	**-71**	**-63**	**-72**	**-57**	**-44**	**-80**	**-54**

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Spadek liczby ludności w gminie Krasnosielc wynosił średnio w analizowanych latach -54 os./rok, co w porównaniu do gmin ościennych było trzecim najmniej korzystnym wynikiem (zaraz po gminach Płoniawy-Bramura i Baranowo). Zdecydowanie najkorzystniej sytuacja kształtuje się w gminie Olszewo-Borki, gdzie liczba mieszkańców wzrastała średniorocznie o 53 os.

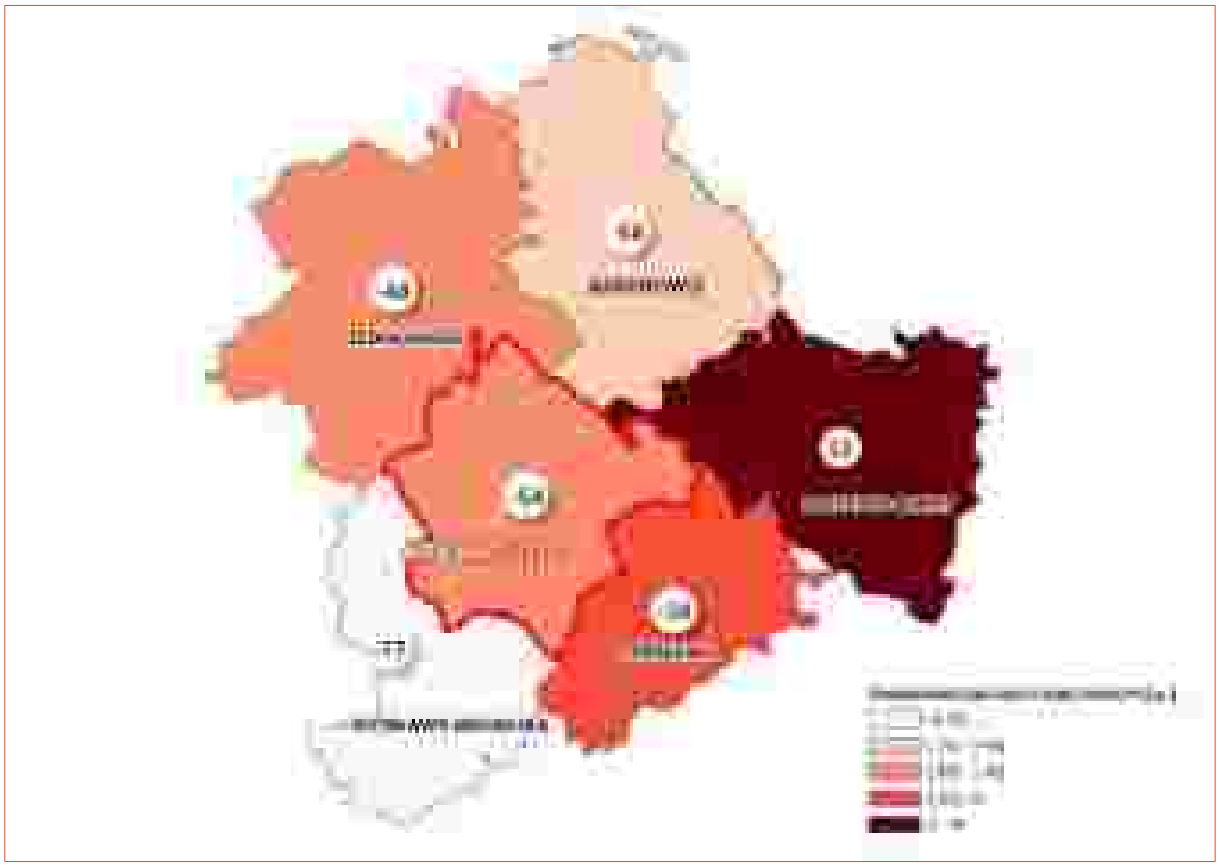

Ryc. 15 Ruch rzeczywisty w gminie Krasnosielc i w gminach sąsiednich w latach 2016-2024
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na postawie danych GUS.

3.2.4. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA

Zachodzące aktualnie w Polsce i Unii Europejskiej procesy ludnościowe określane są mianem „drugiego przejścia demograficznego" i charakteryzują się m.in. spadkiem liczby urodzeń i zgonów, przesuwaniem średniego wieku rodzenia i tworzenia związków, wzrostem liczby rozwodów oraz niską płodnością. W najbliższych kilkudziesięciu latach przewiduje się dalszy, stopniowy ubytek liczby ludności w Polsce oraz znaczące zmiany struktury wiekowej. Prognozę w tendencji zmian liczby ludności do 2060 r., w stosunku do 2024 r. (2024=100%) dla kraju, województwa, powiatu i gminy Krasnosielc zaprezentowano na poniższym wykresie.

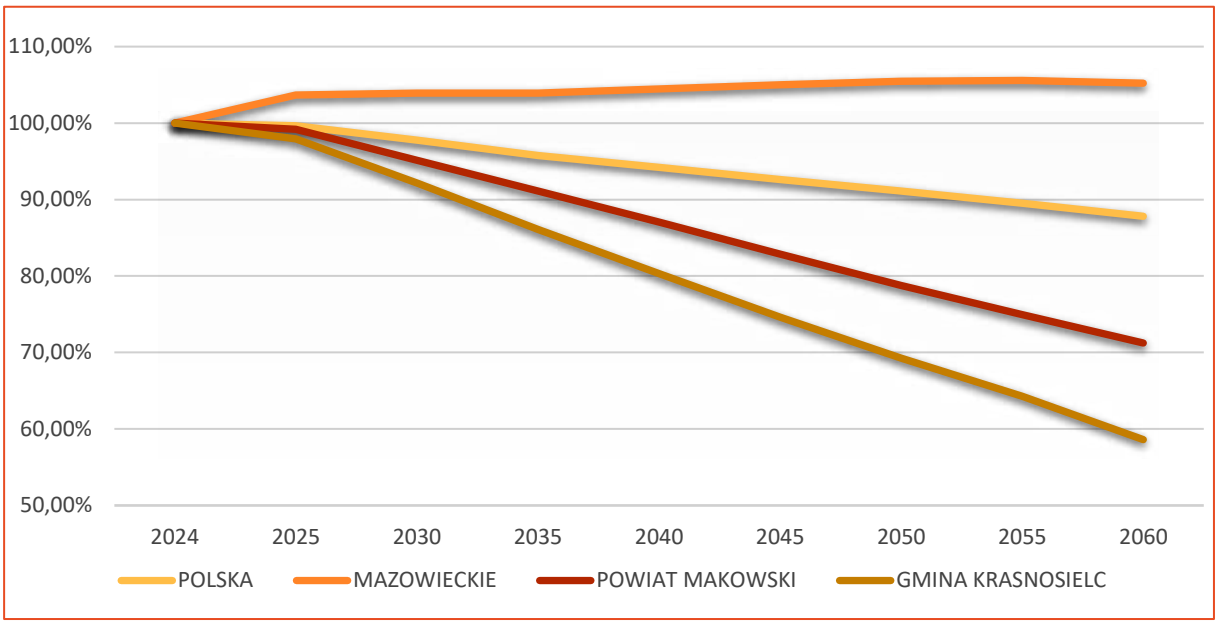

Ryc. 16 Prognoza tendencji zmian liczby ludności do 2060 r., w stosunku do 2024 r. (2024=100%) dla Polski, województwa mazowieckiego, powiatu makowskiego i gminy Krasnosielc
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W perspektywie 2060 r. szacuje się następujące prognozy demograficzne[33]:

- ubytek ludności w Polsce może wynosić ok. 12,2%;
- na terenie województwa mazowieckiego spodziewany jest wzrost liczby ludności o ok. 5,2%;
- na terenie powiatu makowskiego spodziewany jest ubytek ludności na poziomie ok. 28,8%;
- na terenie gminy Krasnosielc spodziewany jest spadek liczby ludności o blisko połowę (ok. 41,4%).

W związku z czym przewiduje się, że ubytek ludności w gminie Krasnosielc będzie wyraźnie wyższy niż wskaźniki prognoz demograficznych dla kraju, województwa i powiatu.

Przewidywanie zmian w liczbie ludności zawsze obarczone jest dużą niepewnością i zależne jest od postępujących procesów globalizacyjnych oraz stale zmieniających się postaw światopoglądowych ludności. Szacowanie zaludnienia nabiera szczególnej trudności w kontekście wydarzeń w naszej części Europy (konfliktu militarnego w Ukrainie). Sytuacja z jaką mamy do czynienia od lutego 2022 r. pokazuje, jak dynamiczne mogą być zmiany zachodzące w Polsce i na świecie, w tym zmiany demograficzne. W związku z powyższym, celem strategicznego rozwoju gminy Krasnosielc powinno być przede wszystkim zapewnienie warunków w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym do podnoszenia atrakcyjności gminy jako miejsca do życia i prowadzenia aktywności gospodarczej, co powinno przełożyć się na sukcesywny wzrost liczby ludności.

[33] Materiał źródłowy: Materiał źródłowy: Główny Urząd Statystyczny: Prognoza ludności dla gmin, powiatów i województw na lata 2023 – 2060.

3.3. WNIOSKI

- Niska gęstość zaludnienia sprzyjająca pobytowi ludzi.
- Starzejące się społeczeństwo.
- Stale ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego.
- Stale ujemne saldo migracji.
- Stały, sukcesywny spadek liczby ludności.
- Wyższe tempo ubytku ludności w stosunku do większości gmin ościennych.
- Niekorzystne prognozy demograficzne w porównaniu do powiatu, województwa i kraju.

4. ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY

4.1. ROLNICTWO

Rolnictwo stanowi jedno z głównych aktywności i źródeł utrzymania lokalnej społeczności. Przestrzenie rolnicze przeważają w strukturze użytkowania terenu gminy Krasnosielc, stanowiąc ok. 64% jej całkowitej powierzchni tj. ok. 10,7 tys. ha, z czego: grunty orne obejmują ok. 6,9 tys. ha, łąki trwałe ok. 2,3 tys. ha, natomiast pastwiska ok. 1,5 tys. ha. [34]

Tab. 9 Struktura gospodarstw rolnych według powierzchni na koniec 2024.

ZAKRES POWIERZCHNI	LICZBA GOSPODARSTW
0,0-0,4999 ha	684 szt.
0,5-0,9999 ha	215 szt.
1,0-1,4999 ha	196 szt.
1,5-1,9999 ha	109 szt.
2,0-2,9999 ha	185 szt.
3,0-4,9999 ha	250 szt.
5,0-6,9999 ha	181 szt.
7,0-9,9999 ha	190 szt.
10,0-14,9999 ha	217 szt.
15,0-19,9999 ha	107 szt.
20,0-29,9999 ha	77 szt.
30,0-49,9999 ha	28 szt.
50,0-99,9999 ha	5 szt.
100,0 ha i powyżej	2 szt.

Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Krasnosielc za rok 2024.

Głównym kierunkiem produkcji rolnej w gminie Krasnosielc jest produkcja roślinna poprzez uprawy zbożowe, determinowane warunkami środowiska naturalnego oraz strukturą użytkowania gruntów (przeważający udział gruntów ornych). W produkcji zwierzęcej przeważa natomiast hodowla drobiu. Rolniczą przestrzeń produkcyjną tworzą w znacznym stopniu gleby odznaczające się niskimi wartościami dla produkcji rolniczej (znaczny udział gleb V i VI klasy bonitacyjnej).[35]

Pod koniec 2024 r. w gminie Krasnosielc znajdowało się w sumie 2 446 gospodarstw rolnych, z czego największą liczbę stanowiły gospodarstwa o powierzchni do 1 ha (899 szt.).[36]

Na podstawie danych PSR 2020 w gminie Krasnosielc ogólna powierzchnia gospodarstw rolnych wynosiła ok. 11,7 tys. ha. W gospodarstwach rolnych pracowało 1 425 osób, w tym 842 mężczyzn i 583 kobiet. Ponadto na terenie gminy 679 gospodarstw prowadziło sprzedaż własnych produktów rolnych (ok. 84,3%).

[34] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Krasnosielc za rok 2024.
[35] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Krasnosielc za rok 2024; Dane GUS, powierzchnia geodezyjna kraju według kierunków wykorzystania, stan na 31.12.2014 r.
[36] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Krasnosielc za rok 2024.

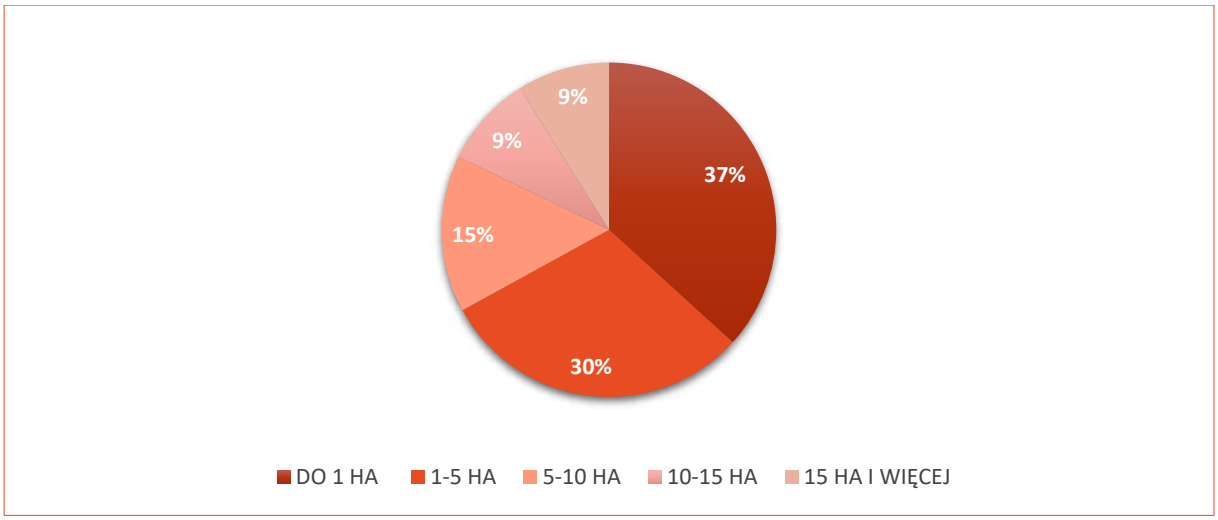

Ryc. 17 Udział gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na postawie Raportu o stanie gminy Krasnosielc za rok 2024.

Na przestrzeni lat 2010-2020 nie zaobserwowano spadku znaczenia rolnictwa jako wiodącego sektora gospodarki na terenie gminy Krasnosielc. Wprost przeciwnie, zanotowano wzrost jego znaczenia w niektórych obszarach. W ciągu analizowanych lat co prawda spadła liczba gospodarstw rolnych o 109 sztuk, nie mniej odnotowano znaczny wzrost pogłowia drobiu – o ponad 50 tys. sztuk oraz pogłowiu bydła – o ponad 2 tys. sztuk. Ponadto zauważalny był wzrost powierzchni zasiewów upraw.

Szczegółowe wartości dotyczące gospodarki rolnej przedstawiono w poniższej tabeli.

Tab. 10 Gospodarka rolna na terenie gminy - porównanie 2020 r. z 2010 r.

WARTOŚĆ		MIARA	2010	2020
POWIERZCHNIA GOSPODARSTW ROLNYCH WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH		ha	12 081,88	11 724,22
GOSPODARSTWA ROLNE WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH	DO 1 HA WŁĄCZNIE	szt.	31	11
	1 - 5 HA	szt.	219	227
	5 - 10 HA	szt.	261	206
	10 -15 HA	szt.	173	144
	15 HA I WIĘCEJ	szt.	230	217
POGŁOWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH	BYDŁO OGÓŁEM	szt.	10 804	13 175
	DRÓB OGÓŁEM	szt.	24 868	80 259
	TRZODA CHLEWNA OGÓŁEM	szt.	2 891	340
POWIERZCHNIA ZASIEWÓW UPRAW		ha	5 006,27	5 223,11
ŚREDNIA WIELKOŚĆ GOSPODARSTWA ROLNEGO	GRUNTY OGÓŁEM	ha	13,22	14,56
	UŻYTKI ROLNE OGÓŁEM	ha	11,21	12,39

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na postawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, 2010 – dane wg siedziby gospodarstwa.

4.2. PODMIOTY GOSPODARCZE

4.2.1. LICZEBNOŚĆ

Za podmiot gospodarczy uznaje się podmiot prowadzący działalność gospodarczą opartą na tzw. wpisie do ewidencji działalności gospodarczej, czyli zgłoszeniu rodzaju prowadzonej działalności, miejsca jej prowadzenia i danych osoby prowadzącej w urzędzie gminy. Może nim być osoba fizyczna, osoba prawna, a także jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, utworzona zgodnie z przepisami prawa, jeżeli jej przedmiot działania obejmuje prowadzenie działalności gospodarczej.

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia liczba podmiotów gospodarczych wykazywała tendencję wzrostową. W 2015 r. funkcjonowały 472 podmioty, a w 2024 r. ich liczba wzrosła do

poziomu 540. Wyraźnie przeważają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (443 w 2024 r., tj. ok 82% wszystkich podmiotów gospodarczych w gminie).

Tab. 11 Podmioty gospodarcze zarejestrowane na terenie gminy w latach 2015-2024

ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Sektor publiczny	17	17	14	14	14	14	14	14	14	14
Sektor prywatny	453	451	450	450	464	481	491	492	506	514
w tym: osoby fiz. prowadzące dz. gosp.	403	401	397	395	406	422	430	430	442	443
Ogółem podmioty gospodarcze	472	470	467	469	483	499	509	509	525	540

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Analiza tempa wzrostu liczby podmiotów gospodarczych (zestawienie roku 2015 z rokiem 2014) wskazuje, że gmina Krasnosielc charakteryzowała się wyraźnie niższą dynamiką w porównaniu z gminami sąsiednimi. Plasuje się ona bowiem na ostatnim miejscu (wraz z gminą Płoniawy-Bramura). W zestawieniu tym natomiast wyraźnie przoduje gmina Olszewo-Borki, w której odnotowano wzrost liczby podmiotów gospodarczych o ponad 50%.

Należy przy tym mieć na względzie, że analizowane zjawisko dotyczy nie tyle samego poziomu przedsiębiorczości w gminach, co jego wzrostu na przestrzeni lat, którego wielkość jest wprost zależna od sytuacji wyjściowej roku bazowego).

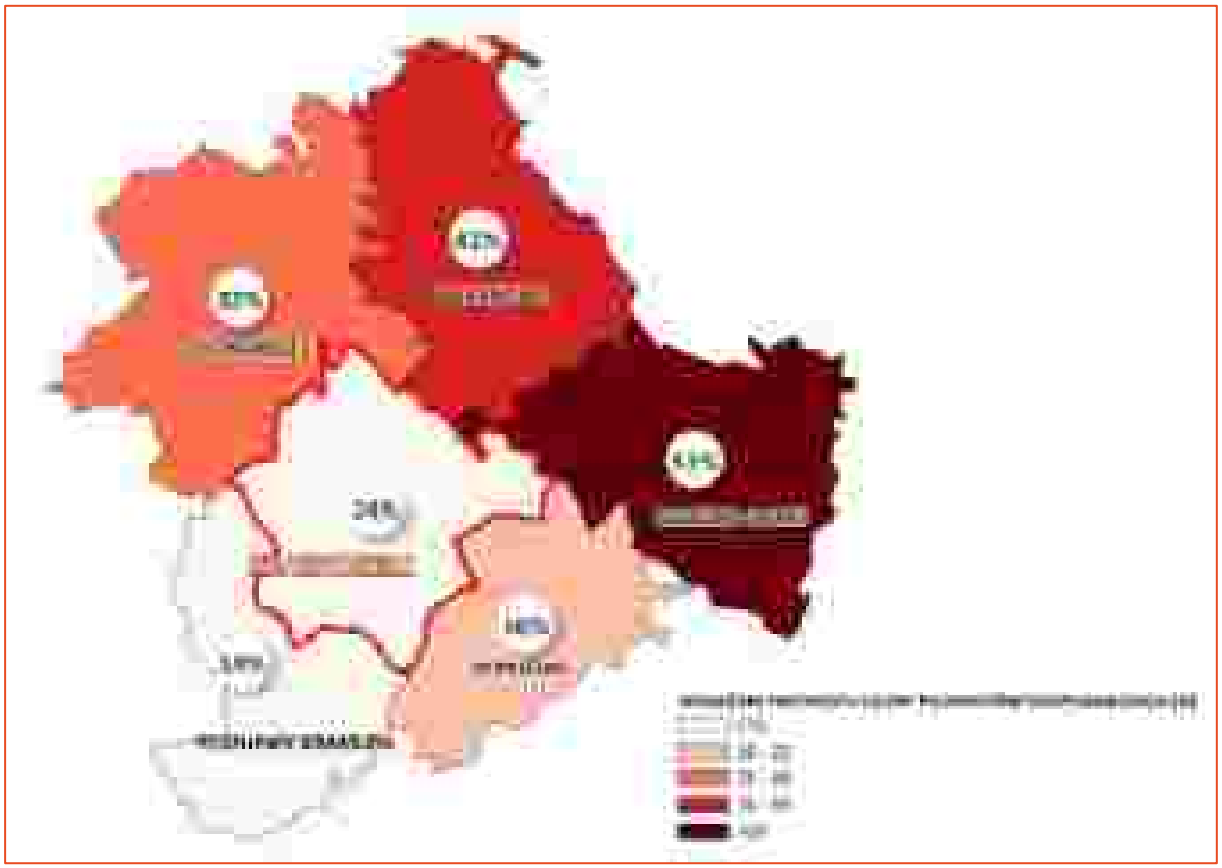

Ryc. 18 Procentowy wzrost liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie i w gminach sąsiednich w latach 2015-2024

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na postawie danych GUS.

Bazując na wartościach wskaźnikowych (przeliczając liczbę podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym), można dokonać analizy porównawczej zjawiska z jednostkami administracyjnymi poszczególnych poziomów terytorialnych. Dane za 2024 r. wskazują, że na terenie

gminy Krasnosielc funkcjonuje 1 578,5 podmiotów gospodarczych w przeliczeniu 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, podczas gdy średnio w:[37]

- kraju jest to 2 429,3 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- województwie mazowieckim jest to 3 264,2 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- powiecie makowskim jest to 1 805,4 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym.

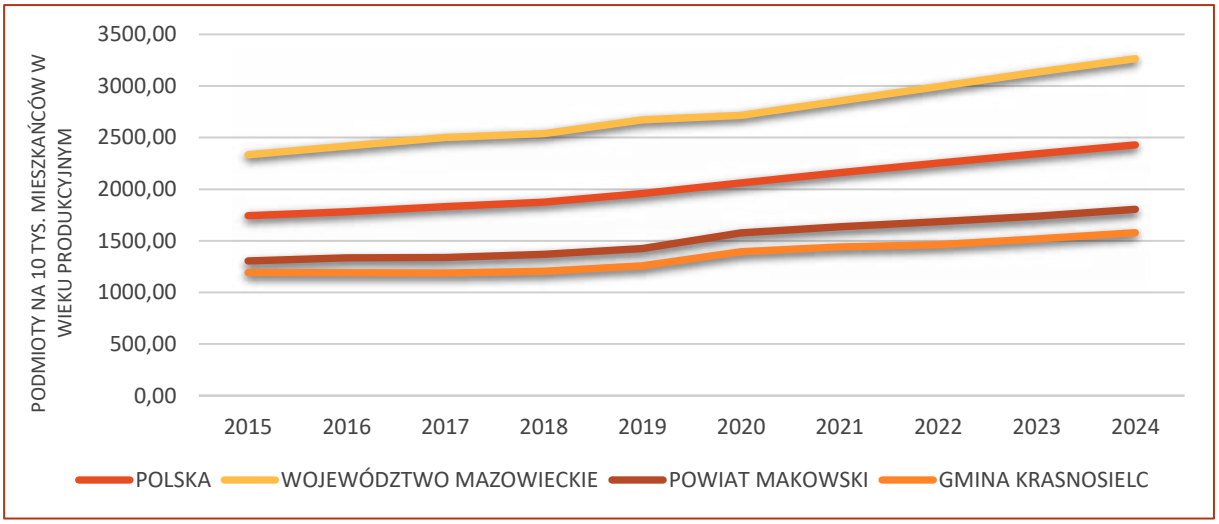

Ryc. 19 Podmioty gospodarcze w przeliczeniu 10 tys. osób w wieku produkcyjnym w gminie na tle powiatu, województwa i kraju w latach 2015-2024

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

W odniesieniu do gmin ościennych (dane za 2024 r.) poziom wskaźnika kształtował się następująco:

[37] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

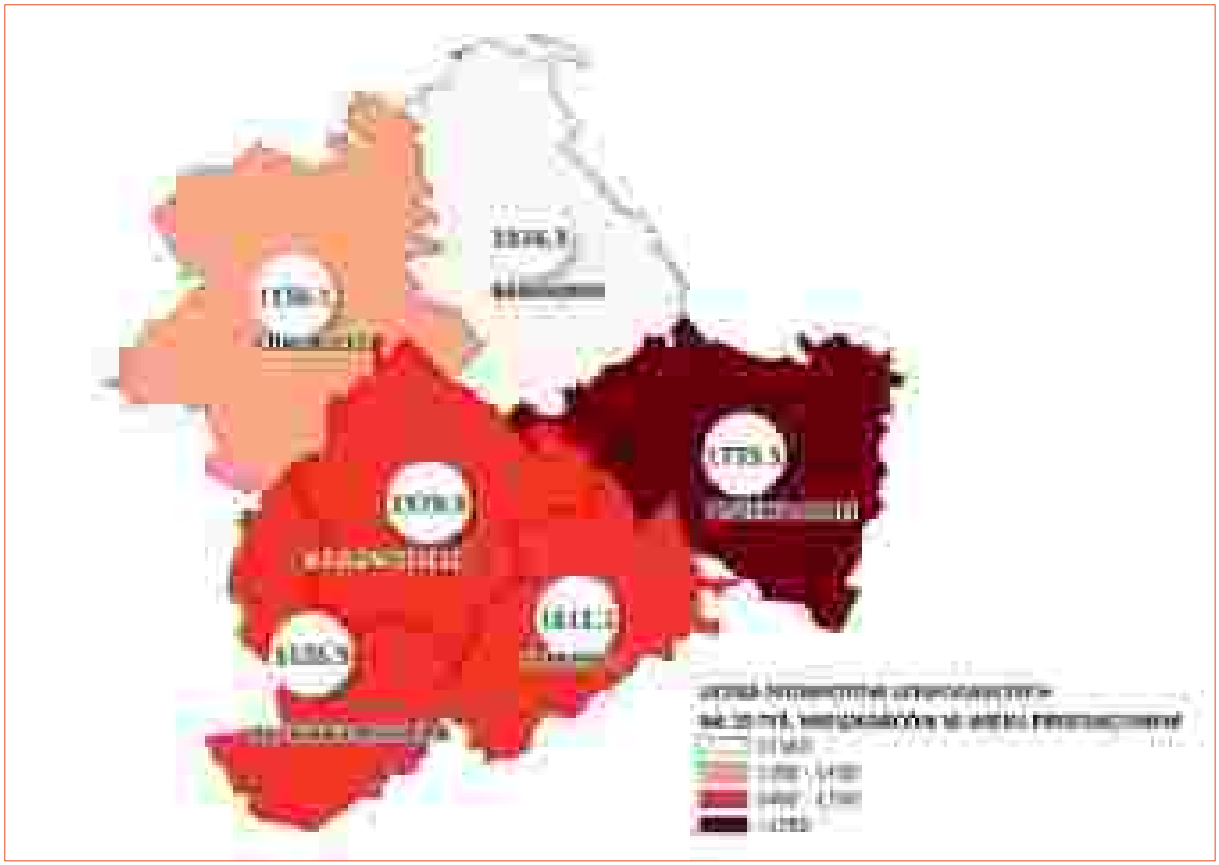

Ryc. 20 Liczba podmiotów gospodarczych/10 tys. os. w wieku produkcyjnym w gminie Krasnosielc i w gm. sąsiednich w 2024 r.
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na postawie danych GUS.

Analizując liczbę podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym na tle gmin ościennych wynika, iż gmina Krasnosielc osiąga relatywnie wysoki wynik. W niniejszym zestawieniu przoduje gmina Olszewo-Borki, natomiast zdecydowanie najmniej korzystnie sytuacja plasuje się w gminie Baranowo.

4.2.2. WIELKOŚĆ

Spośród funkcjonujących 540 podmiotów gospodarczych, aż 530 stanowiły podmioty zatrudniające 0-9 os., natomiast 9 podmiotów zatrudnia 10-49 os. Na terenie gminy znajduje się również 1 zakład zatrudniający 50-249 os. W związku z powyższym dominują podmioty mające charakter mikroprzedsiębiorstw, zaś udział małych i średnich przedsiębiorstw jest niewielki. Nie występują duże przedsiębiorstwa (dane za 2024 r.).[38]

4.2.3. RODZAJ

W sektorze publicznym zarejestrowanych jest łącznie 14 podmiotów gospodarczych, które dotyczą: sektora edukacji (9), działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (2), administracji publicznej i obrony narodowej oraz obowiązkowych zabezpieczeń społecznych (2) oraz opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (1).

[38] Mikroprzedsiębiorstwa – zatrudniają do 9 pracowników, osiągają roczny obrót nieprzekraczający 2 milionów euro lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekroczyły równowartości tej kwoty;
- Małe przedsiębiorstwa – zatrudniają od 10 do 49 pracowników, a roczny obrót lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekraczają równowartości 10 milionów euro;
Średnie przedsiębiorstwa – zatrudniają od 50 do 249 pracowników, natomiast roczne obroty nie przekraczają równowartości 50 milionów euro, sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie mogą przekroczyć równowartości 43 milionów euro;
Duże przedsiębiorstwa – pozostałe przedsiębiorstwa, które przekraczają limity dla wyżej wymienionych firm.

Sektor prywatny charakteryzuje się natomiast wysoką liczbą podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sekcji G (Transport i gospodarka magazynowa – 112 podmiotów), sekcji F (Budownictwo – 90 podmiotów) oraz sekcji C (Przetwórstwo przemysłowe – 69 podmiotów).

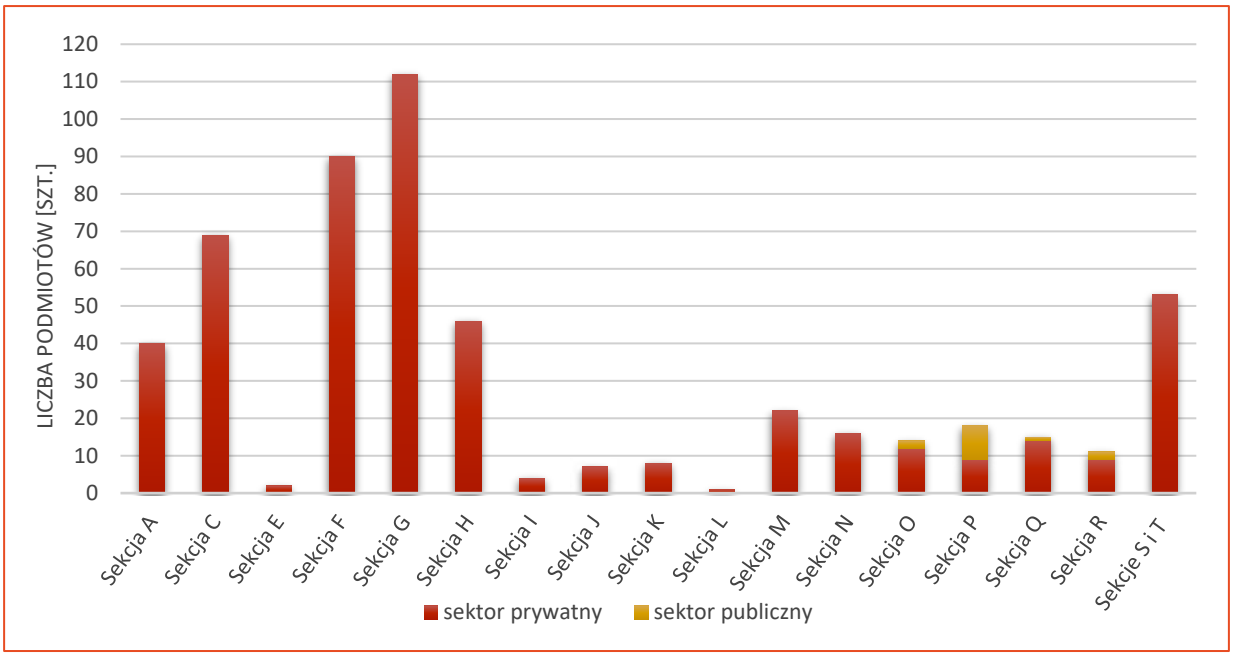

Ryc. 21 Podmioty gospodarcze wg sekcji działów PKD 2007 zarejestrowane na terenie gminy w 2024 roku

Objaśnienia:
Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe
Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Sekcja F – Budownictwo
Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa
Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Sekcja J – Informacja i komunikacja
Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
Sekcja P – Edukacja
Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
Sekcja S – Pozostała działalność usługowa
Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Gmina Krasnosielc na tle kraju, województwa mazowieckiego i powiatu makowskiego charakteryzuje się wyższym odsetkiem osób prowadzących działalność w przetwórstwie przemysłowym (13%) oraz w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (8%). Zdecydowanie najwyższy odsetek podmiotów gospodarczych przypada na handel, naprawę samochodów, transport i gospodarkę magazynową, zakwaterowanie i gastronomię oraz informację i komunikację (32%). Najmniejszy odsetek podmiotów gospodarczych na terenie gminy przypada na przemysł (ok. 1%).

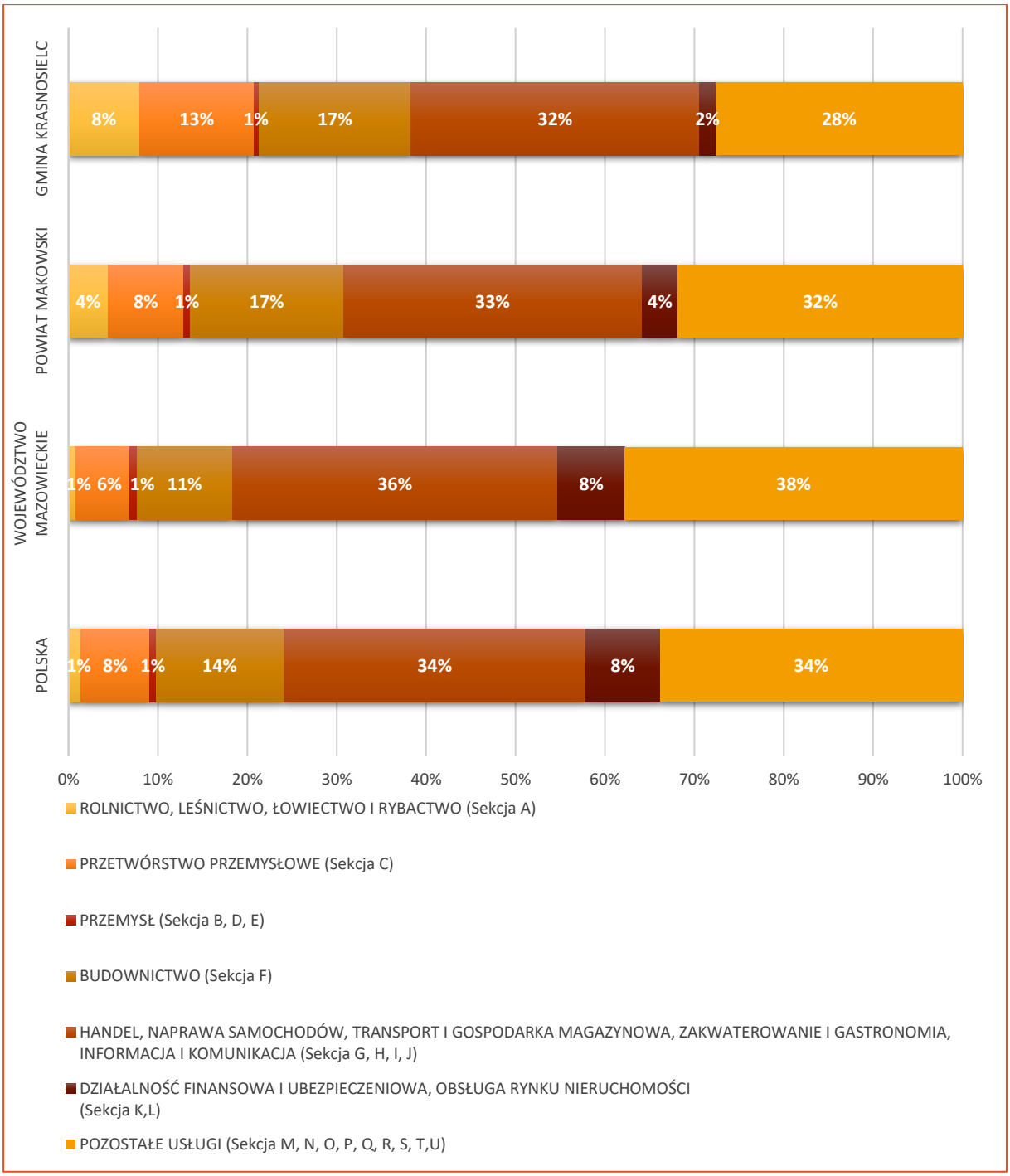

Ryc. 22 Struktura podmiotów gospodarczych wg. sekcji PKD 2007 w 2024 r. w podziale na dane dla gminy, powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Do najważniejszych przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie gminy Krasnosielc zalicza się[39]:

- Zieliński Pasze & Agro Krasnosielc;
- PROZI Krasnosielc;
- Biogazownia „Biomax Group" Pienice;
- Tartak Grab-Bud Krasnosielc;
- Stajnia MarGo;

[39] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Krasnosielc.

- Okręgowa Stacja Kontroli Pojazdów Krasnosielc;
- Ekoinstal Sebastian Dudek;
- Piekarnia Wiesław Piekarski.

4.3. RYNEK PRACY

4.3.1. PRACUJĄCY

W 2024 roku liczba pracujących na terenie gminy Krasnosielc wynosiła średnio w miesiącu 2 140 os., z czego większość (ok. 56%) pracujących stanowili mężczyźni. Największy udział pracujących przypada na grudzień (2 154 os. pracujących), natomiast najniższy na lipiec (2 122 os. pracujących).

Tab. 12 Struktura osób pracujących wg miesięcy na terenie gminy w 2024 r.

MIESIĄC/ROK	2024	
	MĘŻCZYŹNI	KOBIETY
STYCZEŃ	1 202	931
LUTY	1 197	943
MARZEC	1 198	941
KWIECIEŃ	1 204	937
MAJ	1 207	938
CZERWIEC	1 204	936
LIPIEC	1 200	922
SIERPIEŃ	1 203	923
WRZESIEŃ	1 218	933
PAŹDZIERNIK	1 208	937
LISTOPAD	1 211	938
GRUDZIEŃ	1 203	951
ŚREDNIA OGÓŁEM	**1 205**	**936**
SUMA	**2 140**	

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

W 2024 r. odsetek liczby pracujących w stosunku do osób w wieku produkcyjnym w gminie Krasnosielc wynosił ok. 63% i był to wynik niższy w stosunku do powiatu makowskiego (68,0%), województwa mazowieckiego (ok. 77,0%) oraz w stosunku do kraju (69,3%).[40]

Mediana wieku wśród osób pracujących na terenie gminy Krasnosielc kształtuje się na podobnym poziomie w porównaniu do gmin ościennych oraz powiatu, województwa i kraju (43 lata). Najkorzystniej kształtuje się sytuacja w gminie Jednorożec, gdzie mediana wieku wśród pracujących wyniosła 41 lat.

[40] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

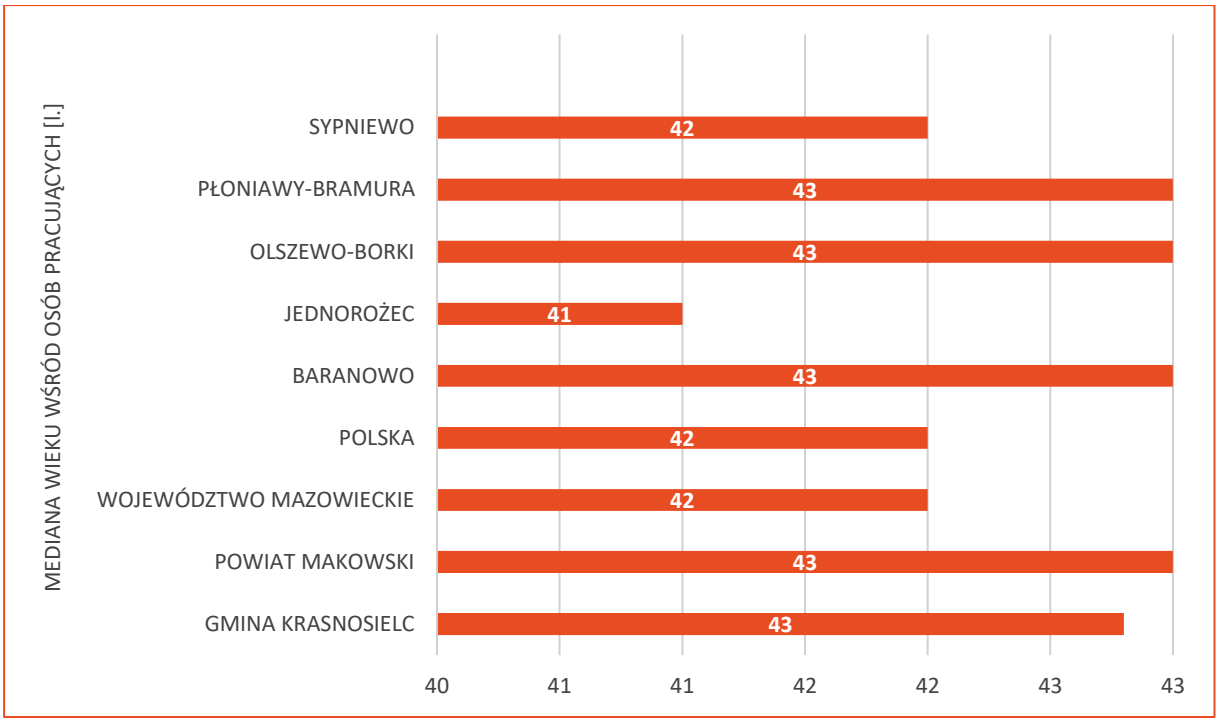

Ryc. 23 Mediana wieku wśród osób pracujących w podziale na dane dla gminy, gmin ościennych, powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Ponadto w strukturze pracujących w gospodarce narodowej według sektorów ekonomicznych zdecydowanie najwięcej jest osób zatrudnionych w usługach (1 025 os.), następnie w rolnictwie (766 os.). Najmniejszy udział dotyczy zatrudnionych w przemyśle (363 os.).[41]

4.3.2. BEZROBOCIE

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie gminy Krasnosielc wynosi 10,2% (2024 r.), przy czym bezrobocie wśród mężczyzn wynosi 11,1%, a wśród kobiet 9,2%. W 2024 r. zarejestrowanych bezrobotnych było w sumie 350 os., z czego 208 os. stanowili mężczyźni wobec 142 kobiet.[42]

Tab. 13 Liczba bezrobotnych na terenie gminy w latach 2015-2024

PŁEĆ/ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Mężczyźni	335	292	285	256	222	235	232	213	217	208
Kobiety	261	249	231	227	205	211	207	171	157	142
Ogółem	596	541	516	483	427	446	439	384	374	350

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia zanotowano wyraźny spadek bezrobocia w gminie. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych spadła w okresie 2015-2024 o 246 osób, czyli o ok. 41,3%. W strukturze zarejestrowanych bezrobotnych dominują mężczyźni, średnio 59% w stosunku do 41% kobiet. Najwyższą liczbę bezrobotnych zarejestrowano w 2015 r. – 596 osób, zaś najniższą w 2024 r. – 350 osób.[43]

[41] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.
[42] Materiał źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci, stan na 31.12.2024 r.
[43] Materiał źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci, stan na 31.12.2024 r.

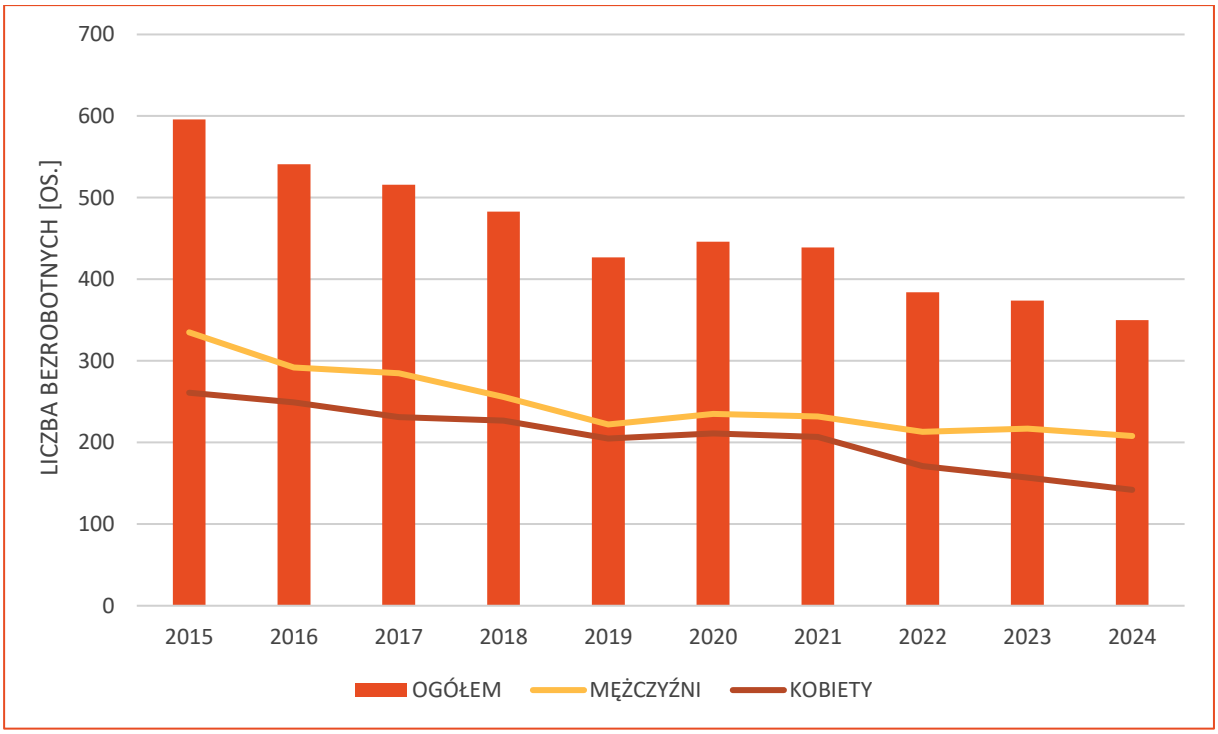

Ryc. 24 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie w latach 2015-2024
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

4.4. TERENY INWESTYCYJNE

Gmina Krasnosielc posiada kompleksowo uzbrojony teren inwestycyjny będący w dyspozycji samorządu. Zlokalizowany jest na działce ewidencyjnej nr 36/18 w miejscowości Nowy Krasnosielc, a jego powierzchnia wynosi 6,345 ha. Jest to nieruchomość niezabudowana, stanowiąca własność Gminy Krasnosielc, położona na obrzeżach miejscowości gminnej Krasnosielc w rozwidleniu często uczęszczanych szlaków komunikacyjnych: drogi wojewódzkiej Przasnysz – Ostrołęka (tranzyt w kierunku wschodnim Łomży i Białegostoku) i dróg powiatowych w kierunku Makowa Mazowieckiego i Warszawy oraz w kierunku Chorzel i Olsztyna. Teren jest objęty aktualnym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego z przeznaczeniem pod szeroko rozumianą aktywność gospodarczą. Przeznaczenie podstawowe to zabudowa związana z produkcją, przetwórstwem, składami np. siedziby firm prowadzących działalność w zakresie produkcji w tym uciążliwej dla środowiska w rozumieniu ustawy Prawo Ochrony Środowiska, handlu hurtowego, firm logistycznych, obsługi pojazdów mechanicznych oraz szeroko rozumianych usług dla innych podmiotów gospodarczych i ludności. Wyposażony jest w niezbędne media, tj. sieć energetyczną również średniego napięcia, wodociągową i telekomunikacyjną.[44]

[44] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Krasnosielc; http://gminakrasnosielc.pl/inwestor/oferta-inwestycyjna/

Ryc. 25 Teren inwestycyjny gminy Krasnosielc
Materiał źródłowy: Urząd Gminy Krasnosielc.

4.5. WNIOSKI

- Stosunkowo duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych, w tym duży udział gospodarstw o powierzchni do 1 ha.
- Przewaga gleb o mało korzystnych warunkach dla produkcji rolniczej.
- Relatywnie wysoki w stosunku do gmin ościennych wskaźnik podmiotów gospodarczych na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym.
- Brak dużych przedsiębiorstw.
- Niższa w odniesieniu do gmin ościennych dynamika wzrostu podmiotów gospodarczych.
- Niższy w odniesieniu do kraju, województwa i powiatu odsetek liczby pracujących w stosunku do osób w wieku produkcyjnym.
- Malejący poziom bezrobocia, przy jednoczesnym wzroście aktywności gospodarczej.
- Obecność kompleksowo uzbrojonego terenu inwestycyjnego w dyspozycji samorządu.

5. ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA

5.1. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE

Pod względem fizycznogeograficznym obszar gminy Krasnosielc położony jest w zasięgu trzech mezoregionów fizycznogeograficznych:

- Wzniesienia Mławskie (318.63);
- Wysoczyzna Ciechanowska (318.64);
- Równina Kurpiowska (318.65).

Ryc. 26 Położenie fizycznogeograficzne gminy
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie podziału fizycznogeograficznego J. Kondrackiego.

Mezoregion Wzniesienie Mławskie (318.63) stanowi zespół form kemowych i morenowych pomiędzy Mławą, a Przasnyszem, przekraczających w niektórych miejscach wysokość 200 m n.p.m. Formy te pochodzą ze stadiału mławskiego zlodowacenia warciańskiego. Na wschód od miasta Mława swój początek bierze rzeka Orzyc, natomiast przez zachodnią część regionu przepływa górna Wkra. Cały obszar obejmuje powierzchnię ok. 2 500 km^2.

Mezoregion Wysoczyzna Ciechanowska (318.64) rozciąga się na powierzchni około 2 570 km^2 i występuje w postaci falistej równiny często urozmaiconej ostańcami wzgórz morenowych i kemów osiągających wysokości do 157 m, porozcinana dolinami dopływów Narwi i Wkry. Region ma charakter wybitnie rolniczy.

Mezoregion Równina Kurpiowska (318.65) zajmuje południową część sandru mazurskiego i jest zbudowany z piasków, które na działach międzydolinnych tworzą wydmy (dochodzące do 20

m wysokości względnej). Wzdłuż biegu dopływów Narwi, w tym wzdłuż Rozogi i Szkwy, rozciągają się podmokłe tarasy zalewowe będące w użytkowaniu łąkowo-pastwiskowym. Miejscami, spod pokrywy piasków wystają kępy zbudowane z glin morenowych i żwirów zlodowacenia warciańskiego (m.in. na północ od Myszyńca).[45]

5.2. UWARUNKOWANIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE

5.2.1. WARUNKI KLIMATYCZNE

REGIONALIZACJA KLIMATYCZNA

Gmina Krasnosielc położona jest w północnej Polsce, gdzie występuje klimat przejściowy charakterystyczny dla całego Niżu Polskiego. Klimat przejściowy charakteryzuje się zmiennością stanów pogody. Jest to konsekwencja ścierania się dwóch mas powietrza: wilgotnego – morskiego oraz suchego – kontynentalnego.

Ryc. 27 Położenie gminy w stosunku do regionów klimatycznych Polski
Materiał źródłowy: Opracowanie własne według regionalizacji klimatycznej A. Woś (1999).

Pod względem regionalizacji klimatycznej Polski obszar gminy Krasnosielc położony jest w obrębie **regionu klimatycznego nr XI (Region Środkowo-Mazurski).** Panujące tu stosunki pogodowe wykazują względnie duże powiązania z warunkami klimatycznymi terenów położonych poza jego południowo-wschodnimi granicami. Region charakteryzuje się mniejszą liczbą dni w roku z pogodą umiarkowanie chłodną. Notuje się tu najmniejszą w skali kraju liczbę dni z pogodą umiarkowanie ciepłą i jednocześnie pochmurną, bez opadu (ok. 42 dni/rok). W Regionie Środkowo-Mazurskim mniej jest także dni z typem pogody umiarkowanie ciepłej z dużym zachmurzeniem i opadem atmosferycznym (ok. 29 dni/rok). Ponadto w ciągu roku notuje się mniej dni bardzo ciepłych z dużym zachmurzeniem

[45] Materiał źródłowy: Kondracki J.,2002 r., Geografia regionalna Polski, wyd. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

i opadem (ok. 8 dni/rok). Omawiany Region na tle pozostałych wyróżnia mniejsza częstość występowania dni umiarkowanie ciepłych bez opadu (ok. 63 dni/rok). W Regionie Środkowo-Mazurskim notuje się również nieco większą liczbę dni z pogodą dość mroźną, zarówno z opadem, jak i bez opadu.[46]

LOKALNE WARUNKI KLIMATYCZNE

Lokalne warunki klimatyczne uzależnione są od różnych czynników, m.in.: rzeźby terenu, występowania lasów i innych zbiorowisk roślinnych, wód powierzchniowych, podmokłych zagłębień terenowych itp. Większość obszaru gminy odznacza się dobrym przewietrzaniem i znacznym nasłonecznieniem. Mniejszym nasłonecznieniem charakteryzują się tereny lasów, zboczy wysoczyznowych o ekspozycji północnej i zagłębienia terenowe. Część terenów gminy to obszary łąk i pastwisk występujących zwłaszcza w obrębie dolin rzecznych (głównie Orzyca). Występuje tu większa niż na terenach zurbanizowanych czy ornych wilgotność powietrza. Na terenach zurbanizowanych w stosunku do terenów otwartych zanotować można m.in. niższą wilgotność powietrza, wyższe dobowe i roczne amplitudy temperatur.

Podstawowe dane meteorologiczne dla regionu gminy przedstawiono w tabeli:

Tab. 14 Podstawowe dane meteorologiczne dla regionu gminy Krasnosielc

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Temperatura średnia roczna	(+7)^{O}C – (+8)^{O}C
Temperatura średnia – wiosna	(+9)^{O}C – (+10)^{O}C
Temperatura średnia – lato	(+18)^{O}C – (+19)^{O}C
Temperatura średnia – jesień	(+9)^{O}C – (+10)^{O}C
Temperatura średnia – zima	(-3) ^{O}C – (-2) ^{O}C
Ciśnienie atmosferyczne średnia roczna	1015hPa – 1016 hPa
Usłonecznienie sumaryczne roczne	1600-1650 h
Usłonecznienie sumaryczne – wiosna	580 – 620h
Usłonecznienie sumaryczne – lato	750 – 800 h
Usłonecznienie sumaryczne – jesień	380– 400 h
Usłonecznienie sumaryczne – zima	170 – 190 h
Opad sumaryczny roczny	450 –550 mm
Opad sumaryczny – wiosna	100 – 125 mm
Opad sumaryczny – lato	175 – 200 mm
Opad sumaryczny – jesień	40 – 60 mm
Opad sumaryczny – zima	80 – 90 mm
Zachmurzenie średnie roczne	65%
Wilgotność powietrza średnia roczna	80%-82%
Liczba dni z pokrywą śnieżną	60-70 dni
Liczba dni z przymrozkami	110 – 120 dni
Okres wegetacyjny	208 dni
Prędkość wiatru średnia roczna	3 m/s-4m/s

Materiał źródłowy: Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej (IMGW).

[46] Materiał źródłowy: Woś A., 1993, Klimat Polski, wyd. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

5.2.2. UKSZTAŁTOWANIE TERENU

Obszar gminy Krasnosielc położony jest poza zasięgiem najmłodszego zlodowacenia plejstoceńskiego (Wisły). Sięgało tutaj bowiem zlodowacenie środkowopolskie, przez co znaczna część form pochodzenia glacjalnego została zatarta na skutek działalności czynników zewnętrznych. Obszar gminy w przeważającej części stanowi zdenudowaną wysoczyznę morenową, natomiast jej wschodnie fragmenty są wyraźniej wyniesione.

Obszar gminy wyniesiony jest od ok. 101 m n.p.m. w jej południowej części w dolinie rzeki Orzyc, do ok. 162 m n.p.m. w jej wschodniej części (wysoczyzna morenowa). Deniwelacje terenu przeważnie nie przekraczają kilku metrów, maksymalnie dochodząc do ok. 60 metrów wysokości względnej.

W ujęciu generalnym na terenie gminy wyróżniamy:

- **tereny zdenudowanej wysoczyzny morenowej**, obejmujące swym zasięgiem przeważającą część gminy; obszar ten zbudowany jest głównie z utworów piaszczystych, lokalnie glin zwałowych.
- **doliny rzeczne**, w tym najważniejszą w skali gminy dolinę rzeki Orzyc, będącą prawostronnym dopływem Narwi. Tereny położone w obrębie dolin rzecznych zajęte są głównie przez utwory piaszczyste, nanosy rzeczne i namuły oraz utwory organogeniczne (torfy); w rejonie tym występują tereny zalewowe i starorzecza, gdzie poziom wód gruntowych zalega płytko pod powierzchnią terenu;
- **wydmy eoliczne** – obejmują swym zasięgiem wyżej wyniesione fragmenty wschodniej części gminy. Tereny te w znacznym stopniu zajęte są przez kompleksy leśne.

Powierzchnia terenu gminy jest w większości płaska lub lekko falista, o przeważnie znikomych spadkach terenowych, które zazwyczaj nie przekraczają 5°. Wyjątek stanowią niektóre fragmenty skarp rzeki Orzyc oraz strefy marginalne wysoczyzny morenowej, gdzie spadki terenowe osiągają lokalnie znaczne wartości (powyżej 10-15°). Na terenie gminy nie zidentyfikowano terenów zagrożonych ruchami masowymi, natomiast wzdłuż drogi powiatowej nr 3227W w pobliżu miejscowości Drążdżewo **znajduje się fragment osuwiska**. W ujęciu generalnym rzeźba terenu nie stwarza istotnych ograniczeń dla wdrażania procesów rozwojowych.

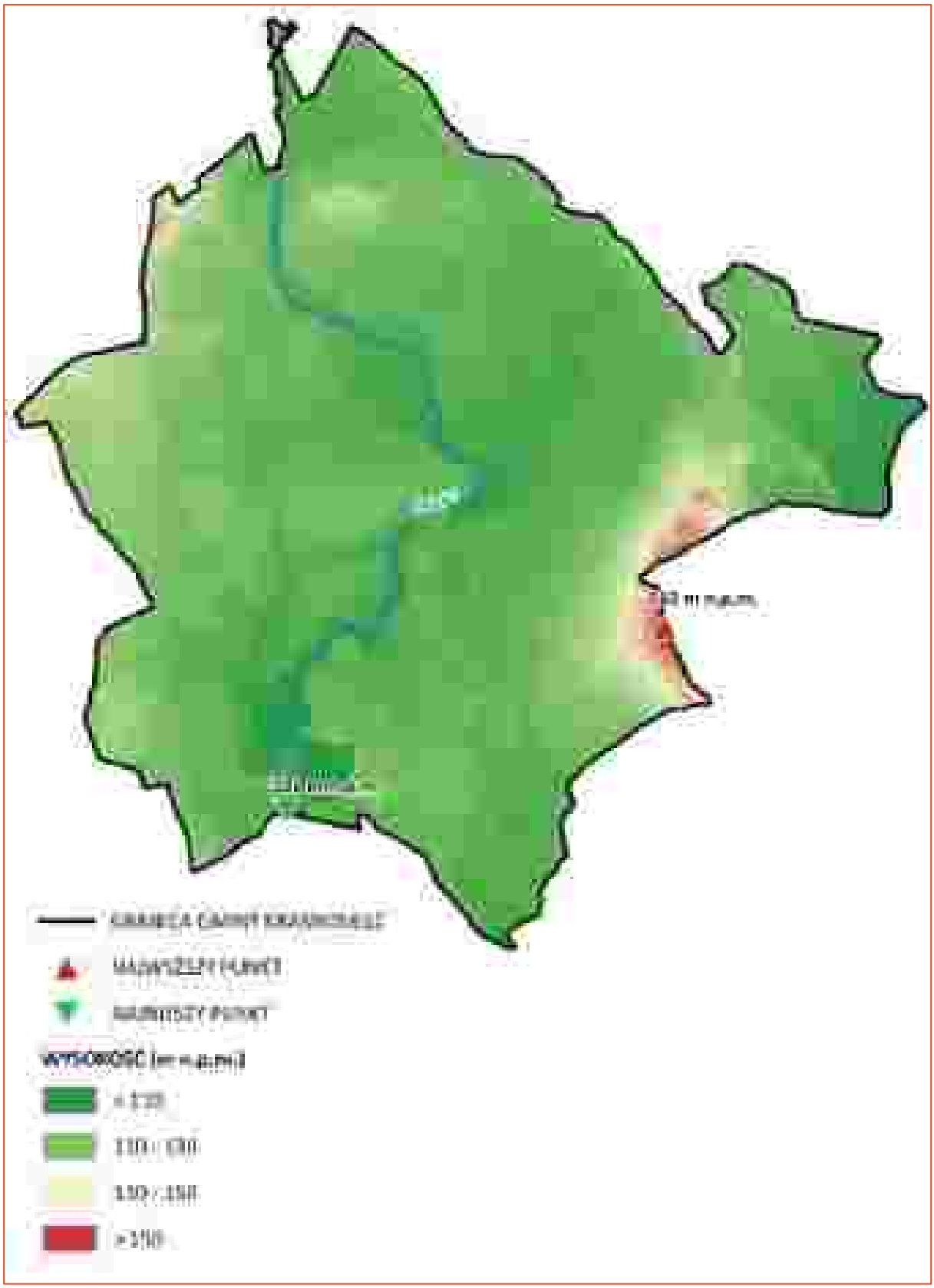

Ryc. 28 Ukształtowanie powierzchni terenu gminy Krasnosielc
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Numerycznego Modelu Terenu (NMT); geoportal.

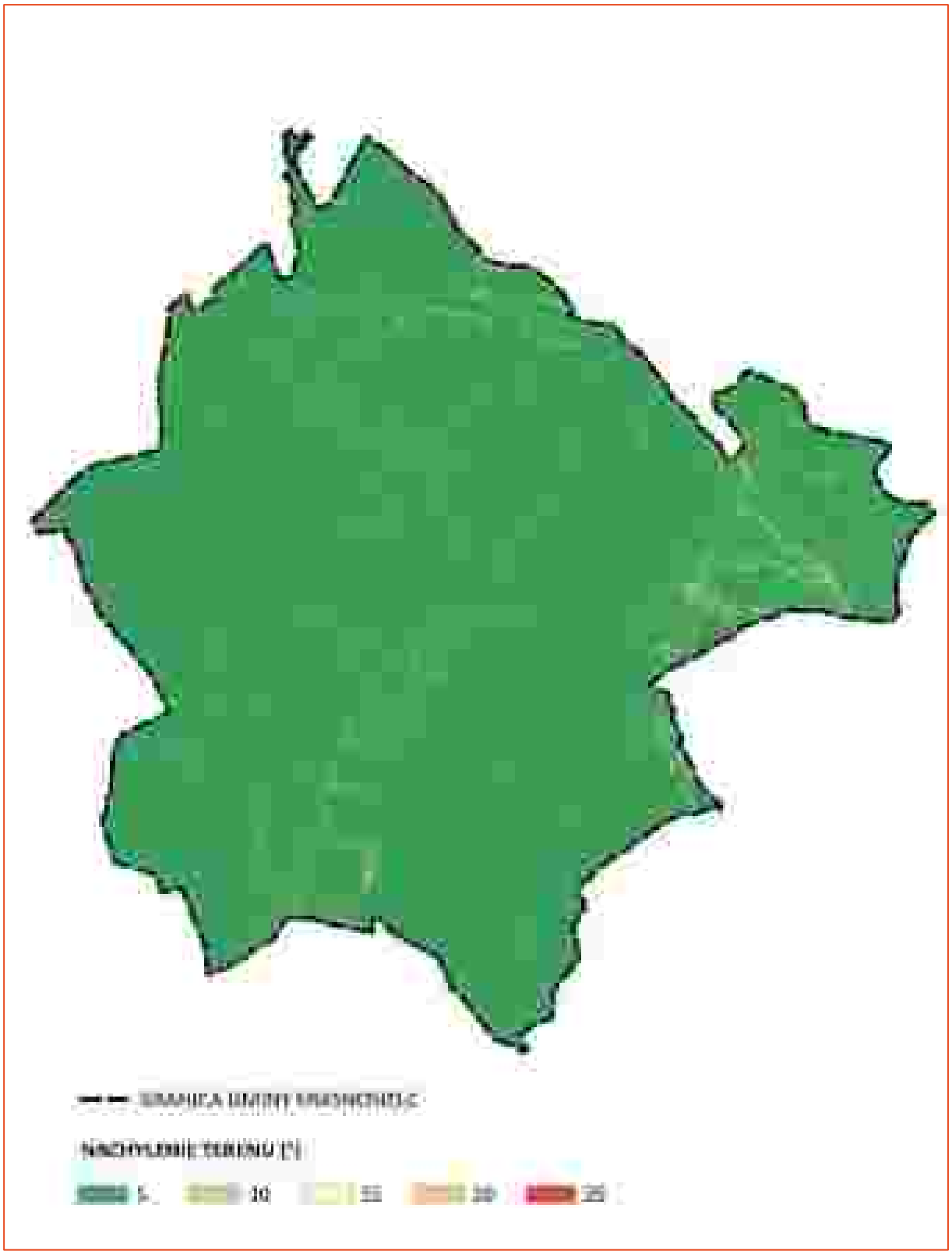

Ryc. 29 Poszczególne klasy nachylenia stoków na obszarze gminy Krasnosielc
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Numerycznego Modelu Terenu (NMT); geoportal.

5.2.3. LITOSFERA I GLEBY

Przypowierzchniowa budowa geologiczna jest efektem procesów rzeźbotwórczych zachodzących w okresie czwartorzędu, w epokach plejstocenu i holocenu. Osady plejstoceńskie związane są z okresem zlodowacenia północnopolskiego oraz środkowopolskiego i występującymi wówczas procesami glacjalnymi (lodowcowymi) i fluwioglacjalnymi (rzeczno-lodowcowymi). Osady holoceńskie związane są z procesami erozyjnymi i akumulacyjnymi zachodzącymi przede wszystkim w dolinach rzecznych i zagłębieniach terenowych.

W przypowierzchniowej budowie geologicznej gminy Krasnosielc występują utwory czwartorzędowe plejstoceńskie i holoceńskie. Pokrywa glebowa gminy ukształtowała się w epoce plejstocenu, na co wpływ miało przede wszystkim zlodowacenie środkowopolskie, a także podczas późniejszych procesów zachodzących w epoce holocenu, w dolinach rzecznych i w zagłębieniach terenowych.

W przypowierzchniowej budowie geologicznej gminy Krasnosielc występują głównie:

- **utwory piaszczyste,** w tym: piaski luźne (pl), piaski słabo gliniaste (ps) oraz piaski słabo gliniaste pylaste (psp), naniesione w trakcie zlodowacenia północnopolskiego, głównie w wyniku działalności wód roztopowych lądolodu (procesy fluwioglacjalne). Utwory piaszczyste zdecydowanie dominują w przypowierzchniowej strukturze geologicznej gminy. Wśród utworów piaszczystych wyraźnie przeważają piaski luźne, natomiast pozostałe utwory są mniej powszechne;
- **utwory torfowe** - w tym: torfy niskie (n), będące efektem akumulacji holoceńskiej, występujące przede wszystkim na rozległych terenach łąkowo-pastewnych, w dolinach rzecznych oraz obniżeniach terenowych;
- **utwory słabo-przepuszczalne**, w tym: gliny lekkie (gl) oraz gliny średnie (gs) – występują sporadycznie, zwłaszcza na terenach wyżej wyniesionych, gdzie poziom wodonośny znajduje się stosunkowo głęboko.

W przeważającej części gminy dominują gleby brunatne wyługowane i brunatne kwaśne (Bw) oraz gleby murszowo-mineralne i murszowate (M). Gleby te wykształciły się przede wszystkim na utworach piaszczystych. Znaczny udział zajmują również gleby bielicowe i płowe (A) oraz czarne ziemie zdegradowane i szare ziemie (Dz). Sporadycznie występują natomiast czarne ziemie właściwe (D) oraz czarne ziemie deluwialne (Dd).

Na terenach położonych w bliskim otoczeniu dolin rzecznych (w tym Orzyca) oraz mniejszych cieków wyróżnia się występowanie gleb torfowych i murszowo-torfowych (T), gleb mułowo-torfowych (E) oraz mad rzecznych (F).[47]

Na terenie gminy Krasnosielc występują:

- grunty o najlepszych w skali gminy warunkach glebowych - grunty klasy III,
- grunty o średnich warunkach glebowych - grunty klasy IVa i IVb,
- grunty o niskich lub bardzo niskich warunkach glebowych, a także grunty nieprzydatne dla rolnictwa - grunty klas V, VI i VIz.

Na terenie gminy w przeważającej części występują gleby słabej jakości. Gleby zaliczane do wyższych klas bonitacyjnych (III i IV) występują w zdecydowanie mniejszym stopniu niż gleby niższych klas (V i VI), które dominują w strukturze użytkowania gruntów.[48]

[47] Materiał źródłowy: Mapa glebowo-rolnicza powiatu makowskiego 1 : 5 000, WODGiK Warszawa.
[48] Materiał źródłowy; Raport o stanie gminy Krasnosielc za rok 2024.

5.2.4. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Pod względem podziału hydrograficznego obszar gminy Krasnosielc położony jest na terenie dorzecza Wisły (I rzędu). Jednostkami niższego rządu są:

– Zlewnia rzeki Narew (II rzędu);
- Zlewnia Narwi od Pisy do zbiornika Dębe (III rzędu);
  - Zlewnia rzeki Orzyc (IV rzędu);
  - Zlewnia Narwi od Omulwi do Orzu (IV rzędu).

Najważniejszą rzeką gminy Krasnosielc jest Orzyc, która przepływa na całej długości gminy, z północy na południe. Orzyc stanowi prawostronny dopływ Narwi, a całkowita długość rzeki wynosi ok. 142,5 km. Powierzchnia dorzecza to ok. 2100 km^2 (w gminie rzeka przepływa na odcinku ok. 21,6 km).

Inne istotne cieki przepływające przez teren gminy to także: Róż Drugi, Róż Górny, Dopływ spod Chłopiej Łąki, Dopływ spod Grabowa, Dopływ spod Niesułowa, Dopływ pod Przytuł, Dopływ spod Bagienic-Folwarku, Dopływ spod Bud Prywatnych, Dopływ spod Bobina Wielkiego.

Uzupełnieniem sieci hydrograficznej są inne mniejsze cieki oraz system rowów melioracyjnych. Gmina uboga jest w naturalne zbiorniki wodne w postaci jezior. W granicach gminy występują natomiast stosunkowo liczne sadzawki, stawy hodowlane oraz mniejsze oczka wodne na gruntach prywatnych, rozproszone w różnych częściach gminy. W rejonie doliny rzeki Orzyc występują także pojedyncze starorzecza. Użytkowe zasoby wodonośne związane są z poziomem czwartorzędowym.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300) gmina Krasnosielc położona jest na obszarze Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie i Białymstoku i znajduje się w zasięgu jednolitych części wód:

Tab. 15 Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych na terenie gminy

NAZWA I KOD JCWP	STATUS	POWIERZCHNIA (km2)	OCENA STANU OGÓLNEGO	OCENA RYZYKA NIEOSIĄGNIĘCIA CELÓW ŚRODOWISKOWYCH
Orzyc od Tamki do ujścia (RW200011265899)	Naturalna	525,16	Zły	Zagrożona
Róż (RW200010265569)	Silnie zmieniona część wód	193,90	Zły	Zagrożona
Dopływ spod Bagienic-Folwarku (RW20001026587369)	Naturalna	34,99	Brak danych	Zagrożona
Jastrząbka (RW2000102654929)	Silnie zmieniona część wód	64,99	Zły	Zagrożona
Dopływ spod Bobina Wielkiego (RW200010265874)	Naturalna	33,46	Zły	Niezagrożona
Jaciążka (RW2000102658769)	Silnie zmieniona część wód	58,90	Brak danych	Zagrożona
Kanał spod Księżej Górki (RW2000102658729)	Silnie zmieniona część wód	34,05	Dobry	Zagrożona
KOD JCWPd	**MONITORING**		**POWIERZCHNIA (km2)**	**OCENA STANU**
PLGW200050	Tak		6246,13	Dobry

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie http://karty.apgw.gov.pl/

W granicach administracyjnych gminy Krasnosielc nie występuje udokumentowany główny zbiornik wód podziemnych. Obszar gminy położony jest w zasięgu nieudokumentowanego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 215 „Subniecka Warszawska".

5.2.5. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN

Według Bilansu Kopalin PIG oraz regionalnego systemu ewidencji zasobów złóż „MIDAS" na terenie gminy Krasnosielc znajduje się jedno udokumentowane złoże kopaliny tj. „Przytuły KN 21606" o następujących parametrach: [49]

- kopalina główna – piaski i żwiry;
- powierzchnia złoża - 3,6021 ha;
- stan zagospodarowania złoża – złoże rozpoznane szczegółowo;
- forma złoża – pokładowa;
- grupa złoża – II.

Złoże nie jest aktualnie eksploatowane. Nie został tutaj ustanowiony teren i obszar górniczy.

5.2.6. ZASOBY LEŚNE

Powierzchnia gruntów leśnych w gminie Krasnosielc wynosi 5 353,34 ha, z czego ok. 64% to grunty publiczne należące do dwóch Nadleśnictw: Parciaki i Ostrołęka, natomiast pozostałe z nich to grunty prywatne. Ponadto lesistość w gminie (31,6%) jest wyższa w stosunku do średniej dla powiatu makowskiego (26,7%), województwa mazowieckiego (23,4%), jak i kraju (29,6%).[50]

Na tle gmin sąsiednich lesistość natomiast przyjmuje następujące wartości:

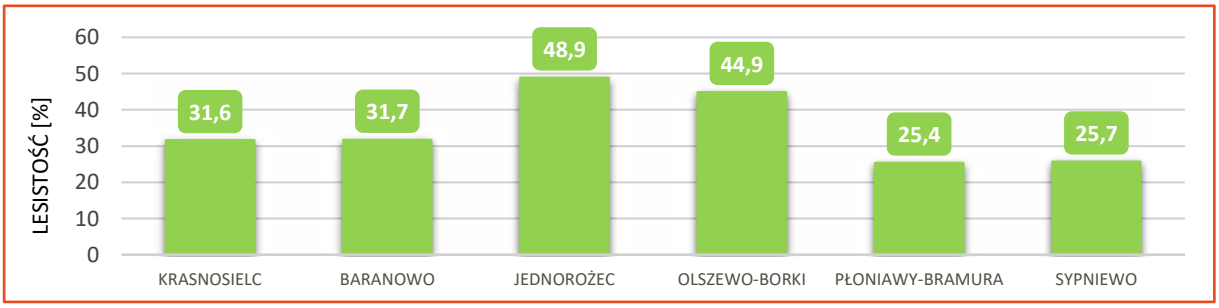

Ryc. 30 Lesistość gminy Krasnosielc na tle gmin sąsiednich
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Gmina Krasnosielc w stosunku do gmin ościennych odznacza się przeciętnym wskaźnikiem lesistości. W niniejszym zestawieniu przoduje gmina Jednorożec (48,9%). Najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gminie Płoniawy-Bramura, gdzie wskaźnik lesistości wynosi jedynie 25,4%.

Zbiorowiska leśne na terenie gminy to w większości zwarte płaty, choć występują również ich rozczłonkowane fragmenty. Największe kompleksy leśne w gminie znajdują się w jej zachodniej i wschodniej części.

Warto podkreślić, iż część zbiorowisk leśnych posiada statut lasów szczególnie chronionych, w rozumieniu Ustawy z dnia 28 września o lasach. Lasy ochronne występujące na terenie gminy Krasnosielc obejmują obszar ok. 450 ha, co stanowi ok. 13% powierzchni lasów państwowych oraz ok. 8% wszystkich gruntów leśnych położonych w obrębie gminy. Spośród rodzajów lasów szczególnie chronionych występujących na terenie gminy wyróżniamy: lasy wodochronne oraz cenne fragmenty rodzimej przyrody.[51]

[49] Materiał źródłowy: Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce według stanu na 31.XII.2023 r., 2024, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa oraz systemu ewidencji zasobów złóż Państwowego Instytutu Geologicznego „MIDAS", http://geoportal.pgi.gov.pl/midas-web.
[50] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 rok.
[51] Materiał źródłowy: Bank Danych o Lasach (BDL) oraz dane GUS.

5.3. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW

Zasklepianie gruntów wiąże ze sobą szereg negatywnych konsekwencji zarówno przyrodniczych jak i społeczno-gospodarczych. Proces ten polega bowiem na sztucznym utwardzaniu wierzchniej warstwy litologicznej, co skutkować może m.in. degradacją naturalnego profilu glebowego oraz większą podatnością terenu na zjawisko suszy poprzez zwiększony spływ powierzchniowy.[52]

Analizując strukturę pokrycia terenów na podstawie Corine Land Cover (CLC2018) stwierdza się, iż dominują przestrzenie rolnicze, w dalszej kolejności tereny leśne i zadrzewione. Tereny antropogeniczne objęte zabudową luźną obejmują niewielki udział w całkowitej powierzchni (ok. 2,7% powierzchni gminy). Tereny, na których podłoże zostało sztucznie utwardzone obejmują zatem niewielkie areały. W związku z powyższym stwierdza się niski stopień zasklepienia gruntów na terenie gminy.

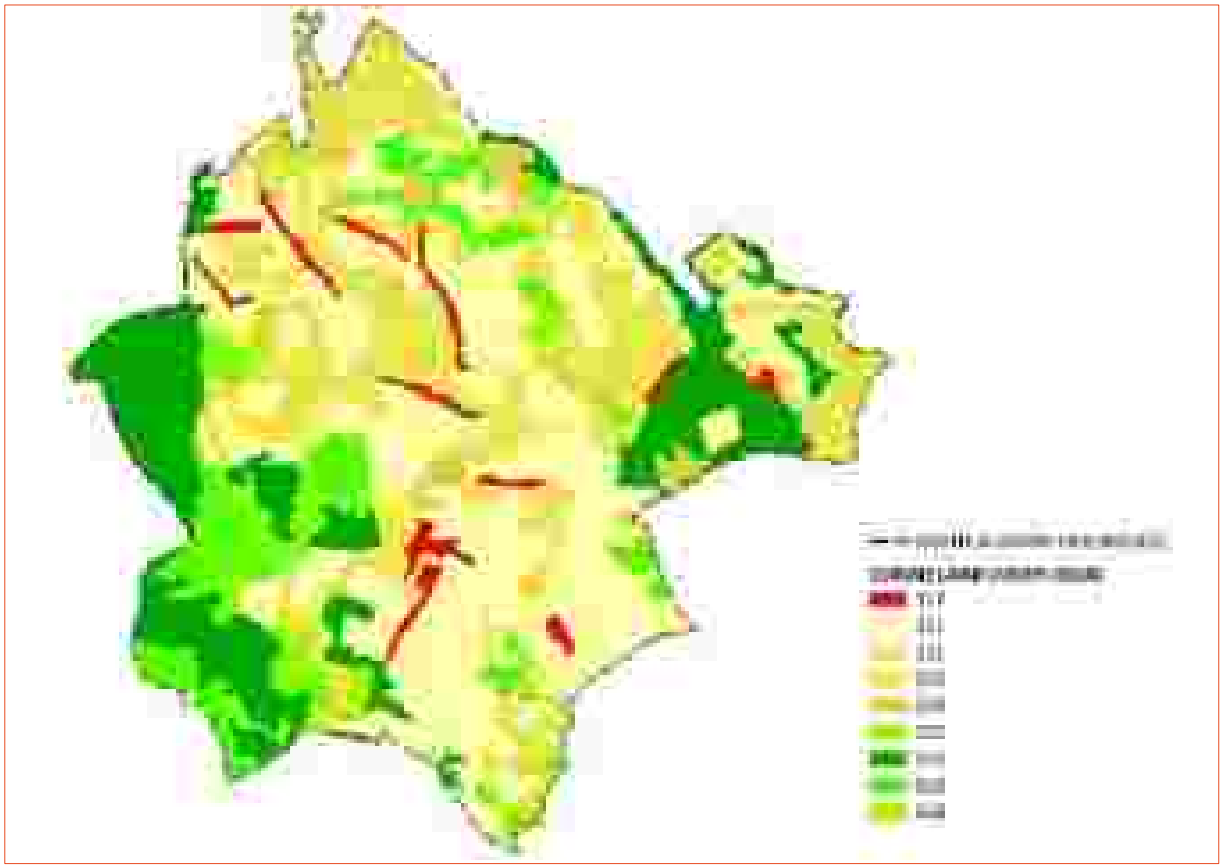

Ryc. 31 Pokrycie terenu gminy na podstawie Corine Land Cover (CLC2018)
Objaśnienia:
112 – Zabudowa luźna
211 – Grunty orne poza zasięgiem urządzeń nawadniających
231 – Łąki, pastwiska
242 – Złożone systemy upraw i działek
243 – Tereny zajęte głównie przez rolnictwo z dużym udziałem roślinności naturalnej
311 – Lasy liściaste
312 – Lasy iglaste
313 – Lasy mieszane
324 – Lasy i roślinność krzewiasta w stanie zmian
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie CLC 2018 (www.clc.gios.gov.pl)

52 Materiał źródłowy: Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.

5.4. FORMY OCHRONY PRZYRODY

W granicach gminy Krasnosielc występują:

- Rezerwat przyrody „Zwierzyniec”;
- pomniki przyrody.

Gmina Krasnosielc od strony północno-wschodniej sąsiaduje bezpośrednio z Obszarem Natura 2000: Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO) Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe PLH140052. Ponadto obowiązuje ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów, obligatoryjna na terytorium całego kraju.

Całkowita powierzchnia obszarów objętych ochroną wynosi 40,4 ha, co stanowi 0,2% obszaru gminy Krasnosielc.[53] Ponadto obowiązuje ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów, obligatoryjna na terytorium całego kraju.

W odniesieniu do poszczególnych obszarów chronionych obowiązują stosowne akty prawne, z których wynikają m.in. zakazy, nakazy i ograniczenia w sposobie zagospodarowania i użytkowania terenu. Występowanie powierzchniowych lub obiektowych form ochrony przyrody niesie za sobą ograniczenia w możliwościach rozwoju zagospodarowania przestrzennego – gospodarowanie przestrzenią w obrębie form ochrony przyrody podporządkowane jest przede wszystkim celom przyrodniczym. W zależności od rodzaju formy ochrony przyrody jest ono bardziej restrykcyjne (np. rezerwaty przyrody – zakaz zabudowy), lub mniej restrykcyjne (np. obszary chronionego krajobrazu – sytuowanie zabudowy ograniczone, ale możliwe pod pewnymi warunkami).

Biorąc pod uwagę ustalenia i wytyczne aktualnie obowiązujących krajowych oraz wojewódzkich dokumentów planistycznych i strategicznych, w tym m.in.:

- Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego;
- Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+;
- Programu Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego do 2030 roku.

stwierdza się, że na terenie gminy Krasnosielc nie występują planowane do ustanowienia formy ochrony przyrody.

[53] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

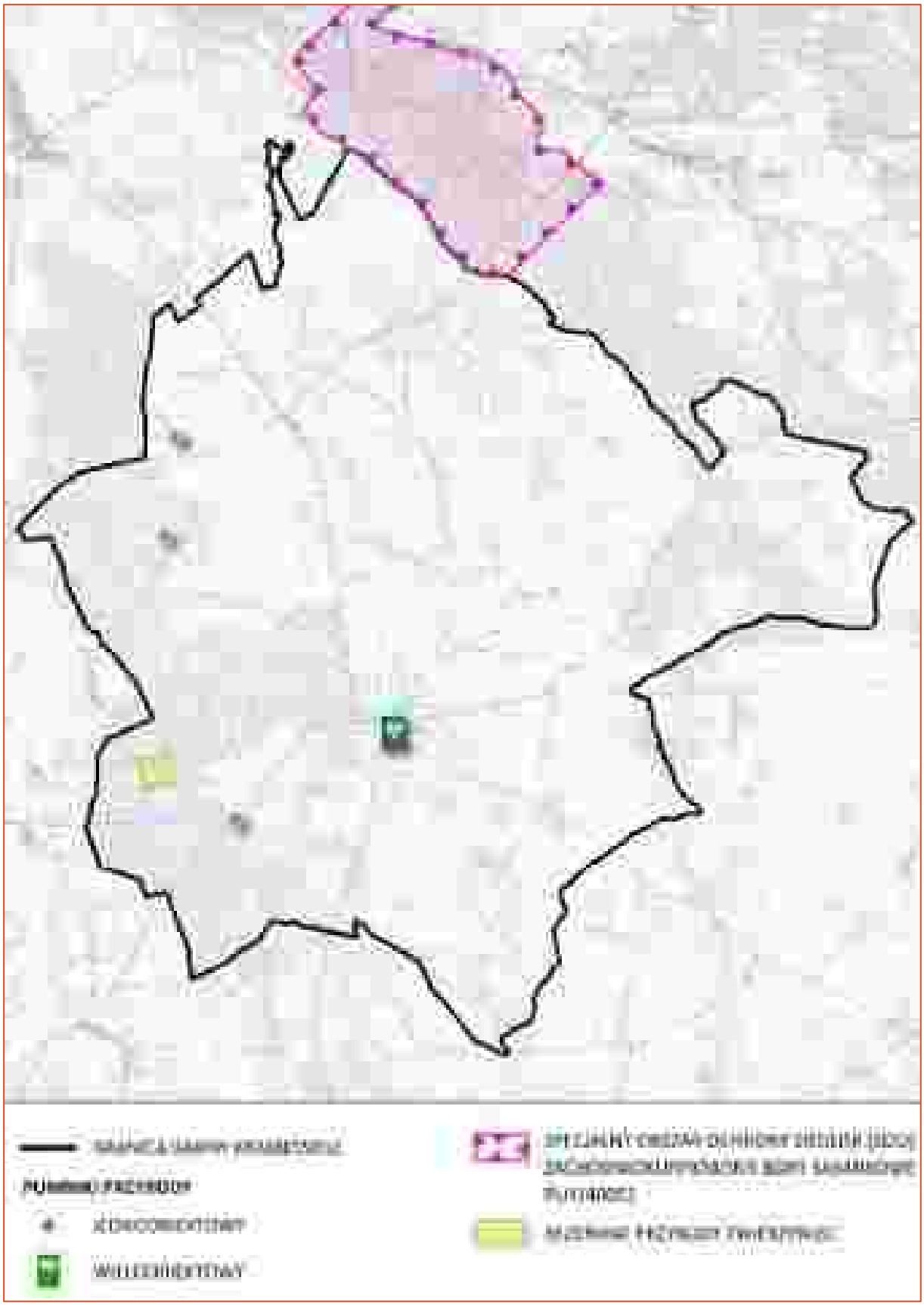

Ryc. 32 Formy ochrony przyrody na terenie gminy Krasnosielc
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ.

5.5. SYSTEM PRZYRODNICZY GMINY

KONCEPCJA KORYTARZY EKOLOGICZNYCH WEDŁUG GENERALNEJ DYREKCJI OCHRONY ŚRODOWISKA

Według koncepcji korytarzy ekologicznych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, gmina Krasnosielc zlokalizowana jest w zasięgu ponadlokalnych korytarzy ekologicznych, tj.: „Lasy Przasnyskie"; „Kurpie Zachodnie".

Ryc. 33 Gmina w odniesieniu do koncepcji korytarzy ekologicznych GDOŚ
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie: http://mapa.korytarze.pl/.

IDENTYFIKACJA SYSTEMU PRZYRODNICZEGO GMINY

Struktura przyrodnicza gminy jest wynikiem użytkowania gruntów (działalności człowieka) oraz naturalnych procesów zachodzących w środowisku. Przestrzeń gminy posiada cechy zarówno przestrzeni zurbanizowanej, jak również przestrzeni rolniczej (pola uprawne, łąki i pastwiska) oraz leśnej.

W odniesieniu do krajowych i wojewódzkich koncepcji systemu przyrodniczego oraz w oparciu o analizę struktury środowiska, wytypowano następujące komponenty współtworzące system przyrodniczy gminy Krasnosielc:

- komponenty o znaczeniu ponadlokalnym (wojewódzkim i krajowym):
  - korytarz ekologiczny „Lasy Przasnyskie" – obejmuje swym zasięgiem przede wszystkim zwarte kompleksy leśne wschodniej części gminy wraz z doliną rzeki Orzyc i jej najbliższym otoczeniem (tj. tereny łąkowo-pastewne wraz z lokalnymi podmokłościami);
  - korytarz ekologiczny „Kurpie Zachodnie" – korytarz obejmujący swym zasięgiem tereny położone w północnej i północno-wschodniej części gminy. W skład korytarza wchodzą fragmenty dolin rzecznych wraz z najbliższym otoczeniem tj. mozaika terenów leśnych i rolniczych.
- komponenty o znaczeniu lokalnym (gminnym i międzygminnym):
  - korytarze lokalne – obejmują dolinę rzeki Orzyc i mniejszych cieków (we fragmentach nie wchodzących w skład ponadlokalnych korytarzy ekologicznych) wraz z najbliższym otoczeniem (mozaika terenów rolniczych, z lokalnymi podmokłościami i zgrupowaniami lasów
  - i zadrzewień);
  - płaty ekologiczne – obejmują zbiorowiska lasów i większych zadrzewień (we fragmentach nie wchodzących w skład ponadlokalnych korytarzy ekologicznych) w różnych częściach gminy.

Ponadto na terenie gminy znajdują się również mikrokorytarze oraz mikropłaty ekologiczne, do których zalicza się:

- mikrokorytarze ekologiczne sieci rowów melioracyjnych, znajdujące się na terenach użytkowanych rolniczo;
- mikropłaty ekologiczne enklaw leśnych i semileśnych, obejmujące zbiorowiska niewielkich powierzchniowo zadrzewień i zarośli, porastających zazwyczaj otwarte tereny rolnicze;
- mikrokorytarze ekologiczne pasmowych zadrzewień, obejmujące ciągi zadrzewień przydrożnych i śródpolnych;
- mikropłaty ekologiczne drobnych zbiorników wodnych, obejmujące występujące stawy i oczka, wraz z towarzyszącą im roślinnością.

Rolę matrycy (tła) na obszarze gminy pełnią głównie użytki rolne (grunty orne oraz łąki i pastwiska), przeważające powierzchniowo w strukturze użytkowania przestrzeni gminy.

W/w tereny przedstawiają model teoretyczny powiązań sieci ekologicznej i nie zawsze będą tożsame z rzeczywistymi trasami migracji roślin i zwierząt. Stanowią natomiast cenne i powiązane ze sobą elementy systemu ekologicznego, przenikające się wzajemnie i stanowiące spójną całość.

Korytarze ekologiczne i płaty ekologiczne zasługują na zachowanie i ochronę w działaniach planistycznych gminy. Są to obszary, które należy chronić ze względu na spójność współżycia między środowiskiem przyrodniczym i potrzebą funkcjonowania człowieka jako ważnego elementu tego środowiska. Dotyczy to zwłaszcza korytarzy ekologicznych ponadlokalnych.

5.6. INFRATRUKTURA TECHNICZNA

5.6.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA

Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej wynosi 97,6%, natomiast jej łączna długość to 136,2 km, z której korzystają 5 664 osoby.[54]

Tab. 16 Sieć wodociągowa w gminie

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej	97,6%
Długość sieci wodociągowej	136,2 km
Liczba osób korzystających z sieci	5 664 os.
Ilość wody dostarczonej do gospodarstw domowych	333 dam3
Liczba przyłączy wodociągowych	1 958 szt.
Średnie zużycie wody na jednego mieszkańca	57,1 m^3

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Zaopatrzenie w wodę odbywa się z będących własnością i zarządzanych przez gminę stacji uzdatniania wody, zlokalizowanych w Krasnosielcu, Drążdżewie Małym i Amelinie (patrz tabela poniżej).

Tab. 17 Wykaz ujęć wody na terenie gminy

LP.	NAZWA STACJI	LOKALIZACJA	ŚREDNIA WYDAJNOŚĆ (m^3/dobę)
1	Stacja Uzdatniania Wody w Krasnosielcu	Ul. Przejściowa 13, dz. nr 61/2 Krasnosielc	600 m^3/dobę
2	Stacja Uzdatniania Wody w Drążdżewie Małym	Drążdżewo Małe 41A, dz. nr 93/2 i 94/2	742,2 m^3/dobę
3	Stacja Uzdatniania Wody w Amelinie	Amelin 35A, dz. nr 262/2	660 m^3/dobę

Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Krasnosielc za rok 2024.

System ten umożliwia dostęp do wody pitnej niemal wszystkim mieszkańcom gminy. Jednocześnie niewielka część obszarów zabudowy rozproszonej w dalszym ciągu zaopatrywana jest w wodę ze studni indywidualnych.

W stosunku do ww. ujęć obowiązują strefy ochrony bezpośredniej, wobec których zgodnie z zapisami Ustawy Prawo Wodne należy:

- odprowadzać wody opadowe lub roztopowe w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody;
- zagospodarować teren zielenią;
- odprowadzać poza granicę terenu ochrony bezpośredniej ścieki z urządzeń sanitarnych przeznaczonych do użytku dla osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody;
- ograniczyć wyłącznie do niezbędnych potrzeb przebywanie osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody.

5.6.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA

Na terenie gminy Krasnosielc nie istnieje zbiorczy system kanalizacji sanitarnej. W związku z powyższym w dalszym ciągu mieszkańcy gminy korzystają z indywidualnych systemów

[54] Materiał źródłowy: Dane GUS.

unieszkodliwiana ścieków sanitarnych, tzn. ze zbiorników bezodpływowych na nieczystości (szamb) lub z przydomowych oczyszczalni ścieków. Według stanu na 2024 r. w gminie znajdowało się 910 szt. zbiorników bezodpływowych oraz 313 szt. oczyszczalni przydomowych.[55]

Obszar gminy położony jest poza zasięgiem aglomeracji priorytetowych, natomiast najbliższa z nich została wyznaczona w Przasnyszu oraz Makowie Mazowieckim.

W celu zachowania właściwego stanu jakości wód należy właściwie kształtować gospodarkę wodno-ściekową. W tym kontekście szczególnie istotne jest dążenie do objęcia systemem sieci kanalizacji największych miejscowości w gminie, natomiast w przypadku braku technicznych lub ekonomicznych możliwości (głównie w przypadku zabudowy rozproszonej), stosować przydomowe oczyszczalnie ścieków, sukcesywnie zastępując tradycyjne zbiorniki na nieczystości (szamba).

Ponadto wskazuje się, iż na terenie gminy Krasnosielc planowana jest budowa oczyszczalni ścieków w obrębie Krasnosielc Leśny.[56]

5.6.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA

Na system elektroenergetyczny gminy Krasnosielc składają się[57]:

- napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV relacji Ostrołęka – Przasnysz;
- stacja elektroenergetyczna „Krasnosielc” 110/15 kV;
- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne średniego napięcia 15 kV;
- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne niskiego napięcia 0,4 kV;
- stacje transformatorowe 15/0,4 kV.

Przez teren gminy Krasnosielc nie przebiegają linie najwyższych napięć (NN). Na terenie gminy znajduje się natomiast Główny Punkt Zasilania (GPZ), zlokalizowany na działce ewidencyjnej nr 535 (obręb Bagienice).[58]

Podmiotem odpowiedzialnym za zaopatrywanie mieszkańców gminy w energię elektryczną, regularność dostaw, jakość dostarczanej energii, obsługę odbiorców, kontrolowanie eksploatacji sieci, przeprowadzanie modernizacji oraz usuwanie usterek jest podmiot zewnętrzny. Przesyłanie energii elektrycznej do odbiorców umożliwia sieć napowietrznych i kablowych linii elektroenergetycznych średniego oraz niskiego napięcia.

5.6.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA

Nie istnieje centralny system ciepłowniczy. Mieszkańcy korzystają ze źródeł rozproszonych, indywidualnych, głównie w postaci kotłów na paliwa stałe.[59]

W coraz większym stopniu wykorzystywana jest energia cieplna pochodząca ze źródeł odnawialnych za pomocą mikroinstalacji OZE, jak kolektory słoneczne, panele fotowoltaiczne i pompy ciepła.

5.6.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

Aktualne (stan na październik 2025 r.) w granicach gminy Krasnosielc nie funkcjonuje obecnie wolnostojąca instalacja OZE o mocy powyżej 500 kW. Nie mniej jednak w miejscowości Pienice (dz. nr. 345/5) znajduje się biogazownia rolnicza zainstalowanej mocy 499 kW. Zakres i rodzaj wykonywanej

[55] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Krasnosielc.
[56] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Krasnosielc.
[57] Materiał źródłowy: https://ebin.josm.pl/
[58] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Krasnosielc.
[59] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Krasnosielc.

działalności obejmuje wytwarzanie energii elektrycznej z biogazu rolniczego w układzie kogeneracyjnym. Roczna wydajność biogazowni, wynosi 2 163, 800m^3/rok.[60]

Jednocześnie, gmina Krasnosielc pozyskała wsparcie z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2014-2020. W ramach projektu „Czyste powietrze w Gminie Krasnosielc – wymiana źródeł ciepła i instalacji OZE" zrealizowano łącznie 26 instalacji, w tym: powietrznych pomp ciepła, instalacji fotowoltaicznych, kotłów gazowych ze zbiornikami na paliwo, kotłów na pellet, kolektorów słonecznych. Wielu mieszkańców w ramach programu korzysta z indywidualnych paneli PV.[61]

Pomimo wzrastającego zainteresowania zastosowania mikroinstalacji OZE wśród mieszkańców (panele fotowoltaiczne, kolektory słoneczne, pompy ciepła) należy nadmienić, iż w dalszym stopniu wykorzystywane są one w niewystarczającym zakresie.

5.6.6. INFRASTRUKTURA GAZOWA

Aktualnie nie istnieje zbiorczy, scentralizowany system zaopatrzenia mieszkańców w gaz. Potrzeby cieplne w gospodarce komunalno-bytowej w gospodarstwach domowych są zaspokajane dostawą gazu płynnego, dostarczanego w butlach gazowych.[62]

5.6.7. GOSPODARKA ODPADAMI

Od 2019 r. obowiązuje nowelizacja przepisów prawa z zakresu gospodarowania odpadami. Na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1579) zniesiony został podział województw na regiony gospodarki odpadami. Ponadto zrezygnowano z regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK), które zaadaptowane zostały jako instalacje komunalne. Równolegle, wraz z przyjęciem nowelizacji, uchylone zostały uchwały w sprawie wykonania wojewódzkich planów gospodarki odpadami.

Na podstawie zapisów w/w Ustawy oraz innych ustaw Marszałek Województwa w Biuletynie Informacji Publicznej prowadzi listę:

- funkcjonujących instalacji spełniających wymagania dla instalacji komunalnych, które zostały oddane do użytkowania i posiadają wymagane decyzje pozwalające na przetwarzanie odpadów,
- instalacji komunalnych planowanych do budowy, rozbudowy lub modernizacji.

Lista aktualizowana jest na bieżąco, natomiast wpisu dokonuje się na pisemny wniosek prowadzącego instalację komunalną. Bezpośrednio na terenie gminy nie ma zlokalizowanych instalacji gospodarowania odpadami wymienionych na listach prowadzonych przez Marszałka Województwa.

Odpady komunalne zbierane są w sposób zorganizowany oraz wywożone poza teren gminy. Na terenie gminy w miejscowości Krasnosielc Leśny funkcjonowało przed laty składowisko odpadów komunalnych, nie mniej zostało ono zamknięte a następnie zrekultywowane (obecnie w trakcie monitoringu).[63]

Dane dotyczące ilości odebranych odpadów komunalnych w 2024 roku, z podziałem na kody odpadów, przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 18 Ilość odpadów komunalnych odebranych w 2024 roku z terenu gminy

[60] Materiał źródłowy: Rejestr wytwórców biogazu rolniczego. Dyrektor Generalny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, stan na 04.02.2025 r.; https://biomaxgroup.pl/

[61] Materiał źródłowy: http://gminakrasnosielc.pl/; Urząd Gminy Krasnosielc

62 Materiał źródłowy: Urząd Gminy Krasnosielc.

[63] Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Krasnosielcu.

KOD ODPADU	RODZAJ ODEBRANYCH ODPADÓW	MASA ODEBRANYCH ODPADOW KOMUNALNYCH (Mg)
20 03 01	Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	1 107,46
15 01 06	Zmieszane odpady komunalne	0,150
16 01 03	Zużyte opony	23,64
20 01 01	Papier i tektura	0,82
20 01 32	Leki inne niż wymienione w 20 01 31	0,0720
20 02 03	Inne odpady nieulegające biodegradacji	15,57
20 01 39	Tworzywa sztuczne	1,70
20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	88,92
15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	116,48
20 01 36	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 i 20 01 35	12,98
15 01 07	Opakowana ze szkła	165,98
20 02 01	Odpady ulegające biodegradacji	304,56
15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	309,98
20 01 02	Szkło	0,63
RAZEM:		**2 148,942**

Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Krasnosielc za rok 2024.

Dane dotyczące ilości odebranych odpadów komunalnych w latach 2021-2024, z podziałem na odpady zebrane selektywnie oraz zmieszane, przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 19 Ilość odebranych odpadów komunalnych z terenu gminy w latach 2021-2024

ROK	2021	2022	2023	2024
Odpady odebrane ogółem w ciągu roku (t)	1 235, 62	1 753,16	1 917,06	1 783,79
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t)	421,33	483,37	786,56	672,60
Zmieszane odpady odebrane w ciągu roku (t)	814,29	1 269,79	1 130,50	1 111,19
Udział odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów (%)	34,1	27,6	41,0	37,7

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

Na przestrzeni omawianego okresu wzrosła całkowita ilość odebranych odpadów komunalnych. Zaobserwowano również niewielki wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie w stosunku do ogółu odpadów na przestrzeni ostatnich kilku lat.[64] W związku z powyższym konieczne jest podjęcie działań mających na celu dalsze sukcesywne zwiększanie udziału selektywnie zebranych odpadów w kolejnych latach.

Szczegółowe zadania, obowiązki i wymagania z zakresu wykonywania gospodarki odpadami w granicach Gminy określa aktualnie obowiązujący Regulamin utrzymania czystości i porządku, przyjęty Uchwałą Gminy Krasnosielc.[65]

[64] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Krasnosielc.

[65] Aktualnie obowiązuje uchwała nr X/61/2025 Rady Gminy Krasnosielc z dnia 6 maja 2025 r. w sprawie uchwalenia regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Krasnosielc (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego 2025 poz. 4760).

5.7. WNIOSKI

- Położenie gminy w rejonie dwóch odmiennych typów krajobrazu (tereny równinne oraz wysoczyznowe).
- Na przeważającym obszarze brak znaczących utrudnień geologiczno-inżynierskich (z wyjątkiem dolin rzecznych i lokalnych zagłębień terenowych).
- W ujęciu generalnym rzeźba terenu nie stwarza w większości istotnych ograniczeń dla wdrażania procesów rozwojowych.
- Relatywnie wysoki potencjał zasobów wodnych (bezpośrednie położenie nad rzeką Orzyc).
- Stosunkowo niewielkie przekształcenia środowiska, w tym niski stopień zasklepienia gruntów.
- Wartościowe walory przyrodnicze w części gminy (urozmaicony krajobraz, obecność zwartych kompleksów leśnych, doliny rzeczne Orzyca, bogactwo fauny i flory).
- Relatywnie wysoki wskaźnik lesistości w stosunku do średniej dla powiatu, województwa i kraju.
- Obecność obszarowej formy ochrony przyrody (rezerwat przyrody).
- Ustanowiona ochrona pomnikowa dla wartościowych okazów drzew.
- W dalszym ciągu stosunkowo niski udział odpadów zebranych selektywnie w stosunku do odpadów ogółem.
- Przewaga gleb o mało korzystnych warunkach dla produkcji rolniczej.
- W większości zły stan ogólny jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) lub brak prowadzonego regularnego monitoringu jakości wód.
- Bardzo wysoki poziom zwodociągowania gminy.
- Brak zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej.
- Dostatecznie rozwinięty system przesyłu energii elektrycznej.
- Brak sieci ciepłowniczej i możliwości jej realizacji.
- Brak sieci gazowniczej (gazu przewodowego).
- W dalszym ciągu niewystarczający stopień rozwoju sektora odnawialnych źródeł energii.
- Obecność wyrobów zawierających azbest.
- Dostosowany do wymogów i standardów wspólnotowych oraz krajowych system gospodarki odpadami.

6. KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

6.1. RYS HISTORYCZNY

Początki miejscowości Krasnosielc sięgają XIV w. Po 1383 r., w ramach odbudowy ziem mazowieckich po najazdach litewskich, Książe mazowiecki Siemowit III zdecydował o lokacji nowych wsi – jedną z nich był Sielc, czyli dzisiejszy Krasnosielc. Pierwsza wzmianka o miejscowości pojawiła się w dokumentach w 1374 r. przy okazji wyznaczania granic Księstwa Mazowieckiego jako osada należąca do domeny książęcej (ziemia ciechanowska). W 1386 r. roku na terenie miejscowości utworzono parafię rzymskokatolicką, co stało się istotnym impulsem do rozwoju lokalnej społeczności. Wieś położona była na styku puszczy i terenów rolniczych, co sprzyjało bartnictwu, myślistwu i handlowi. Przez wieku przybywały kolejne osady, tworząc sieć wsi parafialnych. W XVIII w. wieś została przejęta przez rodzinę Krasińskich. To właśnie w tym czasie miejscowość przekształciła się w Krasnosielc i przeżyła swój największy rozkwit. W 1781 r. uzyskała prawa do jarmarków, a w 1824 r. – prawa miejskie. Nastąpił rozwój rzemiosła, handlu i przemysłu, powstała również m.in. fabryka sukna. W wyniku represji po powstaniu styczniowym Krasnosielc utracił prawa miejskie. W XIX i XX w. miejscowość była świadkiem ważnych wydarzeń: powstań narodowych, walk podczas obu wojen światowych oraz działalności partyzanckiej. Dużą rolę odgrywała także ludność żydowska, która stanowiła znaczną część mieszkańców do czasu II wojny światowej. Miejscowość rozwijała się mimo trudności – powstała synagoga, straż pożarna, szkoły. Po wojnie Krasnosielc był aktywny opozycyjnie – w 1945 r. oddział NSZ uwolnił więźniów z siedziby UB w Krasnosielcu. W dalszym ciągu rozwijano infrastrukturę - w czasach PRL rozwijała się tutaj oświata, powstała biblioteka oraz przeprowadzono elektryfikację. Obecnie Krasnosielc jest siedzibą gminy w powiecie makowskim (woj. mazowieckie) i miejscem o bogatej historii, sięgającej ponad 600 lat.[66]

6.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Wszystkie zabytki łącznie (z dziedziny budownictwa, rzemiosła, sztuki, archeologii i zabytkowej zieleni) stanowią tzw. zasoby dziedzictwa kulturowego. Stanowią one istotny element tożsamości świadczący o zachowaniu ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej.

Aktualnie w Polsce obowiązuje podział na:

- zabytki nieruchome – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- zabytki ruchome – rzecz ruchoma, jej cześć lub zespół rzeczy ruchomych;
- zabytki archeologiczne – zabytek nieruchomy będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

6.2.1. OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

Jedną ze sztandarowych i najbardziej powszechnych form ochrony zabytków jest rejestr zabytków. Rejestr prowadzony jest w podziale na odrębne księgi prowadzone i oznaczone wg następujących kategorii: A – zabytek nieruchomy; B – zabytek ruchomy; C – zabytek archeologiczny.

Na terenie gminy Krasnosielc znajdują się następujące zabytki nieruchome, wpisane do Rejestru Zabytków.

[66] Materiał źródłowy: http://gminakrasnosielc.pl/

Tab. 20 Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków

LP.	NR REJESTRU	DATA WPISU	OBIEKT/OBECNA FUNKCJA	MIEJSCOWOŚĆ
1.	A-397	05.03.1962	Kaplica przedpogrzebowa	Koniec XVIII w.
2.	285/61	08.12.1961	Krzyż przydrożny	1893 r.
3.	--	08.12.1961	Kapliczka pw. św. Jana Nepomucena	koniec XVIII w.
4.	A-397	05.03.1962	Kościół parafialny pw. św. Jana Kantego	koniec XVIII w.
5.	A-397	05.03.1962	Dzwonnica	koniec XVIII w.
6.	A-397	05.03.1962	Cmentarz przykościelny	koniec XVIII w.
7.	A-397	05.03.1962	Brama	koniec XVIII w.
8.	A-562	30.01.1986	Najstarsza część cmentarza rzymskokatolickiego	1839 r.

Materiał źródłowy: Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID)..

6.2.2. OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTKÓW

W ewidencji zabytków ujmowane są: zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, inne zabytki nieruchome, zabytki ruchome wyznaczone przez Wójta w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Wykaz obiektów ujętych w ewidencji zabytków przedstawiono w poniższej tabeli:

Tab. 21 Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do ewidencji zabytków

LP	DATOWANIE	FUNKCJA/NAZWA
1	1840 r.	wiatrak (koźlak)
2	poł. XVIII w.	dzwonnica
3	1922 r.	wiatrak (paltrak)
4	1900 r.	dom
5	2. poł. XIX w.	dom (chałupa) nr 18
6	koniec XIX w.	dom (chałupa)
7	1920 r.	dom
8	1931 r.	stodoła z oborą
9	2. poł. XIX w.	dom (chałupa) nr 17
10	1800 r.	dom (chałupa) nr 5
11	1931 r.	dom pszczelarza
12	1920 r.	dom
13	1840 r.	dom (chałupa) nr 43
14	1900 r.	dom
15	1944 r.	dom (chałupa)
16	1915 r.	dom (chałupa)
17	pocz. XIX w.	dom (chałupa) nr 21
18	poł. XIX w.	spichlerz
19	2. poł. XIX w.	dom (chałupa)
20	1864 r.	dom (chałupa)
21	1880 r.	dom
22	pocz. XIX w.	dom (chałupa) nr 47
23	1840 r.	dom (chałupa)
24	1948 r.	dom
25	1800 r.	dom (chałupa) nr 50
26	poł. XIX w.	dom (chałupa) nr 61

LP	DATOWANIE	FUNKCJA/NAZWA
27	pocz. XIX w.	dom
28	1920 r.	dom (chałupa)
29	poł. XIX w.	dom (chałupa) nr 57
30	1900 r.	dom
31	1744 r.	kościół pw. Najśw. Serca Jezusowego
32	XVI w.	cmentarz rzymskokatolicki
33	1863 r.	mogiła powstańców z 1863 r.
34	1944 r.	cmentarz wojenny z 1944 r.
35	1863 r.	mogiła powstańcza
36	1863 r.	mogiła powstańców z 1863 r.
37	przełom XVIII/XIX w.	kapliczka św. Jana Nepomucena
38	1831 r.	kapliczka
39	1930 - 1936	zespół leśnictwa SŁAWKI
40	1820 r.	dzwonnica
41	1923 r.	młyn
42	1910 r.	dom
43	1920 r.	dom
44	1926 r.	dom
45	1930 r.	leśniczówka
46	1931 r.	dom mieszkalny
47	1947 r.	dom
48	1911 r.	dom
49	1792 r.	kostnica
50	1870 r.	dom
51	poł. XIX w.	synagoga
52	1900 r.	dom
53	1792 r.	kościół par. pw. św. Jana Kantego
54	XVIII w.	cmentarz żydowski
55	poł. XIX w.	cmentarz rzymskokatolicki
56	data nieznana	cmentarz rzymskokatolicki
57	XVIII w.	cmentarz rzymskokatolicki przykościelny
58	XIX w.	brama

Materiał źródłowy: Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID).

6.2.3. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem dziedzictwa kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach regionu. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze. Stanowiska archeologiczne są jednym z najbardziej narażonych elementów środowiska, dla których zagrożenie stanowi wszelka działalność człowieka naruszająca powierzchnię ziemi.

Na terenie gminy nie występują stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków (nieruchome zabytki archeologiczne – C).

Gmina Krasnosielc bogata jest w dziedzictwo archeologiczne, sięgające czasów prehistorycznych, średniowiecza oraz późniejszych okresów historycznych. Znaleziska archeologiczne świadczą o ciągłości osadniczej oraz kulturowej wartości tego obszaru. Na terenie objętym

opracowaniem zidentyfikowano mi.in. cmentarzysko z epoki brązu, obozowisko z epoki kamienia oraz liczne osady i ślady osadnicze.

Łącznie na terenie gminy Krasnosielc zidentyfikowano ponad 120 stanowisk archeologicznych ujętych w ewidencji zabytków.[67]

6.2.4. ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Do degradacji, uszkodzenia lub zniszczenia zasób dziedzictwa kulturowego może doprowadzić szereg przyczyn wewnętrznych, zewnętrznych i wywołanych sytuacją ogólną w określonym czasie.

W zakresie przyczyn wewnętrznych, związanych z działalnością człowieka, najważniejsze są:
- brak opieki konserwatorskiej;
- brak użytkownika;
- nadmierna intensywność użytkowania lub wadliwa gospodarka;
- kradzież, zaginięcie lub nielegalny wywóz;
- wady realizacyjne (niepoprawnie przeprowadzone prace konserwatorskie lub budowlane);
- niewłaściwa eksploatacja (użytkowanie niezgodne z pierwotnym przeznaczeniem obiektu);
- zmiany warunków wodno-gruntowych, jak i zanieczyszczenie wód i gleb.

Przyczyny zniszczeń lub uszkodzeń, określane jako zewnętrzne mają szerszy, często trudny do określenia zasięg oddziaływania, przez co są również trudniejsze do usunięcia. Najważniejsze są:
- działalność gospodarcza;
- infrastruktura komunalna, jak np. wprowadzanie ruchu tranzytowego samochodów przez obszary historycznych miejscowości itp.;
- zagospodarowanie przestrzenne, z dopuszczeniem np. inwestycji wielkoobszarowych i obiektów wielkogabarytowych, degradujących ekspozycję obiektów historycznych lub zakłócających łączność widokową i kompozycyjną pomiędzy obiektami zabytkowymi;
- skażenia atmosferyczne i zanieczyszczenia wód oraz zachwianie gospodarki wodnej.

Przyczyny ogólne, powodujące uszkodzenie lub zniszczenie obiektów zabytkowych to m.in.:
- działanie czasu;
- klęski losowe, jaki np. wichury, trąby powietrzne, powodzie itp.;
- zmiany kierunków artystycznych;
- warunki atmosferyczne;
- działanie biologiczne;
- rozwój teorii konserwatorskich, poprzez stosowanie technologii konserwatorskich, które w dłuższej perspektywie czasowej są szkodliwie dla zabytku.

6.3. INSTYTUCJE KULTURY

GMINNY OŚRODEK KULTURY

Gminny Ośrodek Kultury w Krasnosielcu (ul. Rynek 40A) stanowi podmiot, który prowadzi wielokierunkową działalność zaspokajającą potrzeby kulturalne mieszkańców, upowszechnia i promuje kulturę (w tym lokalną) oraz komunikację społeczną. GOK w Krasnosielcu wychodzi do społeczności lokalnej z różnymi propozycjami wydarzeń kulturalnych.

Do podstawowych zadań GOK należy w szczególności:
- organizowanie różnorodnych form edukacji kulturalnej i społecznej z różnych dziedzin kultury i sztuki (profesjonalnej i amatorskiej) dla wszystkich grup wiekowych;

[67] Materiał źródłowy: Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID).

- wspieranie, popularyzowanie i promocja twórczości artystycznej ze wszystkich dziedzin sztuki – w tym dbałość o lokalne rękodzieło artystyczne;
- tworzenie warunków do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowania wiedzą, sztuką, rozwojem muzycznym, plastycznym, logicznym;
- gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie i udostępnianie dóbr kultury;
- inicjowanie i koordynacja działalności na terenie gminy w zakresie organizacji imprez kulturalnych;
- stwarzanie możliwości do uczestnictwa i doświadczania kultury wyższej poprzez organizowanie wyjazdów do teatru, filharmonii, galerii sztuki itp.;
- upowszechnianie wiedzy o swoim regionie oraz poznawanie różnych regionów Polski, ich kultury oraz walorów przyrodniczych, turystycznych, historycznych;
- promowanie i realizowanie projektów aktywizujących i integrujących społeczność lokalną;
- współdziałanie z jednostkami organizacyjnymi gminy, instytucjami, stowarzyszeniami, fundacjami i nieformalnymi grupami mieszkańców w zakresie zaspakajania potrzeb społecznych, kulturalnych i edukacyjnych wspierających rozwój lokalny.

GOK realizuje zadania określone w ust. 2 w szczególności poprzez: organizację imprez kulturalnych, artystycznych, rozrywkowych, integracyjnych, organizację szkoleń, konferencji, spotkań, warsztatów, organizację wyjazdów do teatru, kina, galerii sztuki oraz wycieczek krajoznawczych, udostępnianie i wynajem pomieszczeń GOK na spotkania, kiermasze, imprezy okolicznościowe. GOK może prowadzić dodatkowo działalność w zakresie upowszechniania kultury fizycznej oraz edukacji prozdrowotnej i ekologicznej poprzez organizację warsztatów, umożliwienie uczestnictwa w zajęciach sportowo- rekreacyjnych, organizację imprez sportowo- rekreacyjnych, a także poprzez podjęcie współpracy z innymi instytucjami kultury, jednostkami gminy, szkołami lub organizacjami pozarządowymi, o ile nie będzie to kolidowało z realizacją podstawowych zadań i celów GOK.[68]

W 2024 r. instytucja była organizatorem wyjazdów dla dzieci i rodzin (w tym m.in. do kin w Makowie Mazowieckim i Przasnyszu, ZOO w Łodzi, strzelnicy w Troszynie, planety Zalesie, Stadionu Narodowego w Warszawie, parku rozrywki w Elblągu) oraz wyjazdów dla rodzin i dorosłych (w tym m.in. do Misterium Męki Pańskiej w Ołtarzewie, Krynicy Morskiej, Torunia, Ciechocinka oraz pielgrzymek). Ponadto odbywały się tutaj liczne wydarzenia stacjonarne, tj.: Gminny Dzień Kobiet – występ kabaretu PKS, Kulturalny Wieczorek, Wielkanocny Konkurs Kulinarny, spotkanie z sokolikiem, kino sferyczne, Festiwal Piosenki Dziecięcej. GOK był organizatorem licznych warsztatów kreatywnych, sportowych, gry terenowej, koła szachowego oraz zajęć manualnych.[69]

PUBLICZNA BIBLIOTEKA SAMORZĄDOWA

Na terenie gminy funkcjonują 4 publiczne placówki biblioteczne. Należą do nich: Publiczna Biblioteka Samorządowa w Krasnosielcu oraz 3 Filie Biblioteczne w Amelinie, Drążdżewie i Rakach. Publiczna Biblioteka Samorządowa mieści się w budynku będącym własnością gminy, natomiast filie biblioteczne w budynkach szkół.

Całkowity księgozbiór biblioteki w 2024 r. wyniósł 33 495 wolumenów, z której wypożyczono łącznie 33 968 książek, natomiast z samej biblioteki korzystało 1 093 czytelników.[70]

Do głównych zadań Publicznej Biblioteki Samorządowej w Krasnosielcu należy:

[68] Materiał źródłowy: Uchwała Nr LI/291/2024 Rady Gminy Krasnosielc z dnia 26 marca 2024 r. w sprawie nadania statutu Gminnego Ośrodka Kultury w Krasnosielcu (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego 2024 poz. 4490).
[69] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Krasnosielc za rok 2024.
[70] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

- gromadzenie, opracowywanie i przechowywanie materiałów bibliotecznych, w tym materiałów dokumentujących dorobek kulturalny, naukowy i gospodarczy obszaru działania Biblioteki;
- udostępnianie zbiorów na miejscu, wypożyczanie prezencyjne, prowadzenie wypożyczeni międzybibliotecznych;
- prowadzenie usług kserograficznych w zakresie zbiorów;
- organizowanie czytelnictwa i udostępnianie zbiorów bibliotecznych ludziom starszym i niepełnosprawnym;
- tworzenie i udostępnianie własnych komputerowych baz danych: katalogowych, bibliograficznych i faktograficznych;
- prowadzenie działalności informacyjnej oraz popularyzacja zbiorów bibliotecznych i czytelnictwa;
- organizowanie różnych form pracy dla użytkowników Bibliotek, służących popularyzowaniu sztuki, nauki i literatury;
- współdziałanie z Bibliotekami innych sieci, instytucjami i organizacjami pozarządowymi w zakresie rozwijania czytelnictwa i zaspokajania potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczności lokalnej ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży i osób starszych;
- współpraca z bibliotekami wchodzącymi w skład ogólnokrajowej sieci bibliotecznej w zakresie gromadzenia, opracowywania i przechowywania materiałów bibliotecznych, sporządzania i rozpowszechniania informacji bibliograficznych i dokumentacyjnych, dokształcania i doskonalenia zawodowego personelu bibliotek jak również wymiany materiałów bibliotecznych i informacji;
- udzielanie instruktażu podległym filiom bibliotecznym;
- Biblioteka może prowadzić działalność gospodarczą pod warunkiem przeznaczenia uzyskanych dochodów na cele statutowe placówki.

W ramach działalności biblioteki w 2025 r. zorganizowano m.in. wakacyjne spotkania oraz warsztaty dla dzieci i młodzieży, gry terenowe, wycieczki dla dzieci oraz seniorów, zajęcia biblioteczne, zajęcia półkolonijne.[71]

Ponadto planowana jest nowa lokalizacja Biblioteki w rozbudowywanym budynku Gminnego Ośrodka Kultury.[72]

ŚWIETLICE WIEJSKIE

Na terenie gminy Krasnosielc funkcjonuje obecnie 8 świetlic wiejskich. Zlokalizowane są one w miejscowościach: Amelin, Biernaty, Chłopia Łąka, Karolewo, Przytuły, Nowy Sielc, Bagienice Folwark, Budy Prywatne.[73]

W świetlicach organizowane są regularne spotkania, wydarzenia dla mieszkańców poszczególnych miejscowości, których celem jest m.in. integracja lokalnej społeczności i ich aktywizacja.

[71] Materiał źródłowy: https://www.facebook.com/gbpKrasnosielc
[72] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Krasnosielc
[73] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Krasnosielc.

6.4. LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

WYDARZENIA KULTURALNE

W 2024 r. na terenie gminy zorganizowano w sumie 37 imprez kulturalnych, w których uczestniczyło łącznie 2 900 osób. Szczegółową charakterystykę wydarzeń kulturalnych i liczbę uczestników przedstawiono w poniższej tabeli:

Tab. 22 Struktura wydarzeń kulturalnych w 2024 r.

RODZAJ WYDARZENIA KULTURALNEGO	LICZBA WYDARZEŃ [SZT.]	LICZBA UCZESTNIKOW [OS.]
Seanse filmowe	1	150
Koncerty	5	650
Prelekcje, spotkania, wykłady	3	180
Imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne	5	700
Konkursy	2	70
Wystawy	1	80
Festiwale i przeglądy artystyczne	3	300
Warsztaty	5	170
Imprezy interdyscyplinarne	2	200
Pozostałe	10	400
OGÓŁEM	**37**	**2 900**

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Na przestrzeni ostatnich lat na terenie gminy Krasnosielc organizowanych jest szereg wydarzeń społeczno-kulturalnych, których jednym z celów jest integracja wśród mieszkańców. W gminie zorganizowano m.in.: Gminny Przegląd Pieśni Wielkopostnych, koncert z okazji Dnia Matki, Gminny Dzień Dziecka, kino plenerowe, pikniki wakacyjne, Obchody Święta Niepodległości, konkurs na szopkę bożonarodzeniową, warsztaty bożonarodzeniowe dla Koła Gospodyń Wiejskich. Ponadto corocznie na terenie gminy, nad rzeką Orzyc odbywają się Dni Krasnosielca. Podczas tegorocznych obchodów odbywały się liczne przemówienia, występy artystyczne lokalnych zespołów, koncerty gwiazd polskiej sceny muzycznej, dyskoteka „pod chmurką”. Ponadto oferta wydarzenia wzbogacona była o wesołe miasteczko, stoiska gastronomiczne z regionalnymi specjałami, pokaz sokolniczy oraz stoisko biblioteki gminnej. W gminie odbywają się również lokalne festyny, kiermasze i odpusty, które integrują społeczność oraz promują lokalną kulturę i tradycję. Ponadto działające na terenie gminy Koła Gospodyń Wiejskich uczestniczą w realizacji zadań związanych z pielęgnacją lokalnej kultury i tradycji, a także w podtrzymaniu tożsamości narodowej. Samorząd organizuje także wydarzenia o charakterze patriotycznym, które mają na celu uczczenie ważnych rocznic i pamięci narodowej.[74]

[74] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Krasnosielc za rok 2024; https://to.com.pl/

6.5. WNIOSKI

- Obecność obiektów zabytkowych (m.in. obiekty wpisane do rejestru zabytków i ewidencji zabytków).
- Zły stan techniczny niektórych obiektów ujętych w ewidencji zabytków, powodujący stopniowe niszczenie obiektów tradycyjnej zabudowy.
- Obecność instytucji kultury na terenie gminy.
- Szeroki zakres działalności Gminnego Ośrodka Kultury.
- Licznie organizowane wydarzenia i imprezy kulturalne dla różnych grup wiekowych, realizowane w ramach promowania i upowszechniania historii oraz integracji lokalnej społeczności.

7. SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

7.1. INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE

Do obiektów zaplecza sportowo-rekreacyjnego w gminie Krasnosielc zalicza się[75]:

- kompleks turystyczno-sportowy nad rzeką Orzyc w miejscowości Krasnosielc, dz. nr. 475/1, 475/2;
- boiska sportowe:
  - boisko wielofunkcyjne w miejscowości Krasnosielc, dz. nr. 388;
  - boisko wielofunkcyjne w miejscowości Drążdżewo, dz. nr. 407/2;
  - boisko do gry w piłkę nożną w miejscowości Krasnosielc, dz. nr. 475/2;
  - boisko do gry w piłkę nożną w miejscowości Krasnosielc, dz. nr. 485/1;
  - boisko do gry w piłkę nożną w miejscowości Amelin, dz. nr. 98/1 i 99/3;
- place zabaw:
  - Papierny Borek działka nr 156;
  - Przytuły na działce 308;
  - Pienice na działce nr 82;
  - Nowy Krasnosielc na działce nr 38/18;
  - Grądy działka nr 104;
  - Wólka Drążdżewska na działce nr 353;
  - Niesułowo na działce nr 269;
  - Grabowo na działce nr 113;
  - Karolewo na działce nr 81;
  - Łazy na działce 121/2;
  - Ruzieck na działce nr 56;
  - Krasnosielc na działce nr 121/2 przy parku;
  - Chłopia Łąka na działce nr 146;
  - Wólka Rakowska działka nr 190;
  - Drążdżewo-Kujawy na działce nr 26;
  - Budy Prywatne na działce nr 94/1 przy świetlicy wiejskiej;
  - Wola Włościańska na działce nr 428/1;
  - Nowy Sielc na działce nr 1008;
  - Bagienice Folwark 562/2;
  - Raki – przy szkole;
  - Krasnosielc na działce nr 390/2 – przy przedszkolu;
  - Amelin na działce nr 99/3;
  - Drążdżewo – przy szkole.

Na terenie gminy Krasnosielc funkcjonują obecnie 3 kluby sportowe[76]:

- Uczniowski Klub Sportowy „OLIMPIA” w Krasnosielcu, ul. Raki 55a;
- Uczniowski Klub Sportowy „LIDER” w Amelinie, Szkoła Podstawowa w Amelinie,;
- Gminny Uczniowski Klub Sportowy w Krasnosielcu, Urząd Gminy w Krasnosielcu, ul. Rynek 40.

[75] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Krasnosielc.
[76] Materiał źródłowy: Wykaz klubów sportowych w powiecie makowskim, stan na dzień 18.02.2025 r.

Gminna baza sportowo-rekreacyjna służy rozwojowi aktywności fizycznej, ruchowej i psychicznej, nauki współpracy i współzawodnictwa mieszkańców, którzy mogą korzystać z infrastruktury sportowej w sposób indywidualny lub zorganizowany. Wartym podkreślenia jest także rola placów zabaw i siłowni zewnętrznych, jako czynników korzystnych dla najmłodszych mieszkańców oraz całych rodzin.

7.2. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA

7.2.1. WALORY PRZYRODNICZE

Wśród walorów przyrodniczych na terenie gminy Krasnosielc wyróżnia się:

- walory wód powierzchniowych:
  - rzeka Orzyc, wykazująca potencjał w zakresie turystyki kwalifikowanej (szlaki turystyki wodnej, z możliwością realizacji szlaków turystyki pieszo-rowerowej w obrębie jej dolin, a także wędkarstwo) oraz turystyki wypoczynkowej;
- urozmaicona rzeźba terenu doliny rzeki Orzyc wraz z terenami zalewowymi, starorzeczami i obszarami łąkowymi wraz z lokalnymi zagłębieniami, gdzie stale lub okresowo może gromadzić się woda;
- zwarte kompleksy leśne, zlokalizowane zwłaszcza w zachodniej i północno-wschodniej części gminy.
- ogólnie dobry stan środowiska przyrodniczego, w tym sprzyjające warunki bioklimatyczne, właściwy stan powietrza atmosferycznego (poza okresowo występującą niską emisją), a także rolniczo-leśny charakter gminy, wpływający pozytywnie na potencjał w zakresie turystyki wypoczynkowej (agroturystyka) i kwalifikowanej (krajoznawczej, pieszo-rowerowej);
- bogactwo form ukształtowania terenu, m.in. doliny rzeczne, wzniesienia morenowe, wydmy eoliczne;
- unikatowe zbiorowiska roślinne, w tym przestrzenie leśne o zróżnicowanym drzewostanie (w tym brzoza brodawkowata, topola osika, lipa drobnolistna, świerk pospolity, pomnikowe dęby, sprzyjające pobytowi ludzi), osobliwość flory i fauny (wartościowe torfowiska, teren zalewowe rzeki Orzyc, bogactwo ssaków leśnych i ptactwa wodnego), sprzyjające potencjalnemu rozwojowi turystyki kwalifikowanej (przyrodniczej, pieszo-rowerowej).

Warto zaznaczyć, iż gminę Krasnosielc cechuje niewielka gęstość zaludnienia, co jest niewątpliwym atutem dla osób szukających wyciszenia i spokoju.

7.2.2. WALORY ANTROPOGENICZNE

Na terenie gminy Krasnosielc do walorów antropogenicznych zalicza się przede wszystkim zabytki architektury i budownictwa, obszary zabytkowe, w tym m.in.:

- Kościół p.w. św. Jana Kantego w Krasnosielcu;
- najstarsza część cmentarza rzymskokatolickiego w Krasnosielcu;
- kapliczka p.w. św. Jana Nepomucena w Krasnosielcu;
- krzyż przydrożny w Drążdżewie.

Oprócz w/w zabytków w gminie znajdują się inne obiekty o wartościach kulturowych, nie wpisane do rejestru zabytków, takie jak m.in.: kapliczki, wiatraki, zabytkowe budynki, cmentarze i mogiły oraz stanowiska archeologiczne.[77]

Ryc. 34 Krzyż przydrożny w Drążdżewie

Ryc. 35 Kapliczka p.w. św. Jana Nepomucena w Krasnosielcu

Materiał źródłowy: http://gminakrasnosielc.pl/ (ryc. 34 i 35)

[77] Materiał źródłowy: Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID).

Ryc. 36 Kościół p.w. św. Jana Kantego w Krasnosielcu
Materiał źródłowy: https://radionadzieja.pl/; https://zabytek.pl/pl

Warto nadmienić, iż w granicach gminy znajduje się miejscowość Krasnosielc (miasto historyczne) z historycznie ukształtowanym układem urbanistycznym. Układ ten został wskazany w Planie Zagospodarowania Województwa Mazowieckiego jako proponowany do objęcia prawną ochroną.

Ryc. 37 Układ urbanistyczny miejscowości Krasnosielc (1944 r. i 2025 r.)
Materiał źródłowy: http://igrek.amzp.pl/; https://www.google.com/maps

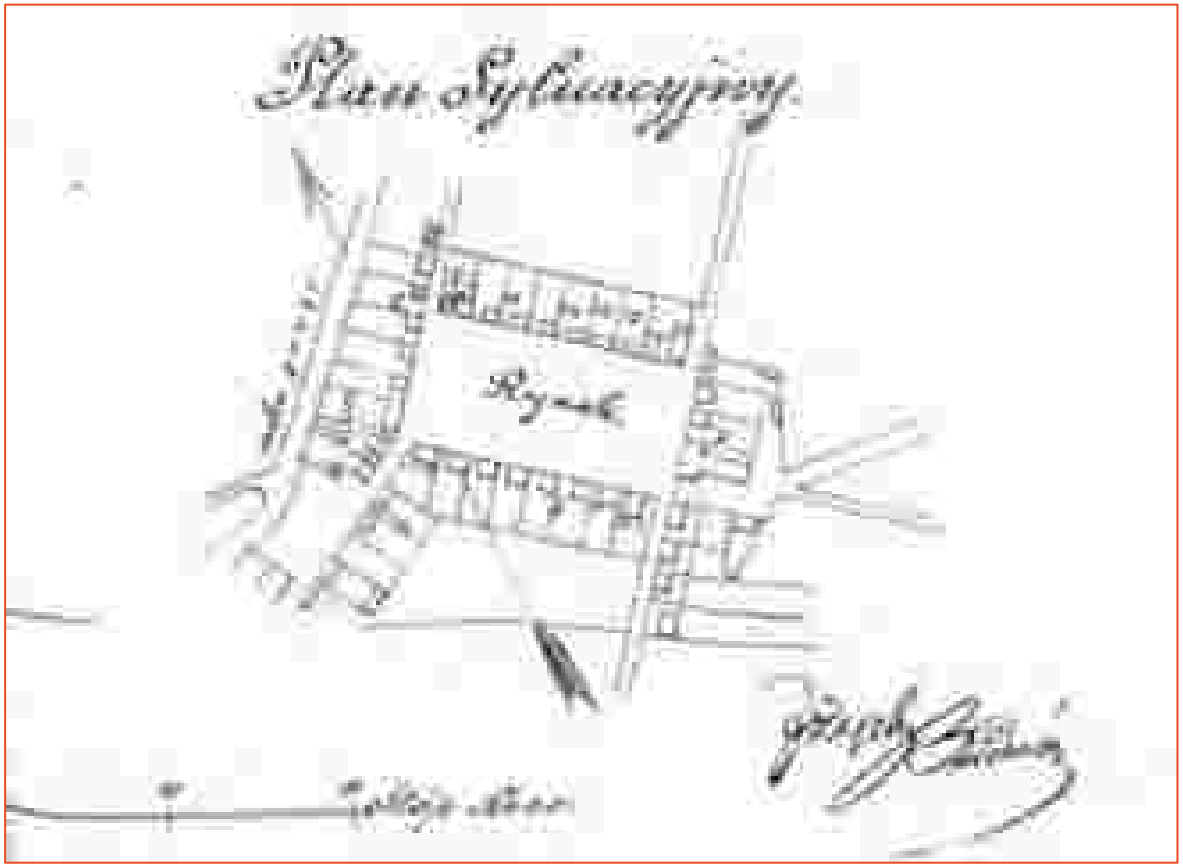

Ryc. 38 Plan sytuacyjny rynku w Krasnosielcu (1851 r.)
Materiał źródłowy: Krasnosielcki Zeszyt Historyczny Nr 47. Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Krasnosielckiej, 2021 r.

Do walorów antropogenicznych uznać można także działalność Gminnego Centrum Kultury w Krasnosielcu i świetlic wiejskich, w tym poprzez organizację licznych wydarzeń i imprez integrujących mieszkańców i turystów (opis szczegółowy w rozdz. 6.2.). Warto zaznaczyć, że na obszarze gminy Krasnosielc znajdują się obiekty rekreacyjno-sportowe, w tym kompleks turystyczno-sportowy (w budowie) i boiska sportowe, które przyczynić się mogą do wzrostu ruchu turystycznego.

Ponadto za atrakcje turystyczne można uznać szlaki turystyczne, w tym szlaki piesze i rowerowe. W granicach gminy Krasnosielc znajduje się szlak pieszo-rowerowy „Z lasem za Pan brat", wytyczony na terenie Leśnictwa Grądy. Szlak podzielony jest na dwie części – rowerową, biegnącą do rezerwatu „Zwierzyniec" o długości ok. 6,5 km oraz pieszą, w formie pętli o długości ok. 3 km. Na trasie zostały ustawione tablice informacyjne, urządzenia edukacyjne o tematyce przyrodniczej, wiaty, ławki i wiele innych atrakcji.[78] Należy nadmienić, iż gmina pozyskała dofinansowanie z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) na przebudowę w/w szlaku.[79]

7.2.3. BAZA MATERIALNA TURYSTYKI

Gminną bazę noclegową tworzą wszelkie obiekty i urządzenia umożliwiające nocleg poza miejscem zamieszkania, do których należą m.in. hotel, miejsca noclegowe w zajazdach gastronomicznych, miejsca noclegowe prywatne, gospodarstwa agroturystyczne oraz kamping i pole namiotowe. Wśród obiektów bazy noclegowej na terenie gminy można zaliczyć następujące obiekty[80]:

- Gospodarstwo agroturystyczne w Niesułowie;
- Gospodarstwo agroturystyczne „Łazowianka".

Wśród obiektów bazy noclegowej na terenie gminy można zaliczyć dwa gospodarstwa agroturystyczne – w Niesułowie oraz w Łazach („Łazowianka"). Gospodarstwa te gwarantują wypoczynek w zacisznych posiadłościach na łonie natury, w sąsiedztwie obszernych kompleksów leśnych. Ponadto w pobliżu „Łazowianki" biegnie w/w szlak pieszo-rowerowy oraz przepływa rzeka Orzyc.

Gminną bazę żywieniową stanowią wszelkie obiekty gastronomiczne służące zaspokojeniu potrzeb żywnościowych turystów, takie jak restauracje, kawiarnie, bary, punkty gastronomiczne. Do grupy tej zalicza się również zakłady zaopatrujące odwiedzających w artykuły żywnościowe. Na terenie gminy Krasnosielc infrastruktura gastronomiczna nie jest szczególnie rozwinięta.

Na bazę komunikacyjną składa się sieć połączeń, dróg i szlaków komunikacyjnych. Poziom rozwinięcia bazy komunikacyjnej stanowi o dostępności oraz łatwości poruszania się po obszarze gminy przez potencjalnych turystów.

Do bazy komunikacyjnej gminy Krasnosielc w szczególności zalicza się:

- sieć dróg publicznych, w tym droga wojewódzka nr 544, drogi powiatowe oraz gminne;
- przystanki autobusowe;

Do bazy towarzyszącej zalicza się wszelkiego rodzaju urządzenia sportowo-rekreacyjne obszaru turystycznego, które pozwalają turystom na uprawianie różnych form rekreacji (m.in. miejsca do wędkowania wzdłuż rzeki Orzyc) i rowerowymi (ścieżki i drogi rowerowe). Infrastrukturę sportowo-rekreacyjną opisano we wcześniejszej części (rozdz. 7.1.). Ponadto w zakres bazy towarzyszącej wchodzi cała gminna infrastruktura techniczna (wodociągi, sieć energetyczna) oraz społeczna (przychodnia, biblioteka, poczta).

[78] Materiał źródłowy: https://parciaki.olsztyn.lasy.gov.pl/
[79] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Krasnosielc za rok 2024.
[80] Materiał źródłowy: http://gminakrasnosielc.pl/

Atrakcje turystyczne stanowią wszelkiego rodzaju obiekty będące przedmiotem zainteresowania turystycznego i wpływające na natężenie ruchu turystycznego. Do gminnych atrakcji turystycznych zaliczyć zatem można wszystkie wyżej wymienione formy i obiekty pod warunkiem, że są one związane z gminą (np. z kulturą mieszkańców), na ich temat dostępne są informacje turystyczne (np. w postaci ulotek, informacji internetowej, oznaczenia kartograficznego) oraz w sposób realny wpływają na wzrost ruchu turystycznego.

7.3. WNIOSKI

- Stosunkowo liczne obiekty sportowo-rekreacyjne (kompleks turystyczno-sportowy, boiska sportowe, place zabaw).
- Funkcjonujące na terenie gminy kluby sportowe.
- Sprzyjające walory przyrodnicze, wykazujące potencjał do rozwoju funkcji sportowo-turystycznej.
- Obecność walorów antropogenicznych, w tym kulturowych (stosunkowo duża liczba obiektów i obszarów zabytkowych).
- W dalszym ciągu niedostateczne wykorzystany potencjał turystyczny (brak rozbudowanej oferty turystycznej poza okresem wakacyjnym).
- Niski udział wydatków z budżetu gminy na rozwój turystyki.
- W dalszym ciągu niedostatecznie rozwinięta baza noclegowa na terenie gminy.

8. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

8.1. PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE

8.1.1. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw wprowadza nowe przepisy dotyczące hierarchii dokumentów planistycznych w gminach w Polsce. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zastąpione zostaną przez plany ogólne gmin (które stanowić będą, w odróżnieniu od studiów, akty prawa miejscowego) oraz przez strategie rozwoju (zwłaszcza w zakresie ustaleń dotyczących polityki rozwoju).

W chwili obecnej obowiązującym dokumentem planistycznym pozostaje nadal Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Krasnosielc, przyjęte na mocy uchwały nr III/12/2002 Rady Gminy Krasnosielc z dnia 19 grudnia 2002 roku. Zgodnie z przeprowadzoną analizą aktualności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Krasnosielc stwierdza się natomiast, że dokument wymaga aktualizacji i dostosowania do obowiązujących przepisów prawnych. Przeprowadzona analiza wykazała, iż studium nie spełnia wymogów określonych w art. 10 ust. 1 i ust. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z uwagi na brak pełnego odniesienia do poszczególnych uwarunkowań i kierunków oraz ze względu na ich dezaktualizację.[81]

Jednocześnie podkreśla się, iż uchwałą nr VII/40/2024 Rady Gminy Krasnosielc z dnia 30 grudnia 2024 r. gmina Krasnosielc przystąpiła do sporządzenia planu ogólnego.

8.1.2. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Głównym narzędziem w kształtowaniu ładu przestrzennego są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Uregulowane zasady zagospodarowania przestrzennego posiadają niektóre fragmenty miejscowości, które obejmują obszar 937 ha, co stanowi 5,6% całkowitej powierzchni gminy.[82]

Na terenie gminy obowiązują aktualnie miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, przyjęte następującymi uchwałami[83]:

- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla obszarów planistycznych gminy Krasnosielc zatwierdzony Uchwałą Nr XXVII/118/2004 Rady Gminy Krasnosielc z dnia 16 grudnia 2004 r. ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Nr 41, poz. 6779 z dnia 18 lutego 2005 roku;
- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszarów planistycznych nr 7b Drążdżewo Małe i Elżbiecin, zatwierdzona Uchwałą Nr XX/107/16 Rady Gminy Krasnosielc z dnia 28.10.2016 r., ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego 2016, poz. 10023 z dnia 24 listopada 2016 r.;

[81] Uchwała nr XX/122/2021 Rady Gminy Krasnosielc z dnia 15 stycznia 2021 r. w sprawie oceny aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Krasnosielc oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Krasnosielc
82 Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.
[83] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Krasnosielc za rok 2024.

– Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Krasnosielc obejmująca obszary położone w części obrębu geodezyjnego Krasnosielc i Wymysły, zatwierdzona Uchwałą Nr XXI/126/2021 Rady Gminy Krasnosielc z dnia 22 lutego 2021 r., ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego Poz. 1821 z 04 marca 2021 r.

8.1.3. DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE O LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

W obszarach nieobjętych ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego realizacja inwestycji możliwa jest po uzyskaniu decyzji o warunkach zabudowy lub decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Dynamika liczby wydawanych decyzji na przestrzeni lat przedstawia się następująco:

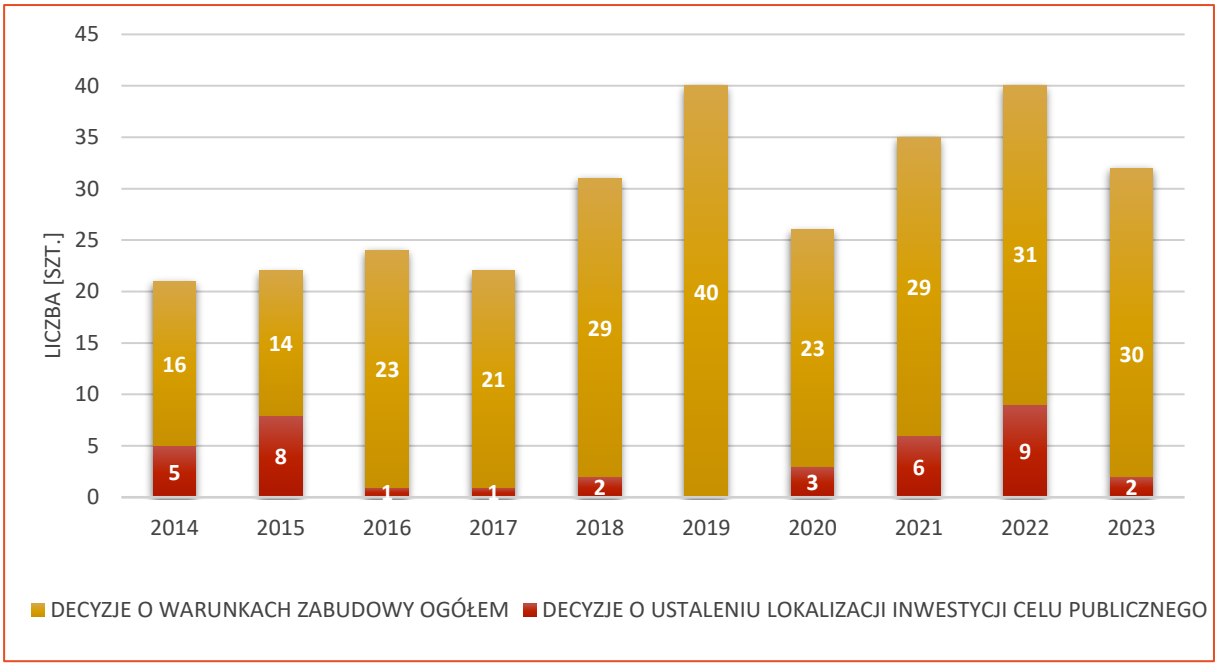

Ryc. 39 Wydane w gminie decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w latach 2014-2023
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

Średnio w analizowanych latach wydanych zostało ok. 30 decyzji/rok, z czego ok. 26 decyzji wz/rok i 4 decyzje icp/rok. W 2023 roku wydano 2 decyzje o ustaleniu lokalizacji celu publicznego oraz 30 decyzji o warunkach zabudowy, z czego 15 dotyczyło budownictwa jednorodzinnego, 1 dotycząca zabudowy usługowej i 14 dotyczących innej zabudowy.[84]

W 2025 r. obserwowany jest natomiast skokowy wzrost wydanych decyzji wz (……. szt. do września 2025 r.). Jest to niewątpliwie związane z wdrażaną reformą planowania przestrzennego i nowymi zasadami, na podstawie których wydawane będą decyzje, po wejściu w życie planu ogólnego.

8.2. STRUKTURA OSADNICZA

Najistotniejszym i najbardziej zaludnionym ośrodkiem funkcjonalnych jest miejscowość Krasnosielc. W obrębie Krasnosielca skupiają się funkcje administracyjne, edukacyjne, kulturowe, handlowo-gospodarcze, religijne oraz mieszkaniowe i rolnicze. Ponadto świadczone są usługi medyczne i ochrony zdrowia, a także znajdują się obiekty o charakterze sportowo-rekreacyjnym. Miejscowość ta odznacza się zwartym charakterem zabudowy. Warto nadmienić, iż układ urbanistyczny miejscowości zachował typowe cechy miejskie. Warto nadmienić, iż Krasnosielc stanowi

[84] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2023 r.

miejscowość z historycznie ukształtowaną zabudową i wartościowym układem urbanistycznym, nawiązującym do jego dawnego statusu miasta z nadanymi w XIX wieku prawami miejskimi.

Za „ośrodki wspomagające" uznano miejscowości odznaczające się najwyższym zaludnieniem (zaraz po Krasnosielcu) oraz miejscowości wspomagające „centrum funkcjonalne" na tle religijnym, kulturowym, edukacyjnym, medycznym i ochrony zdrowia, turystycznym czy handlowo-gospodarczym, tj.: Drążdżewo, Amelin, Raki, Nowy Sielc. Miejscowości te odznaczają się stosunkowo zwartym charakterem istniejącej zabudowy.

Pozostałe miejscowości pełnią głównie funkcje rolnicze i mieszkalne oraz przeważnie odznaczają się niskim lub bardzo niskim stopniem zaludnienia i zazwyczaj rozproszoną zabudową.

8.3. REWITALIZACJA

Według ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Rada Gminy wyznacza, w drodze uchwały, z własnej inicjatywy albo na wniosek wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. Wniosek o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zawiera wskazanie granic tych obszarów wykonane na mapie w skali co najmniej 1:5000, sporządzonej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej.

Ponadto w drodze uchwały Gminy sporządzany jest Gminny Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji. Na podstawie art. 15.1. pkt. 2 w/w Ustawy, Gminny program rewitalizacji powinien zawierać opis powiązań z dokumentami strategicznymi gminy, w tym strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych.

Gmina Krasnosielc aktualnie nie posiada Gminnego Programu Rewitalizacji, jednakże sugerowane jest podjęcie działań mających na celu wyznaczenia obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego.

8.4. OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) stanowią formę współpracy, w ramach której partnerstwa miast i otaczających je gmin oraz władze województw będą wspólnie przeprowadzać projekty finansowane z Funduszy Europejskich. Ponadto celem wdrażania instrumentu ZIT jest również budowanie partnerstwa i współpracy w ramach obszaru funkcjonalnego oraz wspieranie współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy Związkami ZIT zarówno w poszczególnych województwach, jak i na szczeblu krajowym i międzynarodowym. Istotne jest także wspieranie rozwoju kompetencji samorządu terytorialnego niezbędnych do przygotowania i wdrażania strategii, w tym strategii ZIT lub strategii rozwoju ponadlokalnego.

W ramach ZIT możliwe są następujące formy partnerstwa[85]:

- stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego;
- porozumienie międzygminne;
- związek międzygminny, powiatowy lub powiatowo-gminny;

[85] Materiał źródłowy: Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

– związek metropolitalny województwa.

Regionalne Inwestycje Terytorialne (RIT) stanowią element wdrażania funduszy europejskich, dzięki którym część środków pozostawiona jest w zarządzaniu związków lokalnych samorządów.

Jak wskazano w rozdz. 1.4. gmina Krasnosielc ujęta została w strategii terytorialnej „Partnerstwo jednostek samorządu terytorialnego z terenu powiatów makowskiego, przasnyskiego i pułtuskiego". W związku z wdrażaniem nowej perspektywy finansowej z funduszy europejskich lata 2021-2027 na terenie województwa mazowieckiego planowane jest rozszerzenie istniejących oraz realizacja nowych ZIT/RIT.

Ryc. 40 Położenie gminy Krasnosielc w stosunku do gmin i powiatów objętych projektem strategii terytorialnej
Materiał źródłowy: Opracowanie własne według Projektu Strategii „Partnerstwo jednostek samorządu terytorialnego z terenu powiatów makowskiego, przasnyskiego i pułtuskiego.

8.5. OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

Zgodnie z ustaleniami obowiązującego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego na terenie gminy Krasnosielc planowane są następujące inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

- inwestycje celu publicznego w zakresie infrastruktury transportowej:
  - rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 544 Przasnysz – Ostrołęka na odc. od km 131+500 do km 132+660 (L=1,160 km) na terenie gminy Krasnosielc – ETAP II od km 131+500 do km 132+470 (L=0,970 km) - poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego;
- inwestycje celu publicznego w zakresie gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej:
  - kształtowanie profilu podłużnego i poprzecznego koryta rzeki Ciek Bagienice.

Jednocześnie podkreśla się, iż obowiązujący Plan Zagospodarowania Województwa Mazowieckiego proponuje objęcie ochroną prawną wartościowego układu urbanistycznego miejscowości Krasnosielc.

8.6. WNIOSKI

- Obecność obiektów i obszarów wymagających poprawy estetyki zagospodarowania.
- Niski stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (ok. 5,6%) – oparcie większości inwestycji budowlanych, publicznych i prywatnych, na doraźnych decyzjach administracyjnych wz/icp.
- Zwarta struktura przestrzenna zabudowy części miejscowości, w tym siedziby administracyjnej gminy.

9. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I ZAGROŻENIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE

9.1. OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA

Kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej zapoczątkowany latem 2021 r., a następnie pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę od 24 lutego 2022 r. stanowią argumenty, wobec których poszczególne jednostki samorządu terytorialnego, w tym społeczności lokalne powinny być zaangażowanie w proces nauki i przygotowania się na sytuacje kryzysowe. W obliczu rosnącej niestabilności geopolitycznej w regionie Europy Środkowo-Wschodniej szczególnie istotne jest zagadnienie szeroko rozumianego bezpieczeństwa, ochrony ludności oraz obrony cywilnej.[86]

W kontekście samorządów gminnych ważne jest wdrażanie mechanizmów związanych z:

- przygotowaniem ludności do właściwego zachowania w sytuacji wystąpienia zagrożenia przez zwiększenie świadomości zagrożeń i społecznej odporności;
- działaniami związanymi z możliwością wystąpienia zagrożenia;
- działaniami związanymi z wystąpieniem zagrożenia.

Istotnym elementem ochrony życia i zdrowia ludzi jest opracowanie skutecznego planu ewakuacji w przypadku wystąpienia zagrożenia. W tym kontekście ważne jest, aby w planie zawarta została liczba osób przewidzianych działaniami ewakuacyjnymi oraz jej efektywna organizacja. Niezbędne jest określenie sposobu powiadamiania ludności o potrzebie ewakuacji, jak również wskazanie środków transportowych i miejsc zakwaterowania. Szczególnie ważna jest również skuteczna i przejrzysta komunikacja, w tym ostrzeganie i alarmowanie lokalnej społeczności o możliwych zagrożeniach na obszarze gminy. Realizacja zadań związanych z ochroną ludności i obroną cywilną wymaga dobrze funkcjonującej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, która w szczególności powinna zapewnić m.in.: schronienie, zaopatrzenie w wodę, żywność, produkty lecznicze, paliwo, energię elektryczną, usługi telekomunikacyjne, transport, realizacja działań ratowniczych czy pierwszej pomocy. Nie mniej istotne są również działania edukacyjne podnoszące świadomość społeczną o ryzyku wystąpienia zagrożeń oraz konieczny jest stały dialog z mieszkańcami i organizacjami pozarządowymi.

W przypadku gminy Krasnosielc za zadania związane z realizacją ochrony ludności i obrony cywilnej odpowiada Wójt (zadania szczegółowo definiuje art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r.).

[86] Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej:
Art. 2. ust. 1. Ochrona ludności to system składający się z organów administracji publicznej wykonujących zadania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa ludności przez ochronę życia i zdrowia ludzi, mienia, w tym zwierząt, infrastruktury niezbędnej do zaspokojenia potrzeb bytowych, dóbr kultury i środowiska w sytuacji zagrożenia, zwanych dalej „organami ochrony ludności", podmiotów wykonujących te zadania, zwanych dalej „podmiotami ochrony ludności", oraz zasobów ochrony ludności.
ust. 2. Obrona cywilna to realizacja zadań określonych w art. 61 lit. a Protokołu dodatkowego do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 r. dotyczącego ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół I), sporządzonego w Genewie dnia 8 czerwca 1977 r. (Dz. U. z 1992 r. poz. 175 oraz z 2015 r. poz. 1056), zwanego dalej „Pierwszym Protokołem dodatkowym do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 r.", mająca na celu ochronę ludności cywilnej przed zagrożeniami wynikającymi z działań zbrojnych i ich następstw.

9.2. PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA

Zadania własne gminy w zakresie zaspokajania potrzeb zbiorowych wspólnoty w ramach porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, a także ochrony przeciwpożarowej wskazane są w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Na bezpieczeństwo publiczne wpływa ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych.

Podmioty, które są odpowiedzialne za kwestie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Krasnosielc to Wójt Gminy, Policja i Ochotnicza Straż Pożarna. Posterunek Policji znajduje się przy ul. Rynek 31 w Krasnosielcu, natomiast najbliższa Komenda Powiatowa Policji ma swoją siedzibę w Makowie Mazowieckim.[87]

Zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego, porządku i opieki nad bezpieczeństwem ludzi i ich mienia na terenie gminy Krasnosielc sprawuje dzielnicowy gminy Krasnosielc.

Na terenie gminy Krasnosielc, zadania w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego, realizuje 12 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej:

- OSP Amelin;
- Osp Chłopia Łąka;
- OSP Drążdżewo;
- OSP Grabowo;
- OSP Grądy;
- OSP Krasnosielc;
- OSP Niesułowo;
- OSP Pienice;
- OSP Przytuły;
- OSP Raki;
- OSP Wola Włościańska;
- OSP Wólka Drążdżewska.

Wskazuje się, iż OSP Krasnosielc i OSP Drążdżewo są jednostkami należącymi do Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego.[88]

Na wyposażenie jednostek OSP składają się:

- samochody ratowniczo-gaśnicze średnie – 7 szt.;
- samochody ratowniczo-gaśnicze lekkie-8 szt.;
- motopompy pożarnicze o wyd. M8/8 – 11 szt.;
- szlamowe – 10 szt.;
- pływające – 5 szt.;
- pilarki do drewna – 17 szt.;
- piły do betonu i stali – 3 szt.;
- agregaty prądotwórcze: jednofazowe 5 szt, trójfazowe 2 szt.;
- aparaty oddechowe -5 kpl.;
- czujniki bezruchu - 7 szt.;
- syreny elektryczne – 12 szt. (w tym 2 z możliwością zdalnego uruchomienia);

[87] Materiał źródłowy: https://mazowiecka.policja.gov.pl/wma/
[88] Materiał źródłowy: https://www.gov.pl/web/kppsp-makow-mazowiecki

– ubrania specjalne 133 kpl., ubrania koszarowe 167 kpl., mundury wyjściowe 271 kpl. oraz inny sprzęt.

Strażacy ochotnicy biorą czynny udział w zdarzeniach na terenie gminy, powiatu oraz województwa oraz odbywają częste szkolenia. W 2024 roku poszczególne jednostki OSP brały udział w następującej ilości zdarzeń (pożary, miejscowe zagrożenia):

– Krasnosielc – 28 pożarów, 29 miejscowe zagrożenia;
– Drążdżewo – 10 pożarów, 7 miejscowych zagrożeń;
– Amelin – 10 pożarów, 10 miejscowych zagrożeń, 2 wyjazdy gospodarcze;
– Grabowo – 1 pożar, 1 miejscowe zagrożenie;
– Pienice – 1 pożar;
– Chłopia Łąka – 4 pożary, 2 wyjazdy gospodarcze;
– Wólka Drążdżewska – 2 miejscowe zagrożenia;
– Raki – 1 pożar;
– Niesułowo – 1 pożar.

Ponadto na terenie gminy aktywnie działa Młodzieżowa Drużyna Pożarnicza przy Ochotniczej Straży Pożarnej w Krasnosielcu. Młodzi druhowie biorą czynny udział w zawodach sportowo-pożarniczych. Na szczeblu powiatowym zajęli drugie miejsce.[89]

9.3. PRZESTĘPCZOŚĆ

Na terenie gminy Krasnosielc obserwuje się utrzymujący się poziom przestępczości na przestrzeni ostatnich lat (zob. tabela poniżej). Biorąc pod uwagę charakter popełnianych przestępstw wynika, iż przeważają zazwyczaj przestępstwa o charakterze kryminalnym, przeciwko mieniu oraz gospodarcze.

Tab. 23 Liczba stwierdzonych przestępstw na terenie gminy Krasnosielc w latach 2014-2023

ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
LICZBA PRZESTĘPSTW	103	80	151	125	96	119	131	194	126	132

Materiał źródłowy: www.polskawliczbach.pl/

W roku 2023 r. stwierdzono 132 przestępstwa, co oznacza, że w przeliczeniu na 1000 mieszkańców odnotowano średnio 22,25 przestępstw. Wskaźnik ten był nieznacznie wyższy niż średnia dla kraju (21,01) oraz porównywalny do średniej dla województwa mazowieckiego (22,13).

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w gminie wynosi w przybliżeniu 84,1%, co jest wartością znacznie wyższą w stosunku do średniej dla województwa mazowieckiego (ok. 62,6%) oraz do średniej dla kraju (ok. 71,5%).[90]

[89] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Krasnosielc za rok 2024.
[90] Materiał źródłowy: https://www.polskawliczbach.pl (Główny Urząd Statystyczny udostępnia statystyki przestępstw jedynie dla powiatów, dlatego prezentowane dane są wartościami szacunkowymi bazującymi na liczby mieszkańców powiatu oraz mieszkańców gminy).

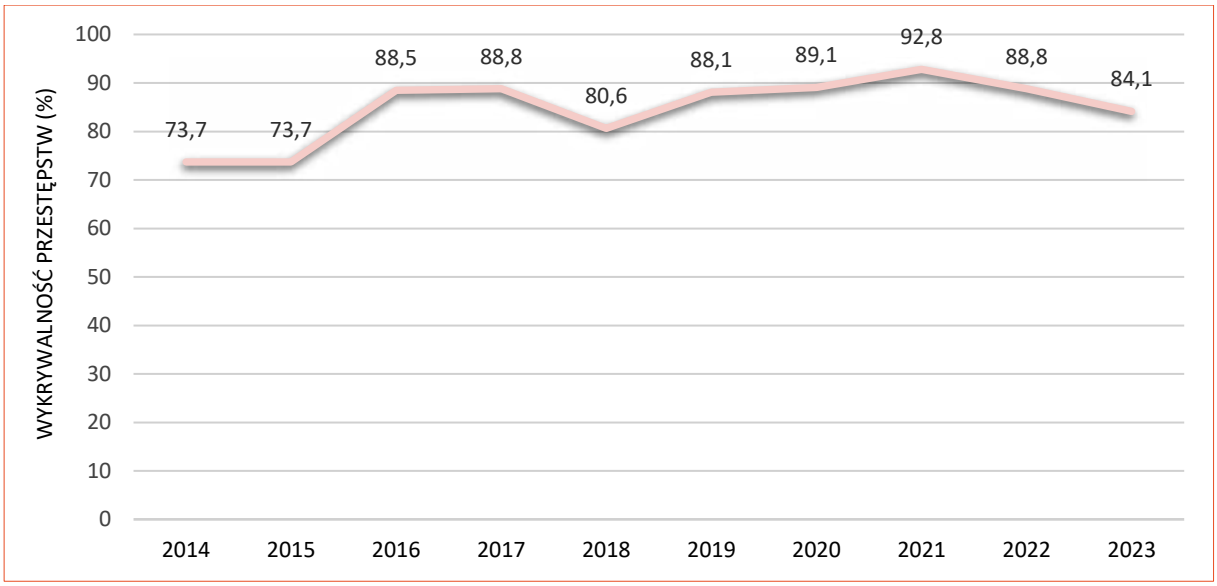

Ryc. 41 Wykrywalność sprawców popełnionych przestępstw w gminie Krasnosielc w latach 2014-2023
Materiał źródłowy: https://www.polskawliczbach.pl/

9.4. ZAGROŻENIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE

Potencjalne zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia dotyczyć mogą zjawisk klimatyczno-środowiskowych wywołanych zarówno wskutek działalności człowieka, jak i zdarzeń spowodowanych oddziaływaniem sił przyrody.

9.4.1. ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Główną przyczyną zanieczyszczenia powietrza w gminie Krasnosielc jest tzw. emisja powierzchniowa związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków. Wzmożona emisja zanieczyszczeń ze źródeł komunalnych spowodowana jest spalaniem słabej jakości materiału grzewczego w mało wydajnych kotłach oraz nierzadko, spaleniem odpadów. Zagrożenie dodatkowo potęgują okresy niekorzystnych warunków klimatycznymi w okresie zimowym (długotrwałe okresy chłodu lub ekstremalnie niskie temperatury).

Zagrożeniem dla powietrza atmosferycznego jest także tzw. emisja liniowa, związana z transportem samochodowym i emisją spalin. Zagrożenie to uzależnione jest od charakterystyki ruchu, rodzaju pojazdów i stosowanego w nich paliwa oraz rodzaju i jakości nawierzchni tras. Na terenie gminy Krasnosielc najbardziej zagrożone emisją liniową są tereny mieszkaniowe, przez które przebiegają drogi o relatywnie największym nasileniu ruchu pojazdów silnikowych, tzn. droga wojewódzka nr 544. Zagrożenie w wyraźnie mniejszym stopniu dotyczy dróg powiatowych i gminnych.

Stosunkowo niewielkie jest zagrożenie tzw. emisją punktową. Ten rodzaj emisji związany jest z energetycznym spalaniem paliw i procesami technologicznymi (odprowadzającymi substancje do powietrza za pośrednictwem emitorów w sposób zorganizowany), a na terenie gminy Krasnosielc nie występują zakłady szczególnie uciążliwe dla środowiska.

Ponadto jako potencjalne zagrożenie dla jakości powietrza można wskazać zagrożenia naturalne, związane z procesami i zagrożeniami przyrodniczymi takimi jak np. pożary lasów, erozja gleb, pylenie z terenów zielonych.

9.4.2. ZAGROŻENIE ZMIANAMI KLIMATU

ZMIANY KLIMATYCZNE – KONTEKST GLOBALNY

Problematyka zmian klimatu stanowi jeden z kluczowych aspektów politycznych, społecznych i gospodarczych. Klimat na Ziemi zmieniał się wielokrotne, przechodząc długie okresy zlodowacenia i wyższych temperatur. Od początku XX wieku temperatura na Ziemi zaczęła stopniowo wzrastać, a trend ten utrzymuje się do dzisiaj. Prognozuje się dalszy wzrost średniej temperatury, który z największą intensywnością wystąpi na półkuli północnej, zwłaszcza na obszarach polarnych.

IPCC opracowało szósty raport podsumowujący naukową wiedzę na temat zmian klimatycznych. Raport składa się z trzech tomów, sporządzanych przez wykwalifikowane grupy robocze:

- Climate Change 2021: *The Physical Science Basis;*
- Climate Change 2022: *Impacts, Adaptation and Vulnerability;*
- Climate Change 2022: *Mitigation of Climate Change.*

Temperatura powierzchni Ziemi sukcesywnie rośnie, natomiast każda z czterech ostatnich dekad była cieplejsza od poprzedniej oraz od wszystkich wcześniejszych od rozpoczęcia pomiarów w 1850 roku. Zgodnie z pierwszym tomem najnowszego raportu IPCC – *Climate Change 2021: The Physical Science Basis* globalny wzrost średniej temperatury powietrza na przestrzeni lat 1850-2019 mieścił się w przedziale 0,8°C do 1,3°C, z najbardziej prawdopodobną wartością 1,07°C. Według raportu średnia temperatura na lądzie w latach 2011–2020 była o 1,59°C wyższa niż w latach 1850–1900, natomiast w przypadku mórz i oceanów wzrost ten był wyraźnie niższy, gdyż wyniósł ok. 0,88°C.

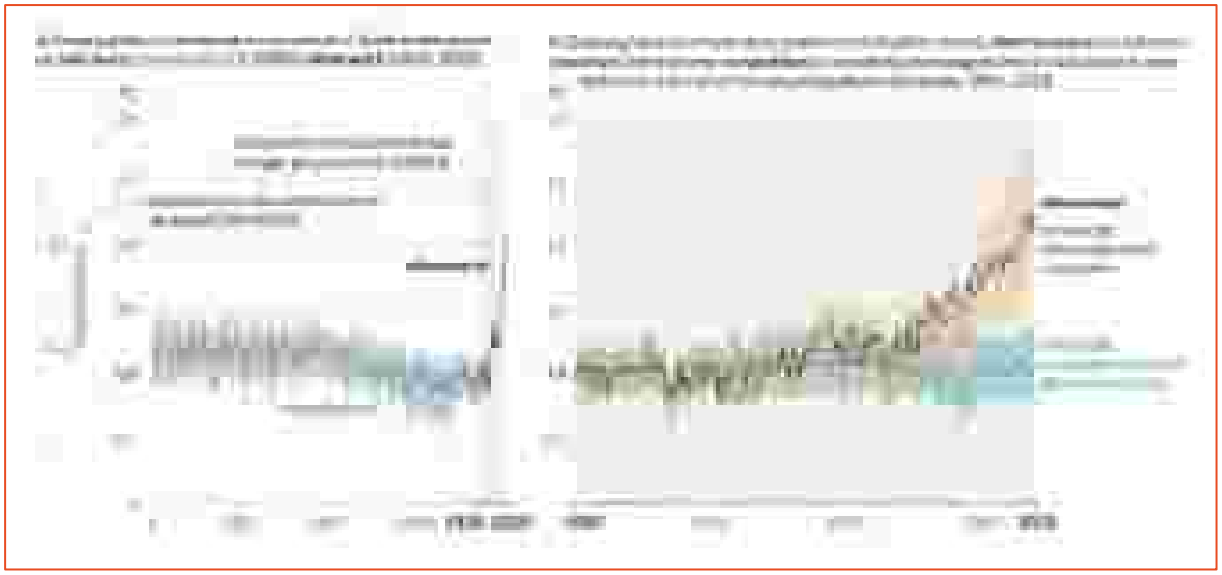

Ryc. 42 Zmiany temperatury powierzchni Ziemi względem okresu 1850-1900
Materiał źródłowy: IPCC - Climate Change 2021: The Physical Science Basis.

Prognozuje się, że średnia temperatura powietrza na Ziemi będzie wzrastać. Według różnych scenariuszy w poszczególnych regionach świata, w stosunku do okresu 1850-1900, przewiduje się:

- według scenariusza optymistycznego (SSP1 1.9) w połowie XXI w. (lata 2046-2060) wzrost temp. o ok. +1,2°C – +2,0°C, a pod koniec XXI w. (lata 2081-2100) wzrost temp. o ok. +1,0° - +1,8°C,
- według scenariusza pesymistycznego (SSP5 8.5) w połowie XXI w. (lata 2046-2060) wzrost temp. o ok. +1,9°C – +3,0°C, a pod koniec XXI w. (lata 2081-2100) wzrost temp. o ok. +3,3°C - +5,7°C.

Należy nadmienić, iż jedną z konsekwencji zmian klimatycznych jest m.in. wzrost średniego poziomu mórz i oceanów. Na przestrzeni okresu 1901 – 2018 poziom ten wzrósł o ok. 20 cm, nie mniej proces ten wyraźnie przyspieszył w ostatnich dziesięcioleciach.

Ponadto do najważniejszych faktów, ustalonych w szóstym Raporcie IPCC – *Climate Change Impacts, Adaptation and Vulnerability* należą m.in.:

- Wzrost zachorowań oraz przedwczesnych zgonów spowodowanych ekstremalnymi warunkami pogodowymi oraz wzrost ryzyka rozprzestrzeniania się chorób, w tym związanych ze zdrowiem psychicznym (poczucie lęku, stresu, depresja).
- Ryzyko wyginięcia rzadko występujących gatunków będzie co najmniej dziesięciokrotnie wyższe, w przypadku, gdy wzrost temperatury będzie postępował w kierunku zmiany o 3°C, w porównaniu z sytuacją, gdy będzie on ograniczony do 1,5°C. Szczególnie zagrożone wyginięciem są gatunki zamieszkujące Puszczę Amazońską oraz niektóre regiony górskie.
- Wzrost zagrożenia występowania ekstremalnych zjawisk przyrodniczych, takich jak m.in. cyklony tropikalne, sztormy, tornada, gradobicia i nawalne deszcze oraz przedłużające się okresy suszy i niedoboru wody.
- Problemy z dostępem do czystej wody pitnej w przypadku dalszego wzrostu temperatury. Przewiduje się, iż mieszkańcy mniejszych wysp i regionów, których zasoby wodne uzależnione są od wód roztopowych lodowców mogą nie mieć wystarczającej ilości wody pitnej, w przypadku, gdy temperatura powietrza wzrośnie o 1,5°C.
- Wzrost temperatury powietrza oraz coraz dłuższe okresy suszy będą miały negatywny wpływ na produkcję żywności (plony zbóż, chów zwierząt), co przyczynić się może do wzrostu niedożywienia i śmiertelności zwłaszcza w regionach tropikalnych. Przy podniesieniu się temperatury powietrza o 1,5°C rośnie ryzyko strat w uprawie kukurydzy w głównych regionach produkujących żywność, natomiast dalszy wzrost wartości temperatur pogłębi problemy rolniczo-produkcyjne.
- Zagrożenie wystąpienia powodzi w regionach nadmorskich wzrośnie o 20% w przypadku podniesienia się poziomu mórz i oceanów o dodatkowe 15 cm, natomiast ryzyko to podwoi się przy wzroście poziomu morza o kolejne 75 cm.
- W przypadku wzrostu temperatury o 1,5°C niektóre ekosystemy zostaną całkowicie utracone, nawet jeśli temperatury zostaną w przyszłości obniżone. Dotyczy to przede wszystkim ekosystemów polarnych, górskich i przybrzeżnych. Istnieje również duże ryzyko utraty raf koralowych u wybrzeży Australii.

ZMIANY KLIMATYCZNE – KONTEKST KRAJOWY

W odniesieniu do obszaru Polski, biorąc pod uwagę historię obserwacji instrumentalnych, stwierdzono, że ostatnie 20-lecie XX wieku i pierwsza dekada XXI wieku były najcieplejszymi w historii (co stanowi potwierdzenie tendencji obserwowanej na całym świecie)[91]:

- we wszystkich porach roku obserwowany jest wzrost temperatur powietrza (zdecydowanie silniejszy w zimie, słabszy w lecie),
- roczne sumy opadów w kontekście całego kraju nie uległy istotnym zmianom, ale odznaczały się znaczną zmiennością w ciągu roku (mniej lub bardziej wilgotne okresy w krótkich odstępach czasu); obserwowana jest tendencja spadkowa sum opadów na obszarze Polski północno-wschodniej,
- w większości kraju obserwuje się spadek łącznej liczby dni mroźnych i bardzo mroźnych w ciągu roku, jednocześnie obserwuje się niewielką tendencję wzrostową długości trwania okresów mroźnych,
- od lat 90-tych XX wieku coraz częściej pojawiają się w Polsce ciągi upałów i dni upalne z temperaturą powietrza ≥ 30°C,

[91] Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

- w większości kraju obserwuje się zmiany w strukturze opadów, polegające na wzroście liczby dni z opadem o dużym natężeniu,
- we wschodniej części kraju, na wschód od Wisły wydłużają się okresy bezdeszczowe oraz okresy suszy,
- w chłodnej porze roku obserwuje się wzmożony udział prędkości wiatru w porywach ≥ 17 m/s, a w okresie letnim pojawiają się coraz częściej huraganowe prędkości wiatrów.

Prognozuje się, że zmiany klimatu będą miały zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki, przy czym dominować będą konsekwencje negatywne[92]:

- do najważniejszych skutków pozytywnych należeć będą m.in.: wydłużenie okresu wegetacyjnego, skrócenie okresu grzewczego, wydłużenie sezonu turystycznego;
- do najważniejszych skutków negatywnych należeć będą m.in.: niekorzystne zmiany hydrologiczne (a co za tym idzie niekorzystny wpływ na różnorodność biologiczną i siedliska przyrodnicze), zwiększenie częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych i katastrof, nasilenie się zjawiska eutrofizacji wód, zwiększenie zagrożenia dla życia i zdrowia w wyniku stresu termicznego i wzrostu zanieczyszczeń powietrza, większe zapotrzebowanie na energię elektryczną w porze letniej, czy też zmniejszenie potencjału chłodniczego elektrowni czego skutkiem będzie spadek mocy produkcyjnej.

ZMIANY KLIMATYCZNE – KONTEKST LOKALNY

Zmiany klimatyczne zauważalne są także w rejonie gminy Krasnosielc. Objawiają się one przede wszystkim:

- ociepleniem (wzrostem średniej rocznej temperatury powietrza);
- zwiększeniem rocznej ilości odpadów;
- zwiększeniem rocznego usłonecznienia;
- coraz częstszym występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych w postaci intensywnych burz i nawałnic, gradobić, huraganowych wiatrów oraz trąb powietrznych.

Poniżej dokonano podstawowej identyfikacji zaistniałych zmian klimatycznych. Porównano dane dla wybranych wskaźników meteorologicznych z okresów 30-to lecia i trzech przykładowych, ostatnich lat. Stwierdzono, że w rejonie gminy Krasnosielc:

- w 2016 r. w stosunku do wielolecia 1971-2000 nastąpił:
  - wzrost średniej temperatury powietrza powyżej 1,5°C;
  - wzrost rocznego usłonecznienia o ok. 200 - 300 h;
  - wzrost sumy opadów atmosferycznych o ok. 10 – 20 pkt %;
- w 2020 r. w stosunku do wielolecia 1981-2010:
  - wzrost średniej temperatury powietrza powyżej 2°C;
  - wzrost rocznego usłonecznienia o ok. 200 h;
  - nastąpił wzrost sumy opadów atmosferycznych o ok. 10 – 20 pkt %;
- W 2024 r. w stosunku do wielolecia 1991-2020:
  - wzrost średniej temperatury powietrza powyżej 2°C;
  - wzrost rocznego usłonecznienia o ok. 300 h;
  - nie zaobserwowano większych zmian w stosunku do sumy opadów atmosferycznych.

[92] Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

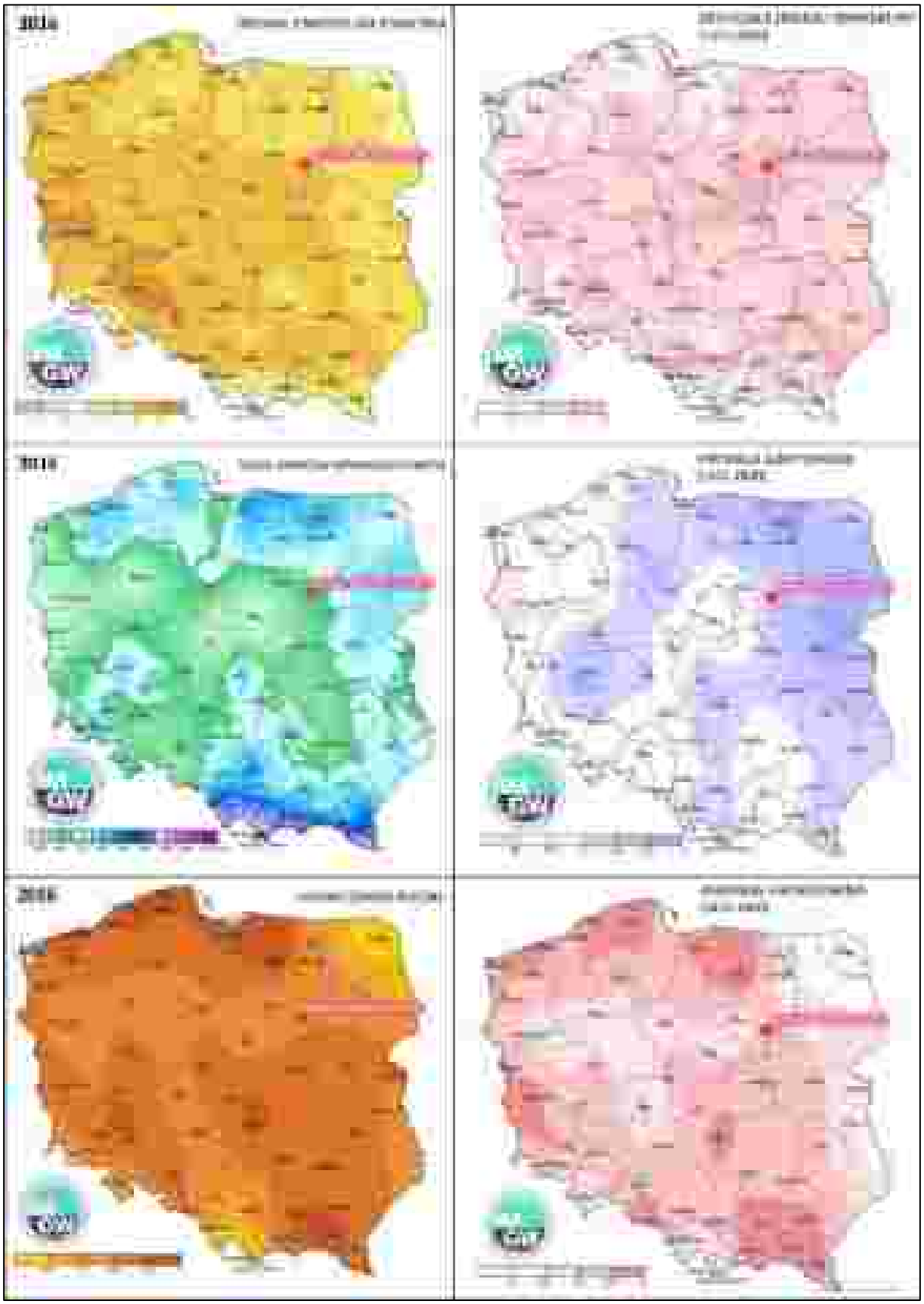

Ryc. 43 Średnia roczna temperatura powietrza wraz z jej odchyleniem, suma opadów atmosferycznych i usłonecznienie roczne oraz anomalie zjawisk w 2016 r.
Materiał źródłowy: Mapy klimatyczne IMGW.

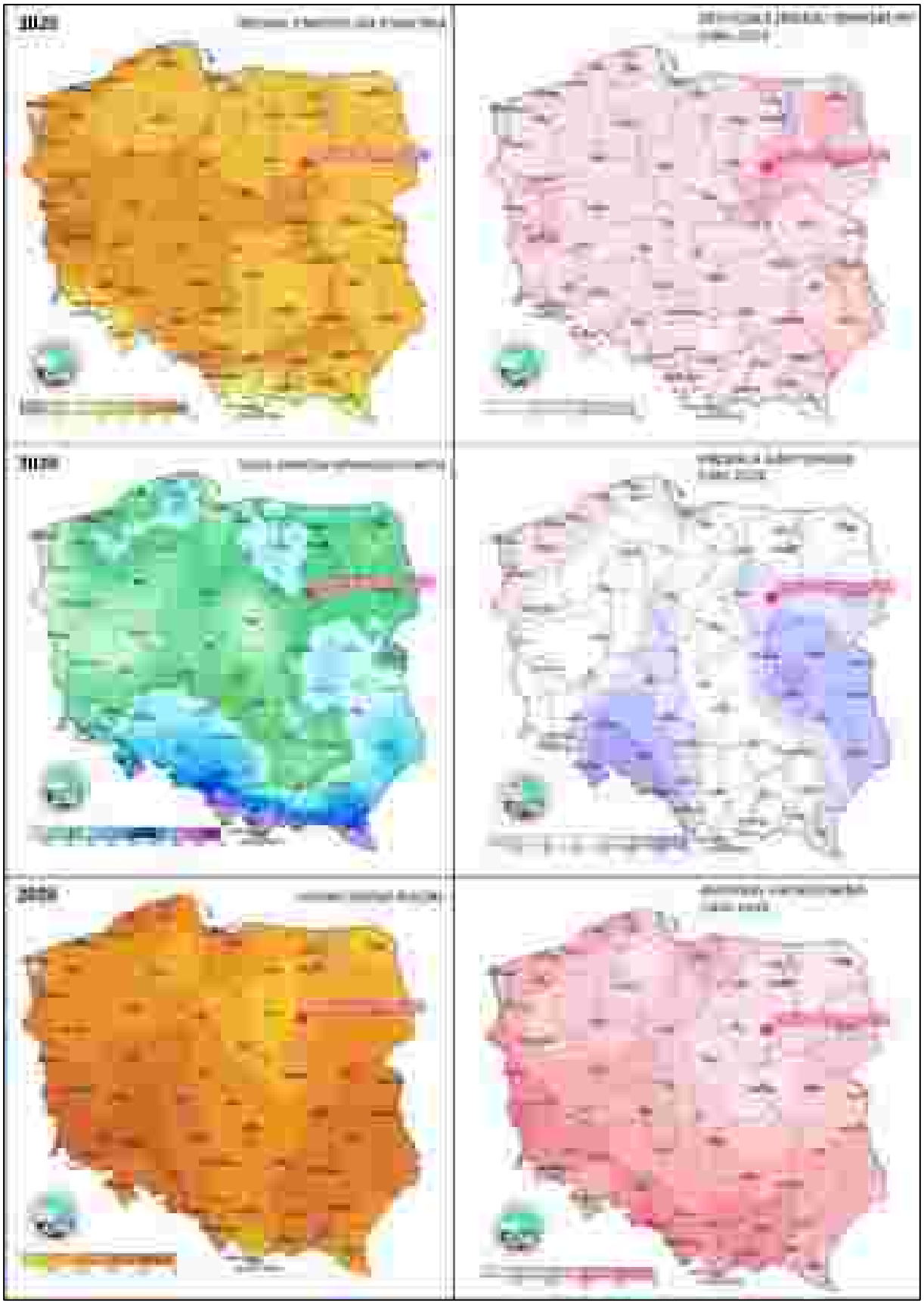

Ryc. 44 Średnia roczna temperatura powietrza wraz z jej odchyleniem, suma opadów atmosferycznych i usłonecznienie roczne oraz anomalie zjawisk w 2020 r.
Materiał źródłowy: Mapy klimatyczne IMGW.

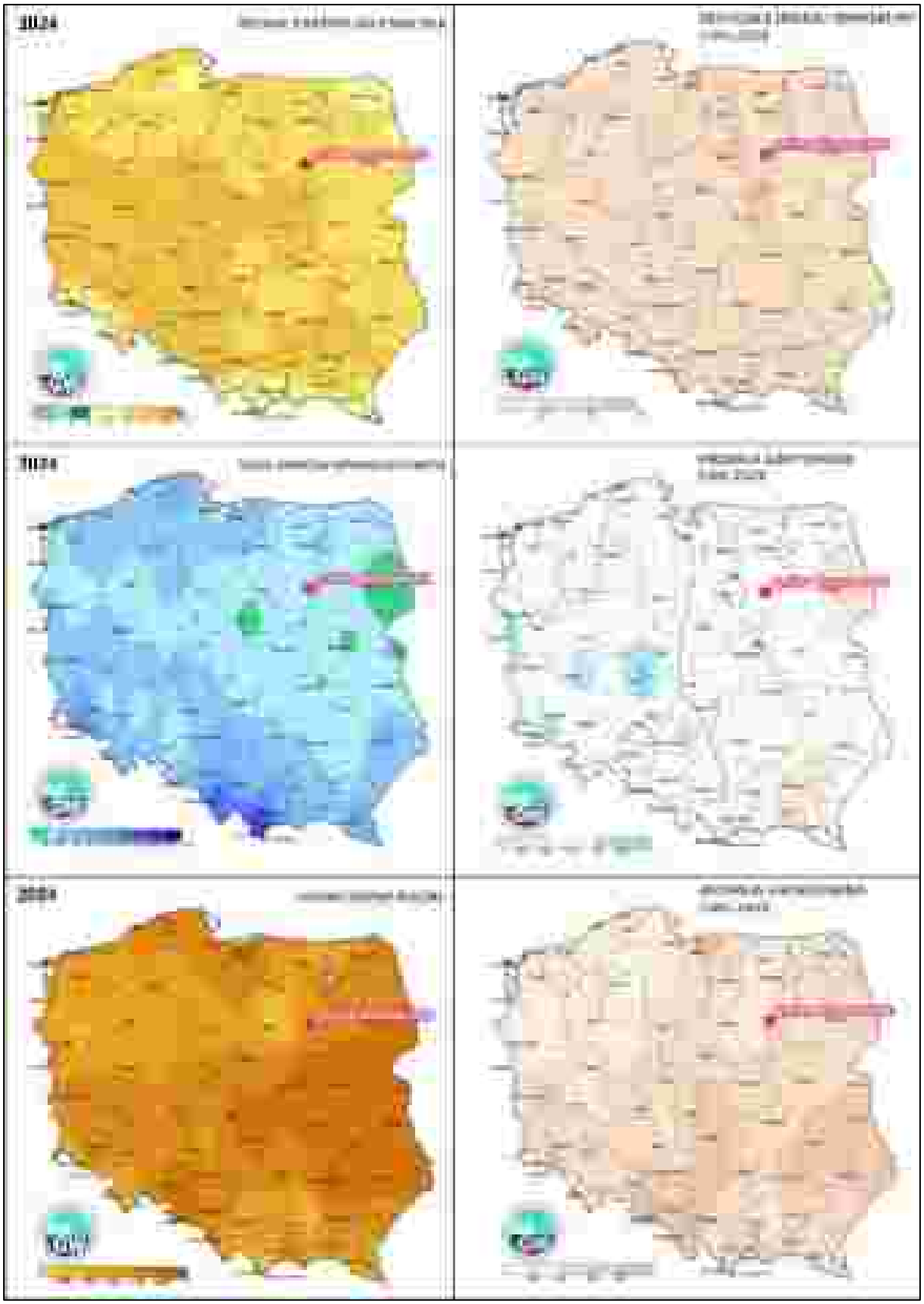

Ryc. 45 Średnia roczna temperatura powietrza wraz z jej odchyleniem, suma opadów atmosferycznych i usłonecznienie roczne oraz anomalie zjawisk w 2024 r.
Materiał źródłowy: Mapy klimatyczne IMGW.

W odniesieniu do wszystkich powiatów w Polsce przeanalizowano możliwe scenariusze emisji gazów cieplarnianych i ich wpływu na poszczególne zmienne klimatyczne w perspektywie do 2100 roku.

Ryc. 46 Scenariusz wzrostu średniej rocznej temperatury powietrza w powiecie makowskim według scenariusza RCP 4.5 (wprowadzenie nowych technologii z redukcją emisji gazów cieplarnianych)
Materiał źródłowy: https://klimada2.ios.gov.pl/

Zakładając większą niż obecnie redukcję emisji gazów cieplarnianych przy zastosowaniu nowoczesnych technologii (scenariusz RCP 4.5) przewiduje się, iż do końca stulecia średnioroczna temperatura powietrza na obszarze powiatu makowskiego może wynosić ok. 10,2°C. Oznacza to wzrost temperatury o ok. 1,6°C względem 2021 r.

Ryc. 47 Scenariusz wzrostu średniej rocznej temperatury powietrza w powiecie makowskim według scenariusza RCP 8.5 (utrzymanie aktualnego tempa wzrostu emisji gazów cieplarnianych)
Materiał źródłowy: https://klimada2.ios.gov.pl/

W przypadku scenariusza pesymistycznego RCP 8.5, gdzie utrzymany pozostałby obecny trend emisji gazów cieplarnianych prognozuje się, iż średnioroczna temperatura powietrza na terenie powiatu makowskiego do 2100 roku może wzrosnąć do ok. 12,1°C. Oznacza to wzrost temperatury o ok. 3,4°C względem 2021 r. Ponadto oprócz analizy temperatury uwzględniono inne wskaźniki klimatyczne takie jak: promieniowanie słoneczne, suma opadów atmosferycznych, prędkość wiatru, grubość pokrywy śnieżnej, wilgotność względna oraz wielkość zachmurzenia.[93]

9.4.3. ZAGROŻENIE ZALEWOWE

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM POWODZI

Zgodnie z ustawą Prawo wodne przez obszary szczególnego zagrożenia powodzią rozumie się:

- *obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat,*
- *obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat,*
- *obszary, między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 18, stanowiące działki ewidencyjne,*
- *pas techniczny w rozumieniu art. 36 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.*

W celu zwiększenia bezpieczeństwa obywateli oraz ograniczenia negatywnych skutków powodzi, zgodnie z zapisami Dyrektywy Powodziowej oraz ustawy Prawo wodne, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej sporządza tzw. plany zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych. Prace nad planami zostały poprzedzone przygotowaniem wstępnej oceny ryzyka powodziowego (WORP) oraz map zagrożenia powodziowego (MZP) i map ryzyka powodziowego (MRP). Celem planów zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie skutków

[93] Materiał źródłowy: https://klimada2.ios.gov.pl/klimat-scenariusze-portal/.

powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, poprzez realizację wybranych działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń. Działania te, muszą także prowadzić do obniżania strat powodziowych. Obowiązek sporządzenia planów wynika z Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim, tzw. Dyrektywy Powodziowej. Zgodnie z ustawą Prawo wodne za opracowanie planów odpowiedzialny jest prezes KZGW na poziomie obszarów dorzeczy oraz dyrektorzy poszczególnych RZGW dla regionów wodnych.[94]

Wzdłuż rzeki Orzyc występuje tzw. „obszar szczególnego zagrożenia powodzią".[95] Jego zasięg zidentyfikowany został a podstawie tzw. map zagrożenia powodziowego (MZP) opracowanych przez RZGW. Obszar szczególnego zagrożenia powodzią w granicach gminy obejmuje obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie (raz na 100 lat) oraz obszaru, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie (raz na 10 lat).[96]

Obszar szczególnego zagrożenia powodzią powinien pozostać wolny od zabudowy mieszkaniowej, usługowej i przemysłowej. W stosunku do obszaru szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują przepisy zawarte w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. Ponadto obowiązują ustalenia Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r., Dz.U.2023 poz. 300) oraz ustalenia Planu zarządzenia ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r., Dz.U.2022 poz. 2739).

Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne reguluje gospodarowanie wodami, w tym kształtowanie i ochronę zasobów wodnych, korzystanie z wód oraz zarządzanie zasobami wodnymi, sprawy własności wód oraz gruntów pokrytych wodami, a także zasady gospodarowania tymi składnikami w odniesieniu do majątku Skarbu Państwa. Zgodnie z w/w ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, m.in.:

Art. 163. 1. Ochrona przed powodzią jest zadaniem Wód Polskich oraz organów administracji rządowej i samorządowej (…).

5. Ochronę przed powodzią prowadzi się z uwzględnieniem map zagrożenia powodziowego, map ryzyka powodziowego oraz planów zarządzania ryzykiem powodziowym.

6. Ochronę przed powodzią realizuje się, uwzględniając wszystkie elementy zarządzania ryzykiem powodziowym, w szczególności zapobieganie, ochronę, stan należytego przygotowania i reagowanie w przypadku wystąpienia powodzi, usuwanie skutków powodzi, odbudowę i wyciąganie wniosków w celu ograniczania potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, w zakresie określonym w przepisach ustawy oraz w przepisach odrębnych.

Na obszarze gminy Krasnosielc nie zidentyfikowano wałów przeciwpowodziowych.

Główne, naturalne przyczyny powodzi to:

- długotrwałe opady atmosferyczne lub krótkotrwałe opady o bardzo wysokiej intensywności;
- gwałtowne topnienie śniegu.

Przyczyny wywołane działalnością człowieka to przede wszystkim:

[94] Materiał źródłowy: Dane Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie i Białymstoku.

[95] Jego zasięg zidentyfikowany został na podstawie tzw. map zagrożenia powodziowego (MZP) opracowanych przez RZGW. Obszar szczególnego zagrożenia powodzią w granicach Gminy obejmuje obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie (raz na 100 lat) oraz obszaru, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie (raz na 10 lat).

[96] Obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie zawierają się wewnątrz obszarów, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie. Zatem zewnętrzną granicą obszaru szczególnego zagrożenia powodzią są obszary o średnim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi.

- awarie i katastrofy urządzeń i budowli hydrotechnicznych, stanowiących osłony przeciwpowodziowe;
- nadmierny spływ wód powierzchniowych do odbiorników nieprzystosowanych do tego zjawiska, wywołany uszczelnieniem dużych obszarów zurbanizowanych;
- regulacja rzek prowadzona bez należytej oceny jej skutków.

Powodzie mogą powodować duże straty materialne (zniszczenia lub uszkodzenia budynków i infrastruktury, zniszczenia pól uprawnych i pastwisk, uszkodzenia roślin). W przypadku terenów zabudowy mieszkaniowej usytuowanych w zasięgu wód powodziowych, zagrożone jest również bezpieczeństwo i mienie zamieszkałej tam ludności.

Istotne znaczenie w kontekście zapobiegania lub minimalizacji skutków powodzi mają natomiast tereny rolnicze (głównie łąki i pastwiska) w dolinie Orzyca. Pełnią one rolę naturalnego rozlewiska rzeki i należy pozostawić je wolnymi od zabudowy. Ponadto istotną rolę w zatrzymywaniu wody powodziowej mają również tereny leśne i zadrzewione.

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM PODTAPIANIA

Poza zagrożeniem powodziowym, w granicach gminy Krasnosielc może dochodzić do zjawiska podtapiania terenu, na które potencjalnie narażone są tereny z płytko zalegającą wodą gruntową, zagłębienia terenu oraz obszary położone w dnach dolin rzecznych. Zjawisko to może być spowodowane przede wszystkim przez opady atmosferyczne lub gwałtowne topnienie dużej ilości pokrywy śnieżnej. Podtopienia mogą również wystąpić na skutek wahań poziomu wody gruntowej. W większości przypadków cykliczne, najczęściej wiosenne, podwyższone stany wód nie powodują strat gospodarczych z uwagi na fakt, że są to tereny wykorzystywane jako ekstensywne użytki zielone. Najbardziej narażone na zjawisko podtopień (od wód gruntowych) są obszary zalewowe rzeki Orzyc, co uwarunkowane jest ukształtowaniem terenu, warunkami podłoża i płytkim zaleganiem zwierciadła wody podziemnej.

9.4.4. ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI

Zjawisko ruchów masowych związane jest przede wszystkim z budową geologiczną, warunkami geomorfologicznymi oraz czynnikami inicjującymi. Na ich rozwój wpływ mają intensywne opady atmosferyczne, infiltracja wód opadowych i roztopowych, erozja zboczy dolin i wąwozów a także działalność antropogeniczna. Obszarem predysponowanym do występowania ruchów masowych jest zazwyczaj obszar, w którym uwarunkowania geologiczno-geomorfologiczne nie wykluczają rozwoju takich procesów w przyszłości.[97]

Na terenie gminy Krasnosielc nie zidentyfikowano terenów zagrożonych ruchami masowymi, natomiast wzdłuż drogi powiatowej nr 3227W w pobliżu miejscowości Drążdżewo znajduje się niewielki fragment osuwiska.[98]

Obszary o nachyleniach przekraczających 10°-15° obejmują stosunkowo niewielkie areały i są zlokalizowane przede wszystkim w rejonie najbardziej stromych skarp doliny Orzyca oraz stref marginalnych wysoczyzny morenowej (głównie we wschodnich fragmentach gminy).

Występujące w gminie duże spadki (powyżej 10-15°) powinny zostać wolne od zabudowy mieszkaniowej, usługowej i przemysłowej lub lokalizacja zabudowy powinna być poprzedzona ekspertyzą geotechniczną, w celu określenia stopnia ryzyka. W przypadku sytuowania zabudowy na terenach o wyższych spadkach rekomenduje się o zaniechanie czynności likwidacji istniejącej roślinności oraz jej racjonalnego wkomponowania w przestrzenie inwestycyjne.

[97] Za publikacjami Państwowego Instytutu Geologicznego.
[98] Materiał źródłowy: https://mapa.osuwiska.pgi.gov.pl/

Realizacja niezbędnych elementów infrastruktury technicznej lub komunikacyjnej wymaga zastosowania odpowiednich rozwiązań technicznych i projektowych, przy zachowaniu rygorów budowlanych dla terenów o skomplikowanych warunkach morfometrycznych. Istotny wpływ na ryzyko wystąpienia osuwiska posiada pokrycie stoków roślinnością. Korzenie drzew przytrzymują skutecznie zwietrzeliny skalne uniemożliwiając ich spływ, stabilizując tym samym podłoże.

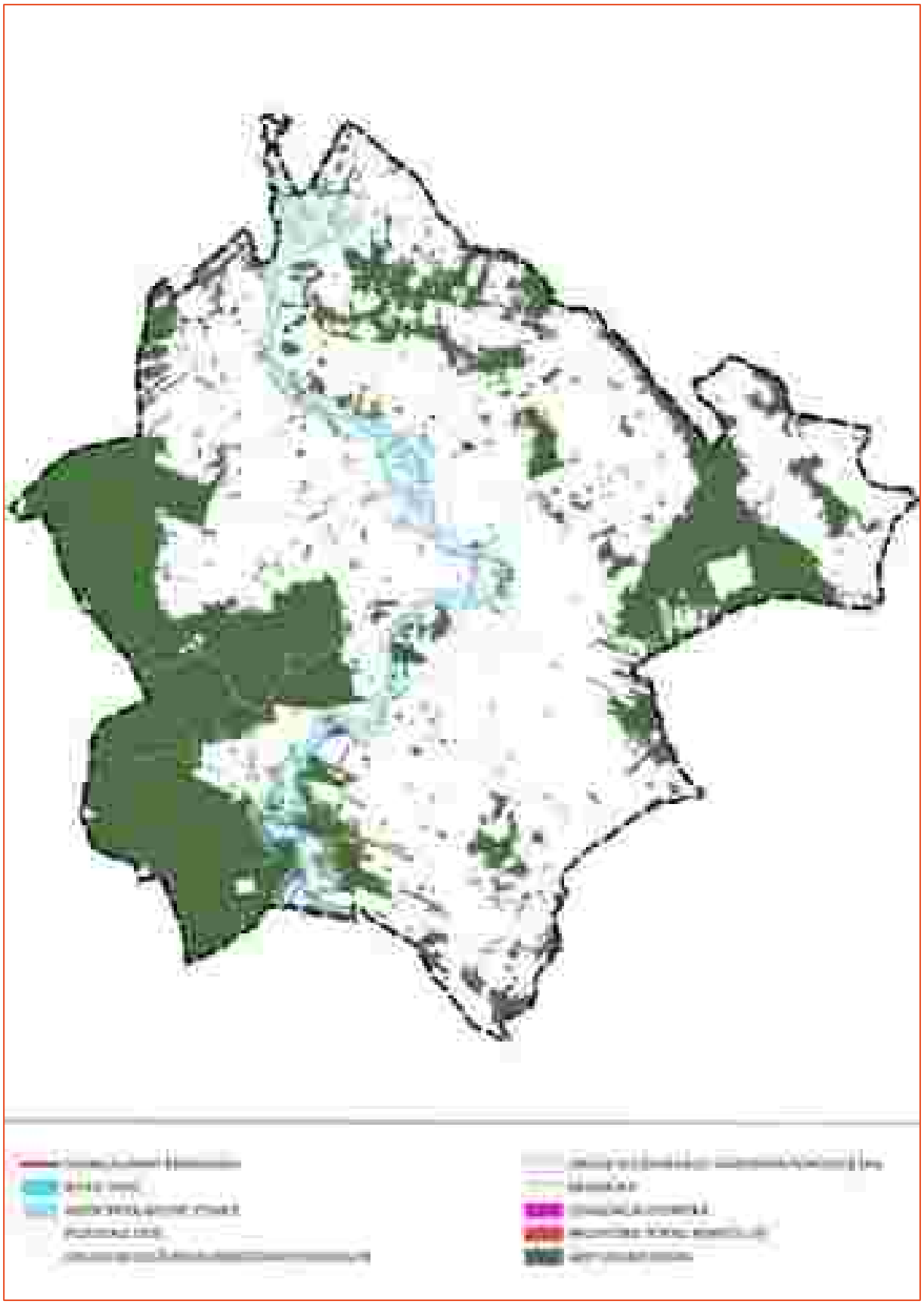

Ryc. 48 Zagrożenie wynikające z położenia geograficznego na terenie gminy Krasnosielc
Materiał źródłowy: Opracowanie własne.

9.4.5. ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE

Susza oznacza dostępność wody poniżej średniej w określonych warunkach naturalnych i jest zjawiskiem ciągłym o zasięgu regionalnym. Suszą nazywa się nie tylko zjawiska ekstremalne, ale wszystkie, które występują w warunkach mniejszej dostępności wody dla danego regionu. W warunkach Polski susze obserwuje się przeważnie w okresie letnim. Jest to związane z wysokim ciśnieniem powietrza i wyższą od wartości normalnych temperaturą powietrza, co powoduje zwiększenie zarówno wartości ewapotranspiracji, jak i zapotrzebowania na wodę. W związku z tym podatność na tworzenie się suszy podlega regionalizacji, która głównie odpowiada panującym tam warunkom klimatycznym (opady i temperatura) oraz geomorfologicznym cechom danej zlewni. Suszę dzielimy na cztery typy genetyczne: suszę atmosferyczną, suszę rolniczą, suszę hydrologiczną oraz suszę hydrogeologiczną, które wyznaczają kolejne etapy jej rozwoju.[99]

W Polsce zagadnieniem suszy, zajmuje się m.in. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy (IUNG-PIB). Instytut na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi prowadzi System Monitoringu Suszy Rolniczej (SMSR), na podstawie którego opracowano wartości klimatycznego bilansu wodnego oraz określono aktualny stan zagrożenia suszą rolniczą.

W celu przeciwdziałania skutkom suszy na poziomie krajowym uchwalony został *Plan przeciwdziałania skutkom suszy* (PPSS). Dokument ten sporządzony został na okres 6 lat (2021-2027). Jego opracowanie wynikało z postanowień dyrektyw i wytycznych unijnych oraz przepisów prawa krajowego (art. 183-185 ustawy Prawo wodne). Plan przeciwdziałania skutkom suszy posiada rangę rozporządzenia Ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej.[100]

Zgodnie z art. 184 ustawy Prawo Wodne, Plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje:

- analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych;
- propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych;
- propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji;
- działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy stwierdza się, że gmina Krasnosielc:

- w przeważającej części w stopniu „ekstremalnym" narażona jest na ryzyko wystąpienia suszy rolniczej. Niższe ryzyko zagrożenia może mieć miejsce na terenach położonych w pobliżu doliny rzeki Orzyc oraz w obrębie zwartych kompleksów leśnych, gdzie poziom wodonośny znajduje się stosunkowo płytko pod powierzchnią terenu;
- w stopniu „umiarkowanym" narażona jest na wystąpienie zagrożenia suszy hydrologicznej;
- w stopniu „słabym" narażona na ryzyko wystąpienia suszy hydrogeologicznej;
- w zróżnicowanym stopniu narażona jest na syntetyczne ryzyko wystąpienia suszy.

Podsumowując, stopień zagrożenia suszą (rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną) w gminie Krasnosielc w latach 1987-2018 był w większości wysoki. Związane jest to m.in. z położeniem gminy na terenie wysoczyzny morenowej, gdzie dominują przestrzenie rolnicze. Nieco mniejsze ryzyko wystąpienia suszy występuje we fragmentach doliny rzeki Orzyc oraz w rejonie, gdzie znajdują się zwarte kompleksy leśne. W przypadku lasów należy zaznaczyć, że to jednocześnie rejony, w których istnieje realne niebezpieczeństwo wystąpienia pożaru. W przypadku niekorzystnych warunków wietrznych oraz upalnej i bezdeszczowej pogody może dojść do niekontrolowanego rozprzestrzeniania się ognia na większe pałacie lasów.

[99] Materiał źródłowy: http://posucha.imgw.pl.
[100] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz.U.2021 poz. 1615).

Z uwagi na wyżej opisane zagrożenie, obowiązują stosowne plany przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych oraz plany przeciwdziałania skutkom suszy w dorzeczach.

Panujące długotrwałe susze przyczynić się mogą do przesuszenia runa leśnego oraz ściółki, czego przejawem może być wystąpienie pożaru. Pożary lasów niosą za sobą szereg negatywnych skutków dla środowiska przyrodniczego oraz człowieka (m.in. zniszczenie szaty roślinnej, w tym utrata siedlisk dla wielu gatunków zwierząt, degradacja naturalnego profilu glebowego, emisja dwutlenku węgla). Najbardziej narażone na ryzyko wystąpienia pożaru są kompleksy leśne zlokalizowane na terenach z głęboko zalegającą warstwą wodonośną.

Obszar gminy Krasnosielc w 31,6% pokryty jest gruntami leśnymi. W związku z powyższym istnieje niebezpieczeństwo wystąpienia pożarów leśnych. Do głównych, potencjalnych przyczyn pożarów należy zaliczyć:

- nieostrożność osób dorosłych przy posługiwaniu się ogniem otwartym, w tym papierosy, zapałki;
- nieprawidłowa eksploatacja urządzeń ogrzewczych i instalacji;
- wady środków transportu oraz niezachowanie zasad bezpieczeństwa środków transportu;
- wyładowania atmosferyczne oraz inne ekstremalne zjawiska pogodowe jak huragany i silne wiatry;
- podpalenia;
- wypalanie traw.

Na podstawie danych GUS w 2024 roku na terenie gminy Krasnosielc odnotowano łącznie 25 pożarów, z czego 23 sklasyfikowano jako „małe” oraz 2 jako „średnie”. Wśród miejscowych zagrożeń wytypowano łącznie 24 zdarzenia, z czego: 16 dotyczyło zdarzeń w komunikacji, 3 silnych wiatrów, 1 zdarzenie związane z opadami śniegu, 2 zdarzenia medyczne, 1 zdarzenie związane z opadami deszczu, 1 zdarzenie na obszarach wodnych.[101]

9.4.6. ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ

Na terenie gminy Krasnosielc nie znajdują się zakłady zakwalifikowane jako potencjalni sprawcy poważnych awarii przemysłowych (zakłady o dużym ryzyku ZDR, zakłady o zwiększonym ryzyku ZZR, zakłady pozostałe PSPA).[102]

Zagrożenie wynikające z wystąpienia poważnej awarii przemysłowej jest stosunkowo niewielkie ze względu na brak dużych zakładów przemysłowych. Funkcjonują tutaj przede wszystkim zakłady remontowo-budowlane, sklepy wielobranżowe oraz podmioty związane z produkcją rolniczą. W przypadku awarii sprzętu lub wystąpienia innych zdarzeń losowych należy przestrzegać obowiązujących przepisów prawa, w tym regulaminów, a także powiadomić odpowiednie służby bezpieczeństwa.

W przypadku awarii sprzętu lub wystąpienia innych zdarzeń losowych należy przestrzegać obowiązujących przepisów prawa, w tym regulaminów, a także powiadomić odpowiednie służby bezpieczeństwa. Do ewentualnych zagrożeń zaliczyć można również transport substancji niebezpiecznych w ruchu drogowym (substancje ropopochodne, gazy płynne).

Przebieg przez teren gminy ważnych szlaków komunikacyjnych przede wszystkim drogi wojewódzkiej nr 544) stanowi nie tylko potencjał rozwojowy, ale także zwiększa możliwości wystąpienia zagrożeń związanych z transportem substancji niebezpiecznych.

[101] Materiał źródłowy: Dane GUS: Organizacja państwa i wymiar sprawiedliwości: Działalność jednostek ochrony przeciwpożarowej, stan na 31.12.2024 r.
[102] Materiał źródłowy: www.gios.gov.pl/pl/

9.5. WNIOSKI

- Funkcjonujące na terenie gminy podmioty i instytucje zaangażowane w zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego (zwłaszcza straż pożarna i policja).
- Porównywalny wskaźnik popełnianych przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w stosunku dla średniej dla województwa i kraju.
- Wysoka wykrywalność sprawców przestępstw na tle województwa i kraju.
- Relatywnie czyste powietrze w skali roku, w tym brak dużych, punktowych emitorów zanieczyszczeń.
- Zidentyfikowany fragment osuwiska.
- Stosunkowo niski poziom zagrożenia poważną awarią przemysłową, ze względu na brak dużych zakładów.
- Występujące okresowo zjawisko niskiej emisji w obszarach zwartej zabudowy i związane z tym okresowe pogarszanie stanu sanitarnego powietrza (w sezonie grzewczym).
- Występowanie obszarów zagrożonych powodzią od rzeki Orzyc oraz podtopieniami od wód gruntowych.
- Znaczne zagrożenie suszą w części obszaru gminy i związane z nią zagrożenia pożarowe.
- Wystąpienie na odcinku drogi wojewódzkiej nr 544 zagrożeń związanych z zwiększonym hałasem, zanieczyszczeniem powietrza oraz możliwością wystąpienia awarii (transport substancji niebezpiecznych).

10. POLITYKA SPOŁECZNA

10.1. OCHRONA ZDROWIA

Na terenie gminy funkcjonują następujące obiekty związane z ochroną zdrowia[103]:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Poradnia "MEDICUS" w Drążdżewie;
- Przychodnia Lekarska "Emed" w Krasnosielcu;
- Poradnia stomatologiczna w Krasnosielcu;
- Apteka ogólnodostępna w Krasnosielcu;
- Punkt apteczny[104] w Drążdżewie.

Ponadto wskazuje się, że obecnie trwają prace nad budową nowego ośrodka zdrowia przy ulicy Plac Kościelny 1 w miejscu dotychczasowego budynku wykorzystywanego jako punkt apteczny.[105]

Najbliższe szpitale świadczące specjalistyczne usługi zdrowotne znajdują się w Przasnyszu, Makowie Mazowieckim oraz Ostrołęce.

Wskaźnik zasobności w przychodnie lekarskie wynosi 3 obiekty na 10 tys. osób, a zatem wynik ten jest porównywalny w stosunku do większości gmin ościennych. W niniejszym zestawieniu przoduje gmina Jednorożec, gdzie wskaźnik ten wynosi 5 obiektów na 10 tys. osób.

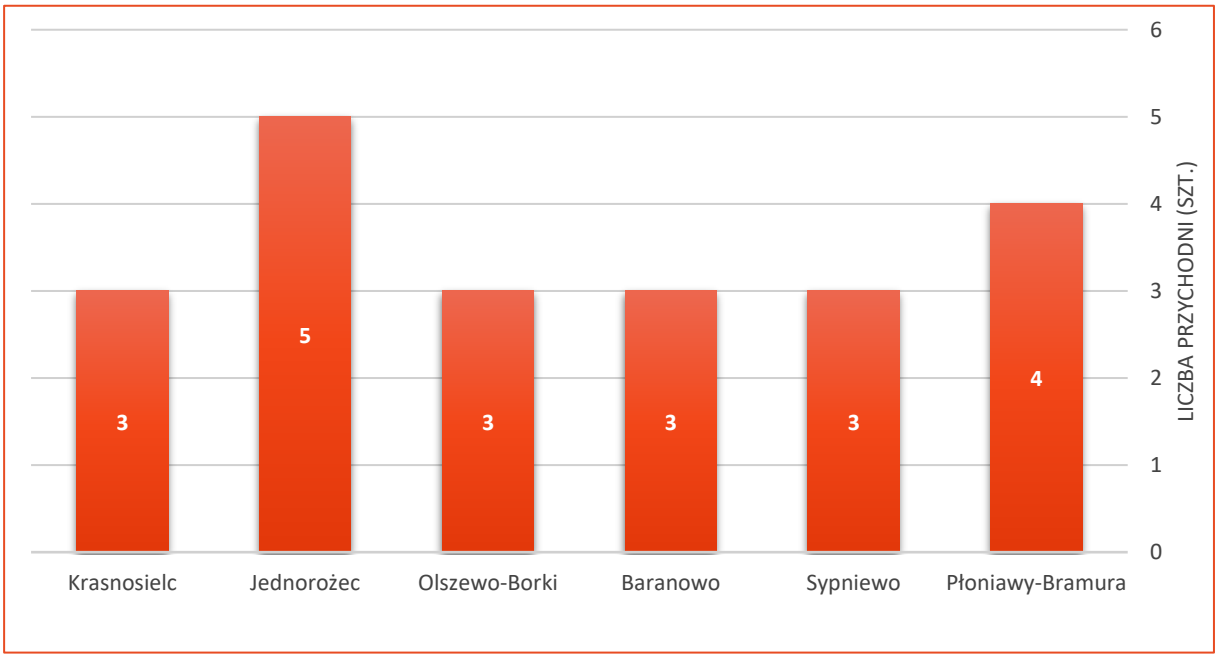

Ryc. 49 Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców na tle gmin sąsiednich
Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2024 r.

Jednocześnie dla powiatu makowskiego wskaźnik ten wynosi 5 obiektów na 10 tys. osób, natomiast w przypadku województwa mazowieckiego jest to 6 obiektów/10 tys. osób. W związku z powyższym sytuacja w gminie jest mniej korzystna zarówno w stosunku do średniej powiatowej jak i średniej wojewódzkiej.

[103] Materiał źródłowy: https://placowki.mp.pl/
[104] Zgodnie z Ustawą z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne:
1. Poza aptekami obrót detaliczny produktami leczniczymi, z uwzględnieniem art. 71 ust. 1 i 3 pkt 2, mogą prowadzić punkty apteczne.
(...).
3. Punkty apteczne tworzone po dniu wejścia w życie ustawy mogą być usytuowane jedynie na terenach wiejskich, jeżeli na terenie danej wsi nie jest prowadzona apteka ogólnodostępna.
[105] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Krasnosielc za rok 2024.

Warto nadmienić, iż w gminie Krasnosielc znajdują się 4 kliniki weterynaryjne zlokalizowane w miejscowościach Krasnosielc oraz Nowy Sielc.

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat udzielono rocznie od ok. 27,0 tys. do ok. 39,3 tys. porad lekarskich, przy czym rok 2021 odznaczał się wyraźnym spadkiem udzielanych porad w stosunku do lat ubiegłych. Mogło to być spowodowane pandemią COVID-19 i mniejszą liczbą zgłoszeń do poradni.

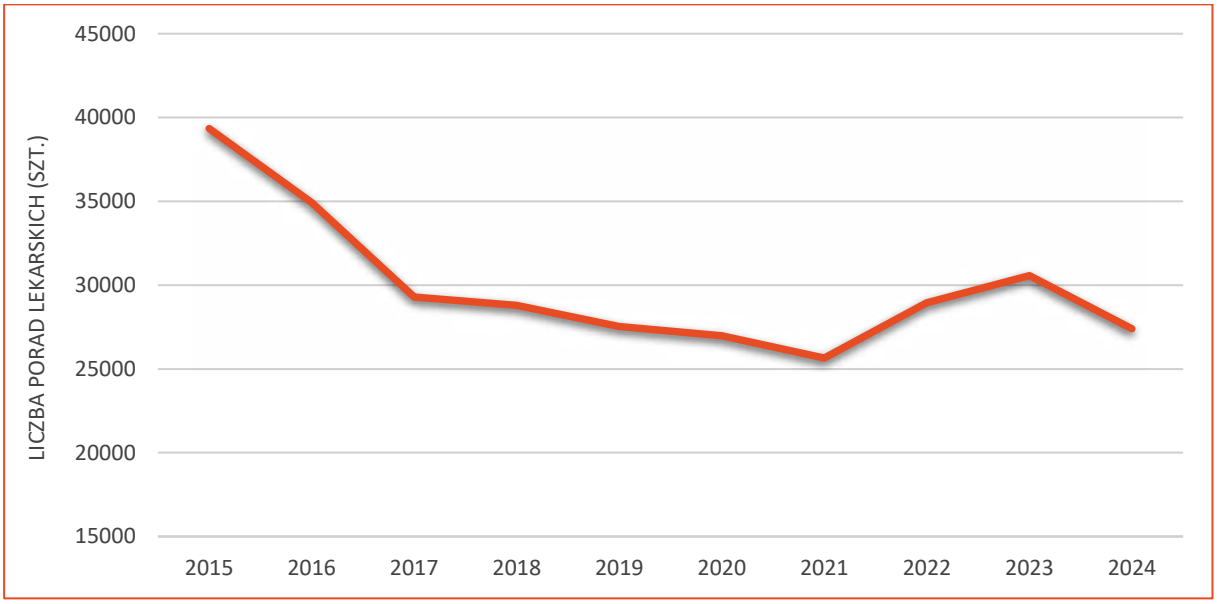

Ryc. 50 Liczba udzielanych porad lekarskich w gminie w latach 2015-2024
Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2024 r.

10.2. POMOC SPOŁECZNA

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż gmina podejmuje szereg działań mających na celu rozwiązywania problemów społecznych, których wymiar strategiczny znajduje odzwierciedlenie w bieżąco aktualizowanych programach:

- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2024-2030;
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii i Uzależnieniom Behawioralnym na 2025 rok;
- Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2025-2027;
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2024- 2030;
- Wieloletni Program osłonowy w zakresie dożywiania „Posiłek w szkole i w domu" na lata 2024 – 2028;

Instytucją pomocy społecznej finansowaną z budżetu gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krasnosielcu. Jednym z najważniejszych celów w/w podmiotu jest umożliwienie osobom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie rozwiązać przy wykorzystaniu własnych możliwości, umiejętności i zasobów.

Tab. 24 Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie w latach 2014-2023

ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
LICZBA OSÓB (OS.)	1 239	1 212	1 096	945	904	856	791	692	576	583
ODSETEK MIESZKAŃCÓW (%)	18,9	18,7	16,9	14,7	14,1	13,5	13,1	11,6	9,7	9,9

Materiał źródłowy: Dane GUS., stan na 31.12.2023 r. (dane niedostępne za 2024 r., data dostępu: 9.10.2025 r.)

W gminie zauważalny jest wyraźny spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. W 2023 roku z opieki społecznej skorzystały 583 osoby, czyli o 656 osób mniej niż w 2014

roku. Najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną są[106]:

- ubóstwo;
- bezrobocie;
- niepełnosprawność;
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych;
- długotrwała lub ciężka choroba;
- alkoholizm.

W 2024 r. realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej, w tym obejmującej udzielanie świadczeń pieniężnych, pomocy usługowej, pomocy rzeczowej i innego rodzaju wsparcia przedstawiało się następująco:

Tab. 25 Świadczenia oraz formy pomocy realizowane w ramach pomocy społecznej w gminie w 2024 r.

FORMA POMOCY	PONIESIONE KOSZTY [zł]	LICZBA ŚWIADCZENIOBIORCÓW (RODZIN)
Zasiłki stałe	369 053, 56	45
Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej	29 724,47	38
Zasiłki okresowe	105 000,98	50
Zasiłki celowe i pomoc w naturze	4 900	7
Schronienie	42 460,31	5
Domy Pomocy Społecznej	220 195	6
Pomoc w zakresie dożywiania	137 950	210
Usługi opiekuńcze	8 093	1
Świadczenia rodzinne	3 306 503,43	621
Składka na ubezpieczenie emerytalno-rentowe	412 733,21	101
Składki na ubezpieczenie zdrowotne	56 200	29
Świadczenia z Funduszu alimentacyjnego	164 364,28	36
Karta Dużej Rodziny	466	34
Dodatek mieszkaniowy	4 771,34	4
Dodatek osłonowy	460 523,53	1223
Bon energetyczny	486 523,53	1215
Świadczenia wychowawcze	3 500	2

Materiał źródłowy: Raport o stanie Gminy Krasnosielc za rok 2024, 2025.

[106] Materiał źródłowy: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Krasnosielc na lata 2024-2030.

Ponadto w gminie Krasnosielc Ośrodek Pomocy Społecznej zrealizował Programy takie jak[107]:

- „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością" ze środków Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób z Niepełnosprawnych, program ten umożliwił zapewnienie osobom z niepełnosprawnością wsparcie w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowanie w życiu społecznym;
- "Senior+", w ramach którego powstał Klub Seniora zwiększający aktywne uczestnictwo seniorów w życiu społecznym oraz integracji ze społecznością lokalną. Dodatkowo w Klubie prowadzone były działania dotyczące między innymi profilaktyki zdrowotnej, aktywizacji intelektualnej, ale także organizowane były wyjazdy i warsztaty;
- „Asystent rodziny", w ramach którego powołany Asystent brał udział w zespołach do spraw oceny sytuacji dziecka przebywającego w pieczy zastępczej. Wspomniane zespoły monitorowały i analizowały sytuację rodzin pod kątem możliwości powrotu dziecka do naturalnego środowiska. Asystent współpracował z placówkami oświatowymi, Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej, Komendą Powiatowej Policji, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów oraz Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie;
- „Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w postaci dodatku motywacyjnego";
- „Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej".

W gminie Krasnosielc objęto także wsparciem obywateli Ukrainy w postaci wypłaty świadczeń osobom fizycznym, które zapewniły zakwaterowanie i wyżywienie obywatelom Ukrainy. Wypłaty te pokryte były ze środków Funduszu Pomocy dla Obywateli Ukrainy.

W Ośrodku Pomocy Społecznej funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny, do którego zadań należy tworzenie warunków umożliwiających przeciwdziałaniu przemocy domowej. Na terenie gminy na podstawie zakładanych „Niebieskich Kart" zauważalny jest problem wzrostu zachowań przemocowych w rodzinach. Często takim zachowaniom towarzyszy nadmierne spożywanie alkoholu. W takich rodzinach Zespół Interdyscyplinarny tworzy Grupy diagnostyczno-pomocowe. Osoby dotknięte przemocą oraz stosujące przemoc mają możliwość skorzystania z pomocy psychologicznej. Na terenie gminy funkcjonował także Punkt Informacyjno-Konsultacyjny dwa razy w tygodniu udzielający porad prawnych oraz pomocy w pisaniu wniosków o terapię. Jednocześnie dla osób poszukujących pomocy w problemie alkoholowym dostępna było wsparcie grupy AA „Poranek" w Krasnosielcu. W gminie prowadzone były także zajęcia profilaktyczne dla uczniów oraz edukacyjne dla rodziców i nauczycieli dotyczące między innymi uzależnień oraz cyberbezpieczeństwa.[108]

Ponadto w gminie realizowany jest także Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt w roku 2025.

10.3. MIESZKALNICTWO

Na terenie gminy znajdują się 1 953 budynki mieszkalne, a sama liczba mieszkań wynosi 2 026. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania to 96,2 m^2, co jest wartością wyższą od średniej dla powiatu makowskiego (87,3 m^2).[109]

Podstawowe wskaźniki dla budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy i powiatu, w poszczególnych latach, zaprezentowano poniżej:

[107] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Krasnosielc za rok 2024.
[108] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Krasnosielc za rok 2024.
[109] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Tab. 26 Gospodarka mieszkaniowa gminy na tle powiatu makowskiego w latach 2015-2024

JEDNOSTKA TERYTORIALNA	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
LICZBA BUDYNKÓW MIESZKALNYCH										
gmina Krasnosielc	1 872	1 881	1 888	1 893	1 935	1 916	1 922	1 939	1 947	1 953
powiat makowski	11 967	12 043	12 109	12 180	12 473	12 318	12 414	12 514	12 578	12 652
LICZBA MIESZKAŃ										
gmina Krasnosielc	1 949	1 958	1 965	1 971	1 978	1 978	1 986	2 004	2 017	2 026
powiat makowski	15 071	15 167	15 238	15 354	15 490	15 254	15 322	15 512	15 609	15 707
PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA 1 MIESZKANIA W M²										
gmina Krasnosielc	92,1	92,3	92,5	92,6	92,8	95,0	95,2	95,5	96,0	96,2
powiat makowski	83,1	83,3	83,5	83,7	83,8	86,2	86,4	86,7	87,0	87,3
PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA MIESZKANIA W M² NA 1 OSOBĘ										
gmina Krasnosielc	27,7	27,9	28,2	28,4	28,9	31,1	31,6	32,3	33,0	33,6
powiat makowski	27,2	27,6	27,9	28,4	28,9	30,6	31,2	31,9	32,5	33,2
POWIERZCHNIA UŻYTKOWA MIESZKAŃ OGÓŁEM W M²										
gmina Krasnosielc	179 574	180 777	181 836	182 589	183 619	187 884	188 996	191 337	193 637	194 839
powiat makowski	1 252 414	1 263 948	1 273 005	1 284 970	1 297 566	1 315 428	1 324 380	1 344 411	1 358 449	1 370 927

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Jak wynika z powyższej tabeli na terenie gminy Krasnosielc:

- wzrasta liczba mieszkań i budynków mieszkalnych;
- przeciętne powierzchnie użytkowe mieszkań systematycznie wzrastają;
- sukcesywnie wzrastają przeciętne powierzchnie użytkowe mieszkań w przeliczeniu na 1 osobę;
- na przestrzeni okresu 2015-2024 nastąpił wzrost powierzchni użytkowej mieszkań ogółem o ponad 15 tys. m^2 (ok 1,5 tys. m^2/rocznie).

Na przestrzeni lat 2015-2024 o ok. 4% wzrosła liczba mieszkań. Był to porównywalny wynik w stosunku do gmin sąsiadujących. Najmniej korzystnie kształtowała się sytuacja w gminie Płoniawy-Bramura, gdzie na przestrzeni lat zmniejszyły się zasoby mieszkaniowe. Zdecydowanie najkorzystniejsza sytuacja dotyczy gminy Olszewo-Borki, w której wzrost liczby mieszkań kształtował się na poziomie 18%.

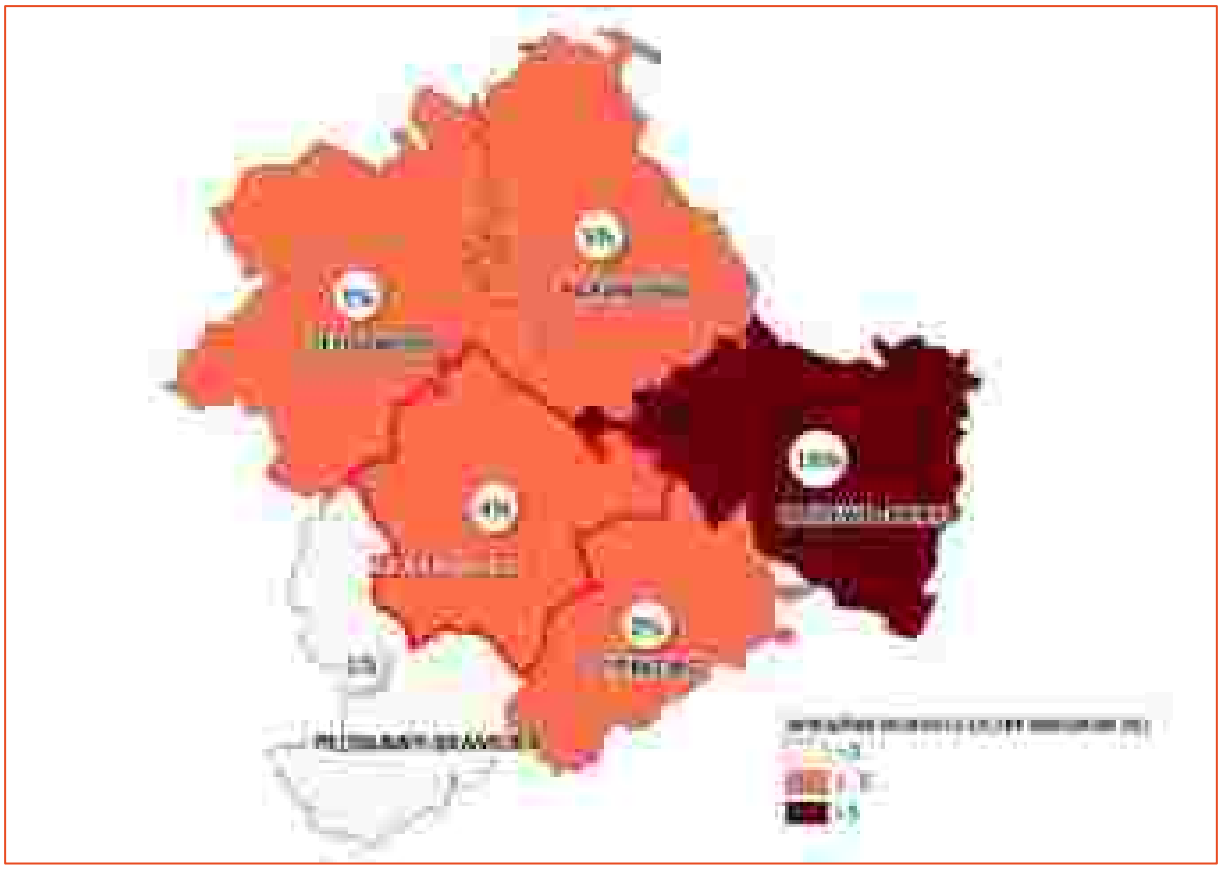

Ryc. 51 Wskaźnik wzrostu liczby mieszkań w gminie Krasnosielc i w gminach ościennych w okresie 2015-2024
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W porównaniu do gmin ościennych przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na terenie gminy Krasnosielc jest stosunkowo wysoka. W 2023 roku wartość ta wynosiła 96,2 m^2, co było trzecim najwyższym wskaźnikiem. W niniejszym zestawieniu zdecydowanie przoduje gmina Olszewo-Borki, gdzie przeciętna powierzchnia mieszkania wynosi 119 m^2. Najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gminie Płoniawy-Bramura (81,1 m^2).

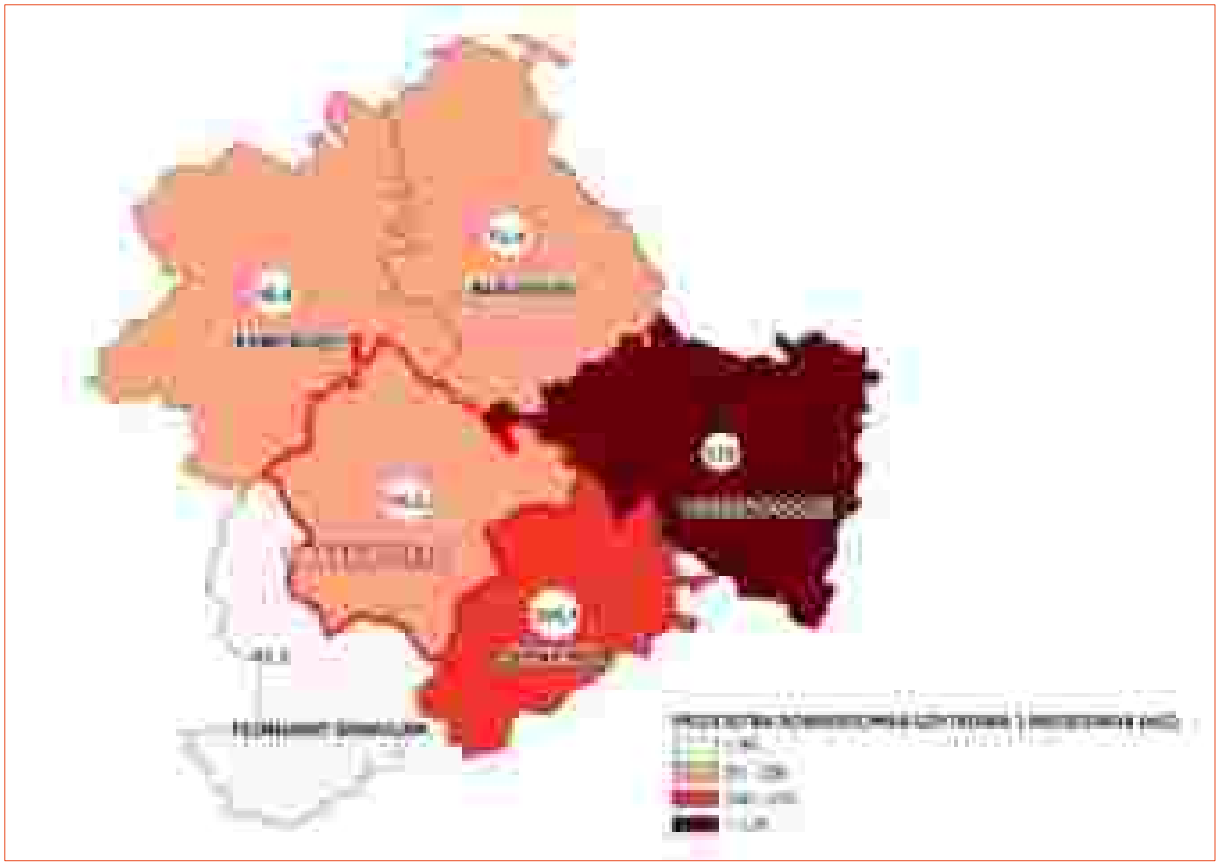

Ryc. 52 Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w gminie Krasnosielc oraz gminach ościennych w 2024 roku
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2024 r.

Pod koniec roku 2023 w zasobie gminnym znajdowało się łącznie 27 lokali mieszkalnych o łącznej powierzchni 1 262,88 m^2.[110]

W zestawieniu do gmin ościennych sytuacja kształtuje się relatywnie korzystnie, gdyż jedynie na terenie gminy Jednorożec znajduje się większa ilość mieszkań komunalnych (31). W pozostałych gminach ościennych liczba mieszkań komunalnych jest na podobnym poziomie, przy czym najmniejszą liczbę odnotowano w gminie Baranowo. Jednocześnie zaznacza się, iż w przypadku gminy Płoniawy-Bramura brak jest dostępnych danych dotyczących liczby mieszkań komunalnych.

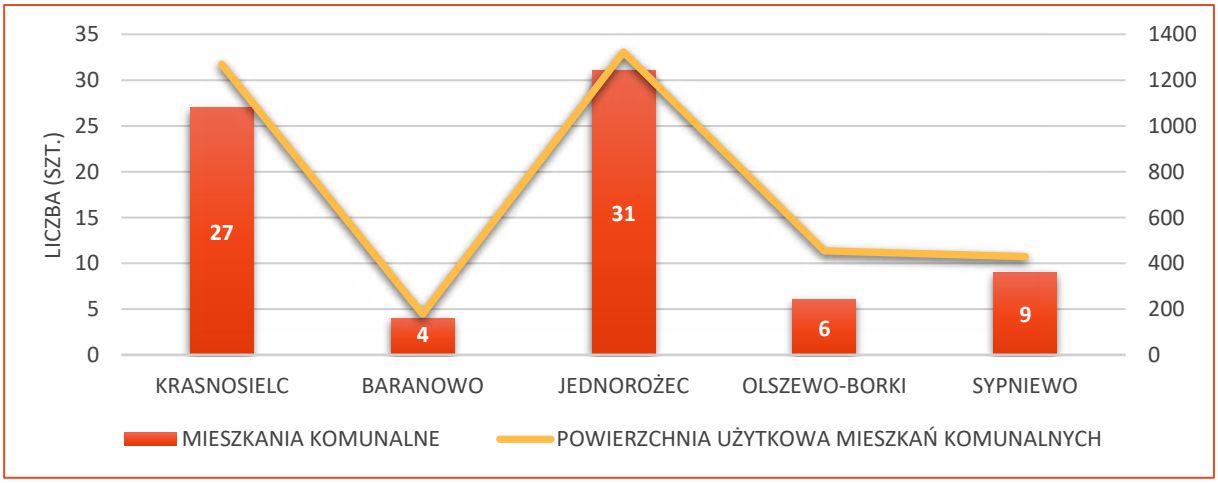

Ryc. 53 Mieszkania komunalne w gminie Krasnosielc i gminach sąsiednich
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2022 r. (brak nowszych danych).

[110] Materiał źródłowy: Uchwała Nr L/288/2024 Rady Gminy Krasnosielc z dnia 19 lutego 2024 r. w sprawie przyjęcia wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Krasnosielc na lata 2024-2028.

Mieszkania treningowe lub wspomagane stanowią formę pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkanie może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego. Na terenie gminy Krasnosielc nie znajdują się żadne mieszkania treningowe i wspomagane.

10.4. WNIOSKI

- Obecność placówek podstawowej opieki zdrowotnej.
- Funkcjonujący Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krasnosielcu.
- Spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej w ostatnich latach.
- Realizacja szeregu działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a także istniejący Zespół Interdyscyplinarny.
- Niski udział wydatków na ochronę zdrowia z budżetu gminy.
- Ograniczony dostęp do placówek specjalistycznej opieki zdrowotnej.
- W dalszym ciągu występowanie problemów społecznych wśród mieszkańców.
- Wysoka liczba mieszkań komunalnych w stosunku do gmin ościennych.
- Stosunkowo wysoki wskaźnik przeciętnej wielkości mieszkań w stosunku do większości gmin ościennych.
- Brak mieszkań treningowych i wspomaganych.

11. EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.1. PLACÓWKI OŚWIATOWE

Na terenie gminy Krasnosielc funkcjonują następujące placówki oświatowe[111]:

- przedszkola i punkty przedszkolne:
  - Przedszkole w Krasnosielcu;
  - Oddział przedszkolny przy Publicznej Szkole Podstawowej w miejscowości Amelin;
  - Oddział przedszkolny przy Publicznej Szkole Podstawowej w miejscowości Drążdżewo;
  - Oddział przedszkolny przy Publicznej Szkole Podstawowej w miejscowości Raki;
- szkoły podstawowe:
  - Szkoła Podstawowa im. Św. Stanisława Kostki w Amelinie;
  - Szkoła Podstawowa im. Edwarda Rolskiego w Drążdżewie;
  - Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Powstania Styczniowego w Rakach;
  - Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Krasnosielcu.
- szkoły ponadpodstawowe:
  - Zespół Szkół im. Tadeusza Kościuszki w Krasnosielcu:
    - Liceum Ogólnokształcące;
    - Technikum kształcące w zawodzie technik agrobiznesu.

11.2. LICZBA UCZNIÓW

Na przestrzeni ostatnich lat liczba osób uczęszczających do placówek oświatowych w gminie Krasnosielc kształtowała się następująco:

Tab. 27 Osoby uczęszczające do placówek oświatowych w gminie Krasnosielc w latach 2015-2024

ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE										
Dzieci	194	210	194	194	199	185	195	196	200	194
SZKOLNICTWO PODSTAWOWE (WRAZ Z GIMNAZJAMI*)										
Uczniowie	467	417	498	562	573	565	535	497	464	499
Absolwenci	64	64	bd	bd	64	77	76	95	88	19
LICEA OGÓLNOKSZTAŁCĄCE										
Uczniowie	72	69	62	67	104	105	107	100	99	75
Absolwenci	27	23	28	22	20	19	26	29	27	21
TECHNIKA										
Uczniowie	82	72	67	52	30	28	13	33	50	50
Absolwenci	26	22	18	14	22	15	15	0	0	0

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.
*bd – brak danych;
* dotyczy lat 2013-2018. Wraz z końcem roku szkolnego 2018/2019 zlikwidowano wszystkie oddziały gimnazjalne.

W gminie Krasnosielc liczba uczniów szkół ponadpodstawowych oraz szkół podstawowych utrzymuje się na zbliżonym poziomie.

Zaznacza się, iż wzrost liczby uczniów szkół podstawowych, który nastąpił w 2017 i 2018 roku wynikał bezpośrednio z przeprowadzonej reformy szkolnictwa, zgodnie z którą wraz z początkiem roku

[111] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Krasnosielc za rok 2024; https://zskrasnosielc.edupage.org/

szkolnego 2019/2020 przestały istnieć oddziały gimnazjalne[112] (do szkół podstawowych i gimnazjów uczęszczało 9 roczników, zaś do szkół podstawowych po reformie jest to 8 roczników).

Zdawalność matur w 2025 r. w gminie Krasnosielc na tle powiatu makowskiego (miasta Maków Mazowiecki i Różan), województwa i kraju kształtowała się następująco:

Tab. 28 Zdawalność matur w 2025 r. w gminie Krasnosielc, powiecie makowskim, województwie i kraju

JEDNOSTKA TERYTORIALNA	ZDAWALNOŚĆ (%)
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE W ZESPOLE SZKÓŁ W KRASNOSIELCU	62
TECHNIKUM W ZESPOLE SZKÓŁ W KRASNOSIELCU	87
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE NR I IM. MARII CURIE SKŁODOWSKIEJ W MAKOWIE MAZOWIECKIM	95
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE NR II W ZESPOLE SZKÓŁ W MAKOWIE MAZOWIECKIM	46
TECHNIKUM W ZESPOLE SZKÓŁ W MAKOWIE MAZOWIECKIM	39
TECHNIKUM W ZESPOLE SZKÓŁ W RÓŻANIE	28
WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE	82
POLSKA	80

Materiał źródłowy: https://rankingi.dlaucznia.info/;https://swps.pl/matura

Na podstawie danych zawartych w powyższej tabeli przedstawiającej zdawalność matur na poziomie podstawowym w 2025 roku wynika, iż gmina Krasnosielc wypada korzystnie na tle powiatu oraz względnie korzystnie na tle województwa i kraju. Zdecydowanie najbardziej korzystny wynik w powiecie odnotowano w Liceum Ogólnokształcącym Nr I im. Marii Curie Skłodowskiej w Makowie Mazowieckim (95%).

W przypadku wychowania przedszkolnego liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym od kilku lat utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W gminie Krasnosielc funkcjonują łącznie 3 oddziały przedszkolne, na które przypada 133 dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym. Łączny odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat wynosi 75,6% i jest to najniższy wynik w porównaniu do gmin sąsiednich. Zdecydowanie najkorzystniej kształtuje się sytuacja w gminie Sypniewo, gdzie odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat wynosi 90,1%.

Dane dotyczące dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym oraz oddziałów przedszkolnych w gminie Krasnosielc oraz gminach sąsiednich w 2024 roku przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 29 Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wraz z liczbą oddziałów przedszkolnych w gminie Krasnosielc oraz gminach sąsiednich w 2024 r.

JEDNOSTKA TERYTORIALNA	ODDZIAŁY PRZEDSZOLNE	2024 LICZBA DZIECI W WIEKU 3-5 LAT OBJĘTYCH WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM	ODSETEK DZIECI OBJĘTYCH WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM W WIEKU 3-5 LAT (%)
BARANOWO	4	152	85,4
JEDNOROŻEC	bd	181	85,4
OLSZEWO-BORKI	3	265	77,5
PŁONIAWY-BRAMURA	4	104	82,5

[112] Reforma szkolnictwa z 2017 roku zakładała m.in.:
- likwidacje gimnazjów;
- wprowadzenie ośmioletniego roku nauczania w szkołach podstawowych;
- wprowadzenie czteroletniego toku nauczania w liceach ogólnokształcących;
- wprowadzenie pięcioletniego roku nauczania w technikum.

JEDNOSTKA TERYTORIALNA	ODDZIAŁY PRZEDSZOLNE	2024 LICZBA DZIECI W WIEKU 3-5 LAT OBJĘTYCH WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM	ODSETEK DZIECI OBJĘTYCH WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM W WIEKU 3-5 LAT (%)
SYPNIEWO	bd	82	90,1
KRASNOSIELC	3	133	**75,6**

*bd – brak danych
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

11.3. KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.3.1. ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA

W gminie Krasnosielc funkcjonuje obecnie 27 zarejestrowanych stowarzyszeń pozarządowych, co przekłada się na wskaźnik ok. 4,7 organizacji na 1000 mieszkańców.[113]

Na terenie gminy Krasnosielc funkcjonują następujące organizacje i stowarzyszenia:

- Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Krasnosielckiej;
- Gminny Związek Rolników, Kółek Rolniczych i Organizacji Rolniczych w Krasnosielcu;
- Kółko Rolnicze w Karolewie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Amelinie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Chłopiej Łące;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Drążdżewie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Grabowie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Grądach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Krasnosielcu;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Niesułowie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Pienicach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Przytułach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Rakach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Woli Włościańsikej;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Wólce Drążdżewskiej;
- Parafialne Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Bądźmy Razem”.

Ponadto na terenie gminy Krasnosielc funkcjonują następujące Koła Gospodyń Wiejskich[114]:

- Koło Gospodyń Wiejskich w Budach Prywatnych;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Karolewie;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Nowym Sielcu;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Drążdżewie Małym;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Drążdżewie-Kujawach;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Drążdżewie;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Grądach „Grądzianki”
- Koło Gospodyń Wiejskich Kogucianki z Amelina;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Niesułowie;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Krasnosielcu Leśnym „Leśniczanki”;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Grabowie.

[113] Materiał źródłowy: Krajowy Rejestr Sądowy, www.ekrs.ms.gov.pl.
[114] Materiał źródłowy: https://krkgw.arimr.gov.pl/#

W celu współpracy jednostek samorządowych z organizacjami pozarządowymi, gmina co roku opracowuje Roczny Program Współpracy Gminy Krasnosielc z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego oraz Sprawozdanie z realizacji powyższego Programu.[115]

Gmina należy również do Lokalnej Grupy Działania (LGD) „Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej" (opisano szczegółowo w rozdz. 1.5.).[116]

11.3.2. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH

Uczestnictwo w wyborach powszechnych jest jednym z najważniejszych przejawów aktywności obywatelskiej. Społeczeństwo w sposób realny wywiera bowiem wpływ na sprawy bieżące Kraju oraz mniejsze jednostki samorządu. Dane dotyczące frekwencji wyborczej w gminie Krasnosielc w latach 2018-2025 przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 30 Frekwencja wyborcza w gminie podczas Wyborów Powszechnych w Polsce w latach 2018-2025

ROK	NAZWA	FREKWENCJA W GMINIE (%)	FREKWENCJA W KRAJU (%)
2018	Wybory Samorządowe	57,0	48,8
2019	Wybory do Parlamentu Europejskiego	36,7	45,6
2019	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	51,7	61,7
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	57,4	64,5
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	62,8	68,2
2023	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	67,4	74,4
2023	Referendum Ogólnokrajowe	52,3	40,9
2024	Wybory Samorządowe	52,4	51,9
2024	Wybory do Parlamentu Europejskiego	32,6	40,7
2025	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	61,2	67,3
2025	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	65,8	71,6

Materiał źródłowy: https://wybory.gov.pl/.

Aktywność obywatelska mieszkańców gminy Krasnosielc w zakresie partycypacji podczas wyborów powszechnych w okresie 2018-2025 jest zróżnicowana. Jednocześnie zaznacza się, iż frekwencja w poszczególnych wyborach w gminie jest zazwyczaj niższa niż średnia dla Polski. Wskaźnik ten był wyższy jedynie podczas wyborów samorządowych w 2018 i 2024 roku oraz podczas Referendum Ogólnokrajowego w 2023 r. Najwyższą frekwencję wyborczą w analizowanych latach w gminie odnotowano podczas Wyborów do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w 2023 roku (67,4%). Najniższa frekwencja wyborcza miała miejsce w trakcie wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2024 roku (32,6%), która była wyraźnie niższa od średniej krajowej (40,7%).[117]

[115] https://bip-ugkrasnosielc.pl.
[116] Materiał źródłowy: https://lgdzielonyszlak.pl/index.php
[117] Materiał źródłowy: www.wybory.gov.pl.

11.4. WNIOSKI

- Zadowalający poziom dostępności do usług oświatowych na poziomie wczesnoszkolnym.
- Obecność placówki ponadpodstawowej.
- Utrzymująca się na zbliżonym poziomie liczba dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego.
- Wysoki udział wydatków z budżetu gminy przeznaczonych na oświatę i wychowanie.
- Stale aktualizowany Roczny Program Współpracy Gminy Krasnosielc z organizacjami pozarządowymi.
- Brak żłobka lub klubu dziecięcego.
- Wysoka zdawalność matur na tle powiatu.
- Stosunkowo aktywnie działające organizacje i stowarzyszenia lokalne.
- Przeważnie niższa frekwencja wyborcza w stosunku do średniej ogólnokrajowej.

12. FINANSE SAMORZĄDOWE

Podstawowym celem działalności samorządu gminnego jest zapewnienie jak najlepszych warunków dla funkcjonowania i rozwoju społeczności lokalnej. Realizacja tego działania wymaga zapewnienia stałego dopływu środków, które są niezbędne do finansowania odpowiedniego poziomu dóbr i usług publicznych służących do zaspokajania potrzeb społeczności, a także przedsięwzięć o charakterze rozwojowym.

W procesie strategicznego zarządzania jednostką samorządu terytorialnego zasadniczą rolę odgrywa możliwość finansowania poszczególnych przedsięwzięć. Możliwości finansowe, w powiązaniu z jakością zarządzania, stanowią podstawę do wyznaczenia strategicznych celów jej rozwoju, rozumianego jako proces kształtowania zmian w pożądanym kierunku, akceptowanym społecznie, ekonomicznie i środowiskowo, zgodnie z wymogami racjonalnego gospodarowania przestrzenią. Między rozwojem lokalnym a finansami gminy występują wzajemne powiązania i uwarunkowania, gmina bowiem ponosi najpierw wydatki, w określonych działach, aby mógł dokonać się rozwój społeczno-gospodarczy.

Istotnym elementem w kształtowaniu polityki rozwoju danej jednostki administracyjnej jest Budżet Gminy, będący głównym źródłem finansowania usług publicznych i inwestycji związanych z realizacją zadań infrastrukturalnych. Działania te stwarzają warunki do inwestowania dla podmiotów gospodarczych i poprawy standardów życia mieszkańców.

12.1. DOCHODY GMINY

Dochody ogółem gminy Krasnosielc na przestrzeni analizowanych lat znacznie wzrosły (z ok. 26,8 mln zł w 2015 r. do ok. 42,4 mln zł w 2024 r.). Ma to również przełożenie na dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 4 106 zł/os. w 2015 r. do ok. 7 272 zł/os. w 2024 r.).Największe dochody gmina uzyskała w 2022 r. (ok. 48,4 mln zł), jednak rok później były blisko o 20% niższe (ok. 38,9 mln zł Jednocześnie wskazuje się, że w 2023 r. zanotowano spadek dochodów gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w stosunku do roku poprzedniego. Dotyczyło to w szczególności dotacji zewnętrznych, których suma zmalała blisko dwukrotnie. Było to spowodowane m.in zmniejszeniem wpływów z Funduszu przeciwdziałania COVID-19, Funduszu Pomocy utworzonego w celu realizacji zadań na rzecz pomocy Ukrainie, zmianami w finansowaniu zadań zleconych z budżetu Państwa, czy zmianami w samym budżecie UE.

Tab. 31 Dochody ogółem gminy w latach 2015-2024

ROK	DOCHODY OGÓŁEM [zł]	DOCHÓD GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2015	26 793 282,09	4 106,88
2016	28 396 497,98	4 391,66
2017	30 108 691,17	4 660,79
2018	31 122 071,61	4 843,15
2019	33 927 038,74	5 301,93
2020	36 257 621,01	5 949,72
2021	41 334 821,63	6 854,86
2022	48 405 686,73	8 139,51
2023	38 866 049,87	6 606,50
2024	42 397 849,60	7 272,36

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

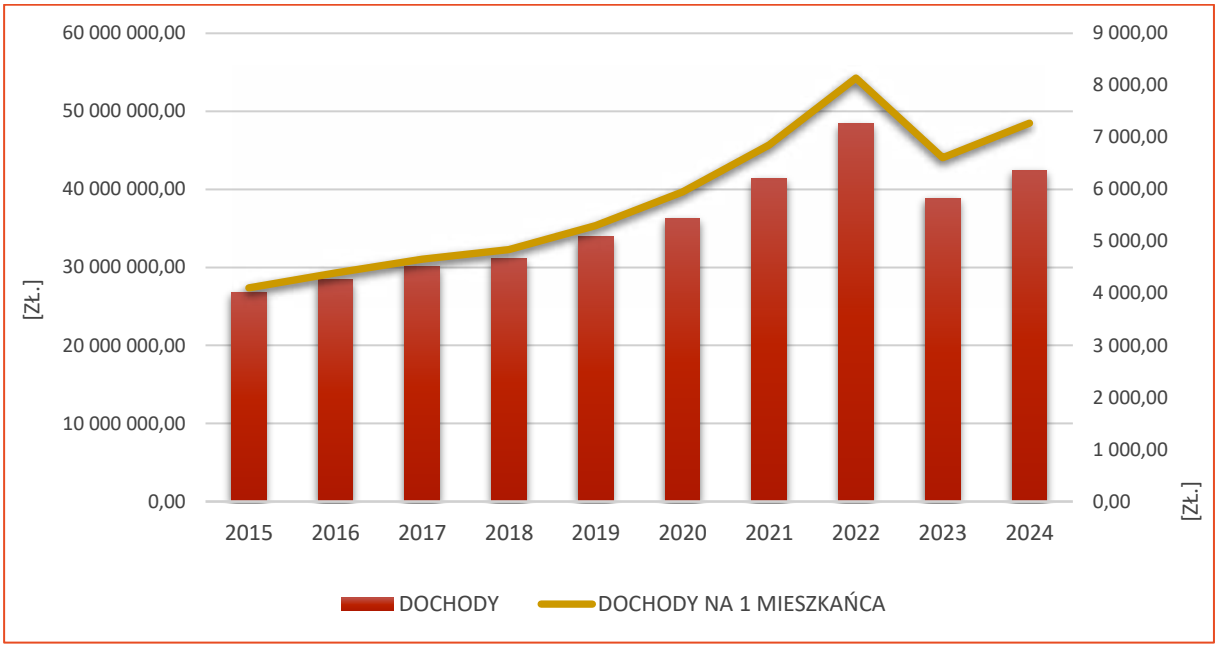

Ryc. 54 Dochody ogółem gminy w latach 2015-2024 wraz z przeliczeniem na 1 mieszkańca
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczny dochód ogółem w dalszym ciągu będzie sukcesywnie wzrastać. Należy przy tym podkreślić, że są to wartości pieniężne nominalne. Realna wartość nabywcza pieniądza uzależniona jest od różnych czynników, a wpływa na nią m.in. inflacja.

Strukturę dochodów gminy Krasnosielc tworzą kolejno: dochody własne, dotacje oraz subwencje ogólne. W okresie 2015-2024 r. całkowita suma dochodów własnych wzrosła o blisko 65% (z ok. 6,4 mln zł w 2015 r. do ok. 10,6 mln zł w 2024 r.). Jednocześnie zaznacza się, iż najszybszy wzrost wśród wszystkich źródeł dochodu w gminie dotyczy subwencji, której suma na przestrzeni omawianego okresu powiększyła się z ok. 11,5 mln w 2015 r. do ok. 19,8 mln w 2024 r.).[118]

[118] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

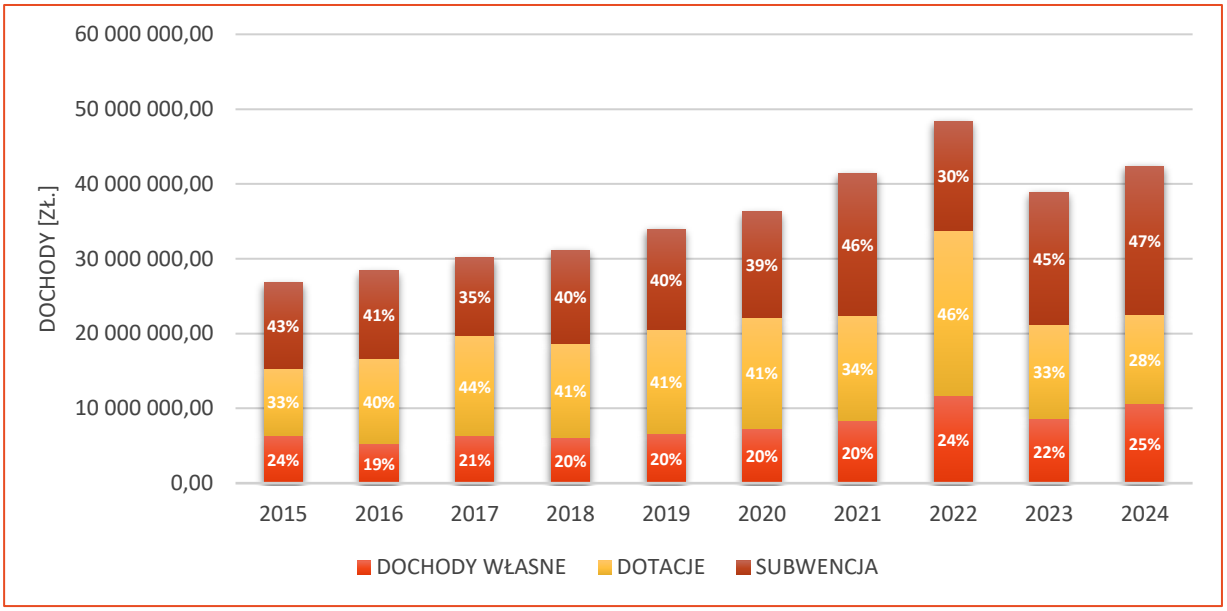

Ryc. 55 Struktura dochodów w gminie w latach 2015-2024
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dochody własne pochodzą ze źródeł finansowania, gdzie swój udział mają m.in.:[119]

- dochody z tytułu dochodów podatkowych od osób fizycznych (PIT);
- dochody z tytułu dochodów podatkowych, ustalanych na podstawie odrębnych ustaw;
- dochody z tytułu podatku od nieruchomości;
- dochody z tytułu wpływu z lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw;
- dochody z tytułu podatku rolnego;
- dochody z tytułu podatku od środków transportowych;
- dochody z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych;
- dochody z tytułu podatku leśnego;
- dochody z tytułu wpływu z usług.

Subwencja ogólna składa się natomiast z części:

- oświatowej;
- uzupełniającej
- wyrównawczej;
- równoważącej;
- rozwojowej.

Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Krasnosielc w odniesieniu do gmin sąsiednich w latach 2015-2024 kształtują się następująco:

[119] Materiał źródłowy: Dane GUS.

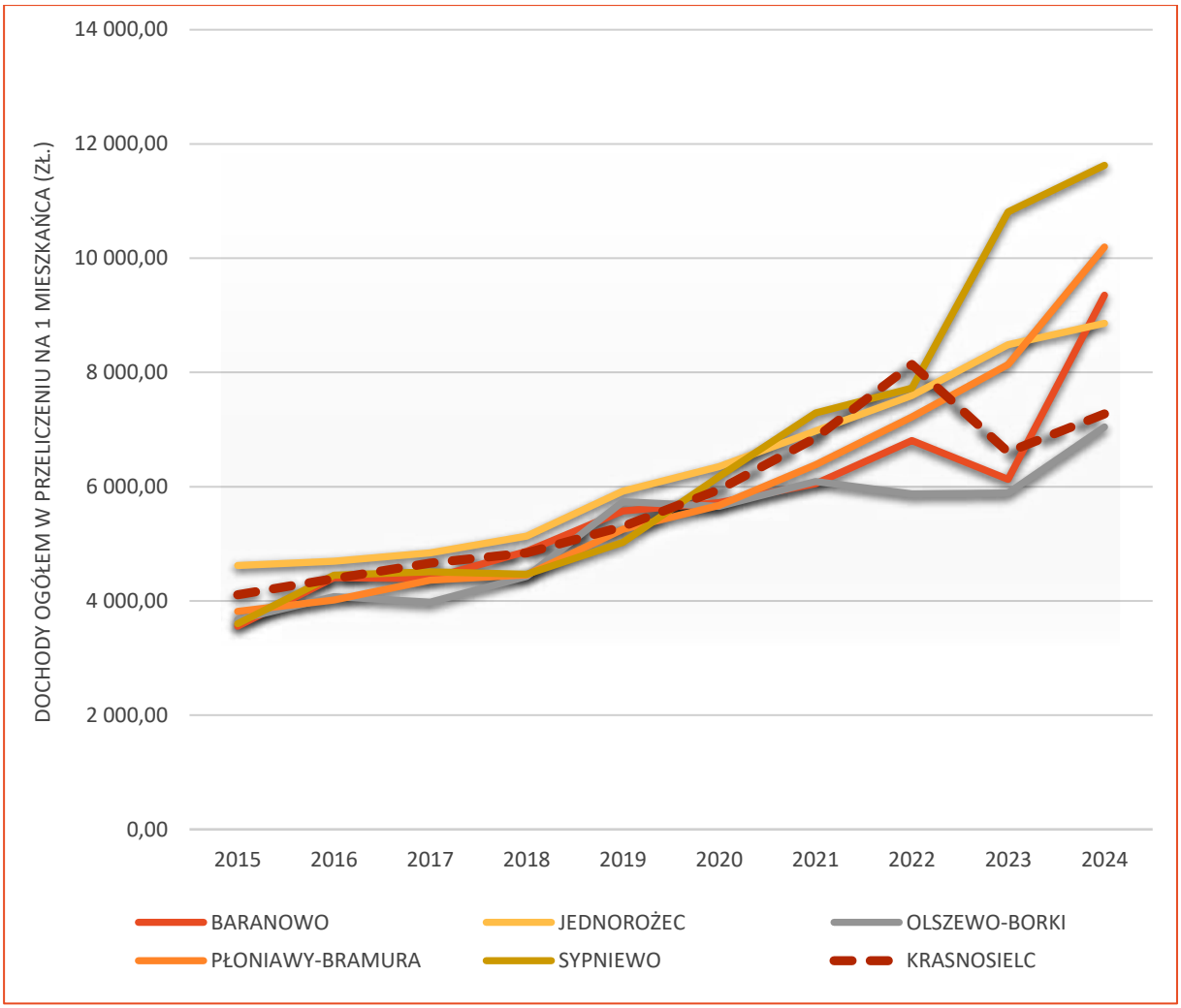

Ryc. 56 Wysokość dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Krasnosielc i w gminach sąsiednich w latach 2015-2024 r.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2024 r.

W analizowanym okresie największy wzrost dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowała gmina Sypniewo, osiągając wzrost o ok. 8 tys. zł (tj. 223%) W latach 2015-2024 poziom dochodów na mieszkańca w gminie Krasnosielc wzrósł o ok. 3,2 tys. zł i był to tym samym najmniej korzystny wynik spośród gmin sąsiednich (tj. 77%).

12.2. WYDATKI GMINY

Konsekwencją wzrostu dochodów gminy był sukcesywny wzrost wydatków ogółem. Na przestrzeni analizowanych lat wydatki wzrosły ponad dwukrotnie, z poziomu ok. 25,2 mln zł w 2015 r. do ok. 44,9 mln zł w 2024 r. Ma to również przełożenie na wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 3 866 zł/os. w 2015 r. do ok. 7 709 zł/os. w 2024 r.). Należy podkreślić, iż w 2022 roku nastąpił skokowy wzrost wydatków w stosunku do roku poprzedzającego (wzrost o ok. 32%). Rok później wydatki ogółem zmniejszyły się (do ok. 40,4 mln zł w 2023 r.), aby w kolejnym odnotować wzrost (do ok. 44,9 mln. zł w 2024 r.).[120]

Warto nadmienić, iż w 2024 roku zaobserwowano zjawisko deficytu budżetowego.[121]

[120] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.
[121] W 2024 r. różnica dochodów i wydatków budżetowych gminy wyniosła (-2 543 258,7 zł).

Tab. 32 Wydatki ogółem gminy w latach 2015-2024

ROK	WYDATKI OGÓŁEM [zł]	WYDATKI GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2015	25 218 578,32	3 865,51
2016	27 264 647,7	4 216,62
2017	29 437 539,09	4 556,89
2018	30 501 145,52	4 746,52
2019	33 444 271,71	5 226,48
2020	34 455 718,06	5 654,04
2021	36 513 413,92	6 055,29
2022	48 043 757,41	8 078,65
2023	40 413 730,47	6 869,58
2024	44 941 108,3	7 708,59

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024.

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczne wydatki ogółem w gminie w dalszym ciągu będą wzrastać.

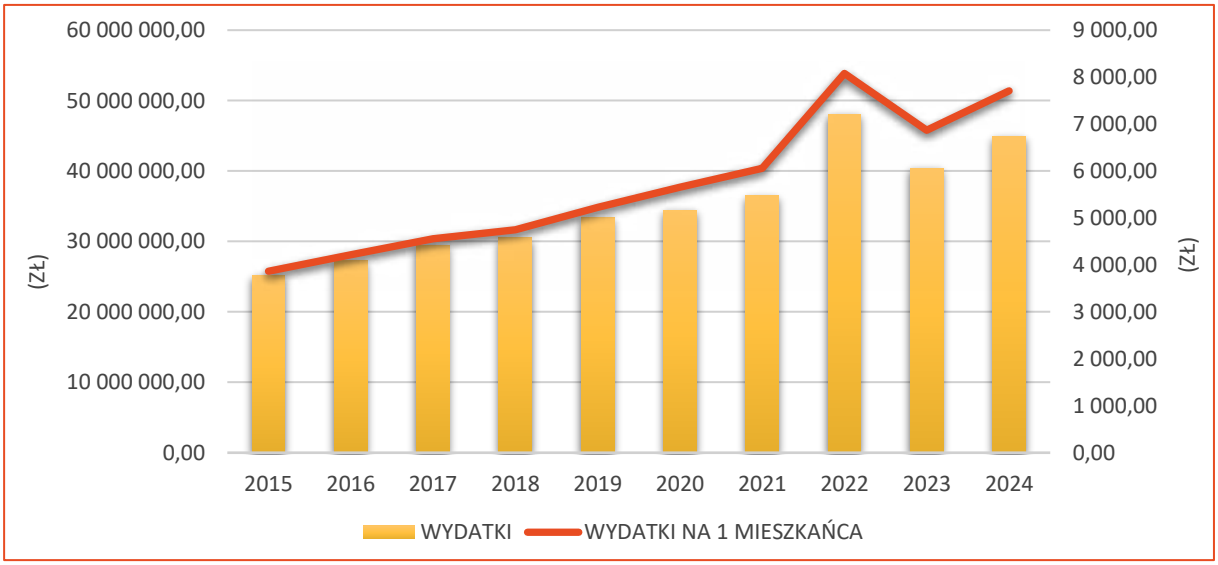

Ryc. 57 Wydatki ogółem gminy w latach 2015-2024 w przeliczeniu na 1 mieszkańca

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Wydatki budżetów gminy dzielą się na wydatki bieżące i wydatki majątkowe. W 2024 r. udział wydatków bieżących w wydatkach ogółem wynosił 81,8% (ok. 36,8 mln zł), natomiast udział wydatków majątkowych (inwestycyjnych) wynosił 18,2% (ok. 8,2 mln zł).

Realizacja wydatków budżetu gminy w 2024 r. w poszczególnych działach klasyfikacji budżetowej z uwzględnieniem struktury procentowej prezentuje się następująco:

Tab. 33 Wydatki ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej w gminie w 2024 r.

NR DZIAŁU	SEKTOR	ILOŚĆ WYDATKÓW [ZŁ.]	UDZIAŁ W WYDATKACH [%]
Dział 010	Rolnictwo i łowiectwo	2 938 826,13	6,54
Dział 400	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	139 188,99	0,31
Dział 600	Transport i łączność	3 466 723,94	7,71
Dział 630	Turystyka	380 000	0,85
Dział 700	Gospodarka mieszkaniowa	85 530,36	0,19

NR DZIAŁU	SEKTOR	ILOŚĆ WYDATKÓW [ZŁ.]	UDZIAŁ W WYDATKACH [%]
Dział 720	Informatyka	39 113,08	0,09
Dział 750	Administracja publiczna	4 399 397,6	9,79
Dział 751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	149 230,7	0,33
Dział 752	Obrona narodowa	392	0,001
Dział 754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	2 143 294,48	4,77
Dział 758	Różne rozliczenia	4 849,02	0,01
Dział 801	Oświata i wychowanie	17 791 392,67	39,59
Dział 851	Ochrona zdrowia	1 682 215,19	3,74
Dział 852	Pomoc społeczna	2 674 634,68	5,95
Dział 854	Edukacyjna opieka wychowawcza	183 465	0,41
Dział 855	Rodzina	4 134 830,57	9,2
Dział 900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3 098 488,99	6,89
Dział 921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 257 717,64	2,80
Dział 926	Kultura fizyczna	304 597,35	0,68
Ogółem		**44 941 108,3**	**100%**

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Największy udział wydatków gminy w 2024 r. przypadł na Dział 801 – Oświata i wychowanie (39,59%). Relatywnie duży udział w wydatkach dotyczył również Działu 750 – Administracja publiczna (9,79%).

Najmniej środków, stanowiących mniej niż 0,1% łącznych wydatków gminy, przeznaczono kolejno na obronę narodową (392 zł), różne rozliczenia (ok. 4,8 tys. zł) oraz informatykę (ok. 39,1 tys. zł).[122]

12.3. ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA

Sukcesywny wzrost wydatków odgrywa szczególną rolę w zakresie obsługi w zakresie zadań własnych gminy. Ponadto wzrost nakładów inwestycyjnych, w tym w wymiarze przestrzennym (m.in. budowa i modernizacja infrastruktury oraz obiektów i urządzeń publicznych, wytypowanie i uzbrajanie nowych terenów rozwojowych), może podnieść atrakcyjność gminy jako miejsca do życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

W latach 2015-2024 udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem na terenie gminy Krasnosielc kształtował się następująco:

Tab. 34 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem gminy w latach 2015-2024

ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
UDZIAŁ %	14,6	6,4	9,3	10,9	11,6	6,6	8,7	20,5	10,7	18,2

Materiał źródłowy: Dane GUS: Finanse publiczne – dochody i wydatki budżetów JST - wskaźniki, stan na 31.12.2024 r.

Jak wykazano wcześniej, największy udział w strukturze dochodów gminy stanowiły źródła zewnętrzne (subwencje ogólne oraz dotacje). Mają one kluczowe znaczenie dla zdolności inwestycyjnej samorządów gminnych.

[122] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

12.4. WNIOSKI

- Regularny wzrost dochodów ogółem, w tym dochodów własnych.
- Wysoki poziom uzyskiwanych dofinansowań zewnętrznych (subwencji i dotacji unijnych).
- Najniższy wzrost dochodów w ostatnich latach w przeliczeniu na 1 mieszkańca w odniesieniu do gmin ościennych.
- Znaczne uzależnienie działań proinwestycyjnych od możliwości finansowania zewnętrznego.
- Sukcesywny wzrost wydatków ogółem, w tym wystąpienie deficytu budżetowego.

13. PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO

Jednym z elementów partycypacji społecznej przy tworzeniu Strategii Rozwoju Gminy, obok tradycyjnych konsultacji (w postaci wyłożenia do publicznego wglądu dokumentu, dyskusji publicznej/warsztatu, z dopuszczeniem możliwość składania sugestii i propozycji w formie wniosków), jest badanie ankietowe. Pozwala ono na zdobycie wiedzy nt. odczuć społeczności lokalnej dotyczących aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy i sposobu jej funkcjonowania oraz stanowi narzędzie poznawcze potrzeb społeczności gminy.

Na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego[123], dokonano charakterystyki najistotniejszych problemów i największych potencjałów gminy Krasnosielc. W badaniu 60% stanowiły kobiety, natomiast 40% to mężczyźni. Wśród uczestników badania dominowały osoby w wieku w przedziale 21-35 lat (50%) oraz w dalszej kolejności 51-65 lat (20%). Respondenci posiadają w większości wykształcenie wyższe (55%).

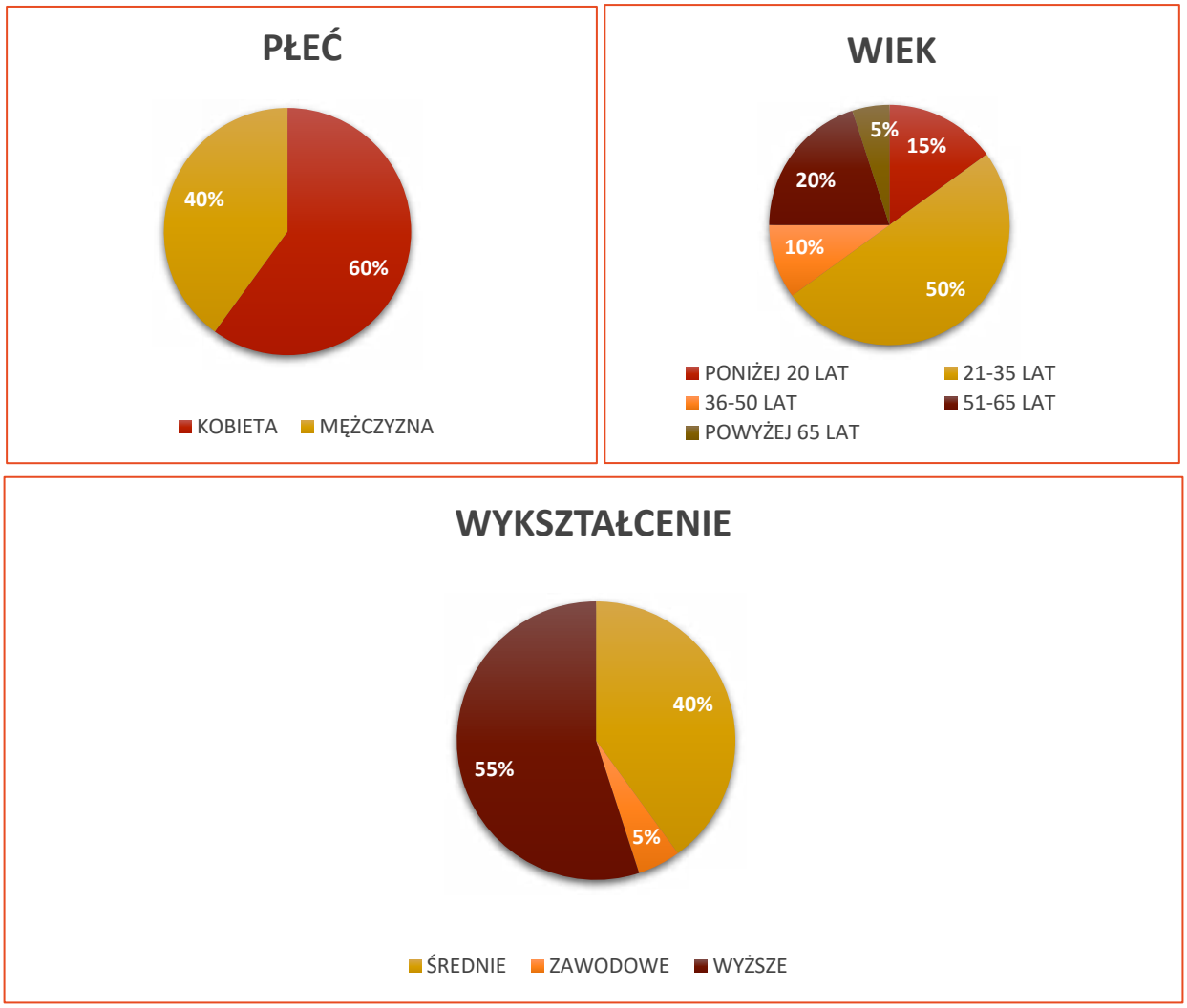

Ryc. 58 Profil uczestnika ankiety (tzn. płeć, wiek, wykształcenie)
Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Krasnosielc na lata 2026-2035.

[123] Ogłoszenie o konsultacjach i ankieta udostępnione zostały na tablicy ogłoszeń, stronie internetowej Urzędu i biuletynie informacji publicznej oraz w mediach społecznościowych. Ankietę można było wypełniać tradycyjnie lub elektronicznie za pośrednictwem kwestionariusza online.

Ankietę rozpoczynało pytanie dotyczące ogólnego poziomu życia na terenie gminy. Wyniki wskazują, iż większość uczestników badania ocenia standard życia „raczej dobrze" (75%). Statystycznie co siódmy mieszkaniec nie był w stanie jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie zaznaczając odpowiedź „trudno powiedzieć", natomiast najrzadziej respondenci wskazywali na odpowiedzi „raczej źle" i „bardzo dobrze" (5%).

Ryc. 59 Ocena poziomu życia na terenie gminy
Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Krasnosielc na lata 2026-2035.

Następne pytanie stanowiło dokładną ocenę warunków życia ludzi w różnych aspektach. Dotyczyło to zagadnień zarówno społecznych, jak również ekonomicznych i środowiskowo-przestrzennych.

Spośród uzyskanych odpowiedzi na przedstawione zagadnienia uczestnicy badania najczęściej wskazywali odpowiedź „raczej dobrze" (ok. 34,4%). Relatywnie często wybierano również odpowiedź „przeciętnie" (ok. 32,6%), natomiast najrzadziej wybieraną odpowiedzią było „bardzo dobrze (ok. 8,5%).

Zdecydowanie najmniej korzystnie ankietowani oceniają rynek pracy (możliwości zatrudnienia). Ponadto w opinii znacznej części respondentów dostępność komunikacyjna, w tym transport zbiorowy (dostępność przystanków autobusowych, dostępność połączeń) również są niewystarczające.

Pozytywnie uczestnicy badania oceniają natomiast dostępność do infrastruktury wodociągowej oraz walory środowiskowe i krajobrazowe, gdzie większość badanych zaznaczyło odpowiedzi „bardzo dobrze" lub „raczej dobrze". Mieszkańcy wyrażają również stosunkowo pozytywną opinię na temat dostępności i jakości edukacji szkolnej i przedszkolnej, stanu i jakości dróg, dostępności do infrastruktury sportu i rekreacji oraz bezpieczeństwa publicznego (poczucie bezpieczeństwa/zaufanie do służb porządkowych).

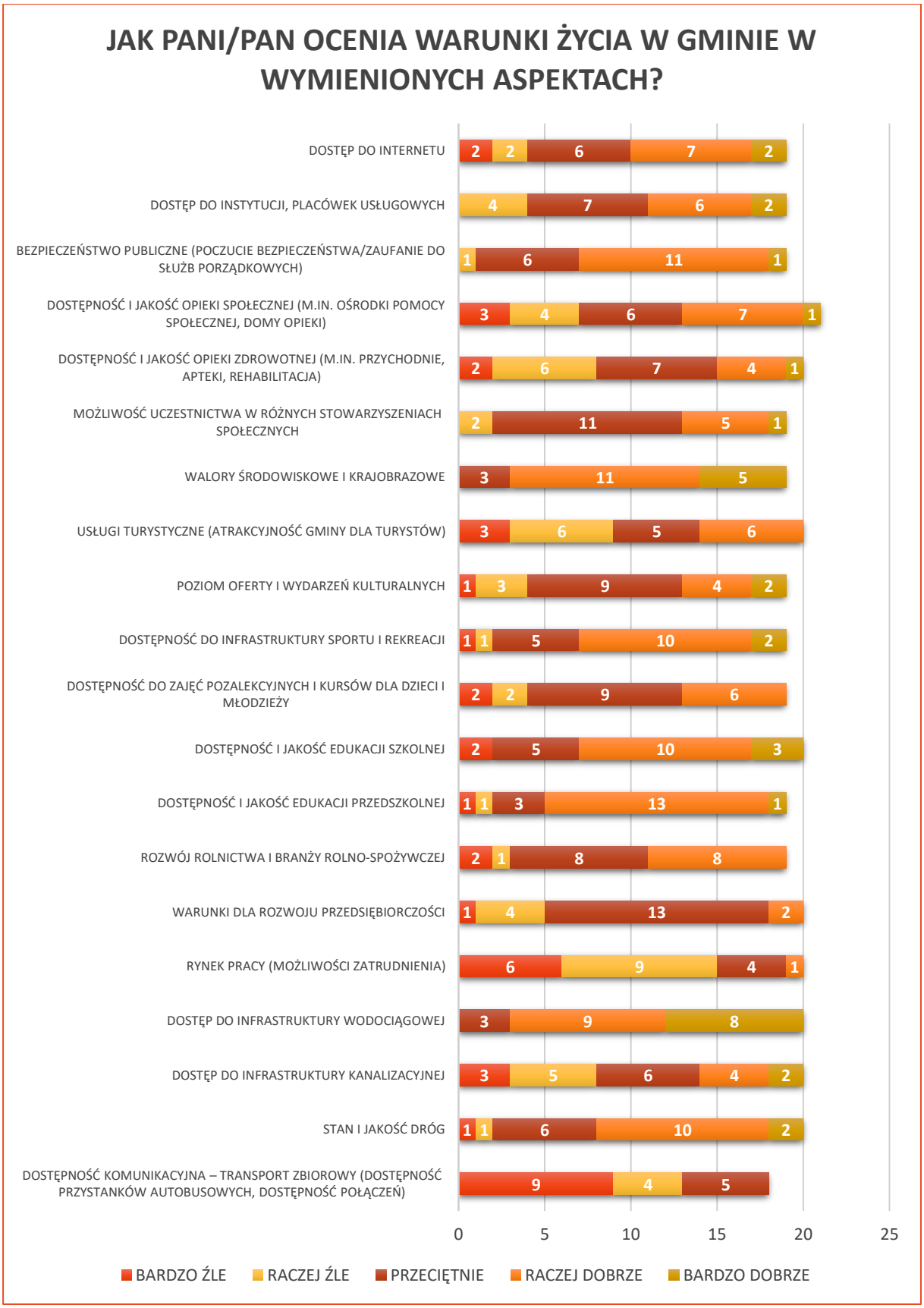

Ryc. 60 Ocena warunków życia w gminie
Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Krasnosielc na lata 2026-2035.

Kolejne pytanie w przeprowadzonym badaniu ankietowym dotyczyło wskazania największych problemów, z którymi zmaga się gmina Krasnosielc. Odpowiedzi dotyczyły zarówno infrastruktury technicznej w gminie, jak i życia społecznego mieszkańców.

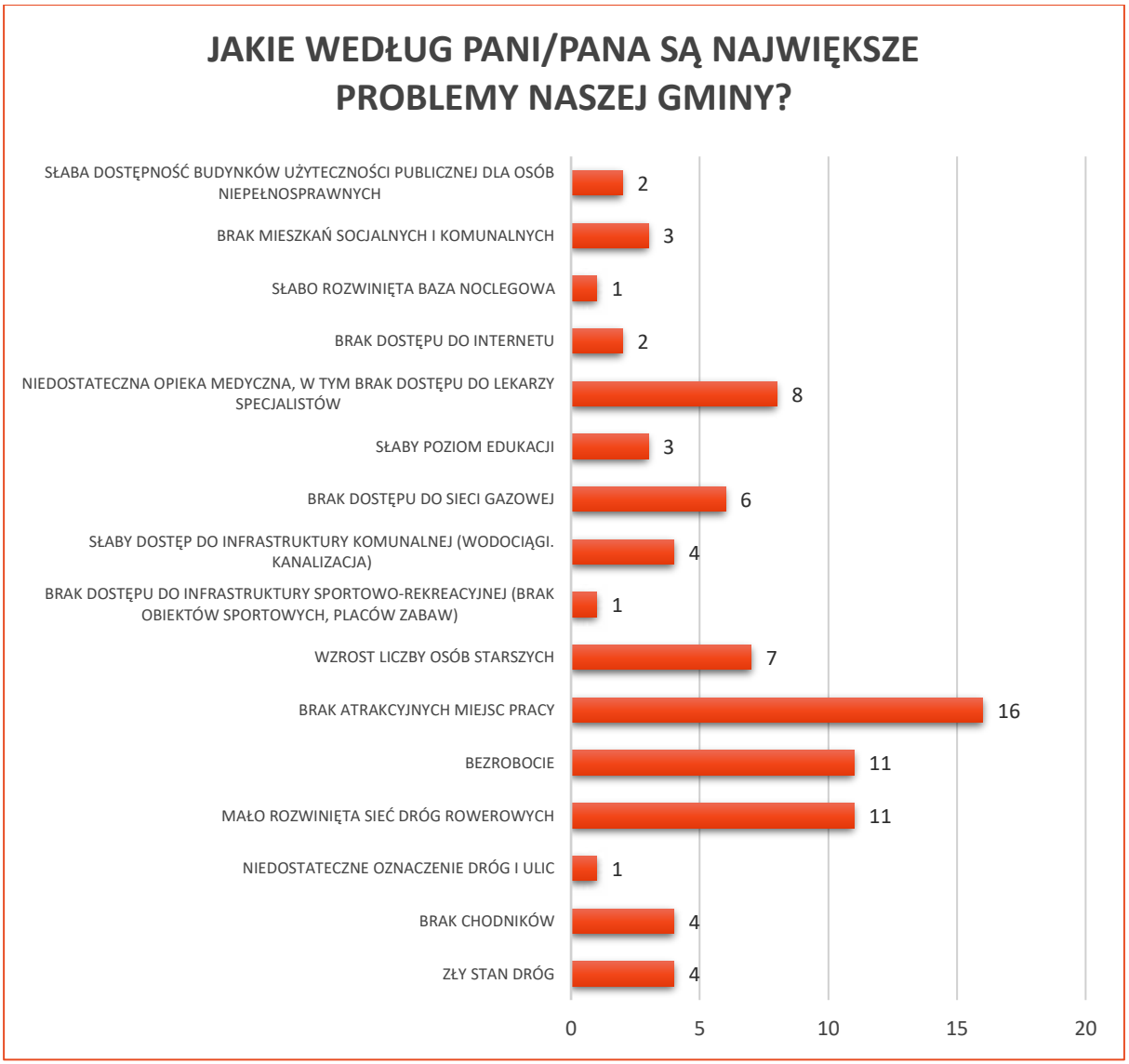

Ryc. 61 Określenie najważniejszych problemów w gminie
Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Krasnosielc na lata 2026-2035.

Na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych i uzyskanych odpowiedzi wynika, iż głównym problemem gminy jest brak atrakcyjnych miejsc pracy, bezrobocie oraz mało rozwinięta sieć dróg rowerowych. Pozostałe zagadnienia były rzadziej poruszane. Ponadto w ramach odpowiedzi swobodnych mieszkańcy wskazywali brak odpowiednio rozwiniętej infrastruktury rekreacyjno-rozrywkowej.

Następnie respondenci zostali poproszeni o wybranie priorytetów, które mają lub mogłyby mieć największy wpływ na rozwój gminy w najbliższych latach:

Ryc. 62 Ustalenie głównych priorytetów mających wpływ na rozwój gminy

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Krasnosielc na lata 2026-2035.

Spośród wyżej wymienionych zagadnień respondenci badania jako priorytety mogące mieć realny wpływ na rozwój gminy Krasnosielc zdecydowanie najczęściej wskazywali zwiększenie dostępności do programów mających na celu zmniejszenie bezrobocia i problemów społecznych, rozwój transportu publicznego oraz budowę nowych i modernizację istniejących dróg oraz ciągów pieszo-rowerowych. Relatywnie często wskazywali również rozwój sieci internetowej (tzw. szerokopasmowej), poprawę dostępu do opieki zdrowotnej.

Ostatnie pytanie w ankiecie dotyczyło przyszłego wizerunku gminy. Na pytanie: „Z czym chciał(a)by Pani/Pan, aby utożsamiano gminę za 10 lat?" Mieszkańcy gminy odpowiedzieli następująco:

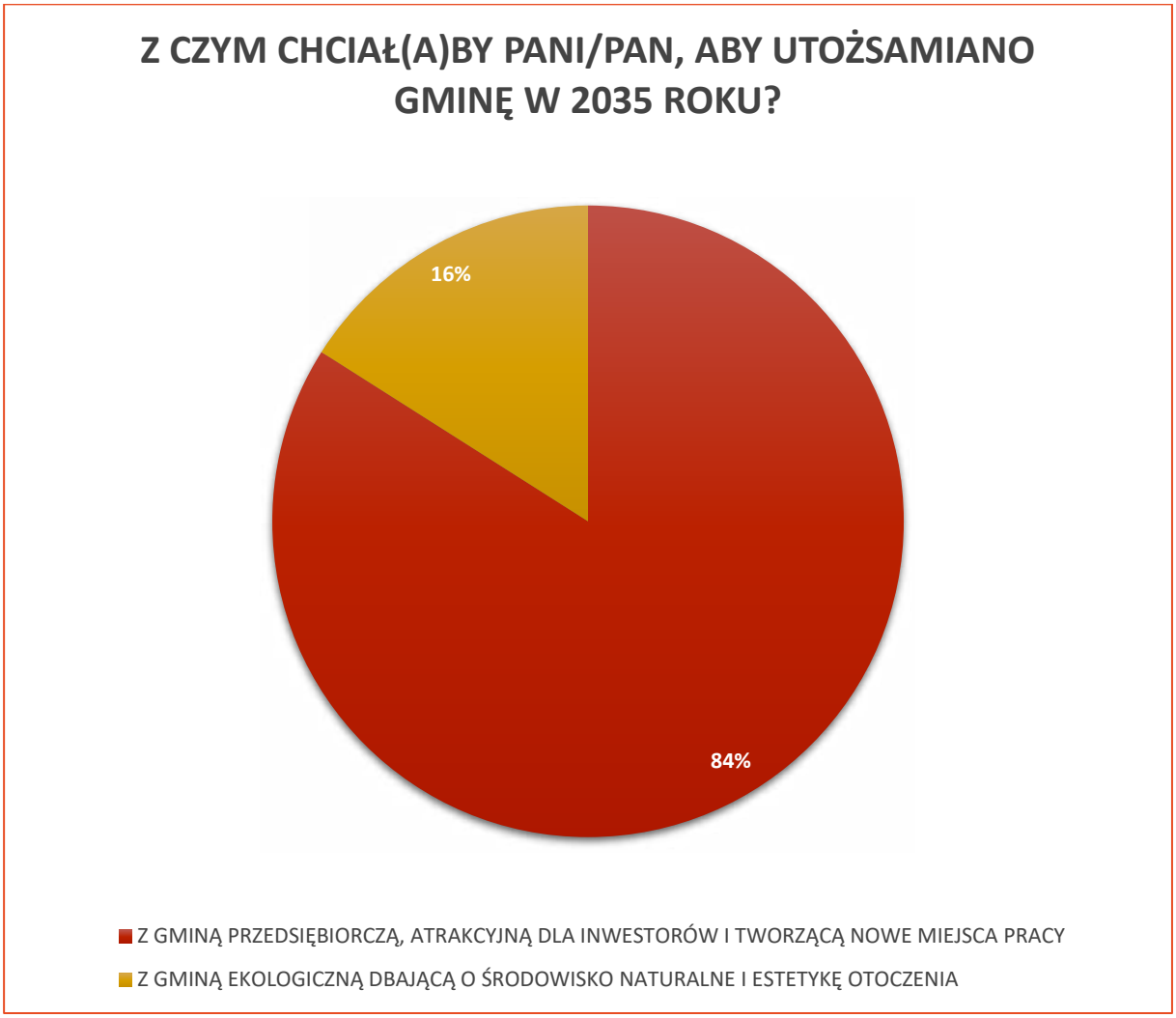

Ryc. 63 Tożsamość gminy w perspektywie najbliższych 10 lat na podstawie opinii mieszkańców
Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Krasnosielc na lata 2026-2035.

Zdecydowana większość mieszkańców utożsamia gminę za 10 lat z gminą przedsiębiorczą, atrakcyjną dla inwestorów i tworzącą nowe miejsca pracy.

14. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

SPIS RYCIN

RYC. 1 POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE GMINY 24
RYC. 2 STRUKTURA JEDNOSTEK PODZIAŁU TERYTORIALNEGO 25
RYC. 3 UKŁAD KOMUNIKACYJNY NADRZĘDNY I PODSTAWOWY GMINY 28
RYC. 4 DŁUGOŚĆ DRÓG [KM] NA TERENIE GMINY W PODZIALE NA DROGI O NAWIERZCHNI UTWARDZONEJ I NIEUTWARDZONEJ 29
RYC. 5 ŚREDNI DOBOWY RUCH ROCZNY POJAZDÓW SILNIKOWYCH NA DROGACH KRAJOWYCH I WOJEWÓDZKICH 30
RYC. 6 LOKALIZACJA GMINY W STOSUNKU DO OŚRODKÓW MIEJSKICH ORAZ SZACUNKOWY CZAS PODRÓŻY TRANSPORTEM INDYWIDUALNYM 32
RYC. 7 WSKAŹNIK MIĘDZYGAŁĘZIOWEJ DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ W ODNIESIENIU DO GMIN W POLSCE, STAN NA 2017 R. 33
RYC. 8 DOCELOWY PRZEBIEG SIECI DRÓG EKSPRESOWYCH I AUTOSTRAD W POLSCE 34
RYC. 9 MAPA ZASIĘGU SIECI TELEFONII KOMÓRKOWEJ (NA PRZYKŁADZIE JEDNEGO Z OPERATORÓW) WE WRZEŚNIU 2025 R. 35
RYC. 10 GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA GMINY NA TLE POWIATU, WOJEWÓDZTWA I KRAJU 38
RYC. 11 PIRAMIDA WIEKU I PŁCI W GMINIE KRASNOSIELC 39
RYC. 12 UDZIAŁ EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W GMINIE NA TLE POWIATU, WOJEWÓDZTWA I KRAJU 39
RYC. 13 PRZYROST NATURALNY W GMINIE W LATACH 2015-2024 40
RYC. 14 SALDO MIGRACJI W GMINIE W LATACH 2016-2024 41
RYC. 15 RUCH RZECZYWISTY W GMINIE KRASNOSIELC I W GMINACH SĄSIEDNICH W LATACH 2016-2024 42
RYC. 16 PROGNOZA TENDENCJI ZMIAN LICZBY LUDNOŚCI DO 2060 R., W STOSUNKU DO 2024 R. (2024=100%) DLA POLSKI, WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO, POWIATU MAKOWSKIEGO I GMINY KRASNOSIELC 43
RYC. 17 UDZIAŁ GOSPODARSTW ROLNYCH WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH 46
RYC. 18 PROCENTOWY WZROST LICZBY PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH ZAREJESTROWANYCH W GMINIE I W GMINACH SĄSIEDNICH W LATACH 2015-2024 47
RYC. 19 PODMIOTY GOSPODARCZE W PRZELICZENIU 10 TYS. OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM W GMINIE NA TLE POWIATU, WOJEWÓDZTWA I KRAJU W LATACH 2015-2024 48
RYC. 20 LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH/10 TYS. OS. W WIEKU PRODUKCYJNYM W GMINIE KRASNOSIELC I W GM. SĄSIEDNICH W 2024 R. 49
RYC. 21 PODMIOTY GOSPODARCZE WG SEKCJI DZIAŁÓW PKD 2007 ZAREJESTROWANE NA TERENIE GMINY W 2024 ROKU 50
RYC. 22 STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH WG. SEKCJI PKD 2007 W 2024 R. W PODZIALE NA DANE DLA GMINY, POWIATU, WOJEWÓDZTWA I KRAJU 51
RYC. 23 MEDIANA WIEKU WŚRÓD OSÓB PRACUJĄCYCH W PODZIALE NA DANE DLA GMINY, GMIN OŚCIENNYCH, POWIATU, WOJEWÓDZTWA I KRAJU 53
RYC. 24 LICZBA ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH W GMINIE W LATACH 2015-2024 54
RYC. 25 TEREN INWESTYCYJNY GMINY KRASNOSIELC 55
RYC. 26 POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE GMINY 56
RYC. 27 POŁOŻENIE GMINY W STOSUNKU DO REGIONÓW KLIMATYCZNYCH POLSKI 57
RYC. 28 UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI TERENU GMINY KRASNOSIELC 60
RYC. 29 POSZCZEGÓLNE KLASY NACHYLENIA STOKÓW NA OBSZARZE GMINY KRASNOSIELC 61
RYC. 30 LESISTOŚĆ GMINY KRASNOSIELC NA TLE GMIN SĄSIEDNICH 64
RYC. 31 POKRYCIE TERENU GMINY NA PODSTAWIE CORINE LAND COVER (CLC2018) 65
RYC. 32 FORMY OCHRONY PRZYRODY NA TERENIE GMINY KRASNOSIELC 67
RYC. 33 GMINA W ODNIESIENIU DO KONCEPCJI KORYTARZY EKOLOGICZNYCH GDOŚ 68
RYC. 34 KRZYŻ PRZYDROŻNY W DRĄŻDŻEWIE 85
RYC. 35 KAPLICZKA P.W. ŚW. JANA NEPOMUCENA W KRASNOSIELCU 85
RYC. 36 KOŚCIÓŁ P.W. ŚW. JANA KANTEGO W KRASNOSIELCU 86
RYC. 37 UKŁAD URBANISTYCZNY MIEJSCOWOŚCI KRASNOSIELC (1944 R. I 2025 R) 87
RYC. 38 PLAN SYTUACYJNY RYNKU W KRASNOSIELCU (1851 R.) 87
RYC. 39 WYDANE W GMINIE DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I ZAGOSPODAROWANIA TERENU W LATACH 2014-2023 91
RYC. 40 POŁOŻENIE GMINY KRASNOSIELC W STOSUNKU DO GMIN I POWIATÓW OBJĘTYCH PROJEKTEM STRATEGII TERYTORIALNEJ 93
RYC. 41 WYKRYWALNOŚĆ SPRAWCÓW POPEŁNIONYCH PRZESTĘPSTW W GMINIE KRASNOSIELC W LATACH 2014-2023 98
RYC. 42 ZMIANY TEMPERATURY POWIERZCHNI ZIEMI WZGLĘDEM OKRESU 1850-1900 99
RYC. 43 ŚREDNIA ROCZNA TEMPERATURA POWIETRZA WRAZ Z JEJ ODCHYLENIEM, SUMA OPADÓW ATMOSFERYCZNYCH I USŁONECZNIENIE ROCZNE ORAZ ANOMALIE ZJAWISK W 2016 R. 102
RYC. 44 ŚREDNIA ROCZNA TEMPERATURA POWIETRZA WRAZ Z JEJ ODCHYLENIEM, SUMA OPADÓW ATMOSFERYCZNYCH I USŁONECZNIENIE ROCZNE ORAZ ANOMALIE ZJAWISK W 2020 R. 103
RYC. 45 ŚREDNIA ROCZNA TEMPERATURA POWIETRZA WRAZ Z JEJ ODCHYLENIEM, SUMA OPADÓW ATMOSFERYCZNYCH I USŁONECZNIENIE ROCZNE ORAZ ANOMALIE ZJAWISK W 2024 R. 104
RYC. 46 SCENARIUSZ WZROSTU ŚREDNIEJ ROCZNEJ TEMPERATURY POWIETRZA W POWIECIE MAKOWSKIM WEDŁUG SCENARIUSZA RCP 4.5 (WPROWADZENIE NOWYCH TECHNOLOGII Z REDUKCJĄ EMISJI GAZÓW CIEPLARNIANYCH) 105
RYC. 47 SCENARIUSZ WZROSTU ŚREDNIEJ ROCZNEJ TEMPERATURY POWIETRZA W POWIECIE MAKOWSKIM WEDŁUG SCENARIUSZA RCP 8.5 (UTRZYMANIE AKTUALNEGO TEMPA WZROSTU EMISJI GAZÓW CIEPLARNIANYCH) 106
RYC. 48 ZAGROŻENIE WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO NA TERENIE GMINY KRASNOSIELC 110
RYC. 49 LICZBA PRZYCHODNI NA 10 TYS. MIESZKAŃCÓW NA TLE GMIN SĄSIEDNICH 114

RYC. 50 LICZBA UDZIELANYCH PORAD LEKARSKICH W GMINIE W LATACH 2015-2024 115
RYC. 51 WSKAŹNIK WZROSTU LICZBY MIESZKAŃ W GMINIE KRASNOSIELC I W GMINACH OŚCIENNYCH W OKRESIE 2015-2024 119
RYC. 52 PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA 1 MIESZKANIA W GMINIE KRASNOSIELC ORAZ GMINACH OŚCIENNYCH W 2024 ROKU ... 120
RYC. 53 MIESZKANIA KOMUNALNE W GMINIE KRASNOSIELC I GMINACH SĄSIEDNICH 120
RYC. 54 DOCHODY OGÓŁEM GMINY W LATACH 2015-2024 WRAZ Z PRZELICZENIEM NA 1 MIESZKAŃCA 128
RYC. 55 STRUKTURA DOCHODÓW W GMINIE W LATACH 2015-2024 129
RYC. 56 WYSOKOŚĆ DOCHODÓW W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA W GMINIE KRASNOSIELC I W GMINACH SĄSIEDNICH W LATACH 2015-2024 R. 130
RYC. 57 WYDATKI OGÓŁEM GMINY W LATACH 2015-2024 W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA 131
RYC. 58 PROFIL UCZESTNIKA ANKIETY (TZN. PŁEĆ, WIEK, WYKSZTAŁCENIE) 134
RYC. 59 OCENA POZIOMU ŻYCIA NA TERENIE GMINY 135
RYC. 60 OCENA WARUNKÓW ŻYCIA W GMINIE 136
RYC. 61 OKREŚLENIE NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW W GMINIE 137
RYC. 62 USTALENIE GŁÓWNYCH PRIORYTETÓW MAJĄCYCH WPŁYW NA ROZWÓJ GMINY 138
RYC. 63 TOŻSAMOŚĆ GMINY W PERSPEKTYWIE NAJBLIŻSZYCH 10 LAT NA PODSTAWIE OPINII MIESZKAŃCÓW 139

SPIS TABEL

TAB. 1 GŁÓWNE ZAŁOŻENIA NAJWAŻNIEJSZYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH SZCZEBLA KRAJOWEGO 11
TAB. 2 GŁÓWNE ZAŁOŻENIA OBOWIĄZUJĄCEJ STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO 18
TAB. 3 GŁÓWNE ZAŁOŻENIA POZOSTAŁYCH DOKUMENTÓW SZCZEBLA REGIONALNEGO 19
TAB. 4 WYKAZ DRÓG GMINNYCH W GMINIE KRASNOSIELC 26
TAB. 5 LICZBA LUDNOŚCI NA TERENIE GMINY W 2024 ROKU 37
TAB. 6 RUCH NATURALNY LUDNOŚCI W GMINIE W LATACH 2015-2024 40
TAB. 7 MIGRACJE W GMINIE W LATACH 2016-2024 41
TAB. 8 WSKAŹNIK PRZYROSTU RZECZYWISTEGO W GMINIE KRASNOSIELC ORAZ GMINACH SĄSIEDNICH W LATACH 2016-2024 42
TAB. 9 GOSPODARKA ROLNA NA TERENIE GMINY - PORÓWNANIE 2020 R. Z 2010 R. 46
TAB. 10 PODMIOTY GOSPODARCZE ZAREJESTROWANE NA TERENIE GMINY W LATACH 2015-2024 47
TAB. 11 STRUKTURA OSÓB PRACUJĄCYCH WG MIESIĘCY NA TERENIE GMINY W 2024 R. 52
TAB. 12 LICZBA BEZROBOTNYCH NA TERENIE GMINY W LATACH 2015-2024 53
TAB. 13 PODSTAWOWE DANE METEOROLOGICZNE DLA REGIONU GMINY KRASNOSIELC 58
TAB. 14 CHARAKTERYSTYKA JEDNOLITYCH CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH NA TERENIE GMINY 63
TAB. 15 SIEĆ WODOCIĄGOWA W GMINIE 70
TAB. 16 WYKAZ UJĘĆ WODY NA TERENIE GMINY 70
TAB. 17 ILOŚĆ ODPADÓW KOMUNALNYCH ODEBRANYCH W 2024 ROKU Z TERENU GMINY 72
TAB. 18 ILOŚĆ ODEBRANYCH ODPADÓW KOMUNALNYCH Z TERENU GMINY W LATACH 2021-2024 73
TAB. 19 WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW 76
TAB. 20 WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO EWIDENCJI ZABYTKÓW 76
TAB. 21 STRUKTURA WYDARZEŃ KULTURALNYCH W 2024 R. 81
TAB. 22 LICZBA STWIERDZONYCH PRZESTĘPSTW NA TERENIE GMINY KRASNOSIELC W LATACH 2014-2023 97
TAB. 23 KORZYSTAJĄCY ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINIE W LATACH 2014-2023 115
TAB. 24 ŚWIADCZENIA ORAZ FORMY POMOCY REALIZOWANE W RAMACH POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINIE W 2024 R. 116
TAB. 25 GOSPODARKA MIESZKANIOWA GMINY NA TLE POWIATU MAKOWSKIEGO W LATACH 2015-2024 118
TAB. 26 OSOBY UCZĘSZCZAJĄCE DO PLACÓWEK OŚWIATOWYCH W GMINIE KRASNOSIELC W LATACH 2015-2024 122
TAB. 27 ZDAWALNOŚĆ MATUR W 2025 R. W GMINIE KRASNOSIELC, POWIECIE MAKOWSKIM, WOJEWÓDZTWIE I KRAJU 123
TAB. 28 LICZBA DZIECI OBJĘTYCH WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM WRAZ Z LICZBĄ ODDZIAŁÓW PRZEDSZKOLNYCH W GMINIE KRASNOSIELC ORAZ GMINACH SĄSIEDNICH W 2024 R. 123
TAB. 29 FREKWENCJA WYBORCZA W GMINIE PODCZAS WYBORÓW POWSZECHNYCH W POLSCE W LATACH 2018-2025 125
TAB. 30 DOCHODY OGÓŁEM GMINY W LATACH 2015-2024 127
TAB. 31 WYDATKI OGÓŁEM GMINY W LATACH 2015-2024 131
TAB. 32 WYDATKI OGÓŁEM WG DZIAŁÓW KLASYFIKACJI BUDŻETOWEJ W GMINIE W 2024 R. 131
TAB. 33 UDZIAŁ WYDATKÓW INWESTYCYJNYCH W WYDATKACH OGÓŁEM GMINY W LATACH 2015-2024 132

NAJWAŻNIEJSZE WYKORZYSTANE AKTY PRAWNE:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. 2024 poz. 1130 z późn. zm).
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2024 poz. 609 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U.2024 poz. 1112 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. 2024 poz. 324 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz.U. 2024 poz. 1087 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. 2021 poz. 1615).

- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. 2022 poz. 2379).

NAJWAŻNIEJSZE DOKUMENTY I PUBLIKACJE:

- Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.
- Powszechny Spis Rolny 2010, 2020.
- Raport o stanie Gminy Krasnosielc za rok 2024.
- Strategia Rozwoju Gminy Krasnosielc na lata 2015-2025, 2015.
- Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), 2017, Rada Ministrów, Warszawa.
- Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej na lata 2023-2027, 2023.
- Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny, 2021, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Krasnosielc, 2002.
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, 2018.
- Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze, 2022.
- Rejestr Zabytków Mazowieckiego Konserwatora Zabytków.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku, 2019, Rada Ministrów, Warszawa.
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

NAJWAŻNIEJSZE WITRYNY INTERNETOWE:

- https://bdl.stat.gov.pl/
- https://capap.gugik.gov.pl
- https://european-union.europa.eu/
- https://ekrs.ms.gov.pl/
- https://isok.gov.pl/
- https://bip.Krasnosielc.pl/
- https://www.Krasnosielc.pl/
- https://www.facebook.com/GminaKrasnosielc/
- https://Krasnosielc.e-mapa.net/
- https://mazowiecka.policja.gov.pl/wma/
- https://samorzad.gov.pl/
- https://stat.gov.pl/
- https://wybory.gov.pl/
- https://www.bdl.lasy.gov.pl/
- https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl
- http://www.geoportal.gov.pl/
- https://www.gios.gov.pl/pl/
- http://crfop.gdos.gov.pl.
- https://www.pgi.gov.pl
- https://www.gov.pl./
- https://www.gov.pl/web/gdos
- https://www.polskacyfrowa.gov.pl/
- https://www.polskawliczbach.pl/
- https://zabytek.pl/